

RODINA KULICHOVA.

OBRAZY Z MALÉHO MĚSTA.

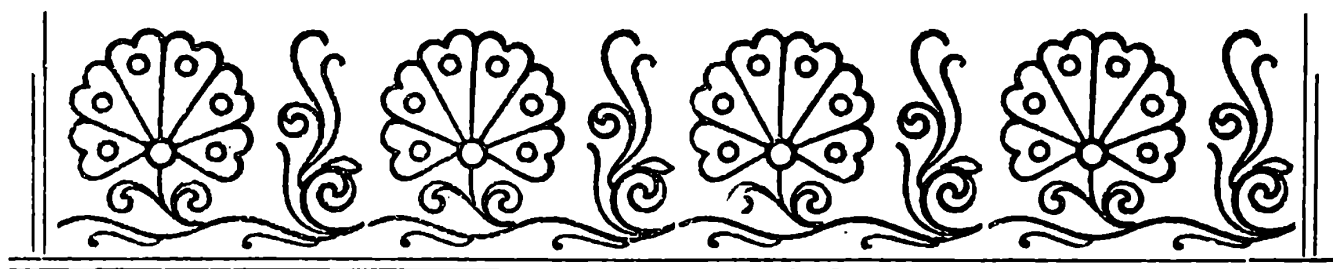
NAPSALA

VLASTA PITTNEROVÁ.

KNIH „DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO“ ČÍS. 144. — PODÍL ÚDŮ
„DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO“ NA ROK 1919, Č. 1.

V PRAZE 1919.

VÁKLADEM „DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO“. — TISKEM CYRILLO-METHO
DĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V KOTRBÝ.

I.

Zakový krásný zimní večer rozprostřel svoje perutě nad malým městem pod horami, objímaným lesnatými vrchy. Jinovatka navěsila svoje démantové třásně na stromy a keře, zakryla jimi chatrné tu a tam u zahrad ploty, změnila besídky tu a tam postavené jako v pohádkové jeskyně v říši královny Zimy, a cesty mezi zahradami leskly se ve svitu měsíčním jakoby potoky vody.

Činily zahrady pozadí domů na náměstí postavených a pozadí domků a chalup hledících k potoku a do lučin. Mezi zahradami proplétaly se cesty tak, jak z náměstí též ústily ulice směrem k potoku, jichž pozadí rovněž mělo v protilehlé řadě stavení zahrady a zahrádky.

V létě bylo zajisté příjemno každému, koho vedla tudy cesta někam do polí, nyní však, v zimě, bylo tu pusto a smutno. Chodilo tu málo lidí, večer téměř nikdy nikdo.

V tom dnešním pohádkově krásném večeru přecházela mezi zahradami dvojice lidí, mladý muž s dívkou.

Mladý muž byl oděn v pěkný soukený svrchník, jehož zdvižený límec mu obličej do polou zakrýval, tmavá kožešinová čepice byla hluboko do čela vtlačena.

Dívka na jeho lokti zavěšená byla oděna pěknými vlněnými šaty, delším kabátkem s kožešinovým límcem; na ruce, kterou byla v lokti mladého muže zavěšena, leskl se za rukavičkou náramek, druhá ruka byla ukryta v pěkném rukáv-

níku, na hlavě měla černý sametový klobouček s perem a modrou stuhou. Přes obličej pak závoj.

„Má zlatá, drahá Měrínko, jak vás mám rád,“ šeptal mladý muž, tiskna dívčinu ruku.

„Můj zlatý Jeníčku,“ šeptala dívka.

„Tak se mi zdá pojednou na světě milo a pěkně, jako posud nikdy. Kde jsem měl jenom oči, že jsem si vás, Měrínko, nevšimnul. Totiž, všimnul jsem si vás, ale kde by mi bylo napadlo, že vás budu mít rád,“ řekl Jan.

„A já vás. Když jste mne bral v plesích o masopustě a v létě na výletech k tanci, tu jsem si řekla, a možná, že jsem to řekla i přítelkyním, že pan Jan Lipín pěkně tančí. A že jest příjemným, že dobře se s ním baví, jsem si asi také řekla,“ usmívavě sdělovala Měrínka.

„Ani si slečna, dcera pana berního, nepomyslila, že by se mohl soukeník, řemeslník, opovážiti k slečně úřednické, vzdělané, vysoko nad ním stojící,“ pronesl Jan poněkud trpce.

„To neříkejte, Jeníčku. To spíše já bych mohla říci, že jste vy, měšťanský syn, zámožný, dědic jednoho z nejlepších závodů —“

„Jenom řemesla, Měrínko.“

„Tedy dobře zavedeného, dobrý výtěžek skýtajícího řemesla, jste si vybral mne, dcerku sice úředníkovu, ale úplně chudou, bez věna. Budu mít sotva výbavu, a tu větším dílem ze starých věcí po matce a babičce. I ten nábytek. Má sice tatínek značné služné, ale z toho žijeme, a bratrovy studie dosti stojí. Babička má pensičku po dědouškovi; byl okresním sudím, je slušná, ale přidává na domácnost a nemá také ničeho zašetřeno, není naděje na dědictví. Jiných příbuzných nemáme,“ vykládala dívka.

„Aj, hleďme, jak Měrínka jest rozmyslnou! Dušínko zlatá, já nehledám věna. Pravda, musím vypláceti tři sestry, ale něco mají po nebožce matce, a druhá matka, panímáma, třeba nevlastní, se nad námi nezatvrdí; dá sestrám výbavu, a že nemá s tatínkem svoje děti, zajisté nám i svoje jmění rozdělí. Ale jde tu o něco jiného.“

„Oč, Jeničku?“

„O to, že u mne bude musit žena, i když ne při řemesle pracovat, tedy aspoň řádně dohlížeti. A pak, na domácí práci, úklid a prádlo se u nás nikdy nezjednala ani posluhovačka, vše obstarají sestry. A tomu vy nejste zvyklá.“

„Snad více, než myslíte. U nás se, co jsem se z Prahy z ústavu vrátila, také nadržuje posluhovačka. Byla více pro posilku, kterou jsem já dříve také obstarala a zas obstarávám. Maminka a babička rády uklízejí, pracují o prádle, a já pracuji s sebou. Nebojím se práce a pracuji ráda.“

„Věřím, vy jste tak dobrá, tak roztomilá. Ale vy jste zvyklá také vyšívati, čisti a hráti na piano, a to by u nás nešlo. To není pro ženu řemeslníka.“

„Místo vyšívání naučím se přebírat vlnu, jak se říká, „nopovat“ *) a třeba i snovat. Divíte se, že znám, co je pro ženy a dcery mistrů za práci při soukeničině? To vím od přítelkyň. Kamarádím s několika soukenickými dcerkami, i s vaší prostřední sestrou Baruškou jsem chodila do školy.“

„Vím, a mluvíváte s ní.“

„Nu, a nějakou tu knihu přečteme si tu a tam spolu. A piano, když je dostanu od rodičů, nebude také na závalu; snad také rád poslechnete, když si zahraju.“

„Všecko, všecko bych vám povolil, dušinko zlatá! Ale já věru sám nevím, co a jak u nás ještě bude. Tatínek mi řemeslo ještě nepředá. Budeme musit čekat, snad dlouho čekat.“

„Budeme čekat. Vždyť je mi teprvé osmnáct let! A vám, Jeničku?“

„Dvacetpět. Ale tatínek se mnou zachází ještě někdy jako s chlapcem. Ani tovaryš by si to mnohdy nedal líbit. To je, věru, panímáma, ať je nevlastní, k nám všem hodnější! Tedy na mne počkáte, Márinko zlatá, třeba více let?“

„Počkám! Budeme si věrni! A budeme se spolu bavit. Ale nyní již musím domů. Dovolila jsem se na besedu do

*) Vytahování kazů v hotovém sukně špičatými želízky stiskovacími tak zvaným „nopajznem“

lékárny; že není Betyнка doma, jsem arci nevěděla. A tu jsem potkala vás.“

„Betyнка je na divadelní zkoušce. Já také šel, mám také úlohu, ale jak jsem vás zahlédl jít od lékárny, zapomněl jsem na celé divadlo. Nu, však někdo moji úlohu přečte, není velká. A to nám vzešla taková krásná, nezapomenutelná chvíle, když jsme si řekli, že se máme rádi.“

„Mně připadá, jakobych to byla dávno věděla Jsme si asi souzeni.“

„Bude to tak, Márinko. Vy, moje jediná, vyvolená. milovaná! Ale zde jsme již u vašeho bytu. Škoda! Pojdme ještě jednou sem a tam mezi zahradami.“

„Již ne, Jeníčku. Tatínek přijde z hostince, pan učitel Hájek půjde třeba s ním, vlte, když bydlí v domě, udržuje se sousedství.“

„Nemyslí si na vás?“

„To sotva. Chodí k nám, ale chodil, i když jsem nebyla doma. Hrávají s tatínkem na housle a piano, to je tatínkova radost. Ale na mne nemyslí. Ten bude hledat peníze. A kdyby i myslel, nebylo by platno, já mám svého Jeníčka, a jiného nechci.“

„Nejdražší Márinko!“

„Ale již jděte, Jeníčku; lidé chodí sem a tam, nemusí nás nikdo vidět.“

„A kdy se sejdeme?“

„Přijdu zítra na tu divadelní zkoušku. Mám půjčit Lotynce purkmistrově na divadlo svoje zelené šaty, a půjdu jí tam říci, ať si pro ně pošle, že jsem je přezehlila. A pak mne doprovodíte, že ano?“

„A jak rád!“

Tiskli si ruce, pohlíželi si do očí, a pak vběhla dívka do přízemního domku, v kterém berních bydleli.

Pan berní Kulich najal si zde byt k vůli zahradě, byl vášnivým přítelem květin a nemrzal se na vzdálenost bytu od kanceláře. Paní a matka její, paní Selicharová, byly by raději bydlely někde na náměstí, ale podrobily se vůli hlavy rodiny.

Žily obě paní dosti osaměle, nechodily na návštěvy. Stará paní chodila denně, nebylo-li nepříznivé počasí, do kostela i do hřbitovních kostelů (byly ve městě dva) na zadušní mše, ať nebožtíky třeba neznala. Říkala, že, ana jest vzdálena hrobů všech svých milých, si to takto nahraňuje.

Paní Selicharová měla jen tuto jedinou dceru a neodloučila se od ní po celý život

S manželem žila po patnácte roků, byl teprve rokem postoupil v úřadě, když zemřel, a vdově se dostalo nevelké pense. Byla mladá, vdávala se v osmnácti letech, a byla by se mohla zase provdati, ale neučinila tak k vůli dceři, říkajíc též, že pochybuje, že dostala by takového dobráka, jakým byl nebožtík Selichar.

A vdala dceru — po sobě Marii — též osmnáctiletou za adjunkta berního úřadu, kterémuž po smrti manželově pronajala jeden pokoj bytu.

Asi po čtyrech letech provdala za něho dceru a zůstala s mladými manžely ve společné domácnosti.

A když se stal pan Kulich berním a byl přeložen až sem pod hory, šla s dcerou a zetěm beze všeho rozmýšlení.

Říkala, že měla-li jenom tu dceru, našla v zeti syna, a vnoučata jí přirostla k srdci od hodiny svého narození.

Měli u Kulichů dítky dvě, Ladislava, studujícího v krajském městě, a Márinku, kterou jsme poznali.

Márinka pobyla také rok v Praze, v soukromém ústavě, jehož majitelka byla přítelkyní z mládí paní Selicharové.

Cvičila se tam v ručních pracích, hlavně šití šatů, němčině, hře na pianě a zpěvu.

Otec byl rovněž vášnivým hudebníkem jako květinářem a byl sám oběma dětem učitelem.

Pobyla Márinka v Praze od patnáctého do šestnáctého roku a vrátila se jako hotová slečinka.

Byla uvedena do zábav, pokud se v malém městě konaly, a doma se zúčastnila domácích prací.

Babička a maminka říkaly, že jest lépe pracovati v domácnosti a popřáti si lepšího šatu a jídla, než platiti a živiti služku neb posluhovačku.

Byt o dvou pokojích a kuchyni byl vždy tak čistě uklizen, že nebylo lze říci, zda konal se úklid dnes či před několika dny.

To bylo pýchou obou paní, a smávaly se, že nečekají nikdy na výroční dobu ke smýčení, cidění obrazů, mytí oken, střídání záclon a pokrývek.

Tyto oboje byly v celém bytu pletené a sífkované, též vyšívané pokrývky na postele a rozličné malé pokrývečky byly radostí obou paní. Rády vzpomínaly, kdy to a ono pracovaly, a hotovily stále podobné věci Márince do výbavy.

Obíraly se výbavou, sotva Márinka do školy choditi počala. V menším pokoji byly vystlány na pěkné posteli kolíkové peřiny, jichž povlaky měněny a prány aspoň dvakrát za rok, ač v nich nikdy nikdo neležel. A pokrývka dávána vždy řídká, aby bylo viděti pěkné vložky povlaků nad modrými podložkami.

V témže pokoji v zásuvkové skříni uloženy ušité věci do té Márinčiny výbavy, i nově koupené i určené z věcí po babičce a matce, z kterých se vypárala pouze písmena známkování. Vlastně jenom jedno, jak R po babičce, která se jmenovala rodným příjmením Rochlenová, tak S po matce, a nahrazeno K.

Tuto práci obstarávala paní Kulichová. Paní Selicharová ponejvíce pletla.

Pletla prolamované pokrývky a záclony, punčochy nitěné, bavlněné i vlněné, vše vzorkované, říkajíc, že hladce-li plete, připadá jí, jakoby zahálela. Pak krajky a vložky k ozdobě prádla a i spodničky bavlněné a vlněné. Říkala, že jí toho pletení více přibývá, nežli si sama přeje. Kúpovala vlnu, bavlnu i přízi ze svých peněz a těšila se, že bude mít vnučka hodně památek na její, babiččiny, ruce i úspory.

Pan Kulich někdy mínil, že bylo by snad lépe ukládati pro dcerušku peníze než pouze věci.

Ale obě paní se tomu mínění vždy jenom usmály.

Však se paní Selicharová, dcerka úředníka, vdala bez věna, on, pan Kulich, že také ani s matkou své vyvolené o věně nemluvil, a tak že se zajisté dceruška berního,

v ústavě pražském pocvičená, vdá bez peněz. Že u nich v rodině jest jaksi štěstí na hodné manžely i brzké vdavky, dodávala paní Selicharová či jak se jí v městě říkalo: „paní okresní“, s pohledem tak důvěřivým, že pan berní se musival rovněž usmáti. A nenabádal pak delší čas k ukládání úspor.

Odevzdal manželce peníze na domácnost, ponechaje si nevelikou částku, zakupoval si noty, semena květinová, a ukládal-li něco, použil na dárky svým milým.

Synovy studie, pokud byl Ladislav na gymnasiu v ne-dalekém krajském městě, nestály tak mnoho. Bylo levno, a nadaný student získal již v třetí gymnasiální třídě žáky k vyučování, a v páté uděleno mu stipendium.

Na studia v Praze střežil otec jistinu pěti set zlatých po svých rodičích, jen tu a tam vybíraje něco z úroků. Vypočetl dávno, že obvyklý měsíční rozpočet pak nestačí, že bylo by nutno se v domácnosti uskrovnovati.

A pan berní Kulich nebyl zvyklým se uskrovnovat. Ženě se mlád, nevyhnul se rodinnému blahobytu a byl navyklým dennímu kousku masa k obědu i večeři, tak jako nedělní pečení a pátečním moučnickům, sklenice vína dopoledne, pivu v poledne i večer. Výroční svátky i jmeniny v rodině, výročí narozenin a svátky oslavilo se vždy nějakým lepším jídlem.

Tak jako Vánoce bez vánoček, masopust bez koblih, Velikonoce bez mazanců, Letnice, posvícení a pouť bez koláčů, tak nebyly u berních osobní svátky myslitelný bez bábovky z cukroví, bez pečeně, závinu, nákypu a kompotu.

Žilo se právě jako mezi pány, úředníky, majícími jistý svůj plat, neodkázanými na občasný výdělek, jako v rodinách řemeslnických, na výtěžek polností dle úrody jako v rodinách rolnických.

A Márince žilo se mile v tom prvním rozkvětu mládí, ozářeném láskou rodinnou.

Nebylo u berních svárů, nebylo hádek. Co ustanovila babička, schválila maminka, souhlasil se vším tatínek. Co maminka navrhla, tomu babička nekladla odporu, neměl

tatínek námitek. A co si tatínek přál, to bylo přáním maminky i babičky.

Oč Mária kdy žádala, bylo jí vždy vyplněno, a nemohlo-li se někdy tak státi, tu hleděno jí vyhověti jináče. Neznala odmítnutí žádostí, nebývalo jí třeba proseb opakovati, nenapadlo jí nikdy vzdorovati.

Tatínek říkával, že jest tak šťasten mezi těmi „třemi Márinkami“, a společný jich svátek byl vždy pěknou rodinnou slavností.

Všem dostalo se dárků od tatínka. Babičce obyčejně balíček čokolády neb nějakých jemných cukrovinek, mamince něco do domácnosti, nějakého kusu nádobí, jakého si přála, Márince něco od šatstva, drobný nějaký šperk, kniha, noty.

A babička i maminka měly pro ni vždy, co dorůstala, něco do výbavy.

O posledním svátku podala jí babička pouzdro s šesti stříbrnými kávovými lžičkami. Znala je Mária arci od dětství, ale že budou nyní jejím vlastnictvím, jí přece jen blažilo, a uložila si je do vrchní zásuvky oné skříně v menším pokoji. Tak se jí líbily v tom černém pouzdře, vyloženém červeným hedvábím, tak příjemně zněl jich zvuk, když jednou o druhé zacinkala.

Neměla Mária ani z dětství nepříjemných upomínek na nějaké větší domluvy neb tresty

Stihly-li jí dětské nemoci, tu byla ošetřována co nejpečlivěji, snášeny jí mlsy a hračky, babička jí půjčila k pohráni vždy pletený sáček ze silné žluté bavlny, naplněný stříbrnými penězy, tolary, renčáky a dvacetníky. A obyčejně nějaký ten peníz dostala do hezké pokladničky v podobě kufříku, temně hlazené, s lesklým žlutým kováním.

Vrátivši se z Prahy, obnovila jen ten utěšený průběh žiti
Na Prahu měla také pěkné upomínky.

V ústavě se jí líbilo. Mezi strážnicemi měla několik přítelkyň, s kterými si dobře rozuměla; nejvíce těšilo ji choditi do tanečních hodin, několikráte byla v divadle, se-

znala při společných vycházkách památnosti Prahy, vzpomínala blouznivě na koncerty na Žofíně.

A zde doma, v městě, do kterého se s rodiči přistěhovala asi osmiletá, obnovila dětské přátelství s družkami a těšila se životu vstříc.

Tehdy, na počátku let šedesátých, rozvíjel se utěšeně vlastenecký ruch po venkově a s ním i život společenský.

Zakládány pěvecké spolky, sdružení ochotníků divadelních, čtenářské „Besedy“, a mladí lidé se těšili zábavám, jichž tu skýtáno.

V našem městě, kde panoval čilý průmysl soukenický a s tímto spojené postříhačství a kremlířství, byli zámožnější občané majiteli polností, a chudší lidé obživili se zaměstnáním u řemesel a prací zemědělskou.

Paní Selicharová s dcerou vybíraly pro Márinku, jakmile do Prahy ji otec odvezl, již ženichy. Shodovaly se, že, nedostavil-li by se ženich úředník, možno vzít za vděk některým ze synů měšťanských, kteří byli zámožní. Že takový majitel pozemků může popřáti si blahobytu, že netřeba se jeho paní namáhati, a možno jen život příjemně žít, bylo náhledem obou paní.

Na někoho z řemeslníků nepomýšlely. Ani kupec nebyl by se jim pro Márinku líbil; u obchodníka že má již paní přece starost, že musí vypomáhati v obchodě, ušpiní se, musí každého obsloužit, v zimě v krámě mrzne, musí i v neděli se přičinit, rozkládaia babička, a paní berní přisvědčovala.

Že vdají Márinku mladou, tak jak se ony samy mlády vdaly, to bylo jako zajištěno, a povídávaly si, jak v kterékoli rodině vzbudí Márinčina výbava obdiv a uznání.

Jak se Márinka navrátila, již hovořivaly s ní matka a babička o příštím jejím manželství. Ten ženich, ten manžel jakoby již žil s rodinou, povídalo se, jak si povede Márinka domácnost, jak si bude řídívat šatsívo, jak účasnit se zábav — tak jakoby se jednalo o úplnou jistotu zaručeného štěstí.

Netušily, že Márinčino srdečko bude voliti bez ohledů na stav vyvolence, že spěchá do žáru lásky. —

Márinka přišedši domů odstrojila se a usedla v kuchyni u stolu, vezmouc do rukou háčkování, které vyňala z rukávníku. Nechodilyť tehdy dívky a paní na besedu bez ručních prací.

Babička a maminka byly zabrány do hovoru o jakémsi prádle a opomenuly se Márinky optati, jak se bavila v lékárně. Aspoň že nemusí lháti, řekla si v duchu.

Po chvíli došel pan berní z hostince, kam denně po večeri chodíval. Zavolal Márinku do pokoje, a zahráli si čtyřručně nějaký hudební kousek.

Ale Márinka byla roztržita. Mátla se v taktu, docílila méně pevného úhozu, a tatínek pohlédl na ni udiveně.

„Je ti něco, Márinko?“ tázal se. Neplísnil dcerušku téměř nikdy.

„Není, tatínku,“ odvětila, jaksí se zaleknouc.

„Snad nastydla,“ ozvala se babička z kuchyně.

„Anebo je ospalá. Poštěbetaly si v lékárně, vyprovázely se asi sem a tam, umrzla a je roztržita. Takové to bude,“ řekla maminka.

„Možná. Půjdem spáti,“ určil pan berní.

Márinka s babičkou spaly v kuchyni, kde bylo dost místa pro dvě postele. Ladislav, byl-li doma, spal na pohovce v pokoji s rodiči; menší pokoj byl jen vždycky „pro parádu a pro úklid“, jak se pan berní smával.

„Co pak, že dnes nedošla paní Hájková na besedu?“ tázala se Márinka babičky, any v kuchyni osaměly.

„Šla za synem na divadelní zkoušku. Pan učitel také hraje, a paní Hájková jde s ním vždy na všechny zkoušky. Říká, že má divadlo tak ráda, že vyposlechne kus o zkouškách i o představení. A ráda ochotníkům poradí, no, vždyť víš, Márinko,“ řekla babička lhostejně.

Márinka se lekla. Toho, že může paní Hájková maně povědět, že byla Betyňka lékárníková na zkoušce, že bude musit vymyslet si, kde tedy byla. A mínila, že řekne, že odcházejíc z lékárny, potkala některou kamarádku — třeba Barušku Lipínovu a že s ní chodila mezi zahradami. Ano, tak to řekne. Co na tom, že místo s Baruškou chodila s Janem, s Jeníčkem, se svým Jeníčkem.

A rychle spěchala ulehnouti. Těšila se, že se jí bude zdát o Jeníčkovi, že bude se s ním bavit ve snu. Ale zdálo se jí o sousedce paní Hájkové, takže procitnuvši byla nevrla a oblékajíc se, aby donesla housky, nemluvila ničeho, a babiččina miláčka, černého kocoura, který se jí kolem nohou třel, si ani nevšimla.

„Márinko, Kylijánek ti dává dobré jitro,“ upozornila babička.

Márinka se usmála a pohládila černého Kylijánka.

Babička měla vždycky, co Márinka pamatovala, kocoura, vždy černého, a vždy se mu říkalo: „Kylijánek“. Když některý sešel stářím aneb se ztratil, opatřen jiný, kterýž nabyt, jak se tatínek smával, záhy veškeré ctnosti i nectnosti svých předchůdcův.

A již Márinka hovořila a sdělovala babičce, že zdálo se jí o paní Hájkové.

„Ani jí to nepovídej! Chtěla by snad vsadit do loterie,“ řekla babička, a Márinka se rozesmála.

Vzala na hlavu prostší klobouček, do ruky hezký kosíček na housky, a vyběhla z domku.

Brala se zasněženou cestou mezi zahradami, kudy včera procházela se s Janem Lipínem, a sny srdečka ozvaly se v tomto jásotnou písní . . .

Koupila housky a zahovořila se s pekařovou dceruškou, která měla ranní prodej pečiva na starosti.

Hrála Fanyňka Jelínková také divadlo, a Márinka vyptávala se jí, jak se chystá a jak se baví o zkouškách.

„To víš.“ Tykaly si jako spolužačky. „Je vždy veselo. Mám jen malou úlohu, ale ráda hraji, proto že se vždy dobře bavíme.“

„Kterí páni hrají?“ tázala se Mária.

„Mladý pan lékárník, pak purkmistrův syn, pan podstarší, mladý pán z pivováru, pak pan Koval, pan Severa a pan Lipín,“ vypočítávala Fanyňka.

„Kdo tě doprovázel domů?“ tázala se Mária dále.

„Šla jsem společně s purkmistrovými a s lékárníkovými. Purkmistrův pan Teodor a Betyňka z lékárny jsou samý šepot, a mladý pan lékárník se také kouká na Lotynku purkmistrovu oběma očima. Já jsem jim to trochu kazila, a to mne bavilo,“ zasmála se Fanyňka.

„Ty šelmičko! Měli ti někoho zavolat, abyste byli do tří párků!“ smála se Mária.

„I rozeběhlo se to, ani nebyli všichni na zkoušce. Pan Severa a pan Lipín scházeli. No, jsou oba soukeníci, snad si chystali práci na dnešek,“ Fanyňka ohrnula trochu rty.

„Možná! Ale již běžím! Přijď k nám brzy na besedu, Fanyňko!“ zvolala Mária.

Téměř denně pronášela toto pozvání, pohovořila-li chvíli s Fanyňkou, a tato jako dnes odpovídala: „To jde těžko. Musím býti u okna, rodiče jdou odpoledne spát.“

„U okna“ říkali u Jelínků vždy, jednalo-li se o prodávání housek. V okenním vnějším výklenku nalézal se krámk, na který se housky vykládaly. Z venčí byla oknice o dvou křídlech, která se na noc zavírala.

Tak zněla odpověď i dnes, a Mária odcházela opět rozveselenější.

Zašla si schválně cestou k domovu postranní užší pěšinkou mezi zahradami, aby viděla Lipínův dům, jehož zahrada skláněla se k potoku. Zahrada ta nebyla oddělena ode dvora, kde nacházela se soukenická barevníčka, měliť u Lipínů barevníčku svou, propůjčujícíce ji též jiným menším mistrům.

Dům byl přízemní a obýván pouze Lipínovou rodinou. Do předu byla po jedné straně menší světnice s kuchyní, jen zasklenou přepážkou oddělenou, na druhé veliká místnost, kde nacházely se stavy; ostatní přístroje byly v podkrovní místnosti, do kterých z té světnice vedly dřevěné schody,

jen do trámce zasazená prkénka. Nad obytnou místností byly rovněž stroje na rozčesávání vlny, sukadla a snovadla, jichž hrčení bylo slyšeti do světnice a kuchyně skrze strop.

Ve světnici spali rodiče, v kuchyni dcerky, dvě na jedné posteli, třetí v zásuvce, které se ve dne pod postel zastrčila. V zásuvce byl jen slamník; peřiny vystlaly se na postel. Jan měl lože v dílně.

Márince bylo jaksi milo, že viděla tento dům. Pohlédla na okna. V dílně byla tři; leže'o na nich po různu rozličné drobné nářadí k řemeslu potřebné: tak zvané „nopajzny“, nůžkv, připínače na sukna, člunky, cívky, závaží ke stavům. Stály tamže láhve s olejem, papírové pytlíky s barvami; chumáče vlny a „šlaky“ (okrajky) se povalovaly tu a tam. Nebyl to ladný pohled, ale nikdo se nad tím nepozastavil.

Ve dvou oknech obytné světnice bylo narovnáno vysoko mechu, a za vnitřními okny na prkénkách stály květiny, které se v létě nacházely na oknech.

Jen takové obyčejné květiny, pelargonie, muškáty a rozmuškáty, nějaká fuchsie.

Márinka si hnedle umínila, že nabídne v létě Barušce Lipínově nějaké odprutce pěknějších květin.

Za okny neviděla nikoho; rodina pobývala po celý den asi v kuchyni nebo v dílně, kde nopována sukna. Že všechny tři sestry Lipínovy pracují při řemesle, Márinka věděla.

Usmála se přece na ta všechna okna, na ten celý dům a spěchala domů.

Snídaně byla již uvařena, v kuchyni i pokoji uklizeno, a babička pohrozila Márince prstem, díc, že asi se zapovídala trochu s pekařovic Fanynkou.

„Za to jsem jim, babičko, vybrala nejpěknější rohlíček, kouknou, tenhle mastný, mákem až modrý,“ lichotila se Márinka.

Říkala babičce, tak jako její dcera a zeť: oni; stará paní držela na to oslovení, a nelíbilo se jí, že berních děti po novém zvyku rodičům tykaly. Zeti říkala také: oni.

Posnídáno, a pan berní odešel do kanceláře.

Stará paní ustrojila se a šla do kostela. Márinka šla zároveň s ní, majíc zajít pro maso a obstarati i jiný drobný nákup. Paní berní že zatím zaleje květiny, kterých bylo v zadním i obytném pokoji i v kuchyni mnoho na prkénkách záokních i na rozličných stojanech urovnáno.

Byly svěže zelené, některé i zakvétaly, a byly celou radostí pana berního, a paní jeho již jemu k vůli sdílela tuto zálibu. Ač někdy zabroukla, že jest škoda času, který denně u květin stráví, leč přece nestrpěla ani jediného žlutého neb svadlého listu. V záokní v mechu byly zastrkány slaměnky, které pan Kulich v zahradě rok co rok pěstoval.

II.

U Lipínů nebylo tak klidno.

Byl zde ruch řemesla, a vůbec nebylo zde v domě to, čemu se říká svatý pokoj.

Lipín dědil řemeslo po otci a dědovi, miloval je, vyrostl v něm, a nebylo by mu ani napadlo, aby byl dal syna vyučiti něčemu jinému než soukenictví. Ba kdyby byl měl místo dcer syny, byli by se všichni musili stát soukeníky.

Přičiňoval se poctivě, ale nebyl bohat. Jen tak že se slušně vycházelo. Vyplácel dvě sestry a bratra a uvalil si na stavení dluh. Dluh tento splatil věnem první ženy, která zemřela mu po šestnácti letech manželství.

Bývala často churava, byla mrzuta, svéhlava, a hádávali se spolu proto, že chtěla si vésti panštěji, tak jak to chodívalo u zámožnějších mistrů.

U takových panovaly někdy, jak se po městě říkalo: „soukenické roztahy“, že se mají soukeníci za „pány od stavů“, říkalo se s dobromyslným úsměškem.

Byloť řemeslo to váženo a oblíbeno, došliť u větších mistrů obživy tovaryši třeba po čas života, a dělnice „prechovačky“ či jak se obyčejněji řeklo: prechundy, pomáhaly živiti se mužům poctivým při řemesle přičiněním. Často

vdova po tovaryši obživila jako prechovačka rodinu, až se synkové zase řemeslu soukenickému vyučili, a dcerky ve větších dílnách uchytily.

U Lipínů, ač se pracovalo na desíti stavech, nebylo nadbytku. Nikdy nebyl otec Janův, co samostatně řemeslo vedl, úplně prost dluhů. Ač se řeklo, že dluhuje obchodníkům, má úvěr, který se vždy zase vyrovná, od jednoho jarmarku, jak na ně soukeníci do Brna jezdili, k druhému, přece bylo o Lipínovi známo, že „visí“ tu a ondy u žida za vlnu, ač byli židé soukeníkům po každém návratu z trhu vždy v patách, svého se dožadující; jindy zase u kupců za barvy, olej a jiné k řemeslu potřeby, nemluvě o dočasných dluzích za kupecké zboží, mouku a vařivo, maso a látky. I řemeslníkům tu a ondy dluhoval Lipín a dával vinu manželce, že nedbale vede domácnost.

Strojila děti až trochu mnoho, jak se o ní říkalo, dbala na bílé prádlo, dávala dětem punčošky, kalhotky, spodničky vždy bílé, přijednávajíc na prádlo i dávajíc je z domu, an manžel nesvolil, aby se držela služka. Platila švadlenám i pradlenám za mužovými zády, mnohdy i potravinami, jak u větším množství pro domácnost se nakoupily.

Patřilo k „soukenickým roztahům“, že vozili soukeníci z Brna po dobrém jarmarku homole cukru, na libry kávy a jiného zboží.

Domácí kupci se sice mrzeli, ale chytře mlčeli, vědouce, že po jarmarce špatném, kdy soukeníci neprodavše, kusy suken do zastavárny nebo soukromým půjčovatelům do zástavy dali, přijeli, zkrotli a rádi pak v městě třeba na dluh kupovali.

Tu paničky mistrové neohrnovaly nosíčky nad jakostí zboží a beze slova odmůvy nechaly do knížky, na kterou se (jak se říkalo) zboží, ponejvíce pro řemeslo potřebné, odebíralo, zapsati třeba, o kolik krejcarů dražší to které zboží, jak bylo potřeba.

Také se pak kupovávala mouka a jiné potraviny na libry a ne na pytle. A paničky přestaly na čas vychvalovati

brněnské mýdlo, svíčky, škrob, koření, a spokojovaly se tím, co bylo v městě k dostání.

O paní Lipinové se vědělo, že platívá potravinami, a býval často u Lipinů rámus, že tak brzy se spotřebovaly přivezené z Brna i v městě nakoupené zásoby.

Josef Lipin byl prudké povahy; neváhal i vztáhnouti ruku na ženu, - a tato stonávala po prudkých výstupech. Domácí hádky táhly se kolik dní, a děti vyrůstající mezi nimi, naučily se považovati otce za tyрана, kterýž nepřeje jim lepšího jídla a pěknějšího šatstva, ani té čistoty, jak matka tvrdívala, nařikajíc si, že nutil by ji manžel i k nejhrubší práci.

Nebylo to úplně pravdou, ale děti zvykly si tak na otce pohlížeti a těšily se, když odjel na jarmark do Brna.

Tu strojila jim matka vědy něco mlsného k jídlu, nechala práti a žehliti šaty a prádlo, přijednavši si jiné ženy, než prechovačky, které obyčejně pomáhaly.

Churavěla paní Lipinová, domácí sváry podkopávaly její zdraví stále více. Říkávala dětem, že by si přála zemřít, kdyby se nebála pro ně macechy, která, již jen proto, aby se šetrnosti lakotivému manželovi zachovala, bude je honiti z práce do práce, nebude jim práti lepšího sousta, slušného šatstva, ani té čistoty.

Děti to chápaly tak, jak to myslila, a Jan, kterýž od vyjítí ze školy, ve věku dvanácti let, byl otcem za učedníka u cechu přihlášen a nesměl se žádné práci při řemesle vyhnouti, myslil záhy, že mu otec křivdí.

An byl ve věku patnácti roků za vyučence prohlášen a jako syn mistrův mezi tovaryši veden, dostával od otce skrovný plat, z kterého si musil platiti obuv a od ušití šatstva, na které sukno od otce z domácí výroby dostal, prádlo pak měla mu řídití matka, pokud se neožení.

Že převezme pak řemeslo asi, jak se stávalo, na polovinu s otcem, jak tento též byl po otci převzal, měl jinoch již dávno vyřčeno, a říkal si od počátku učení, že to bude asi, až mu bude třicet let.

Když bylo Janovi patnácte let, po něm sledující Marii třináct, Barušce devět, nejmladší dcerce Cecilii šest, zemřela matka. Onemocněla zánětem pohrudnice, zapírala, tajila chorobu, bylať právě zase nějaká mrzutost po špatném jarmarce v domě, a když posléze k ulehnuvší byl povolán lékař, bylo pozdě.

Odcházela paní Lipínová ze světa při plném vědomí, patříc smutně na plačící děti a prosíc manžela, ať se nad těmi sirotky nezatvrzuje.

Jan a Marie musili jí slíbiti, že budou obě mladší sestry opatrovati, a až jim otec macechu dovede, je ochraňovati.

A ta dvě děvčátka zase jí musila slíbiti, že budou staršího bratra a sestru poslouchati.

Byl to smutný pohřeb paní Lipínové; plakali lidé nad sirotky a krčili rameny nad vdovcem, který že se do truchlení nutí, byl jeden úsudek účastníků pohřbu.

Po smrti ženině vzal si Josef Lipín do domu vzdálenou příbuznou, vdovu po soukenickém tovaryši, která se obživovala jako prechovačka u jednoho z větších mistrů.

Šla ráda, říkala, že ví, že ne asi na dlouho, ale přece, než se pan mistr Lipín ožení, bude si moci odpočinouti od dlouholeté při řemeslu práce, od práce pro cizí lidi, vynášející jí na pouhou, skromnou obživu.

Šlo to s tou tetou jakž takž. Jan a Marie říkali si, že by bylo matce líto, jak se to u nich nyní v domácnosti vede.

Otec jakoby teprve nyní vzdoroval matčině vůli, nechal tetu řídit domácnost takovým způsobem, jako asi řídila domácnost svoji, domov chudého tovaryše, který nemohl si pomyslit na to, aby si postavil, byť i v najmutém bytě, vlastní stav, utkal jediný kus sukna na vlastní účet.

Odstranila záclony na oknech světnice, uložila ozdobné nádobí tu a tam na hlazeném prádelníku i vysokých skříních postavené, s postelí uložila bílé vyšívané pokryvky — byla to zase jenom světnice, které nebožka paní tak ráda říkala: pokojíček. S hlazeného stolu odklidila teta barevný přizový ubrus, nedbajíc, že se plocha stolu nyní lehce poškodí, po-

stavilo-li se na ni občas něco od jídla. Za to pohovku, jejíž zakoupení si nebožka paní po mnoha mrzutostech od manžela vymohla, pokryla kusem starého, sepraného kanafasu, bývalého povlaku svrchní peřiny, aby se zelená látka povlaku prý ušetřila.

A malé, z různých, do osmihránek nastříhaných kousků sukna sešité koberečky, před postelemi položené, také ukli-zeny, že taková paráda nepatří pro řemeslníky, tvrdila teta, a otec jí přisvědčil.

Děvčata se pamatovala, jak matka ty koberečky šila, jak podávaly jí kousky, jak sešité hvězdice rozžehlovala, sešívala a prošívala barevnou vlnou, jak je to všecky těšilo.

A Marie s Janem vzpomínali, jak otec k vůli těm koberečkům kdysi způsobil mrzutost, a jak matka nesměla již dále pracovati, ač tak činila jen za nedělních odpůldnů. Pamatovali se, jak zlými slovy vytýkal matce hravost, lenost, netečnost k řemeslu, které je živí.

„Jakoby maminka po druhé zemřela,“ řekla Marie k Janovi, když se rozhlíželi po té světnici tak změněné a ochuzené.

* * *

Čeho se nikdo nenadál, to se stalo, že se Josef Lipín neženil, až v třetím roce po panině smrti.

Jemu se žilo příjemněji, nežli za života ženina. Nebylo těch hádek a hněvů, nemluvení a vyhýbání se.

Teta poslechla ve všem, co si přál, hleděla mu vyhovět, smávajíc se, nadhazovali-li jí lidé, že by se asi nezdráhala státi se po druhé paní Lipínovou. Jmenovala se příjmením po muži totiž také Lipínová. Ovšem že: paní Lipínová jí nikdo nikdy neřekl; říkala, že byla vždy jen a jen Lipínkou, ženou tovaryše, prechovačkou.

A paní Lipínovou že by se státi nechtěla, pana strýce že obslouží ráda, ale jako svého pantátu že by obsluhovat nechtěla, že za ženu mistra by se nehodila, že ví dobře, že pro ní jest dobrodiním, je-li u vzácných příbuzných aspoň na čas zaopatřena.

Děti měla ta Lipínka tři. Syna, který pracoval ve velkém soukenickém závodě v Brně, a dvě dcery, které sloužily ve Vídni.

Psávaly matce k svátku a poslaly někdy nějaký malý peněžitý obnos, někdy něco od šatstva, arci obnošeného. Syn poslal vždy trochu kávy a cukru i jiných potravin po soukenících příjedších do Brna na jarmarky.

Záhy postřehla teta Lipínka, že zamlouvá se „panu strejci“ ten trochu drsnější způsob v domácnosti, i rozšířila jej všestranně, zdánlivě jako mimoděk, ale s tajným úmyslem.

Dětem tykala, jak činila ode vždy, ač málo dříve k Lipínovým docházela, jen tak jednou, dvakrát za rok; nemělať ji nebožka paní mnoho ráda, právě pro nahrublou povahu a chování. Ale takovou jakousi pýchu v tom vždy teta Lipínka jevila, že právem příbuznosti dětem zámožných idí tyká.

Nebožka matka nazývala Jana Jeníkem (tak lahodilo to mladému muži slyšeti ten název i ještě zdrobnělejší, znějnělý: Jeníčku, z úst milované dívky).

Teta Lipínka počala Jana volati hnedle Hondo, jak že svému synovi říká, uváděla, že jí to aspoň jej připomíná.

A Marii, kterou matka nazývala Márinkou, volala: Mančo, bráncí se dívce se vysmála, díc, že Márinky jsou úřednické slečny, ne však dcerky řemeslnické.

A otec přijal ty oba názvy ihned.

Baruška byla jmenována tak po nebožce matce, a tetka nemohla jméno přeměnit, leda v hrubší: Barča.

A Cecilce, jak tuto matka nazývala, navyknuto říkati: Cilka.

I v jídle zavedla teta Lipínka vše po novu, či vlastně po staru, jak říkala: po řemeslnicku.

Vařilo se u Lipínů maso krom pátku denně, v postě též ve středu, a během roku o suchých dnech nepřišlo též na stůl. Děti se těšily vždy na buchty, svítky, lívance a záviny i nějaký nákyp, o kterých matka říkala, že je

třeba jenom obyčejnou kaši malou přípravou a trochou práce lépe upravit, ač otec na tyto „mlsy“ hubovával.

Teta vařila jeden den hovězí, druhý den skopové maso, k onomu jednou do omáčky brambory, podruhé knedlíky; k tomuto, které bylo tehdy velmi levné, mrkev nebo kapustu. Někdy k uzenému ve všední den hrách, v neděli neb ve svátek knedlíky a zeli. V pátek byla pak k zasmažené polévce buď kaše, šklubanky nebo nudle. Někdy jenom dolky na plotně bez omastku pečené. Buchty se pekly v neděli, kdy dostaly děti po kousku pečeně, aby tato zbyla pro otce k večeři a i k večeři na druhý den.

„Pantáta potřebuje posily,“ říkala teta vždy, pečení „na porce“ rozdělejíc, aneb otce vyzývajíc, aby tak učinil.

A pekla vždy buď vepřovou, telecí neb skopovou kýtu, nebo vařila uzené, k podzimu kupovala husy.

Aby upravila řízky, roštěnky, sekanou pečení, flíčky s uzeným, zadělané telecí, holuby, kuřata, neb v krajině na zvěř bohaté koupila zajíce, teta nechtěla ani slyšet. To že je pro pány, kde si paničky s vařením prý hrají, kde se místo jídla mlsá, ne pro řemeslníka, který musí pracovat, a kuchařka musí hledět, aby po vydatném jídle tak hned nevytrávil.

K večeři mívala pro pana strejce vždy kousek masa od oběda, ohřátého s omáčkou neb zeleninou, děti a sebe odbyla kávou, která se krom neděle k svačině nevařovala. Sama si teta schovala tohoto oblíbeného nápoje od snídaně a popíjela mezi dnem, než se večer čerstvý vařil.

Někdy v zimě bývaly k večeři brambory na loupačku se sádlem husím neb tvarohem, po neděli s omáčkou z pečeně, v létě pak tvaroh na chleba.

A Lipín byl s tím spokojen, děti spokojeny býti musily. Nepomýšlel na ženitbu, žilo se mu dobře.

* * *

Řemeslo šlo, jak se v soukenickém městě říkalo: slavně. Byly dobré trhy v Brně, a i „domácí prodej“ ve městě

a okolí šel dobře. K Lipínovům docházeli ode dávna zámožní sedláci i chudší lidé z dědin okolních a kupovali sukna na šaty.

Vždy se upravilo do roka u Lipínů několik kusů na drobný prodej.

To tmavomodré a hnědé sukno na selské „burnusy“, jaké sedláci ku kroji posud zachovávanému nosili, pak tenčí na kabáty, kostkované a proužkované na kalhoty, šaty pro hochy, něco barevnějšího na ženské a dětské šaty, červený a bílý flanel na spodní prádlo.

Téměř u všech větších mistrů, kde se „na lokte“ prodávalo, měly tento prodej v rukou paničky mistrů. U Lipínů bývala často mrzutost proto, že paní se dosti dobře nevyznala v počtech, že dalo jí mnoho, jak říkala: rozpočítávání, měla-li vypočísti cenu za půl, čtvrt, tři čtvrtě, půl čtvrtky lokte, jak bylo k určenému množství žádáno.

Leckdy se přepočítala, a Lipín vzpomínával na svoji nebožku matku, která dovedla rozpočítati lidem, mnoho-li na oblek potřebují, jako krejčí, vyměřila i šestnáctinu lokte, měřila na své pldě a palce a nikdy se nezmýlila. A cenu vypočetla až na trojník a findu, nikdy se nezmýlila. A dovedla s lidmi hovořiti, prodati jim leckdy něco jiného, než o co právě stáli, když nebylo to na skladě, a to tak chytře, že odcházeli spokojeni, pochvalujíce paní mistrovou, jak jim dobře poradila.

Lekávala, obávala se vždy nebožka paní Lipínová před nedělí, kdy přespolní kupci docházivali, a byla ráda, že byl jí záhy Jan aspoň poněkud k ruce, i těšila se, že si vy-cvičí Marii.

A tu jí vždy muž vyčítal, že není k řemeslu, jak na řádnou mistrovou se patří.

„Vždyť jsi věděl, pantáto, že nejsem od řemesla, a že se budu musit zaučovat,“ říkala mírně.

„Však lituji, co mám vlasů na hlavě, že jsem se zhlídl na ten tvůj voskový obličej a tvých pár zlatých, a nevzal si ženu z cechu, jak na mistra patřilo,“ odpovídal jí, a někdy i hruběji i jizlivěji. Arcif byla Baruška Vítková dcerou rol-

níka žijícího z výtěžku polí, které však pronajímal, a které byly dceřiným věnem. Vdávajíce svou jedinačku za Lipína, prodali dům i pole, vyměnivše si v domě jen do smrti byt a ponechajíce nevelkou jistinu na živobytí. Myslili, že stačí jim úroky, a že dcera po nich ještě něco podědí, leč uhočila drahota, a byli nuceni sáhnouti na ten svůj „kapitálek“, tak že po jich smrti dědila dcera jen několik set. A to jí manžel při každé příležitosti vyčítal, ač dobře věděl, že to bylo k očekávání, a že hlavní věno dostal hned ku svatbě.

A tu musívála ubohá paní Baruška ještě snéstí výtky, že nebyla vedena k práci, že si jen hrála se šitím, prádlem, žehlením, vařením mlsnot a tím svým úklidem a čistěním, tak že mívala opravdu příčiny k pláči.

A děti vyrůstaly v přesvědčení, že otec křivdí matce i jim. Nechápany, že při dobré vůli matčině bylo by lze dosáti umírněnosti otcovy prudké a poněkud hamonivé povahy. Leč dobré vůle tu nebylo, jen vědomí křivdy.

Tím více, any ostatní paničky mistrové, rozené také ze soukeničiny, pohlížely na paní Lipínovou trochu, jak se říká: skrz prsty.

Bylo to tak mezi soukeníky, že považovali svoje řemeslo, kterým se půl města obžívalo, a část chudého obyvatelstva při něm nacházela výživy a ostatní řemeslníci a obchodníci zisk, za prvé z cechů. A ti „pánové od stavů“ tradičně zachovávali zvyk, že ženili se soukeničtí mistři jen s dcerami soukeníků. Dcera soukenická nebyla by si tak hned vzala mistra jiného řemesla neb rotníka.

„Soukenické roztahy“, říkalo se, a bylo v tom posměšku trochu závisti, že tak se příslušníkům toho cechu daří.

* *

Že se mistr Josef Lipín rozhodnul k ženitbě, mělo právě svoji příčinu v tom, že šlo řemeslo tak dobře. Zdálo se mu, že se přece mnoho zmaří, když chybí dohled mistrové, že prechovačky odnesou kousky outků, chomáče vlny, kusy šlaků a konců osnovy, že tu a tam zmizí zamotaný potáč

se snovadla, že děje se škoda i nedbalostí i zpronevěrováním, které se nedalo nazvat vlastně krádeží, jelikož bráno, co bylo na snadě a ne uzavíráno.

A pak ten drobný prodej ho jaksi obtěžoval, vytrhoval z přemýšlení o chodu řemesla.

V neděli pak si mistr Lipín zašel rád do kostela na kruchtu do bratřiny literácké zazpívat, po kostele rád se zastavil ve vinárně na skleničku vína, odpoledne pak zašel si rád na pivo, v zimě do hostince, v létě do pivovaru, kde sedalo se venku na prostranství pod lípami.

A toho všeho se musil k vůli prodeji zříci. Odešel-li i odpoledne, zajisté přišli kupci, a musilo se pro něho dojíti; pak již zůstal doma, odcházeje až po večeri, a tak byl připraven o milou chvíli pobesedování, pohovoru o řemesle, jaký mu byl vždy vítaným.

Smávali se lidé, že za těch nedělních posezení mistrů soukeníků je plno chlouby, jako pěny na pivě. Neb že jsou soukeníci nejen „roztahy“, ale i „chlubné plíce“, říkalo se ode dávna.

Tož Josef Lipín počal přemýšlet o druhé ženitbě.

Rozhovořil se o tom s nejbližšími přátely, s nimiž společně leckdy v Brně uzavíral obchody na větší objednávky od velkoobchodníků, nebo velkých krejčovských závodů, pracujících do zásoby.

Přátelé radu věděli.

A za takové letní besedy v neděli odpoledne v pivovaru pověděli Lipínovi o nevěstě.

Byla to vdova po postřihači Vobeckém, který také Lipínovi pracovával. Byla to asi čtyřicátnice, hodná, poctivá, pracovitá paní. Neměla dítek. Po mužovi zdělila domek (že stál tento v postranní ulici, říkalo se mu ve městě: chalupa) se zahradou, jejíž výtěžek a nájem ze třech místností té chalupy stačil jí na živobytí. Že má uložené peníze, neťknuté svoje, byť i jen několikastovkové věno, se také vědělo.

Byla soukenickou dcerkou a znala se v řemesle. Že jejímu muži svěřovali i největší mistři rádi dílo, bylo také proto, že se vědělo, že paní Vobecká každý „postav“ po

tovaryších sama ještě přehlédne a nenechá na něm ani jediného „kazu“. A v zahradě že mívá první ve městě rannou zeleninu, první brambory, mnoho ryvízu a srstek, což vše vždy výhodně prodala, jakož i na podzim pěkná jablka. Prodávala ne hokynářům, ale do rodin, nejvíce úřednických, jež byly po léta jejími zákazníky.

Byla již několik roků vdovou a říkala, že se jí slýská po řemesle. Pronajala chalupu, ponechavši si jen malou světničku, v které vařila i prala, pokud se v létě nepralo na dvorku, který byl malý a od zahrady plotem oddělen. Měla z té světničky okno na zahradu a viděla přes ni až k potoku, kudy se na druhém břehu táhly pastviny až k polím.

Tu paní Vobeckou že mohl by si Lipín vzít, soudili jeho přátelé. Že mu to u ní spraví jeden z těchto, Karel Vobecký, bratr jejího nebožtíka muže, sám se vdovci nabídnul. Že bude aspoň o jednu řádnou mistrovou v cechu více, řekli všichni.

Že může pak paní Vobecká dáti si do té chalupy, do té její malé světničky, která bývala dříve kuchyní k větší světnici, any na druhé straně chalupy dvě místnosti byly věnovány řemeslu, někoho z příbuzenstva za dohled a částečné obstarání zahrady, pronesl mistr Vobecký ihned svůj náhled. Že, ana vdova ty tři světnice pronajala nájemníkům majícím více dětí, bude dohledu potřeba. V jedné té světnici bydlil švec, v druhé punčochář, v třetí ženský krejčí, všichni pracující hlavně pro lidi z okolních dědin.

A Lipín měl ihned nápad, že do té světničky za tu jakousi „šafářku“ by se mohla odstěhovati dosavadní jeho hospodyně, teta Lipínka. Že aspoň nebude fňukati, že byla z domu, z rodiny vystrčena, a že bude mít lepší živobytí, nežli kdyby šla opět pracovati k řemeslu. A že bude v té chalupě za psa, hlídače, věrného psa, dodal rozveselen.

A loučil se s přátely, hlavně s nastávajícím švakrem, vesele.

Pověděl ihned doma v soukromí tetě, a tato spráskla rukama.

„I že jsem sama na paní mistrovou postříhačovou nevzpomněla! Vzácný pane strejc, ta je pro ně stvořena! Na ni a ona na nich jistě podle určení osudu čekali! To bude panímáma pro ně i pro děti, to bude paní mistrová! Ale co bude se mnou? Ráčeji mne nechat v domě při řemesle, pane strejc?“ tázala se přece trochu zaleknutě.

Lipín pověděl, a teta spustila radostí hlasitý pláč. To že bude jako na výměnku, že si pořídí kozu a pár slepiček, že to z té zahrady plevem obživí, že dávala tento paní Vobecká ženským z vedlejších chalup vždy pro kozy, a aby měla i výdělek, který by kryl ostatní potřeby, že bude soukat některému menšímu mistrovi, který jí svěří potáče vlny domů.

„To vám svěřím sám; budete vůbec bývat k ruce, když bude potřeba,“ řekl Lipín.

„Anebo mi vzácněj pan strejc prodá šlaky, a já budu dělat bačkory,“ rozhodla se pojednou teta, upomenuvši se, že jí při soukání bolívalo v kříži a zádech, a že by, odvyknuvši té práci, se musila trochu namáhati.

„Také dobře. Jen aby to již bylo,“ řekl Lipín.

„I to já také sama k paní Vobecké zajdu. Známe se dobře, dělávala jsem jí také bačkory, když jsem sehnala šlaky,“ řekla teta.

„Jen se opovažte,“ zabručel Lipín nevrle. „To by ještě scházelo, aby mi taková bába dohazovala svatbu! Taková prechunda!“

„To vím, že jsem byla prechudou, a nestydím se za to. Však až to bude napověděno, dojdu k paní Vobecké přece a domluvíme ten vejměnek. Ó, to já budu třeba pak vzácné paní tetě chovat slepičky, nosit vajíčka, i třeba kozím mlékem nepohrdne,“ repetila teta.

„Jenom to řekněte, že budete dbát, abyste na ty slepice dostala,“ zasmál se Lipín.

„A proč by ne, vzácný pane strejc? Budu si chodívat sem pro splšky, pro kuchyňské odpadky pro tu kozu. Však bude bývat leccos jiného, třeba, s odpuštěním, ta mrva; kupovala paní Vobecká do zahrady, tož se odsud také odveze,“ rozkládala teta.

„No, to není špatný nápad, no, uvidíme. Ale, slyšíte, teto, dětem prozatím ani muk! Je to trochu velké k nevlastní panímámě, ale poddá se to. Musím jí dát nad nimi moc. A já také moc z ruky nepustím! S Hondou bude třeba největší potíž.“ rozumoval Lipín.

„I co pak Honda! Mládenec! Ten, dostane-li o dvacetník víc v neděli na útratu, bude hned panímámin. A Manča jako každá šestnáctiletá holka se dá koupit za kus parády, a ty dvě menší, ty se musí bát ještě metly,“ ušklíbla se teta.

Lipín odešel po práci. Byl přece nekliden, a dcery slyšely ho choditi po světnici, dokud neusnuly. Jan spal v dílně ještě s dvěma svobodnými tovaryši, kteří byli ke stravě. Však to bylo také teprve za tety zavedeno, že jídali s rodinou; za nebožky paní dávala se jim strava do dílny.

Mezi týdnem ve středu vzkázal k Lipínovým mistr Karel Vobecký, aby se přišli někdo podívati na jakýsi nový vzorek obarvené vlny.

„Mám jít, tatínku?“ tázal se Jan.

„No, běž, ale počkej, půjdu raději sám,“ odvětil otec.

Byli právě po obědě, a Jan by se byl rád proběhnul, tím spíše, an Vobeckého syn Pavel byl jeho dobrým kamarádem.

Lipín odešel, věda, co vzkaz znamená. A vrátil se až k večeru; došel s ním Vobecký na návštěvu ke své švakrové.

A ještě večer oznámil Lipín dětem i tetě, že se bude ženit, a sice hned zítra že jde na děkanství, v neděli že bude první ohláška, do čtrnácti dnů svatba.

Děti byly překvapeny, nejvíce Jan. Vždyť že otec se o ničem nezmínil, řekl tetě. A tato se mu vysmála, jí že se pan strýc zmínil, že mu to ona hnedle schválila, ženitbu vůbec a paní Vobeckou zvláště.

Sesedly se dcery Lipínovy u tety v kuchyni, kde tato si stlávala na zemi, majíc slamník a peřiny v komoře. I Jan tam přišel, pohlížeje první před domem chvíli za otcem, který znovu odešel. Že šel asi do hostince, jak někdy večer chodíval, nebylo těžko uhodnouti.

„A že si vykračuje jakoby omládlý,“ řekl si Jan. v duchu.

III.

Plakaly všechny tři dívky, a Jan usednuv na lavici u kamen, přivinul k sobě devítiletou Cilku.

Děvčátko položilo mu hlavičku na prsa a řeklo: „Hondo, já se bojím.“

„Neboj se, Cilko; když budeš poslouchat, bude na tebe ta panímáma hodnou,“ těšil Jan.

„Nebudeme jí říkati maminko?“ tázalo se děvčátko.

„Já bych jí maminko neřekla ani za nic na světě,“ ozvala se dvanáctiletá Baruška.

„Budeme jí říkati panímámo, to se sluší,“ řekla Marie.

„Tobě, Mančo, se podaří s panímámou asi nejlépe. Ona jde ráda mezi lidi, chodí do divadla pokaždé, když se hraje, na cechovní bál šli s nebožtíkem Vobeckým každý rok, i o pouti nezůstali doma, že oba rádi tancovali. To ona tě bude brát s sebou, a že se sama ráda ustrojí, bude ti přát i parády,“ vnadila teta.

„A co my?“ Baruška se ptala více tety než sourozenců.

„No, tebe, Barčo, bude posílat asi do šití, jdeš posledním rokem do školy, mazlíčkem ale asi nebudeš jako za nebožky paní tety, to jsi byla jmenovka. Ale užijete s Cilkou také. Půjde Cilka jistě za družičku o Božím Těle, sem a tam třeba na pohřeb, a v neděli odpoledne vezmou vás s panem strejcem do pivovaru pod lípy, když tam hraje muzika,“ slibovala teta.

„A koupí nám tatínek slané preclíky a napijeme se s ním piva,“ zaradovala se Cilka.

„A pojedje s vámi zajisté panímáma také někam na pouť, k svatě Anně do Pohledu nebo k Panně Marii do Obyštova; jezdívala, pokud vím, jistě vám to dopřeje,“ vynášela teta.

„Ó to jsme si vždycky přály, nebožka maminka by byla ráda s námi někdy k svatě Anně jela, ale tatínek nechtěl,“ řekla Marie.

„No viš Mančo, ono se říká, že mívá druhá žena i paty ze zlata, to snad k vůli panímámě to pan strýc udělá“, pofouchle řekla teta.

„Takhle nemluvěj, teto,“ zakřiknul ji Jan. „Přál bych tatínkovi, aby byl šťasten, a jeho druhé ženě, aby si jí vážil. A že třeba nyní panímáma s tatínkem více užije, bude to také tím, že se nedalo od nás malých dětí odjíždět i odcházet.“

„Koukejme na Hondu jak vykládá moudrosti,“ ušklíbala se teta.

„Lépe než hlouposti,“ odsekl mladík.

„Já tu paní Vobeckou skoro neznám,“ řekla Baruška.

„Já také ne,“ dodala Cecilka.

„Budeme k ní uctiví a bude to pro nás dobře, že se tatínek žení,“ řekl Jan.

„Ale, ale Hondo, tož se ti zdá, že vám se mnou není dobře? Nebudu vám zde ani již dlouho překážet, odstěhuji se na ten svůj vejměneček do chalupy dobrotivé nastávající paní tety. Možná, že tam rád někdy přijdeš a vy děvčata také,“ řekla teta.

„Budeme k nim chodit všecky, teto, ale klepy se dělat nebudou,“ řekla Marie.

Ač vdova Lipinka vše v domácnosti Lipínově zaváděla prostěji, přece si nechala říkat okázale: oni. Tak se tím chlubívala, jak si jí příbuzní váží, až se tomu lidé smáli.

„I kdopak by dělal klepy. Na to jsem co živa nebyla, třeba jsem se mohla leckde za klepy dobře pomět. A nejsou klepy, poví-li člověk, co se tu a onde řeklo, co by se do očí nepovědělo a když se o tom slyší, podle toho se třeba zařídí. Že mi na panímámu si stěžovat nepřijdete to vím, je to dobrá duše, neublíží vám. A s čím přijdete a povíte, to bude jako hozeno do hluboké studny, já nepovím dál, jenom vás budu hledět, bude-li potřeba, potěšit a budu se s vámi radovat, když přijdete s veselou,“ tetě jela vyřídilka jako po másle.

Jan byl jaksi zaražen. Zdálo se mu, že vzejde v rodině přece jakési nedobro. Pamatoval se, jak často byl otec

k matce nelaskav, ba krutým. A napadalo mu, že bude-li se chovati tak k druhé matce, bude tato snad jim spláceti nevládností, bude k nim nedůvěřivou. Umiňoval si, že bude k ní co nejvíce uctivým.

Zavolal si Marii do dílny a radili se spolu, zda neměli by dojíti k paní Vobecké a žádati ji, aby přistěhovala se k nim s důvěrou, s jakou oni ji přivítají.

Marie váhala. Řekla, že snad bude lépe vyčkati až je paní Vobecká pozve.

A usnesli se, že nepovolí, aby teta tam třeba mladší sestřičky dovedla.

*

Mistr Lipín chodil ob den po večeri navštěvovati paní Vobeckou a byl pak stále v dobrém rozmaru.

Oznámil dětem, že o druhé ohlášce paní Vobecká si přeje, aby k ní odpoledne přišly.

On že přijde za nimi k večeru.

Že odpoledne zůstane doma pro případ, že by přišli nějakí kupci.

Jan a Marie si pověděli, že otec se jaksi ostýchá, ač mu může napadnouti, že bylo by vhodnějším, kdyby je sám příští matce uvedl.

Řekli si, že nedopustí, aby šla s nimi teta, která často k paní Vobecké dobíhala.

Teta se k tomu ušklíbla, díc, že ona zůstane raději doma, aby se neřeklo, že do toho seznámení se mluvila. A že nechce míti na své zodpovědnosti, kdyby se chovali k nastávající matce snad málo uctivě.

Šli tedy oně neděle odpoledne po požehnání sourozenci Lipínovi k paní Vobecké.

Aby nebylo nápadným, že jich jde tolik najednou, aby někdo nepronesl špatný vtíp, že jdou jako s procesím, umluvili se, že půjdou všichni na požehnání.

Jan že půjde na kruchtu a vezme sebou malou Cecilku, Marie dolu do kostela ve společnosti Baruščině. A pak

přímo k paní Vobecké. Jan o tu chvíli než sejde s kruchty přijde později. Stalo se tak. Marie oblékla sebe i sestřičky do svátečních šatů, mrzlo se pojednou, že nejsou tyto dosti vkusné. Arci vkus tetin nebyl jemným, dbala také, aby nebyly šaty příliš drahé, aby se pan strýc nezlobil.

Baruška a Cecilka, které matka vždy stejně oblékala, měly tibetové šatky barvy zelené jako tráva, s černou ozdobou hrubých krajk a ryšků ze skládaných pentlí špatné jakosti. Obé bylo do zázrsla od slunce vybledlé. Marie sama měla také tibetové šaty barvy pivoňkové, též s černou ozdobou, nyní na sklonku léta již notně pobledlé a s mnoha skvrnami, jak v nich kdysi zmokla. A slaměné bílé klobouky její i děvčátek byly také ucuchané, bílé na všech stuhy sežloutlé, veliké růže na klobouku jejím a drobné kvítky na kloboucích děvčátek byly vybledlé.

Slunečník měla Marie po matce šedý, hedvábný; tento a síťované rukavičky doplňoval její ústroj.

Byla mrzuta a mínila, že neučiní dobrého dojmu. Ale hodlala paní Vobecké sdělit, že neodporovala tetě v ničem, aby nebyl klid v domě rušen.

Ani v kostele nemohla se uklidnit.

Pozorovala, že má Baruška též takové hrubě pracované botky, jak nechala jim tetu dělati je u známého svého ševce, řekla si, že nevypadají jako měšťanské, mistrovsky dcery, ale opravdu jako dcerky řemeslnické, pro které je dobrým hrubý, křiklavý ústroj. A postřehla, že Baruška nezpůsobně stojí rozkročena, že se ohlíží, zevluje.

„Věru potřebujeme matku,“ řekla si a již cítila v duchu vděčnou důvěru k té paní, která se stane jich matkou, ujme se jich, ponaučí je, vycvičí jak se chovati, zařídí jim utěšenější domácnost. Že budou snad moci více a častěji šít, že pozbaví se aspoň poněkud práce při řemesle. Muselať Marie nopovati, odstříhávati šlaky, menší sestry pak přebírat vlnu, tak zvané „konce“ (zbytky osnov).

A Marie by byla ráda šila, mrzela ji někdy práce při řemesle. Těšila se, že budou-li sestřičky do nějakého toho

učení, či jak se říkalo „léru“ chodit, že i od nich něco pochytí a vzorky k háčkování i pletení si obdělá.

A že bude s druhou matkou i vařit, že kromě prádla a žehlení, které se k vůli otcově nevoji musely rychle, jak teta říkala „na zapřenou“ odbývati, zvykne i lepší domácí práci.

Bylo po požehnání a Marie kráčela s Baruškou k chalupě paní Vobecké.

Šly mezi zahradami, kde jsme ondy sledovali Jana s dceruškou pana berního. Bylo z podzimu, zahrady v odkvětu, jen tu a tam nějaké jiřinky kulovitého květu s lístky jako náprstky svinutými pyšnily se na vysokých lodyhách, uvadající astry a drobné fialové „kateřinky“ vy-
padaly smutně. Na stromech bylo ještě něco zimních jablek. Taková zatuchlá vůně vanula ze zahrádek.

Došedše k domku paní Vobecké, ohlédly se obě dívky.

„Honda jde s Cilkou,“ řekla Baruška.

„Počkáme na ně v sínce. Paní Vobecká má okno na zad do dvorku a zahrady a neuvidí nás,“ řekla Marie trochu stísněně.

Vstoupily do síňky a čekaly chvíli. Marii neušly zvědavé pohledy nájemníků obou předních světnic z oken.

Rděla se mimoděk a upravovala na sestřičce šaty, sehnula se a převazovala jí šněrovadla u botek, ač toho třeba nebylo.

Jan došel s Čecilkou a dorozuměv se s Marií, zaklepal na dveře, které jim teta byla označila.

Na pozev vešli.

Paní Vobecká sedící u okna, povstala a vítala příchozí dle pravidel tehdejší maloměstské zdvořilosti: „Pěkně vítám, to jsou k nám hosti.“

Jan první přistoupil k ní a políbiv jí ruku, any sestry tutéž poctu jí vzdaly, řekl třesoucím se dojatým hlasem: „Vzácná paní, prosíme jich poníženě a uctivě, aby nám byly matkou.“

„I jak pak vzácná paní, já jsem jenom řemeslnice, mistrová. A budu vám matkou, jako vy mně dětmi. Jen mějte

ke mně důvěru a budu k vám dobrá. Tak děvčata, dejte m po hubičce," řekla paní Vobecká slzíc, zraky dětí k ní se upírající ostýchavě a bázlivě, až ji dojaly.

Nebylo lze nikomu promluvití, až malá Cecilka se ozvala: „To zde mají hezký.“

Bylo opravdu hezky v čistě uklizené světničce, s hla-zeným nabytkem, mezi kterým do polou zasklená skříně se skleněným a porcelánovým nádobím vábila zraky děvčátka. Marie pohlédla zase téměř radostně na síťovanou a vyšív- vanou záclonu na okně a bílou pokrývku na posteli s vy- šíváním okrajem i pěkný červenomodrý ubrus na stole.

„Líbí se ti tu? To mne těší. Tož si odložte klobouky a sedněte si. Nenaděláme mnoho řečí o lásce, úctě a vdě- čnosti, to musí přijít samo. Jenom důvěru ke mně mějte a bude dobře," řekla vdova laskavě.

A přitočila se ke kamnům, kde stály hrnky s kávou a mlékem.

Pošoupla hrnky do prostřed plotny na teplejší místo a šla vyndati ze skleníku pěkné, malované šálky, v kterémž každém byla vložena stříbrná lžička.

„Uvařila jsem kafičko hned při obědě," řekla.

„Dělají si škodu, vzácná paní — nebo ráčejí-li dovolit, řeknu zrovna panímámo," zmohla se říci Marie.

„Tak, tak to ráda slyším a s tou škodou to nebude tak zlé, vždyť se nic nezabilo," usmála se paní Vobecká, vytírajíc šálky na kuchyňském stolku za kamny postaveném čistou utěrkou.

Marie vidouc tu utěrku se maně zarděla. Byl ten kousek plátna správně obrouben, opatřen kličkou z tkaničky k za- věšení a červeně vyznámkován. A Marie si vzpoměla, jak u nich doma se utěrky po matčině smrti potrhaly a nyní se utírá nádobí do leccjakých hadrů.

Cecilka se přiblížila a dychtivě hleděla na šálky.

„Ty jsou krásné!" zašeptala.

„Líbí se ti? Nu vyber si z kterého chceš pítí," řekla vlídně paní Vobecká. Mělať dle tehdejší mody každý šálek do půl tuctu jiný. „A pro ostatní vyber také.“

„Pro mne tenhle s růžičkami,“ řeklo děvčátko osměleno. „Pro Barču tenhle s chrpami, ten má široký zlatý okraj i ve vnitř. Pro Manču ten s karafiáty a Hondovi ten s fialkami.“

„Dobře, na mne zbude ten s poměnkami. Ale jak pak si to říkáte? To nezní pěkně. Kdo pak vás tak naučil?“ tázala se paní.

„To teta Lipínka, ona říká, že pro řemeslnické děti se tak patří,“ řekla Marie rozpačitě.

„Pěkně se volat, patří pro každého. Nu nějak si to zavedeme. Hondovi budeme říkat Johan, Manči snad Máry, místo Barča Bábinka a tobě třeba Cilinka, chcete?“ Paní Vobecká se vlídně usmívala.

„Mně se říkalo dřív Baruška, jako nebožce mamince,“ ozvala se Baruška.

„Pravda, vždyť jsem pannu Barušku Vítkovu také znala, třeba byla o něco starší mne. Tedy jí na památku ti budeme říkat vždycky Baruško. Ale nyní budeme svačit. Máry pomůže nosit šálky na stůl, že ano,“ obrátila se paní Vobecká k Marii.

Marie se mrzela, že jí to hned samé nenapadlo, a nosila opatrně šálky na stůl, dbajíc, aby do vrchu nalitou kávu nerozcákala.

Paní Vobecká přinesla ze spižní almary v síni postavené na míse koláče s kolikerou nadívkou a na menší velikou bábovku a postavila na stůl.

„Panímámo, oni nás tak uctívají jako o trachtaci,“ žasla Marie.

„Jenom jako o svačině, Mary, tož si jen berte, zde na ty talířky. Baruško, vyber nyní ty pro všechny talířky, když Cilinka vybrala šálky,“ řekla s úsměvem paní Vobecká, stavíc na stůl pět talířků s namalovanými skupinkami ovoce

„Mně ten s třešněmi!“ hlásila se Cilinka.

„Počkej, ten bych si chtěla také nechat, ale na si jej. Tobě, Mančo — či Mary, dám ten s jablíčky, tobě, Ho — Johanne, s jahodama, já si nechám hrozen, a panímámě ten s hruškama,“ určovala Baruška.

„Panímámě jsi měla vybrat a podat prvně,“ poučoval Jan.

A když mu paní Vobecká podávala bábovku, žádal, ať si vezme prvá.

Marie osmělena podala paní Vobecké mísu s koláči a pak k jejímu vyzvání dala bábovku i koláče menším sestřičkám na ty obdivované talířky.

„Já chci makový!“ hlásila se Baruška.

„Já s tvarohem!“ natahovala ručku Cilinka.

„Dostanete ode všech. Mary, vyberte a dejte jim, ať mají a dají pokoj,“ řekla paní Vobecká.

„Prosím jich, panímámo, říkají mi přece také: ty,“ řekla Marie.

„To ne! Vám dvěma velkým budu vykat, to se lépe hodí. To je tak po starosousedsku. Nechci, aby mohli lidé říci, a u lidí o pomluvu není, že chci vám třeba poroučet, rozkazovat. Jen mne nechte, tak jako jste nechali tetu Lipínku, a bude dobře.“ Paní Vobecká vzala šálky, které menší děvčata byla zatím vyprázdnila, a šla je znovu naplnit.

Marie a Jan se dorozuměli pohledy, jak jsou sestřičky nezpůsobny.

Pojednou to oba postřehli. Dívky drobily pečivo, mlaškaly při jídle, Baruška se velkým soustem bábovky zakuckala, Cilinka vydrapovala z koláčů prvé nádivku, z bábovky hrozinky a mandle, drobty pečiva byly rozházeny po ubruse i po zemi. A seděly děti nezpůsobně, klátily nohama, vrtěly se na židlích, kladly se na stůl.

Marie pošeptala Janovi, že bude mívat panímáma s dětmi kříž.

„A s námi třeba též,“ rovněž šeptem odvětil Jan. Cítil, že neví, zda se slušně chová, byl v rozpacích a byl by rád rád hovořil, leč nevěděl, jak a o čem začít.

Zatím paní Vobecká naplnila i jeho a Mariin i svůj šálek podruhé, a když se snědlo, poslala děti na zahradu, ať si tam zůstanou, dokud nebudou zavolány, a sklidivši se stolu, přisedla opět a dala se se sourozenci do hovoru o řemesle a domácnosti.

Marie pověděla jí upřímně, jak se těší, že bude nyní snad vařívat, šít, že pojedou někam na pouť, půjdou do plesu. Rozhovořila se a již bez ostychu vyslovila vše, co měla na srdci.

A Jan pověděl, že si přál vždy, aby bylo v domácnosti vše vedeno trochu jemněji, tak jako za nebožky matky, a aby nabyly sestřičky lepších způsobů. I sám že cítí, že jest někdy hrubián, a že prosí, aby panímáma jeho i Máry též ponaučila, napomenula

Paní Vobecká byla dojata, a oba, Jana i Marii, srdečně políbila.

„Musíme se společně trochu spiknouti proti pantátovi,“ řekla vlídně. „Třeba u řemeslníka, může se domácnost přece trochu lépe vésti, a nemusí to právě býti ani soukenické roztahy pánů od stavů.“

Jan se zasmál, a Marie se pýřila.

„Musíme nyní ty malé zavolat, již jim asi vytrávilo,“ řekla paní Vobecká, srovnala koláče na míse a šla ke kamnům.

„Johan, jděte do zahrady pro děti, a vy, Mary, pojdte tuhle v té míse opláchnout šálky a lžičky, ano?“ řekla vlídně, a oba mladí lidé jí byli po vůli.

Marie oplachovala a vytírala šálky, majíc obavu, aby něco nerozbila.

Jan proběhl se zatím se sestřičkami zahradou, setřásl jim tu a tam zbylé jablko na stromě a vedl je zpět do světničky.

„Dostaneme ještě kafičko, nebo aspoň koláče?“ tázala se Cilinka.

„Snad. Ale hnedle ukažte panímámě ta jablka a poděkujte za ně,“ upozorňoval Jan.

V síni zavírala právě paní Vobecká spižírnu, z které vyňala velikou mísu pěkně usmažených „božích milostí“, cukrem do běloučka posypaných, vonících vanilkou.

Jan úslužně otevřel dveře a řekl: „Setřásl jsem děvčatům jablíčka; paběrkovali jsme.“

„Zaplat Pán Bůh,“ řekla obě děvčata, a paní Vobecká je políbila.

„Tak, tak, jako doma, tak se mi to líbí,“ řekla „Ale nyní nejezte jablka, dejte si je do kapes, budeme pít čokoládu. Mary, pojdte, noste na stůl.“

Vyňala z trouby velký hrnek s uvařenou čokoládou a nalévala do šálků.

Děvčátka pověděla, že čokoládu nikdy nemívají, a paní Vobecká jim slíbila, že vždy o něčem svátku se bude čokoláda vařivat.

Děti jedly, až se Marie ostýchala, omlouvajíc je, že takových dobrot opravdu doma nemívají. Že sama „boží milosti“ snad nikdy nejedla, že by je ustrojiti nedovedla, se přiznala.

A Jan si poprával tak jako děti. Sám se hlásil o druhý šálek čokolády a smál se, že spořádá těch „božích milostí“ do tuctu.

Po chvíli odcházeli sourozenci Lipínovi. Paní Vobecká otevřela ten dětmi stále okukovaný sklenník, podala Cilince hezký porcelánový hrneček pomalovaný kvítky, Barušce podobný malý talířek, aby prý měly na památku první návštěvy, toho seznámení se. Janovi pak podala stříbrný tolar, který měla v jednom šálku patrně uchystaný, a Marii zlatý prstýnek s granátky. Oba jí políbili ruku, i děti tak učinily.

Ještě podala paní Vobecká dětem balíček zbylého pečiva a v papírovém sáčku pěkná jablka, která že prve nepodala proto, aby děti nejedly vše dohromady, řekla.

Vyprovodila děti Lipínovy až na ulici a srdečně se s nimi rozloučila.

Viděla, seznávala, že odcházejí klidny, s důvěrou a radostí v duších.

Po svatbě Josefa Lipína s paní Vobeckou, odbytou úplně tiše jen s dvěma svědky, počala nyníjší paní Lipínová hospodařiti bedlivě v nové domácnosti.

Uspořádala vše ihned poněkud jináče. Peřiny uložila děvčatům do beden, přistěhovavši si svoje. Pokryla postele ve světnici, či jak se počalo říkati, v „pokojičku“, barevnými kartounovými přikrývkami, kteréž se nemrzela v neděli a ve svátek zaměňovati za bílé. I sífkované záclony zavěsila a okno ve přehradě kuchyni oddělující rovněž zastírela pletenou záclonkou. Na stole octnul se červený ubrus bíle kostkovaný, podobný na prádelníku; v neděli zaměnily se bílými z háčkovaných hvězdic.

„Stojí to deset minut práce ráno a deset večer,“ řekla hned poprvé s úsměvem.

I na pohovku prostírala v neděli háčkovaný povlak, dlouhou pokrývku, mající ve vzoru růže a jiné květiny. Že ty věci pracovala za nedělních odpůldní, řekla dcerám a slíbila Marii, že budou takové věci pracovati spolu do její výbavy. Potřebnou bavlnu že koupí jí sama, aby pantáta nehuboval.

Ponechalaf si příjem ze svého domku úplně pro sebe, ze zahrady že dá do domácnosti, co bude potřeba, ostatní též odprodá, si rovněž vymínila. Josef Lipín nedal jí na svém majetku zajistiti ničeho; jen tolik se určilo, že kdyby ho přečkala, bude jí dědic vypláceti ročně sto zlatých, a na šaty, jupku nebo spodničku sukno neb flanel, jak si vyvolí.

Že Lipín dobře tak se ženitbou pochodil, a paní jeho aspoň neprohloupila, byl po městě a v soukenickém cechu jeden hlas.

Že jest však Lipín chytrý a bude hledět, aby druhá žena časem něčím do řemesla přispěla, si též lidé pověděli. Že má paní Vobecká nějaké jistiny dobře u sedláků půjčené na dobrou na gruntech záruku, se vědělo,

Jináče že bude míti paní Lipínová trochu práce a starostí, kterých jako vdova ušetřena byla, se řeklo, a čekalo se, kdy asi Lipín s druhou ženou zatočí, jako točíval s první.

Ale nedočkali se toho lidé, aspoň tak hned ne.

Paní Lipínová se vpravila do drobného prodeje suken tak, že se tomu sama divila. Počítala rychle z hlavy, ale přece vždy součet napsala kupcům na břidlicovou tabulku,

kterou schválně koupila a s přivázaným kamínkem na okně zavěsila. Visela tam podle též zavěšeného kalendáře, do kterého paní Lipínová prodej a tržbu zaznamenávala. Ve hřbetě kalendáře propíchla díрку k provlečení provázku, na kterém byl zavěšen, a k této druhou, kterou provlékla provázek jiný s přivázanou tužkou.

Děti obdivovaly, jak panímáma vše zařídila.

Marie byla stále okolo nevlastní matky. Činila se pod jejím vedením v domácnosti až radost. Vařila, prala, žehlila a hleděla si úklidu. Také pěkněji vypadala. Působení mládí nastavšího sedmnáctého roku byl zvýšen pěkným účesem a zdravým vzezřením. Že se více pohybovala a pracujíc méně při řemesle, nevdychovala výpary vlny, barev a oleje, vypadala svěže, a často se paní Lipínová usmála, že Mary kvetou lilie a růže v obličeji.

I obě mladší děvčata dobře vypadala. Chodily obě po škole, jak se říkalo, „do léru“ k staré slečně, bývalé hospodyně na venkovské faře, která se po úmrtí svého chlebo-dárce do města přistěhovala a vyučování ručních prací si zařídila. Neznala zde sice nikoho, ale zvěčnělý pan farář byl zdejší rodákem, a tak si obešla jeho příbuzné, již po něm něco dědili, a ti jí našli levný byt na náměstí a sehnali žáčky. Také chodila na požádání „strojit“ na svatby, křestní a sváteční hostiny. I na děkanství chodila vypomáhat při kuchyňských pracích.

Ruční práce znala dobře, a věru dívky dobře vyučovala.

Sama pro lidi nepracovala ničeho, říkala, že se věnuje jenom žákám.

A vedlo se té slečně Cibulkové — či jak si nechala říkat: slečně Cibulka — dosti dobře.

Měla svůj rozvrh dne. Ráno šla do kostela, tam a onam na návštěvu, někde vypomoci třeba udělat nějaké cukroví, tu a onde při drobném nákupu si pohovořila (vlastně se říkalo a soudilo: poklepla), šla si kolem desáté vařit oběd a teprve odpoledne vyučovala. Sešly se zprvu dívky větší, školu již nenavštěvující, po ukončení školního vyučování pak školačky.

Všecky paničky v městě si to chválily, že pobudou dospělejší dívky dopoledne doma, pomohou při vaření a úklidu a pak že odpoledne jsou aspoň pilnými při šití, které by je doma třeba mrzelo. A že se pobaví mezi sebou.

Říkalo se arci, že u slečny Cibulka se přemelou všechny klepy z celého města, ale to přece nevadilo, aby tam dívky rády nechodily.

Plat byl nevelký, zprvu se těm „štrykovačkám“, jak se nejmladším začkám říkalo, určilo odváděti třicet krejcarů měsíčně; pracovaly-li něco zvláštního, nějaké vyšívání rodičům k svátkům, poslalo se něco „do kuchyně“. Švadleny či „štykérky“ platily padesát krejcarů měsíčně.

A slečně Cibulka stačilo na dobré živobytí. Nenamáhala se mnoho, pobavila se a byla vážena. Neuplynulo neděle a svátku, aby nebyla zvána někam na oběd, svačinu neb večeři. Odvděčila se vyprávěním městských novinek (či klepů) a vykládáním karet. Často šla z místa na místo, jak byla zvána, leckdy musila, jsouc zvána na oběd, setrvati i na svačinu, neb zvána na svačinu i na večeři.

Zamlouvaly si ji rodiny kolik dnů předem, a to bylo její chloubou.

Nebrala do vyučování všechny žáčky, jak by se byly hlásily, vybírala si, vymlouvajíc se pokaždé stejně, že má v pokoji málo místa, a do kuchyňky že si nemůže dáti postel, ana tam již vtěsnala šatníky, aby v pokoji více žaček usaditi mohla.

Stál tam velký stůl pro šičky, kulatý stůl k ozdobným pracím a kolik lavic (z farského čeledníku i zahradní besídky) pro pletačky a ty, které stolu nepotřebovaly. U jednoho ze dvou oken trůnila ve vycpané lenošce vyšívaného povlaku (dědictví po panu faráři) slečna Cibulka, majíc před sebou skříňku (bývalý noční stolek) se stříhy a vzory. V malé zásuvce skříňky mívala nějaké zákusky, karty k vykládání a tabátěrku (rovněž dědictví po panu faráři), z které si tak jednou za hodinku popřála šňupečku. Říkala, že to bystří mysl a zahání bolení hlavy.

Paní Lipínová znala svět a lidi, i zašla si jednoho dopoledne k slečně Cibulka s prosbou o přijetí dvou nevlastních dcerušek do učení. Vzala s sebou kousek bílého domácího flanelu slečně Cibulka na teplou noční jupičku a dosáhla, čeho si přála.

Slečna Cibulka dbala na Barušku i Cilinku, a libujíc si teplý kabátek, který jí větší žacky ušily, říkala, že není nad městské soukenické zboží a zvláště nad látky od Lipínů.

Mistr Lipín trochu bručel, že panímáma, jak ženě říkal, chce dělat s dětmi „roztahy“, ale že si počínal nový pořádek v domácnosti dosti libovati, nechal jednati paní po jejím.

Leč za nedlouho došlo u Lipínů k neshodám. To proto, že paní zdráhala se dáti peníze do řemesla. To bylo již za druhého roku manželství, a Lipín počínal paní sužovati.

Dovedla se mu postavit, docházelo k vádě, a Lipín chtíval s paní zacházeti jako to činíval s nebožkou.

Ale tu se mu postavili Jan s Marií na odpor a hájili nevlastní matku. Zlobíval se, že si ty děti koupila prý svou lichotností, a často jí hrubě spílal.

Plakávala. Ne však před dětmi. To zašla si do svého domku, do té „chalupy“, a tam se ve svém bývalém bytu vyplakala u tety Lipínky, která se stala její důvěrníci více než si kdy pomyslila a než jí bylo milo.

Tetě šlo vše dobře. V zahradě pracovala ráda, Lipínovy děti pomáhaly. Měla tu kozu i slepičky, a od Lipínů se jí přálo. Děti její také jí posílaly, a teta užila pohodlí, jak se nikdy nenadála.

Tak bylo u Lipínů za sedm let po svatbě v čas, kdy jsme poznali Jana a jeho milou dívku, Márinku.

To byla ta rodina, na kterou Márinka nyní tak mnoho myslila, rodina milence, s kterou se chtěla blíže seznámiti.

Ta mladá mysl se domnívala, že donese všady s sebou toho štěstí, které ozařovalo její vlastní nitro. Neznala rozdílů rodinného žití rodin úřednických a řemeslnických, tak jak to život v malém městě přinášel.

IV.

Sešla se Mária Kulichova druhého dne s Janem Lipnem o divadelní zkoušce, pověděla mu, jak se obávala trochu paní Hájkové, leč tato, ač odpoledne na besedu došla, nemluvila o divadelní zkoušce, mělať jiné látky k hovoru, a Mária tak ušla nutnému zalhání.

Smáli se tomu, a jakmile Jan měl svoji úlohu odobyt, odešel nerozloučiv se s nikým, a Mária po jeho odchodu davši rychle kamarádkám „S Bohem“ a nedavši se zdržeti, vyklouzla jako myška a spěchala směrem k domovu. Mezi zahradami čekal již Jan, a rychle se zavěsivše jali se opětně procházeti mezi zahradami jako včera. Byl zase tak nádherný večer jako včera; stíny, jež metaly postavy obou mladých lidí na snih, byly prozářeny měsíčním svitem.

„Já se těším na Vánoce,“ štěbetala Mária. „Ladislav přijede pozejtří, bude doma veseleji. Upravíme si stromeček, jesličky, dostanu jistě hezké dárky. Půjdu do divadla, budu vás vidět hrát, to bude radost! Těšíte se také, Jeníčku? Jste dnes nějak smuten.“

„Skoro. A nemám býti smuten, jsem-li s vámi, milá, drahá Mária, neměl bych to dáti na sobě poznati, že není mi ani při smíchu veselo,“ řekl Jan.

„Co se vám přihodilo? Nepovíte mi to, Jeníčku? Nemáte ke mně důvěry?“

„Zlatá dívenko, ke komu bych měl míti důvěry, ne-li k vám? Ale je to nepěkná věc, která mne tuze mrzí. Byl dnes u nás křik. Tatínek je divný; má arcí starosti, ale měl by se mírnit. To víte, že má sestra Mary známost s četníkem, a že čekají jen, až stane se závodčím, že se vezmou. Přišlo od něho psaní, je závodčím již přes rok, ale musilo se čekati na povolení, až přijde na řadu jeho žádost. Tož již povolení má, a chce mít o masopustě svatbu. A tatínek nevidí rád, že se Mary nevdává za soukeníka, nevidí rád, že její peníze se vyzvednou, a co ještě je potřeba, se musí dodati od řemesla. Panímáma mu to arcí

rozmlouvala již od té doby, co si Mary tu známost udělala, že se vdá dobře, že Hladík postoupí časem za strážmistra, bude mít pensi, i ona, když ovdoví, pensi obdrží, že bude mít Mary klidné živobytí, starají se jenom o domácnost.“

„Také o tom tak paní Hájková povídala. To víte, ta se stará o všechny svatby, o všechny známosti a o všechny lidi v celém městě.“

„Jen ať nám dá pokoj! Tož Mary se těší na svatbu, tatínek se mrzí, že bude musít vydat peníze, a tak se o tom mluvilo. Panímáma, ta dobré duše, řekla, že bude potřeba ještě pár desítek na nábytek, ač výbavu na prádle má Mary z části po nebožce matce, z části od ní. Ale nábytek a nádobí do kuchyně a sklo a porcelán, to že musí býti.“

„O Bože, to mi maminka s babičkou skládají od malička.“

„U vás, u úřednické rodiny, je to jináče, Márinko. Tatínek se mračil k té panímámině řeči; bylo to při obědě, a začal, jak panímáma říkává: plchat a sužovat. Já bych toho nedokázal, někoho, a k tomu ženu, tak sužovat. Člověk cítí, ví, že to, co říká, není pravda, a přece to bolí. Měli jsme k obědu kynuté knedlíky s povidly, sypané mákem. A tu tatínek spustil, že se strojí ve všední dny takové mlsy, že se plýtvá omastkem a moukou, že Mary bude naučena od panímámy strojít v kuchyni a strojít sebe, že ničeho neuhospodáří, a že asi přijde za čas domů, že ji ten četník vyžene.“

„Ale to jsou nápady!“

„Jako vrata, jak panímáma říkává. Panímáma hned se smutněla; řekla, že by raději o té věci nemluvila, ale že se mluvit musí. Že je Mary třiaadvacet let, že má již tři roky tu známost, a že zřejmě půjde ráda z domu, však že se při řemesle dosti napracuje, a že nemá pantáta takové věci vyčítat. Ale tatínek vyčítal ještě více, křičel na Mary, že si stěžuje na práci při řemesle, a když Mary odpověděla, že pracuje co stačí, tu jí začal nadávat, začal vyčítati panímámě, že ji rozmazlila, Mary zastala se panímámy, která již plakala, a — a potom —“

„To musí býti smutné! U nás o podobých hádkách nevíme. Ale co jste chtěl říci, Jeníčku? Nedopověděl jste.“

„Nerad dopovím. A jinému nežli vám, Márinko, bych nepověděl. Tatínek počal tlouci na stůl, shodil na zem mísu s knedlíky, talíř s mákem, hrneček s máslem a uhodil zprvu Mary, pak panímámu. Přiskočil jsem, panímáma šla do pokojíčku, krvácela z nosu, a Mary odběhla na dvorek. Cílinka a Baruška se třásly, plakaly, já jsem tatínka odváděl, a věru, že ne uctivě jsem mu řekl, že panímámě křivdí, Hrozil mi, že mne zbije. Odvedl jsem ho do dílny, tam si lehl na mou postel a za chvíli usnul. Byl před polednem u kupce pro barvu, a jistě se napil nějaké ostřejší likérky; pívá hořkou nebo kmínku. A pak se tak ošklivě zachoval.“

„To věřím, že je vám neveselo, Jeníčku. Ale pak byl již pokoj?“

„No byl. Panímáma s Mary nepřišly ani do dílny. Šly spolu do panímáminy chalupy k tetě. Teta pak přišla s nimi k nám, zůstala na večeri, a povídalo se o svatbě. Panímámy je mi moc líto; je bledá a má v obličeji modřiny; tatínek má pěsti jako ze železa. Mary šila, a tatínek jí řekl: „Mančo, zítra nopuješ, postavy*) se musí dodělat, musí se do valchy.“ Že řekl „Mančo“, bylo naschvál; ví, že to sestru mrzí. Neodpověděla, a on řekl tetě, že bylo lepší, když ona hospodařila jak se patří po řemeslnicku.“

„Bože! A co říkala paní Lipínová?“

„Nic; panímáma nikdy nepromluví, byla by hnedle hádka. Ona tak trpí, věru, že by zasloužila lepšího zacházení! Vždyť z nás udělala lidi! S tou tetou bysme byli zhrubli nadobro. Vypadá, chudák, jako umučení. Kdyby bylo raději již po té svatbě. Hladík psal, že přijede na Vánoce, tož bude mít aspoň Mary příjemné svátky.“

„Ale my také, Jeníčku, budeme se těšit jeden s druhým.“

„Budeme. Vy zlatá, drahá dušinko, miloušku můj! Až bude u nás doma zase v pár dnech klidněji, budu zase veselejším. Až Mary odejde z domova, budou musit Baruška

*) Kusy sukna stažené se stavů.

s Cilinkou víc pracovat. Těšilo by mne, kdybyste s Baruškou více kamarádila.“

„Ale ráda! V neděli po kostele se k ní připojím, vždyť chodívá také po náměstí. A v divadle s ní budu mluvit. Mary je starší, ale také jsem s ní již několikrát mluvila. Vaše sestry jsou všechny hezké a milé.“

„A nemají mnoho dobrého doma. Panímáma je hodná, vlastní matka by nemohla býti hodnější, ale tatínek je divný, abych neřekl zlý. No řeknu: přísný; chce, aby se před ním všecko třásl. A odmluvit se mu nesmí. A trestal by nás jako malé děti. Hned nadává, vyčítá, že nás živí, hned by uhodil. Nedopustí, že něčemu rozumíme; řeknu-li něco o řemesle, rozkřikne se, že ho chci prý poučovat. Hned bych šel do světa!“

„Já bych vás nepustila.“

„Vždyť já nepůjdu. Od vás bych nešel, vy zlatá, drahá, milá.“

Chvilu ubíhala, a Márinka spěchala domů.

Lekla se, vidouc světlo v Hájkových oknech. To jistě přišel učitel Hájek ze zkoušky domů, a byla-li jeho matka u nich na besedě, zavolal ji domů. A ona se bude musit vymlouvat, že se pozdržela. Řekne, že vyprovázela Lotynku purkmistrovu, která má radost, že půjčí jí ony šaty.

Vypůjčovaly si dívky-ochotnice rády šaty, mínice, že vlastní jejich jsou jaksi „okoukané“, že je v nich každý zná.

A jiné zase rády půjčovaly, majíce radost, že se jejich šaty na jevišti líbí, a že se obecenstvo ptá, čím jsou. Nezdráhaly se paničky půjčit ani svatební svoje šaty.

Loučila se s Janem již rychle, a bylo jí použití oné výmluvy.

Ráno došedši pro housky škádlila Márinku Fanyňka Jelínková, že ví, kdo ji doprovázel domů.

„Pan Lipín je hodný a hezký chasník, ale pro tebe, Márinko, není; ten si bude musil dovést zase soukenickou dcerku, aby byla k řemeslu a donesla peníze,“ řekla Fanyňka poněkud vážněji.

„Proč mi to povídáš, Fanyňko?“ řekla sesmutnělá Márinka.

„Proto že tě mám ráda. Kdybych tě ráda neměla, neřekla bych ti to. Bavím se s panem Lipínem také ráda, nedívím se ti, ale —“

Přišli jiní kupci, a Márinka odešla.

Šla opět kolem Lipínova domu a smutně pohlížela do oken. V okně pokojíčku zahlédla paní Lipínovou; otírala zamžené okno. Márinka pozdravila, a ta paní ubledlá, s obličejem velkými modřinami na líci a čele zhyzděným poděkovala kynutím hlavy, rychle se od okna odvracejíc. Márinka se mrzela, že se tam podívala, mínila, že byl ten její pohled a pozdrav paní Lipínové asi trapným.

Doma byla celé dopoledne roztržita. Vařeny k obědu šunkové fličky, a Márinka byla ráda, že při trochu více kuchyňské práce babička a maminka nepostřehly její roztržitost

Odpoledne přišla paní Hájková na besedu s pletením

*

Byla to čiperná, obtloustlá panička, viděla se ve svém synu, s kterým tu pobývala již třetím rokem. Byla dlouho vdovou a vynaložila na syna celé jmění, které nebylo velké. Bylť její nebožtík muž kožešníkem ve větším krajském městě, kde byly školy střední i učitelský ústav.

Když jí manžel zemřel, držela studenty na byt a stravu, najedla se při nich i se svým synkem. Arci že na byt a šatstvo přidává z těch málo úspor, rozmnožených pouze prodejem řemeslnického náčiní po muži, říkala synovi co možno často, jen aby seznal, jak se ona, matka, pro něho obětuje, ona ho nedá na řemeslo.

Uznával to, a jakmile se stal zprvu podučitelem na dědině, pak učitelem v našem městě, vzal si matku k sobě, a žili spolu spokojeně.

Učitel Hájek byl celou duší hudebníkem, a sousedství pana berního Kulicha bylo mu velice milým. Denně byli pohromadě; nehráli-li, aspoň o hudbě hovořili.

A paní Hájková denně třeba třikrát navštěvovala „paní sousedky“, které k ní méně přicházely, že měly doma více práce s úklidem většího bytu. U Hájků měli pokoj a kuchyň, a rovněž takový byt měl na téže straně domku jeho majitel, bývalý krejčí, který žil zde se svojí úplně hluchou ženou, odpočívaje si ve stáří. Nebylo mu třeba pracovat, nájem domku a zahrady stačil na skromné živobytí, jediný syn pracoval jako krejčí v Praze a nehodlal se na venek stěhovat. Že po smrti rodičů prodá domek, bylo jisto, a pan Kulich se těšil, že snad si jej bude moci koupiti, vystuduje-li zatím Ladislav, a zbude-li něco z rozmnoženého úroky toho „kapitálku“. Že domek i se zahradou má cenu půl třetího tisíce zlatých, věděl dávno a mrzel se, že nepřemluvil majitele dříve ku prodeji, že mohl si vypůjčiti a spláceti dluh tak, jak platil roční nájemné. Že tak bude činiti, si vypočetl, a při řídkých návštěvách syna domácích s ním o tom se domluvil.

Těšil se, že pak bude ve svém, a učitel Hájek s tímto plánem obeznámen hlásil se, že setrvá nájemníkem, ano přibere si i domácího byt, z přední kuchyně udělá pokoj — arci to až se ožení.

Paní Hájková řekla tu a tam po městě, že mohl by její syn třeba spíše ten domek koupiti než pan berní. Usmála se vždy tajnůstkářsky při těch slovech, tak že se lidé domnívali, že má peníze. A hnedle důmněnku stíhala druhá, že totiž matka pana učitele asi vyhrála z loterie; vědělo se, že téměř každého týdne sází, vykládajíc sny a shánějíc „numera“.

Pravdou bylo, že tu a tam vyhrála ambo, pak že dědili po vzdáleném strýci pěkný nábytek, který měli, a z kterého bylo učiteli Hájkovi nejmilejším piano. A několik set, které učitel uložil, přidáváje k nim, co vyzískal vyučováním hudbou i „příučováním“ literních předmětů.

Přál učitel matce tuto její radost, byl hodným, vděčným synem, slibuje vždy matce, že až do smrti u něho setrvá; vymíňoval si jenom, že nesmí se mu plést do ženitby.

A to trochu paní Hájkovou na jejího Žanka mrzelo, neb, jak Márinka svému Jeníčkovi pověděla, starala se paní Hájková o všecy párky v celém městě.

S paní okresní a berní, jak tyto sousedky titulovala, si dobře rozuměly. Jak u těchto byla osou žití Márinka, tak u paní Hájkové její „Žanynek“ či „Žanek“, jak syna vždy jmenovala, ač se tento smával, že by raději slyšel, kdyby ho maminka jmenovala „Janek“, což jest aspoň česky.

Jako povídaly paní Selicharová s dcerou nejraději o Márinčině výbavě, tak hovořila paní Hájková o synově ženitbě.

Že pak, až budou míti celý ten byt, anebo někde jinde, třeba na náměstí (toto řekla nedbale, ale přece s důrazem), bude míti syn pro sebe pokoj obývací, kde bude také žáky přijímati, a ložnici, ona pak menší pokoj a kuchyni. Tady že by nespala v kuchyni, že chce syn, ať spí v pokoji, ale že myslí, že je to tak slušnější, když u svobodného pána jest v pokoji jen jedna postel. Ale pak že bude míti ten pokoj pro sebe, anebo jej ponechá za hostinský, dostane-li syn nevěstu odjinud, aby byl pro její příbuzné, až dojedou na návštěvu.

Znaly sousedky toto její povídání a vyslechly vždy znovu, tak jako ona vyposlechla povídání jejich.

Rády vyslechly také vždy novinky z celého města, které paní Hájková den co den zvěděla u pekaře, řezníka, kupce, krupaře i jdouc z kostela. Kostel nevynechala nikdy, buď chtěla slyšeti syna hráti na varhany, jak se dělo vždy o prázdninách, neb viděti přiváděti školní mládež.

Smávaly se jí paničky, že snad žádná mladá maminka některého toho školáčka nehledí po celou mši tak upiště na svého synka jako paní Hájková na dospělého syna.

*

*

Dnes, usadivši se paní Hájková u Kulichů co nejpo-hodlněji a počnouc chrastiti dráty pletení (pletla synovi po-nožky) počala vyprávěti o tom, jak slyšela, jaká byla včera

u Lipínů veliká mrzutost, že mistr Lipín ženu i dceru bil, že syn nevlastní matku bránil, a že Lipín by dceru nejraději nevдал, aby ponechala mu jmění k použití do řemesla a při tomto pracovala.

Bůh ví, měly li stěny uši, oči a jazyky — ale paní Hájková věděla vše, co se u Lipínů dělo. Tak jak to Jan Lipín Márince vyprávěl, i o rozbitém nádobí, míse s kynutými knedlíky, o vyčtění těchže jako mlsu, snad každé slovo, co se řeklo, věděla. I že nazýval Lipín dceru Mančou, že má paní v obličeji modřiny, že byla si stěžovat u tety Lipínky — Márinka žasla, jak to mohou lidé vědět.

Že nejvíce pověděla lidem teta Lipínka, honosíc se jaksí, že byla důvěrnicí i prostřednicí v rodinné neshodě, to Márince nenapadlo.

A poslouchala napiatě, jak odsuzovaly všechny tři paničky paní Vobeckou, proč se, majíc klidné živobytí, po druhé vdávala, obětovala se cizím dětem, a nyní se nechala trápit.

A řekly, že se jí ty děti nikdy neodslouží, že se na ně napracuje ještě dost, a až jednou nevlastní syn převezme řemeslo, že se třeba do svého domku na výměnek postěhuje a bude mítí starého bručouna na krku. Že bude ho musit obsluhovat a snášet do smrti jeho rozmary.

Márinka trnula. A k tomu dodala babička, že to tak bývá v řemeslnických rodinách, že bývají takové hrubé, surové výstupy, taková sprostá jednání.

A Márince tanulo na mysli, že její Jeníček by nedovedl býti k ní zajisté hrubým.

Paní Kulichová řekla, že byla by si nikdy nevzala řemeslníka, že se ani se žádným řemeslníkem neznala, že hnedle první její láskou byl její manžel.

Paní Hájková jistila, že nejsou všichni řemeslníci sprostí, její nebožtík muž že nedal jí nikdy hrubého slova. A paní Selicharová přisvědčovala, že jsou výminky.

Ale aby podržela vrch nad paní sousedkou, pronesla, že bude jistě raději viděti, vybere-li si pan syn nevěstu z úřednické, nežli ze řemeslnické rodiny.

K tomu arci paní Hájková přisvědčila, a taktéž vyslo-
vila, že by si slečna Mária také jistě řemeslníka nevzala.

„O tom se nemusí ani mluvit,“ řekla paní Kulichová.

„Ba ani myslit,“ svědčila paní Selicharová.

„Když by byl hodný a líbil se mně, a měli jsme se
rádi, proč ne?“ ozvala se Mária.

„I co tě vede! Ty nevíš, co to je! Řemeslo vyžaduje
jiný život, než jakému jsi ty zvykla; to si nepředstavíš.
A pak takoví lidé nemají jemného citu; to je vychováním,
ba není jim to vrozeno, pohlíží na vše jináče,“ poučovala
babička.

„No, ona slečna Mária myslí, že když mladí sou-
keníci a jiní řemeslníci pěkně tancují, třeba i divadlo
hrajou a slečny doprovázejí, že jsou také jemní,“ ušklíbla se
paní Hájková, a Mária se zarděla.

Pohlédla plaše na paní sousedku.

„To nemyslí, to ona nemá ještě té zkušenosti,“ jaksi
hájila dceru paní berní. „Ona je vedena jednati s každým
zdvořile; to na ní nezůstane, baví-li se s řemeslníkem,
a jiný, nežli měšťanský syn, by se k ní neodvážil.“

Márince upadlo klubičko, z kterého háčkovala krajku,
a koulelo se po kuchyni. Kyliánek, držící na plotně, vy-
trhnul se z dřimoty, jak zahrkalo klubičko uvinuté na pod-
vinku z husího hrtánku, v kterém chrastilo několik hrášků,
a seskočil.

Počal si s klubičkem hrát, zamodrchával pracičkami
bavlnu, a Mária se s ním vadila.

Babička se smála svému miláčkovi, chválila Kylijánka,
že chce býti také pilným, že se chápe práce a tak se roz-
mluva otočila, že Mária nepřišla již do rozpaků.

Byl čas k svačině, paní sousedka šla domů vařit kávu
a Mária si oddechla.

Po svačině bylo slyšeti z bytu učitelova hru na piano,
přišli žáci a Mária si šla také zahrát, když byla prvé
v pokoji zatopila. Stávalo se tak denně, jedlo se v kuchyni,
ale otec, když přišel k večeru domů, chtěl míti v pokoji
teplo.

Márinka hrála kolik kousků, zpívala též a pojednou vzpomněla na píseň, kterou se v Praze naučila.

Snad ji ještě nezpívala i shledala nápěv i slova ve své paměti. Přehrála si nápěv a přehrávajíce jej podruhé, již si zpívala :

„Jeníčku můj milej,
nic se nerozmýšlej,
máš-li za ženušku mě sobě vzít,
ty málo máš, já nic nazbyt,
jaké rozmyšlení,
snad bude co není,
budem spolu dobře hospodařit!“

Přehrála, přezpívala tu delší píseň a již se jí přibrala do paměti druhá, a zpívala :

„Měj mě Jeníčku, měj mě rád,
koupíme si spolu vinohrad,
ty budeš orat, já budu žít,
budem se spolu dobře mlt.“

To bylo hezké, to blažilo tu dívčí mysl, že bylo tolik těch písní, v kterých se naskytovalo jméno: Jeníček.

Tak nikdo netušil, že zpívá to ona o svém Jeníčkovi, a mohla to drahé jméno aspoň vysloviti, zaplesati, zpěvně provoditi je líbozvukem nástroje.

A ještě jedna písnička ji napadla; že je trochu smutná, řekla si, ale přece si ji zazpívala :

„Měla jsem milého,
s černýma očima,
byla bych pro něho,
do vody skočila.
Do vody, vodičky,
co se kolem točí,
to pro tě Jeníčku,
pro tvé černé oči.“

A vzpomínala na Janovy černé, lesklé, tak vroucně hledící oči.

Ozval se v kuchyni cizí hlas. Pan učitel Hájek odbyl si vyučování hudbě a řka, že zaslechnul piano, jde si se slečnou zahrát, vcházel již do pokoje.

Márinka hrála a zpívala po tmě. Paní berní donesla rozžehnutou lampu, babička vešla do pokoje a mladí lidé hráli a zpívali.

Když přišel pan berní, odešel Hájek, zval Márinku, ať přijde zase na zkoušku, ale hlásil se, že ji doprovodí pak domů.

Paní berní pohlednuvši dorozumívajícím se pohledem na matku, řekla, že se jí zdá, že je Márinka nějak nastydlá, že nemá ani úplně jasný hlas, že se bojí, aby nedostala rýmu, že včera přišla celá zmrzlá.

Hájek se usmál a nenaléhal. Poroučel se uctivě a Márinka pohlednuvši na něho, an byl již mezi dveřmi, postřehla, že položil prst na rty.

Že to asi znamená, že ví a nepoví, napadlo Márince hned a nevěděla, zda se má mrzeti či těšiti.

Mrzeti, že někdo pozoruje její s Janem lásku, či těšiti, že přál by dobrý přítel — a Hájek že jistě přítelem Janovým jest — lásce jejich. Byla v rozpacích, mrzuta, nechtělo se jí po večeři do žádné práce i vyzvala babičku, aby s ní hrála lurč.

Tuto staromodní hru babička ráda hrála, dávajíc jí přednost před dámou i mlejnkem, že, jak říkala, déle trvá.

Hrály, maminka přihlížela, radila a tak večer utekl.

* *

Druhého dne přijel Ladislav a u berních bylo veselo. Ladislav byl dobrým studentem. Byl veselým druhem vzdor tomu, že byl hrbatý.

Matka i babička nad ním plakávaly, ale on sám od malička dělával hrdinu, říkávaje, že aspoň má něco co každý nemá a že vzdor hrbu může studovati, hráti na piano a na

housle, tančiti, býti vesel a dovedl toho. že se nad ním netrápily.

Že dovede se učiniti tak oblíbeným, že budou lidé i jeho hrb míti rádi, to říkával a věru, že mu lidé přisvědčovali.

V domácnosti zveselil ihned vše.

S babičkou kuchařil, na matce škemral o zvláštní pochoutky, s Márinkou se mazlil, s Kylijánkem skotačil, bylo ho všade plno.

Říkal, že si musí vydatně od té studijní dřiny odpočnouti. Obléknul si otcův župan, který ploužil po zemi, měl radost, že Kylijánek chytá třapce županu, zapálil si otcovu dlouhou dýmku, navlékl otcovy trepky a rozesmál nějakým dotazem došedší paní Hájkovou tak, že musela si usednout.

„A co ta fajfka, pane studente? Jdou s ní na kolo, nesluší jim, nebo sluší, ale jako seleti klarinet,“ smála se.

„Prosím, paní Hájková, na klarinet bych jim také zahrál, ale to by všechny myši ve stavení tancovaly. Ostatně jsem již oktávánem, před maturitou a to mám na dýmku právo,“ smál se Ladislav. Říkali u berních paní sousedce všichni: oni, jako ona jim.

„Ale ten šláfrok!“ smála se paní Hájková.

„Jako královské roucho s vlečkou, moje učenost si je zaslouží. Králové mívají k nošení vlečky pážata, mně poslouží babiččin Kylijánek,“ Ladislav chodil velkými kroky po kuchyni.

„S nímá je ale vyražení,“ smála se paní Hájková.

„No, kdyby byly o pár let, tak o půl kopy mladší, že by si mně vzaly?“ smál se Ladislav.

„I oni! To se ví! To bych si popadla,“ paní Hájková smíchem až slzela.

„No vědí co, paní Hájková, počkáme, až budu doktorem, pak jich třeba s prominutím tax udělám paní doktorem. Ale s podmínkou, že by mi pekly každý den něco dobrého. Závin, koláče, smažily koblihy, boží milosti, jablíčkové věnečky —“

„A já se tu směju a mám těsto na štrudl pod mískou. Musím jít vytahovat, však si dovolím panu šudentovi kousek donést. Poroučím se.“

Paní Hájková již byla ze dveří.

„Chceme dělat štrudl či jak ty říkáš závin až o štědrém večeru, to paní Hájková schválně ho strojí, aby se ti zavděčila,“ řekla babička se smíchem.

„Povím jí za to nějaký hodně živý sen a numera,“ smál se Ladislav.

„Který si vymyslíš,“ smála se Mária.

„To je dovoleno. Vymýšlí si spisovatel, může si vymýšlet i někdo jiný,“ smál se Ladislav a podal si se skříň, kde byla v řadě urovnána, pěkné jablko, zahryznuv se do něho zdravými zuby.

Celý den si odpočíval a večer šel s Hájkem na divadelní zkoušku.

Plánil Mária, že by také mohla hrát divadlo, ale narazil na odpor.

„Prosím tě, to není pro úřednickou dcerku. Hrají sice dcery z měšťanských rodin, ale také řemeslníci a pak si ti k těm slečnám, s kterými hraji, více dovolí a Mária si nemůže zadat,“ řekla babička.

„A to docházení do zkoušek, shánění obleků by omeškávalo, je práce v domácnosti a s výbavou,“ mínila matka.

„Arci, arcí,“ usmál se přitrpkle Ladislav. „Zahraji si o prázdninách také.“

„Ty? I snad bys nechtěl lidem pro podívanou na jevišti?“ lekla se paní berní.

„Proč ne, maminko? Když mohu se svým přírůstkem mezi lidi chodit, proč bych se nemohl ukázat na jevišti? Vždyť nějaký ten tatík, nebo hostinský, nebo sluha mohou být také hrbatí. I králové a rytíři, hrabata a baroni mohli být a bývali jistě také hrbatí. Sit venia verbo,“ usmál se Ladislav.

„Ty šelmo, tobě se musí člověk zasmát,“ babička se smála, ale matka se obrátila k oknu a setřela slzu z oka.

Márinka se mrzela, že jí nenapadlo, aby řekla Ladislavovi, že půjde také na zkoušku, že snad by dostala chuť hráti, bude-li vidět, jak se zkouší.

Byl jí dlouhý večer, ač přišla paní Hájková na besedu.

Povídalo se nejvíce o chystání na svátky, babička se smála, že bude student jako na krmníku, že dva veliké kusy závinu, které mu paní Hájková donesla, snědl jakoby nic. A že se smál, že v sousedství a ze sousedství leccos dobrého prý oblízne.

Paní Hájková zářila. Učila se za mládí trochu vařiti v kuchyni na děkanství, jak bylo v jejím rodišti zvykem pro dívky z lepších rodin, a nemálo si na svém kuchyňském umění zakládala.

Vyprávěla Bůh ví po kolikáte, jak si její studenti-strávníci vždycky, když chystala závin, přidávali na oběd po dvaceti krejcarech, aby dostali oblíbeného jídla dva kusy. A vozívali jí z prázdnin jablka, aby často závin pekla.

A že dělává závin i s hruškami, višněmi, švestkami, meruňkami, ryzlím i vinným zrním, to pověděla znovu. Jakož i že do závinu štědrovečerního dává kromě jablek a hrozin i krájené figy, oranžovou kůru, vlaské i lískové ořechy, ba i citronát.

Márinku to nudilo a byla ráda, když paní sousedka odcházela.

Ladislav přišel a čtveračil.

Na dotaz Márinčin, jak jde divadlo, odpověděl, že dobře. Všichni účinkující že si dobře počínají, zvláště dívky.

„Ta slečna Betyňka lékárníková, to je ale dívčí kvítek, roztomilá, něžná, cituplná,“ řekl zamyšleně a pohlížeje oknem do zasněžené zahrady, stkvící se nádherou jinovatky v měsíčním svitu, zašeptal si úryvek z básně, jak zatanul mu na mysli:

„Bylo to dítě sedmnácti roků,
tak půvabné, jako studánka v stínu —“

a povzdychnul.

Šel do pokoje, kde spal na pohovce; v menším pokoji nesměl spát ani v letě, ač si toho prával. To že by bylo mnoho úklidu, řeklo se, ač se uklízelo tak jako tak.

Nespala Mária jako po chvíli usnul Ladislav. Říkala si, že dnes, ona Jana neviděla, má ztracený den. Docela ztracený, minuvší bez milé vzpomínky na milence.

Umiňovala si, že bude hledět, aby se denně vídali, vždyť může Jan stávat před domem, když půjde ona okolo s houskami — ale, vždyť jsou tu svátky, vánočky vydrží přes ně, a před Novým rokem se upeče zase čerstvá, nepůjde tedy Mária k Jelínkovům — —

Ale že si to nějak zařídí, si umiňovala, nechce mít tak často ztracený den —

A usnuvši snila o svém milém Janovi. Než — ó běda — šalebný sen předvedl ji Jana v podobě Ladislavově a k tomu ve vlekoucím se županu, s dlouhou dýmku v ústech — —

Vzbudila se a div že neplakala.

V.

Ladislav postavil hezký, velký Betlém.

Měli doma starší figurky a dovezl několik archů nových. Podlepoval, vystřihoval, přimalovával. Upravil novou „skalku“ z tuhého papíru, polepil mechem, který vyndal ze záokní a nastrkal figurek kam se jenom vešly.

Mária se musela smáti vidouc, že přimaloval jednomu pastýři hrb.

„Hochu, netrop si sám ze sebe posměch,“ napomínala babička.

„Proč, babičko? Což myslíš, že tehdy nebylo hrbatých lidí? A že by snad nebyli směli k jesličkám poklonit se Jezulátku? Či jsem měl snad namalovat hrb některému z andělů?“ smál se Ladislav.

„I ty, vždyť se skoro rouháš!“ lekala se babička.

„Ale to snad ne, babičko. Ostatně bude zítra o půlnoční v kostele hrbatý anděl zpívat,“ smál se Ladislav.

„Prosím tě, co to je za nápad, nebo za vtip? S takovými mne nezlob,“ řekla stará paní nevrle.

„A bude, babičko. Budu zpívat v staročeských koledách o půlnoční anděla já. Pěkné tenorové sólo, tož bude hrbatý anděl zde.“ Ladislav věděl, že babičce učiní radost a tak ji trochu pokoušel.

„Budeš zpívat na kruchtě? To mne opravdu těší. Ale takových vtipů nevyslovuj, nemám to ráda,“ stará paní stiskla rty.

„Budou nějaké nové zpěvy?“ tázala se Mária.

„Zpěvy právě ne, ale zpěváci. Členové zpěváckého spolku „Čestínr“ si nacvičili starodávné koledy a pro mne nechali part jednoho z andělů. Bude jich více: soprán, alt, tenor, baryton i bas. Zpívám s altem to sólo, totiž já začnu, alt opakuje a pak sbor andělů, sbor pastýřů; bude to pěkné! Nebojejí-li se nastydnutí, půjdou jistě ráda poslechnout, však již kolik let na půlnoční nebyly ani maminka,“ Ladislav se usmál, vida jak se babičce rozjasnil obličej.

„I to půjdeme, zaopatříme se a vydržíme to,“ řekla babička.

„Já půjdu s tebou na kruchtu, že ano, Ladislave,“ ozvala se Mária.

„Budeš také zpívat? Aspoň ve sboru, vidíš?“ obrátil se Ladislav k sestřičce.

„Aspoň: Narodil se Kristus Pán, tu umím, i jiné koledy,“ řekla Mária.

A v duchu se plísnila, že nevzpomněla, že řekl jí Jan, její Jeníček, že bude zpívat o půlnoční na kruchtě, že cvičil se v zpěváckém spolku.

Tento spolek byl péčí probudilých vlastenců nedávno založen a měl v městě dosti přízně.

Ode dávna pěstovala bratřina literácká kostelní zpěv a hlavně z cechu soukenického bylo nejvíce literáků. Že zpěvácký spolek chtěl zpívat o půlnoční a později i o jiných slavnostech v kostele, vzbudilo dosti pochvaly i ze strany

literáků trochu řevnivosti. Ale účel smířil tuto řevnivost, tím více, ani členové zpěváckého spolku, „Čestmírové“ jak si říkali, vyzývali literáky k součinnosti.

Cvičili se ve škole a drželi toto prvé vystoupení v kostele poněkud v tajnosti, chtějíce překvapiti.

Že syn pana berního byl dobrým zpěvákem, pozval ho učitel Hájek mezi účinkující. Při zkoušce potěšil se Ladislav, jehož mysl byla vždy zbožnou a těšil se na půlnoční.

Pan berní nechal přinést stromeček, ač stará paní mínila, že se stromek má strojiti pouze malým dětem, leč Ladislav ujistil babičku, že se ve velkých městech strojí stromeček i v rodinách, kde vůbec dětí není, taktéž i u šlechty.

A že to na babičku účinkovalo, nenamítala více ničeho.

Ladislav vnesl stromeček do pokoje a postavil jej na prádelník, kam umístil Betlem.

A slavnostně prohlásil, že jest vstup do pokoje všem zakázán.

Jen maminka že smí prostříti na stůl a to aby učinila raději hned, aby prý si pak navzájem nepřekáželi. Otec že mu odevzdal již vše, co jemu prý Jezulátko odevzdalo.

Paní berní učinila synovi po vůli a odevzdala mu též několik balíčků pro Jezulátko.

Byl to pro Márinku kus grádlu na cejchy — neb bez dárku do výbavy nebylo to pro paní berní ani myslitelným; pro babičku teplé rukavice, manželovi i synovi nátepníčky.

Ladislav se smál, že Jezulátko zná maminčiny dárky již po paměti. A líbal matčiny ruce. ty pilné ruce jak řekl.

Matka byla dojata. „Můj ubohý Ladislave,“ řekla, hladíc mu hlavu.

„Nejsem ubohým, maminko, vždyť mne máte rádi. Nelituj mne stále, necítím se ubohým. Nepohrdal bych nikým pro tělesnou vadu a jest více lidí, kteří opomíjejí i vyjádření soucitu k těm, již jsou takovou stíženi, aby tito viděli, že nevzbuzují ošklivost, ale jsou jmní za rovna těm, již těší se bezvadnému tělu,“ řekl Ladislav vážně a úsměv ozářil mu obličej, v jehož pěkných, tmavohnědých očích planula jiskra ducha.

A osaměv v pokoji zdobil stromek a zpíval při tom koledy. Babička v kuchyni mu přizvukovala.

Paní Hájková přes práci s večeří a pečením vánoček, přiběhla aspoň na chvílku.

Povídala Márince o tom, jak za svobodna sháněla vánoční čáry a vybízela Márinku, ať také čaruje.

„Ale vloni jsem čarovala, a nevyplnilo se,“ řekla Márinka.

„Jak čarovaly slečinko?“ paní Hájková sice věděla, ale chtěla mít žert.

„Jak mi poradily s polínky. Nesla jsem z dřevníku na třikrát polínka, vždycky byly sudou a přece jsem se nevдалa,“ smála se Márinka.

„To nějak promeškaly, aspoň na známost by to bylo mělo vyjít. No třeba byla některá polínka na kus rozštípnuta, platila za dvě a vyšlo to tak na licho. Čarujou letos s jablky,“ radila paní sousedka.

„Jak to?“ tázala se Márinka.

„Však oni vědí. Vezmou si jablíčko, když je ponesou na stůl, schovají je za nádra a po večeři vyjdou ven. Kdo půjde první okolo, mužský nebo chlapec, dá mu to jablko a zeptají se, jak se jmenuje. A toho křestního jména muže dostanou,“ radila paní Hájková.

„To udělám,“ kývla Márinka hlavičkou.

„Tyhle vánoční čáry,“ vzdychla babička. „Musím si vždycky, mluvili se o nějakých, vzpomenouti na svou přítelkyni z mládí, Nellynku. Ani nevím, zda jsem jim, paní sousedko, o tom kdy vyprávěla.“

„Nepamatuji se, že bych to jméno od nich byla kdy slyšela, paní okresní,“ řekla paní Hájková.

„Já také ani ne babičko, povídají, ano,“ žadonila Márinka.

„Bude jim toho líto, maminko,“ upozorňovala paní berní. „Rozpláčou se tou vzpomínkou.“

„No, však jsou ty Vánoce, jak pan zeť říkává, takovými plačtivými a papavými svátky, tož o nějakou slzičku více nebo méně je již jedno. Vzpomínám na Nellynku tak jako

tak vždy o Vánocích. Tož poslouchejte. Tedy Nellynka byla moje kamarádka, jedna z nejbohatších nevěst z celého města, také i z nejhezčích a nejhodnějších děvčat. Byly jsme spolužačky, bylo nám oběma právě sedmnáct, já měla již skoro známost s nebožtíkem manželem, však za necelý rok jsme byli svoji s tím mým dobráčkem. A —“

„Babičko, neráčeji zapomenout svou řeč, co ta Nellynka?“ ozvala se uctivě, ale naléhavě Mária, vědouc, že by babička při vzpomínce na nebožtíka manžela do nekonečna odbočila ve svém vyprávění.

„Nebud' netrpělívá, Mária. Tož ta Nellynka si ten rok o štědrém večeru pozvala nás kolik kamarádek po večeri k nim, že budeme hrát karty, lotto a domino, až bude čas jít na půlnoční. Sešly jsme se, panímáma Nellynčina podala všem koledy, jablka a ořechy, pak vařila punč, tenkrát se o čaji ještě mnoho nevědělo, a k němu podala vánočku a domácí cukroví. Pozvali i několik mladých pánů, tak z příbuzenstva a byli jsme veselí. Pak, že budeme čarovat jsme si řekli. Já oloupala jablíčko a slupku hodila přes hlavu, udělalo se zřetelně: S. To, že jméno nebo příjmení nastávajícího ženicha začne tím písmenem.“

„A to se vyplnilo! S — Selichar!“ zajásala Mária.

„Kamarádka Bábinka, tenkrát jsme neříkaly: přítelkyně, byla trochu smutná. Čarovala s jablkem, jak první paní sousedka povídala a nedopadlo jí to hezky. Arci její milý se jmenoval Adolf, těch je málo. Nechtěli té lásce rodiče z obojí strany, měla kolik nápadníků a chtěla jen toho Adolfa. A dala jablíčko chlapci, který pověděl, že se jmenuje Pepek a Josef se jmenoval vdovec, sedlák, kterého by nejméně byla chtěla. Dostala ho a nebyla šťastná, nevlastní děti se jí neodsloužily a muž byl víc k nim než k ní. A potom —“

„Ale babičko, co ta Nellynka?“ Mária planula netrpělivostí.

„Pořád mne mateš. Tož Nellynka se všech vyptávala a že bude také tedy čarovat. Měli v domě takovou starou, chudou tetičku, starou pannu, Lojzi se jmenovala,

tak z milosti, za páté kolo u vozu, přáli jí to najedění a ten pobyt, třeba, že celá její práce byla podplítat a zašívat punčochy. A ta Lojzi radila Nellynce, ať vezme ubrus na sebe a oběhne kostel — byl na blízku. A koho potká, podle toho, že bude její nastávající ženich: buď křestním jmenem, nebo zaměstnáním a když nic jináče, tož je li svobodný či vdovec, je-li starý nebo mladý. Nellynka se smála, stáhla ubrus se stolu, hodila na hlavu a běžl ven. My všechny za ní a zůstaly jsme stát před domem. Někdo zavolal: Vypadá jako smrt, jako v rubáši! Panna Lojzi hned okřikla, ať se o smrti nemluví. Nellynka běžela jako vítr, ten ubrus kolem ní plápolal, ten bílý sníh okolo, bílé zdi kostela — vidím to všechno před sebou —“

„Až po mně mráz jde,“ choulila se paní Hájková.

„Babičko, povídají,“ pobízela Mária.

„Měsíc svítil, ale jen málo, bylo však přece všechno k rozeznání. Nikdo nešel a Nellynka se již vracela. Že se asi ještě nevdá povídaly jsme, snad ani známost neudělá, když nikoho nepotká. V tom vyjde z postranní ulice nějaký mužský a Nellynce přímo do cesty. Vykřikl, ale ona již ho přeběhla a běží k nám. Vběhla do síně, my za ní, do pokoje a tam shodila ubrus. Všecka se třásla zimou.“

„A asi rozčilením,“ přirekla paní Kulichová.

„I tenkrát jsme my mladí lidé ani to slovo neznali. Bylo by to bývalo hanbou chtít býti o něco rozčilenou; my znali radost nebo lítost, poslouchali jsme rodiče bez odmluvy, nevzdorovali jsme a bylo dobře. Svou lítost si člověk odbyl v srdci, pomodlil se za upokojení, modlitba a slzy srdci ulehčily. Povídám —“

„Babičko, dopověď o té Nellynce,“ Mária již netrpělivě vybízela.

„Nu arci, o Nellynce. Povídáme, ví-li, koho potkala. Přisvědčila, ale byla zaražená. Že to byl truhlář ze sousední ulice, řekl někdo a ona přisvědčila. Panna Lojzi se dala do smíchu, že si Nellynka truhláře jistě by nevzala, ten člověk že se jmenuje Matěj Procházka, Matěje že asi také mezi pány, z kterých někdo pro Nellynku přljde nedávají tak hned

křtít, tož že asi ten truhlář bude dělat jediné dcerušce jejich vzácných, dobrotivých příbuzných nábytek. A při tom zůstalo. Rozesmály jsme se zase, vypočítávaly, že když se nechá dělat nábytek, bude svatba. A zvaly jsme se všecky za družičky. Ještě se hrálo o ořechy domino a pak jsme šly do kostela.“

„A vzala si ta Nellynka snad nějakého Matěje, či dělal jí ten truhlář opravdu nábytek?“ tázala se Mária.

„Nevzala. Začala po jaru stonat, dostala zápal plic, z toho rychlé souchotiny a na podzim jí dělal ten truhlář Matěj Procházka rakev. My kamarádky jsme jí šly všecky za družičky, ale ne v bílých šatech. Vypůjčily jsme si, která neměla, po městě černé a šly jsme před rakví se svícemi v rukou. Měly jsme všecky na hlavách malé rozmarinové věnečky a malá bílá družička nesla rozmarinový věneček na polštářku. To bylo pláče o tu jedinou dcerušku, rodiče to boží dopuštění odstonali.“ Babička si stírala slzy. I paní Hájková oslzela a Mária pobledla.

„No, to někdy se tak něco přihodí, arci věřit se čarám nemá,“ řekla paní Hájková.

Paní Selicharová šeptala tiše modlitbičku a pak dodala: „Měla jsem tenkrát s nebožtíkem Selicharem trochu mrzutost. Pro nás družičky přišli mládenci a zase nás domů doprovodili. Jen jsme se převlékly a přišli zase pro nás, dali rodiče Nellynčiny, jak bylo o svobodných pohřbech ve zvyku, „na lepší“ v hostinci a pak se tančilo. Muzikanti šli zrovna z pohřbu do hostince. Druhý den byla zádušní mše svatá a my družičky jsme zase v černých šatech, se svícemi v rukou stály s mládenci kolem oltáře. Pak jsme šly ke hrobu, tam jsme se ještě pomodlily a zase nás mládenci dovedli do domu k rodičům Nellynčiným, kde bylo velké uctění, oběd jako o svatbě. I velební páni byli zváni a přišli. Vždyť, že se strojí svatba, říkali ti ubozí, osiřelí rodiče.“

„A co nebožtík dědoušek? Mrzel se, že šly za družičku?“ tázala se Mária.

„Mrzel se, že pro mne přišel a doprovodil mne prvního i druhého dne nějaký pan Vodák, kupec, kterému jsem se také líbila. Jak to bývá — žárlil, ale dal si to vymluvit. Aspoň jsem seznala, jak mu jsem vzácnou. Já měla tehdy nové černé šaty, vyprosila jsem si je od rodičů místo jiných, však jsem před svatbou na kolikere šaty dostala. Mohla jsem si vzít také černé hedvábné, ale to by se mi bylo vykládalo za pýchu. Měla jsem dlouho ten věneček od pohřbu schovaný v modlitebních knížkách, až se rozdrobil. To ti povídám Márinko, čaruj si, ale tuze tomu nevěř. Rozžehnu u nes v kostele za Nellynku svíčičku,“ končila paní Selicharová své vyprávění. Paní Hájková již spěchala k vaření a Márinka se točila též kolem matky a babičky.

*

*

Večeře štědrovečerní odbyta u Kulichů slavnostně jako vždy.

Pan Kulich měl pro dcerušku darem hezký prstének s tyrkysem, pro syna tobolku, v které bylo vloženo pět zlatých, paní obdržela malý mlýnek na pepř v hezké úpravě, tchyně balíček jižního ovoce.

Paní Selicharová dala zeti i vnukovi po kravatě, dceři na černou hedvábnou zástěrku, Márince šest desertních nožů se stříbrnými střenkami, Ladislavovi tolar.

Márinka dala otci vyšíváné pantofle, bratrovi šest kapesníků, matce a babičce, jak se smála, jenom pac a pus, neb jsouc stále kolem nich nepracovala pro ně ničeho.

Ladislav dovezl otci nějaké noty, babičce a matce po velké tabulce čokolády, na jejíž obálce byl přilepen obrázek Narození Páně, Márinka dostala knihu, básně „Kytli“, Erbenovu.

Otec vadil se s ním dobromyslně, že si utrhl od úst, neb odřeklul nějakou radost k vůli tem nákupům. I mnoho cukroví na stromeček a různých ozdůbek Ladislav dovezl.

Před večeří přisednul pan Kulich k pianu a zahrál: Narodil se Kristus Pán a všichni zpívali.

Po večeři přisednuli otec se synem k pianu a hráli vánoční koledy, Ladislav přezpěvoval si svůj úkol k půlnoční mši.

Márinka vyklouzla ven s tím jablkem v záňadří.

Byl krásný večer. Měsíc v poslední čtvrti obléval napadlý sněh modravou září, jinovatka byla umrzlá do krystalů, třpytila se jako démanty. Bylo ticho, ulice byla temná jen bělostí sněhu vyzařujíc; sněh, že přes den padal, ležel jako kupkami čerstvě nadraného perli.

Márinka popošla kousek od domku, kde doufala mezi chalupami uvidět spíše nějakého hochu.

Tlouklo jí srdéčko. Myslíla na zemřelou babiččinu kamarádku Nellynku, které tak podivně se vyplnila sudba štědrovečerní.

Myslíla ovšem také na svého Jeníčka. Ten řekl jí, že u nich nedávají si štědrovečerních dáreků, že to není ve zvyku, ba že se obává mrzutosti, jaká byla vloni k vůli rybě, kterou paní Lipínová koupila. Že letos řekla panímáma, že koupí kapra ze svých peněz i závin že zaplatí, jen vánočky že upeče z mouky, na které dá otec peníze. Leda přijede-li již ženich Mariin, že bude snad klid.

Vzpomínala Márinka, že drahý její Jeníček asi též na ni myslí, že bude mile překvapen, ana přijde na kruchtu, že budou si přát navzájem šťastných a veselých svátků.

Rozhlížela se a poohlédla přes luka na dosti vysoký kopec, kde nacházel se kostelík se hřbitůvkem, kde spala věčný sen Janova matka.

Postála o Dušičkách Márinka u toho hrobu a modlíla se za matku milencovu. To již věděla, že má ji Jan rád, ač tehdy ještě o budoucnosti spolu nehovořili.

Vzpomněla znovu na Nellynku. Ta asi spala také tiše na tom hřbitově rodného města babiččina. Jakoby viděla Márinka na tom kopci běžeti kolem kostelíka postavu v bílém zahalení — lekla se — ne, ne — to byl jenom bílý oblak, jak přesunul se na večerní obloze, která se zdála dotýkati se vrcholků lesních stromů za hřbitovní zdí.

Zachvěla se a obrátila se do ulice. Slyšela cupot ve sněhu. Běžel to chlapec asi desítiletý. Zavolala na něho: „Počkej!“

Zastavil se a řekl: „Co mi chcete?“

„Nic, ale ty chceš asi jablíčko koledy, vid'š? Tu máš a pověz mi, jak se jmenuješ,“ řekla Mária, podávajíc chlapci jablko.

„Honzík,“ odvětil hoch, kousl do jablka a ubíhal dále.

Mária se vracela. Takovou radost pocítila ta mladá dívčí duše. Sehnula se k zemi a na čistou, bílou plochu sněhovou psala prstem: „Jeníček“ — jávalo jí to jméno v duši tak, že nemohouc je zavolat, napsala je v tu běli, v to pápeři, nedbajíc, že to studí do ruky, bylo jí, jakoby hrálo jí jarní slunečno až do samé duše.

Vrátila se domů.

„Kudy chodíš?“ otázala se jí matka, leč asi vzpomenouc, dodala ihned s úsměvem: „Aha.“

A nabádala Márinku, ať postaví na kamna v pokoji vodu na čaj.

Stalo se a Ladislav usednuv u stolu jal se z Márinčiny knihy předčítati krásnou Erbenovu báseň: „Štědrý večer.“

Mária naslouchala vzrušeně, byla by chtěla všemu věřit, čarovati, vyzývati kouzla vánoční.

„Můj milý Bože — Václav sám“ — četl Ladislav a Márinčino srdéčko šeptalo: „Jeníček sám“ - - -

Vypit čaj a všichni vypravili se do kostela.

Babička se navlékla do kolika jupek a šátků, přes teplé botky obula ještě bačkory, vzala dvoje rukavice a do rukávníku vsunula v hedvábném šátku zabalené železné závaží, půlliberku, kdesi na almaře se povalující, které po celý večer ponechala na plotně, aby si o ně pak hrála ruce.

Ladislav se mohl usmát, že si babička nechá líbit nésti půl libry váhy, že snad tím docílí půl libry stálého tepla.

Ale babička se jenom usmála a řekla, že se zima nestydí na lidi dorážeti, tudíž, že se nemusí lidé stydět proti ní se zaopatřiti.

Šly s paní Kulichovou dolu do kostela, pan berní s Ladislavem a Márinkou odebral se na kruchtu.

Márinka usedla na kruchtě do lavice, jichž tam stálo několik. Byly zde její přítelkyně; Betyнка z lékárny a Lotynka purkmistrova. Hned byly v hovoru a sdělovaly si šeptem, co které donesl Ježíšek.

U purkmistrů byly ještě menší děti a měly stromeček. V lékárně pak jen podaly se dárky, ač se Betyнка smála, že bývá pro ni Ježíšek chudý, ona má počátkem měsíce svátek. Že dostala rukavičky.

Lotynka pověděla, že jí Ježíšek donesl botky, o kterých ovšem věděla, ale že maminka chtěla, ať dá si je k vůli dětem pod stromeček.

Márinka se mohla tudíž nejvíce pochlubit i pověděla a tázala se družek, zda čarovaly.

„Jak by ne,“ usmála se Lotynka. „Já jsem házela pantoflem a padl mi špičkou ze dveří.“

„A já jsem vyškrábala na krejcaru začáteční písmeno svého jména a dala jsem jej prvnímu žebrákovi, který přišel do domu. A zeptala jsem se ho jak se jmenuje. A on se zasmál, že prý pěkně — nebyl to žebrák — byl to vandrovník, asi tovaryš, pomyslete si Ladislav,“ sdělovala Betyнка.

„Já jsem dala zase po večeři chlapcovi jablíčko a řekl, že se jmenuje Honzik,“ řekla Márinka a usmála se blaženě, že má před družkami tajemství, že zná toho, který se tak zove.

Počátek bohoslužeb přerušil rozhovor a dívky se modlily. Tu a ondy zaletěl pohled některé ve stranu, kde stáli mladí zpěváci a hudebníci. Jan Lipín vypadal trochu smuten; byla u nich opravdu mrzutost. Psal ženich Mariin, že přijede na Štěpána, že zadá se o ohlášky, že se dočkají té kýžené svatby. A mistr Lipín se zlobil, že se ustanovuje vše předem bez něho. Huboval při večeři; měli ryby a závin a tu řekl, že když se čeká o svátcích host, mohla býti štědrovečerní večeře jednodušší. Paní připomenula, že koupila rybu i přípravy do závínu ze svých peněz, a tu se Lipín pošklébal, že k vůli vlastní mlsnotě dopřává všem.

Jen odchod paním do kuchyně zabránil horší mrzutosti. Ale to Jana také mrzelo, že si otec popřával jídla, nedbaje co zbyde pro ostatní. Oddělil si kus černé i smažené ryby, poručiv ať se mu nechá na zítřek, též závinu si několik kusů oddělil.

A Jan postřehнул, že matka jedla pouze knedlík s omáčkou od černé ryby, od smažené že ukrojila si sotva sousto od většího kousku, který položila Marii na talíř. A od závinu donesla si odrobené kousky jak ostaly na kutchaně, na kterém byl pečen.

Hořklo mu sousto v ústech a odešel hned po večeři. Šel ještě na pěveckou zkoušku do školy, ač se zpěváci nesešli, i chodil pak po ulicích až byl čas do kostela. Zašel arci do ulice, kde bydleli Kulichovi a pohlížel na ten domek. Neviděl ani osvětlených oken, neb se jedlo v pokoji, který měl okna na zad, jen skrze do pola zasklené dveře, jichž okno bylo opatřeno pletenou záclonkou, prozařovalo poněkud světlo do pokoje předního a na ulici. —

Viděl, že Márinka přišla na kruchtu a zveselil se.

Nastala půlnoční „koledová“ mše.

Ozvalo se s kruchty hukání na ponocenský roh, dvanáctkrát a tu již i dvanáctkrát zakukala kukačka, zaplesala svoje „cukrů“ hrdlička, křepelka svých „pět peněz“ i kohout dvanáctkrát zakokřhal.

A ozval se hlas dívčí alt, zpívala to Betyнка z lékárny:

„Kyrie elejson o Kriste elejson.
Narodil se syn boží
v Betlémě mezi zvěř
Kyrie elejson!“

A nyní vpadnul Ladislav, když byl sbor: „Kyrie elejson“ opakoval.

Krásným svým hlasem zpíval nyní s Betynkou:

„Sláva budiž na nebi Pánu Bohu
a na na zemi pokoj lidu všemu.“

Povstaňte pastýřové s ochotností,
zvěstujem novinu všem k radosti;
Narodil se v Betlemě Emanuel,
lidstvu zaslíbený Vykupitel.“

Sbor opětoval poslední verš a nyní zpíval učitel Hájek
pěkným svým basem solo:

„Pastýřové!
Sem pojdte, poběhnete,
stáda pást zanechejte,
pastýři nad stádem bdící,
stráž noční nad ním držící,
k Betlemu chvátejte,
Ježíška vítejte.“

Sbor opětně opakoval poslední verš, mezi tím zpívaly
soprán, alt, tenor vždy slovo: „Pastýřové!“

Ve velikém chrámě nesl se zpěv lidských hlasů s prů-
vodem varhan ku klenbě, jásotně se odrážel a plynul celou
budovou.

A tu zazpíval starší pán solo pastýře zvuchným bary-
tonem:

„Poslyšte bratrové hlasu toho,
co to má znamenat času toho?
Zdá se být hlas tento s nebe dolů,
nikdy neslýchaný v tuto dobu.
Podivná novina, neslýchaná,
nám teď oznamená skrz anděla,
protož s ochotností rychle vstaňme.
dítě narozené vyhledejme.“

Sbor pastýřů opětoval poslední verš a nyní sledovala
koleda za koledou, pastýřové pobízeli se navzájem nésti
dárky Jezulátku, provozovati hudbu u jesliček, až zavzněla
sborem píseň:

„Narodil se Kristus Pán — —“

tu zpívalo sebou veškeré shromáždění v chrámě a varhany, které koledy pastýřův provázely nápodobením zvuků dud a moldánek, v které se mísily zvuky klarinetů, fléten co plšfal pastýřských, houslí i basy, provázely nyní krásnou vánoční píseň samy Zpěv lidu četně shromážděného je téměř přehlušoval, vše jávalo ve zpěvu, zbožnost pronikala všemi srdci.

Po skončených bohoslužbách se účastníci rozcházel.

Ladislav pravil na schodech k Betynce: „Krásně jste, slečno zpívala, to byl andílek.“

„Vy jste byl také andělem,“ usmála se Betyнка.

„Jen jsem zpíval s anděly. Slečno Betyňko, nenapadlo vám ničeho při té písni: Narodil se Kristus Pán?“ tázal se Ladislav šeptem.

Bylo šero na schodech, někteří lidé měli rozsvícené voskové sloupky, s kterými na roráty chodili, vysoká klenba stavby kostelní pohlcovala svým stínem ta světélka.

Nepostřehl Ladislav, jak se Betyňka tváří, díc též šeptem: „A co mi mělo napadnouti?“

„Při těch slovech: ‚Z růže kvítek vykvet nám‘, že může vykvésti kvítek lásky v srdcích lidských. Lásky z lásky,“ Ladislav hleděl uchopiti dívku za ruku; měla obě v rukávníku. A již byli dole před kostelem, kde stáli lidé, přejíce si navzájem šťastných a veselých svátků.

Na Betyňku čekal purkmistrův syn, mladý živnostník, jemuž otec nedávno zařídil řeznický závod ve vlastním domě.

Doprovázel ji a Ladislav přidržel se učitele Hájka. K nim připojil se Jan Lipín a šli kus cesty společně. Márinka s otcem šli zároveň a Janovi se podařilo, že mohl Márince stisknouti ruku.

Paní Selicharová libovala si tu krásnou vánoční po-božnost, chválila si svoji ohřátou půlliberku, která jí udržela teplotu v rukávníku a rychle podala ještě všem členům ro-diny čaj, který zůstal v troubě teplý.

Chválila Ladislavův zpěv. Ladislav nutil se do žertů, chtěl aby babička mu řekla, jak si asi lidé toho zplavajícího anděla představovali.

Zajisté, že slíchného, krásně urostlého — ale ne jeho — hrbáčka.

„Nech těch žertů hochu a děkuj Bohu, že jsi jináče zdrav,“ řekl pan Kulich a Ladislav postřehnuv v očích otcových výraz tak vřeleho soucitu, že pojmul otce za ruku, tuto vřele políbil.

A klid vánoční noci, jitra vánočního se snesl nad spokojenou rodinou.

VI.

Vánoce utekly, byl zde již i Nový rok a Ladislav odjel.

U Kulichů trošku sesmutnělo v útulném bytu, chyběly Ladislavovy žerty a paní sousedka Hájková ujišťovala, že ztichl domek jakoby ne jeden, ale kolik lidí ubylo.

Všem se stýskalo a paní Selicharová říkala, že těší se již na poloroční prázdeň, kdy Ladislav zase přijede. Že to bude na konec masopustu, hodlala milého vnuka překvapiti kobližkami.

Že také tyto jakož i šišky a boží milosti nasmaží, se paní Hájková hlásila, doufajíc předem, že pan student jejími výrobky nepohrdne.

Márinka těšila se na plesy. Měl býti ples měšťanský, pak cechovní a na konec masopustu „končák“ spojený s veselým programem, který pořádati chtěli pěvecký spolek „Čestmír,“ divadelní ochotníci a hudebníci.

Že se půjde na všechny tři zábavy, se u Kulichů arci vědělo, neb nesmělo se oproti řemeslníkům zachovati úřednictvo nevšímavě.

Márinka měla bílé mulové šaty, jaké byly tehdy v modě. Nenosily se v letě, schovávaly se k masopustu, v letě si je dívky přepíraly a bílily na trávníku, aby docílily jiskřivé bělosti. Nosily se kofrované náběry a ponejvíce si je dívky též samy upravovaly.

Márinka měla bílé šaty nové k biřmování a v loni se poněkud nastavily i ušit vystřížený živůtek. Letos se měly trochu poopravit, nějak jinak ozdobiti a ke každému oblečení měla míti Márinka jiný pás a stuhy. Měla od babičky mnoho pentlí, mohla voliti barvy. I rozhodla se, že do měšťanského plesu ozdobí šaty modře, do cechovního červeně a na „končák“ ponechá je celé bílé a vezme jen černý pás.

Leč pojednou koupeno na šaty nové. A to proto, že byla Márinka vyzvána za družičku na svatbu.

Byla to Marie Lipínová, která si přišla Márinku vyžádat.

Paní Kulichová se zprvu podivila, že to vlastně nebyla ani přítelkyně Márinčina, která si ji za družičku žádala. Arci manžel, jsa přítomen, řekl, že panu strážmistrovi k vůli se nesmí odříci.

A že paní Kulichová dcerušce veškeru možnou zábavu přála, byla ráda, že manžel svolil.

Babičce to nebylo mnoho vhod, že má jíti Márinka za družičku řemeslnické dceři a k tomu ještě četníkovi, který se jí zdál oproti úředníkům, jak říkala, jenom sprostým vojákem.

Ale zeť ji přesvědčil, že musí se na to pohlížeti jinak.

Dotazujíce se jedna druhé přišly matka s dcerou na to, že proto asi soukeníkova dcera si vyprosila Márinku za družičku, aby jí svatbu okrášlila.

A rozhodnuto, že musí míti Márinka nové šaty.

Babička souhlasila s bílými mullovými, že zůstanou zase do plesů a hodlala vnučce koupiti stuhy a květiny do vlasů.

Márinka volila stuhy bílé, do vlasů pak i na ozdobu živůtku měl pro ni otec rozvité kamelie, červené i bílé.

Že si Mary Lipínová vyžádala Márinku za družičku, stalo se k přání bratra Jana.

Když jí to řekl, váhala, míníc, že otec nebude chtít vystrojiti jí svatbu.

Ale otec chtěl, chtěl se trochu ukázati ve své „soukenické pýše“.

Zvolen den svatby právě v den měšťanského plesu, že tak svatebníci užijí i tance. Aby se sečkalo na ples cechovní, nedalo se ženichovi strážmistru Hladíkovi odročiti.

Paní Lipínová chystala svatbu téměř s obavami, jak to dopadne, zda manžel nedá se unésti nějak svými rozmary.

Místa že bude dosti v pokojíčku, když se nábytek vynese, bylo zřejmo a paní Lipínová se konečně také těšila, že pochlubí se pěkným stolním prádlem, nádobím a náčiním i trochu kuchařským svým uměním.

Nevěsta měla šedé hedvábné šaty; závoj si tehdy řemeslnická dcerka vzíti netroufala. Jen zelený věnec na pěkně učesaných vlasech zdobil nevěstu. Myrtu donesla jí Mária k modistce, která věnec vinula.

Bylo asi dvacet hostů z Lipínova příbuzenstva. Berních měli tam jaksi k sobě zdejšího strážmistra s paní, s kterými se bavili.

Mária tonula v blaženosti.

Již den před svatbou, když nesla nevěstě doma vyrobené cukroví tříjeho druhu, které srovnáno do krabice, a darem dvě skleněné vázy z matčiných zásob, setkala se arcí s Janem, který ji pak domů doprovodil.

A to až do bytu k jejímu vyzvání, aby zítra prý ho nemusila, až si pro ni přijde, představovati.

Představila ho tedy.

Pan Kulich byl již doma, pozval Jana do pokoje, mluvili o pěveckém spolku a pan Kulich zahrál na piano píseň, která právě ve spolku cvičena, a Jan zpíval. Ostýchal se trochu, ale přece pěkně šel mu zpěv písně:

„Když jsem šel přes lávky,
našel jsem korálky,
na čtyrech šňůrečkách navlečené.

Dal-li je děvčátku,
milý na památku,
bude mít srdéčko zarmoucené.

Každý to dobře ví,
že i ten nejmenší
dáreček z lásky je nejmilejší.

Přiide-li k ztracení,
nikdy více není
zlatem ani stříbrem k nahrazení.“

Márinka poslouchala a nemohla s milého pěvce oka spustiti.

Šla Jana pak vyprovoditi a dlouho se nevracela. Vymluvila se, že potkala Jelínkovou Fanyнку, která chtěla slyšeti něco o té svatbě.

„Ta pekařova dcerka by se lépe hodila za družičku na tu svatbu, nežli naše Márinka,“ broukla babička.

„Jak jenom na nás jim napadlo?“ řekla paní berní již asi po dvacáté.

„Snad na konec tomu chtěl ten bratr nevěstin; bývá to, že si mládenec někdy vybírá družičku,“ napadlo babičce a Márinka se musela odvrátiti, aby skryla úsměv, že babička uhodla. „Aspoň jiného mládence měli zvolit, aby se Márinka nevedla s tím soukenickým tovaryšem.“

„Ale maminko, to přece vědí, že by nevzali jiného mládence, když má nevěsta svobodného bratra. A k tomu jediného. A není nehezky ten mladý Lipín. A dává na sobě záležet. Hraje divadlo, je v zpěváckém spolku, chodí na kruchtu. Že bývají u nich v rodině mrzutosti, za to nemůže a vždycky prý tu panímámu hájí. A není o něm slyšet, že by se kdy opil, nebo hrál v karty, nebo jináče utrácel,“ řekla paní berní, a Márinka by byla matku zlíbala.

O svatbě se bavila dobře. Byla to první svatba, na které byla.

Jan pomáhal obsluhovati, naléval, kde bylo potřeba, pivo a víno a zase usednul k své roztomilé družičce.

Paní berní, jak později matce a paní Hájkové vyprávěla, byla překvapena úpravou pokrmů a chováním paní Lipínové, která si počínala jako skutečná paní, téměř jako

úřednice. Mistr Lipín se paní berní nelíbil. Pronášel hrubé žerty, pohlédnuv vždy na svoji ženu, jak se jí to dotýká.

Házelo se dle zvyku drobným cukrovím, což Márinku velice bavilo. A nejvíce, an Jan postaviv se na protější straně stolu, hodil po ní z nenadání plnou hrstí malinkých cukrových srdéček růžových a bílých. Uzřel ta hezká cukráčka před několika dny u kupce a neopomenul si jich koupiti.

Zpívalo se a pan berní sám navrhoval písně, měl rád písně národní. A s Janem zpívali písně, kterým se v „Čestmíru“ učili. Jan zpíval onu o nalezených korálcích a Márinka byla všecka unešena.

Baruška, která zprvu obsluhovala, usedla pak podle ní a ráda přijala vybidnutí Márinčino, aby byly více kamarádkami, přítelkyněmi, než doposud. Slíbily si, že budou se navštěvovati, aspoň v neděli, že Márinka půjčí Barušce vzorky k háčkování a pletení, že dá jí z jara odprutce květin a že budou v neděli v letě choditi spolu na procházku do leša.

Šlo se později do plesu, a Márinka se dobře bavila. Arci nejvíce se svým dnešním průvodčím, ano chodili si k Janovi pánové jeho družičku vyprošovati na tanec.

Paní berní sedící mezi úřednickými paničkami, jak bylo při plesích obvyklé, na divadelním jevišti, nebyly příliš vhod poznámky paniček, proč dovolila slečnu na tu řemeslnickou svatbu za družičku, i že ten mládenec se jaksi směle chová.

Odbývala je s úsměvem, díc, že strážmistrově nevěstě nebylo lze odříci, a že mládenec o svatbě má k družičce jakási práva, která arci tímže dnem skončí.

Ale ráno řekla Márince, že měla býti vůči mládenci trochu zdrženlivější, aby z toho nebyly řeči.

Márinka se smála, díc, že se velmi dobře bavila, a budou-li řeči, že to bude státi za to, zvláště za ty nové šaty.

Leč o cechovním plese bavila se Márinka s Janem Lipínem opět tolik, že měly paničky opětně příčiny k poznámkám. A paní berní již se mrzela a ráno po plesu Má-

rince domluvila. A domluva se opakovala, když odpoledne přišla paní Hájková na besedu a přinesla novinu, že se o tom mluví, jak se slečna berních bavila s tím soukeníkem.

Babička měla ihned pohotově výtku, že nemělo se na tu svatbu jít. A Mária nazvala paní Hájkovou v duchu klepnou.

V neděli po kostele procházela se Mária s Baruškou Lipínovou po náměstí. Baruška jí vyřizovala od Jana, že se těší na „končák“, že se mu vůbec po Mária stýská.

„Ale jdi! A řekl to pan bratr tak?“ jakoby se divila řekla Mária.

„Ó, Johan o tobě tuze rád mluví. Však ty víš.“

„Ale jdi!“

„Kam?“

„Šelmo! Jaké si vezmeš šaty na končák?“

„Ty kartounové, růžové, co máme s Cilinkou stejné.“

„Půjde Cilinka také?“

„Prosila panímámu i Johana, že byla o Mary svatbě s sebou na bále, a páni ji brali k tanci, myslí si, že by jí to zase tak dopadlo. Však cechovní bál oplakala, že ji panímáma nevzala. Ale panímáma řekla, že to bývá pak k ránu, když se páni mistři a tovaryši napijou, až rozpustilé, a že je Cilinka přece ještě mladá.“

„Ale vemte ji, ať má radost.“

„Já bych jí to přála, ale tatínek bručí, že by prý panímáma nás jenom pořád vyváděla, že prý sama ráda jde. A panímáma se nedala o cechovním bále přemluvit k tanci a byla ráda, když se šlo domů. Co pak ty víš, Mária, ty si žiješ jako v hnízdečku, neslyšíš o starostech, nemáte mrzutostí; ty jsi šťastná.“

„To jsem, Baruško. U nás jest tak krásný život rodinný. Práce domácí i šití mne těší, vůbec mne těší všecko, jsem ráda na světě.“

„To nemohu já skoro ani si pomyslit. Tatínek je divný, přísný, ba zlý, a sužuje tu hodnou panímámu. On vůbec rád sužuje. Johanovi ohubuje i to divadlo i ten zpěvácký spolek. A šaty mu musí panímáma dávat šít, aby ta-

tínek nevěděl. Já bych chtěla být brzo z domu; vdám se, jak přijde první ženich. Až popustí tatínek Johanovi řemeslo a odstěhuje se s panímámou na výměnek do té její chalupy, to bych již nechtěla býti doma. To pak budeme celý den mu na očích — no pomoz Pán Bůh!“

„To já se vždycky těším, kdy tatínek přijde. A v létě jak pracujeme v zahradě.“

„Mě práce v zahradě mrzí. Tak květiny bych pěstovala, ale to rytí záhonů, setí, vysazování, okopávání mne netěší. Já bych chtěla míti klidnou domácnost. Lituji panímámu, že se dala k nám do toho neklidu a té práce při řemesle.“

„Při řemesle pracovat tě též mrzí, Baruško?“

„Ještě více. To bolí hlava a oči od nopování, celé tělo při přebírání vlny, sekání „konců“, a jsou stále špinavé ruce, a všecko zapáchá. A pak to prádlo! Tatínek a Johan umažou všecko, že můžeme na tom ruce nechat; musí se dělat ostrý louh, a ten rozseká ruce. Ani to netěší pracovati v takovém prádle.“

Márinka sklopila hezkou hlavičku. To se jí nelíbilo, co slyšela, ale řekla si, že si zavedou s Jeníčkem kdysi všecko jináče — — —

* * *

Veselý večer „končáku“ donesl do rodiny Kulichovy nebývalého hosta — domácí mrzutost.

Zavinily ji obě děti.

Ladislav přijel na prázdniny, a ihned se s ochotníky sdružil v pořádání zábavy.

Donesl opsané nějaké „merendy“, jak veselé výstupy nazýval, a hnedle se ještě něco cvičilo.

Zpíval arci také se zpěváckým spolkem. Několik písní přednesl „Čestmír“, mezi jehož pěvci byli i mužové hlav posněžených i mladíci, a velice se tato čísla líbila.

Hlavní „merenda“ byla parodie rytířské hry „Princ Šnofonius a princezna Mordulina“.

Ladislav Kulich — hrbatý Ladislav hrál — Mordulinu!

To bylo smíchů, hned jak vyšel, jak se otáčel, ohromným vějířem ovíval, vlečku si nadnášel, svého milence prince Šnofonia objímal a na konec z papírku utrejch vyblizoval.

A pan berní se mrzel, i paní jaksi vycítila, že se lidé smějí více představiteli, než tomu, co představoval.

A domluvili ráno Ladislavovi nevrle.

Babička, která ráda vše vždy uchlácholila, řekla: „Nebylo-li pak lépe o Vánocích, když Ladislav na kruchtě zpíval, a lidé ho jenom slyšeli, a neviděli —“ zarazila se při tomto slově maně z úst vylétnuvším.

„Jeho hrb!“ řekl Ladislav tak trpce, že dobré staré paní se ihned oči zamžely.

„Není třeba, aby můj syn vzbuzoval útrpnost, když přes nezaviněnou tělesnou svou vadu se může státi řádným mužem, ale není třeba, aby vzbuzoval posměch,“ řekl pan Kulich tak přísně, že Ladislav zblednul a usednul u piana, skloniv hlavu na klávesy.

„Pojďte nyní snísti,“ vyzývala paní berní, bylať prostřela na stůl a postavila naň mísu se zbylými ode včera koblihama.

„Zašla mi chuť,“ řekl pan berní. „A ty Márinko jsi mi způsobila také nemilé chvíle. Kde kdo mne upozorňoval jak mnoho tančíš, se vodiš a bavíš s tím soukeníkem, s Lipínem. Co bylo o té svatbě, to přestalo tím dnem a není třeba, aby se o mé dceři mluvilo, že má s řemeslníkem známost či lásku.“

Slova: „Není třeba,“ užíval pan berní jenom někdy a tu rovnala se zákazu a byla zaň manželkou i tchyní považována. A nerady je věru obě kdy slyšely.

„Pojďte jíst,“ vybízela paní berní a obrátíc se k zardělé Márince, dodala: „I mne paničky upozorňovaly, že ten soukeník s tebou tančí téměř při každém kousku, že netančil-li s tebou čtverylku — a tančili jste spolu dvě a besedu, tančí ti naproti. A že jsi se s ním buď vodila neb šla-li jsi s jiným pánem, on se připojil. To by tak byla známost pro tebe!“

„Pro úřednickou dceru, s takovou výbavou, pro dívku, která byla v Praze v ústavě na cviku,“ přiřekla babička.

Márinka již plakala.

„Není třeba zbytečných řečí, přestane to a dost. A žádných vzdorů,“ řekl pan berní přisedna ke stolu.

Snídalo se bez obvyklého hovoru.

Když pan berní odešel, tu teprve počala babička vytýkati znovu své dceři, že to pošlo z toho, že dovolila dceru na tu řemeslnickou svatbu za družičku.

„To by tak scházelo, aby takový řemeslník si troufal k berního, císařského úředníka dceři, aby jí to pokazilo třeba někdy partii,“ rozhorlila se stará paní.

„Není třeba, jak říká tatínek,“ doložila paní berní.

Příchod paní Hájkové učinil konec tomuto rozhovoru a Márinka si oddechla.

Ale ne na dlouho.

Paní Hájková se účastnila, jako všech zábav vůbec, včera se synem také „končáku“ (v oné veselé „merendě“ představoval učitel Hájek prince Šnofonia) a nemohla přenést přes srdce, aby si o tom nepovídala.

Že dnes první postní oběd nedá mnoho práce, že bude vařiti kmínovou polévku a krupičnou kaši, tož že si přišedši z kostela, zaskočila k sousedkám na besedu.

„A my jsme dnes nikdo ani na „popelec“ nešli,“ zamrzela se paní Selicharová.

„Což my jsme skoro zaspali, ale oni maminko mohly jít,“ řekla paní berní.

„Když s těmi řečmi — pan zeť byl mrzut — tak jsem se neschystala, však je zima,“ zajímavě se jaksí omlouvala stará paní.

„I však jsem já v té milé pobožnosti nebyla dnes mnoho platna,“ vyznávala paní Hájková jaksí zkroušeně. „Pořád se mi pletla před očima ta princezna Mordulina —“ paní Hájková se rozesmála — „A kde ho máte toho šelmu, tu zamilovanou, otrávenou princeznu?“

„Vedle v pokoji,“ řekla Márinka.

Paní Hájková otevřela dveře a volala: „Ponížená služebnice, chudá nájemnice přišla vzácná princezno a chce jim složit svou poklonu.“

Ladislav vešel do kuchyně.

Byl by začtveračil s paní sousedkou, ale matčin i babiččin vážný pohled zamknul mu ústa.

„Tak se jím to líbilo paní sousedko?“ tázał se. Zkoušel se usmáti, ale kolem rtů mu cukala trpkost.

„Potrhat jsem se mohla smíchem. A kde kdo. A lidé se sázeli, že se vycpali na zádech pro legraci. To jim to slušelo! Od hodiny by mohli býti aktérem.“ Paní Hájková usedla v smíchu.

„Byl jsem k smíchu i pro posměch,“ řekl Ladislav.

„I co by jim to napadlo. Kdo by se posmíval. K smíchu byli, to byla povedená princezna! A ten můj Žanek! A nic mi neřekl. Lepil si ten kyrys nebo krunýř a helmu nebo čáku, nebo jak se to jmenuje a na všechny dotazy co to bude, jenom: ‚Budou vidět, maminko.‘ Ale to byl Šnofonius! To byl párek!“ Paní Hájková se smála, leč smích její nebudil ozvěny v rozladěné rodině.

A nyní počala vyprávěti jak se jí líbila ostatní čísla programu, jak obleky slečinek a paniček a jak to těm kterým novomanželům, zaslíbeným snoubencům a zamilovaným párkům slušelo.

„Ale to se mi nelíbilo, že lidé tuhle naši roztomilou slečinku Márinku by pomalu párkovali s tím jejím svatebním mládencem.“ pojednou se zřejmým úmyslem počala vykládati paní Hájková. „Takê jsem každému řekla, to že nic není a nebude, o tom že se nesmí ani mluvit, ani myslit. To že on ten soukeník, no pán od stavu je asi trochu dotěrným, a slečinka Márinka tuze zdvořilá, než aby ho odbyla, jak by skoro zasloužil.“

„I že jich to nemrzelo, paní Hájková, to nestojí ani za řeč,“ řekla paní berní úsečně, jak zřídka kdy mluvívala.

Paní sousedka si přejela jazykem rty, jako když se kočka po pochoutce oblízne a řekla zjemnělým hlasem, poněkud mezi zbylými zuby usrkujíc: „Ono se leckdy ledacos

mluví, co za řeč nestojí. Jářku, ono by více mládeneckých srdcí pro slečinku hořelo, ale každý si tak netroufá. A co je pravda, můj Žanynek také mi řekl, že nemohl slečinku Márinku tolikrát provést jak by si byl přál; ten soukeník k ní skoro ani nepustil.“

„I vždyť jsem s panem učitelem tančila dosti, také čtverylku,“ ozvala se Márinka, aby přerušila proud řeči paní sousedky.

„Ano, ale ten pan Lipín tančil naproti, domlouval se o ten protějšek, ptal se kdo z pánů je se slečinkou zadán. Právě mi donesl Žanek pivo, když mu přišel říci o to vis à-vis. A slyšela jsem, jak synovi šeptal, že chce mítí jeho tanečníci naproti. Žanek mívá sice vždy protějšek s některým panem učitelem, ale mladý Lipín řekl, že se to spraví,“ paní Hájková pohlédla na Márinku trochu zlomyslně.

„Nedalo se včera mnoho určovat, paní Hájková, bylo co dělat s těmi merendami,“ přispěl Ladislav na pomoc sestřičce, vida že má tato již slzy v očích. „Ale poslechnou co se mi zdálo.“

„I co pak pěkného?“ tázala se paní Hájková dychtivě.

„Že jsem byl opravdu princeznou Mordulinou a kamarád Hanuš či jak oni mu říkají: ‚Žanek‘ Šnofoniem. A že jsme si u nás na zahradě vyznávali lásku a oni paní Hájková — neráčeji mi to mítí za zlé — za sen člověk nemůže, na nás přišly. Vlastně přijely či přiletěly na koštěti, měly čepec ozdobený sovím peřím, houkaly jako sova a koštětem nás vyplácely a —“

Paní Hájková klesla smíchem na nízkou stoličku, volajíc ve smích: „Přestanou, oni šelmo, vždyť spadnu na zem, achich, až mne v boku píchá, však se jim nic takového nezdálo, jdou mi na kolo. Je svatopostní čas, popeleční středa a oni člověka tak rozesmějou. Až mi je hanba, stydím se, že dělám takový rámus.“

Nikdo jiný se nesmál. Babička pletla, paní Kulichová pořádala cosi u plotny a Márinka vzala do rukou bílé šaty, které tu včera svlékla a počala odparovati mašle a kofrované náběry.

Paní Hájková se vysmála a spěchala vařit, zvouc Ladislava, aby přišel na besedu, až se Žanek vrátí ze školy.

Když odešla, nepromluvil nikdo.

Márinka byla již prve uklidila v pokoji i pokračovala nyní ve své práci.

„Že jsme ty šaty kdy kupovaly,“ pronesla paní Kulichová nevrle a neurčitěmu tomu výroku všichni rozuměli.

Márinka sklopila hlavu a slzy kanuly na ten bílý, jemný oděv o kterém jí její Jeník řekl, že jí tak pěkně sluší. A to pomýšlení hrálo jí v zarmouceném srdéčku.

* * *

Napjetí v rodině Kulichově potrvало až do Ladislavova odjezdu.

Spíše se zvýšilo, nežli povolilo.

Sešlať se paní Selicharová o nějakém pohřbu se slečnou Cibulka a tato jí vyprávěla, že její žáčky, k ní do „léru“ docházející vyprávěly o lásce slečny berních s Johanem Lipínem.

A co více, že se povídá, že starý Lipín synovi prý řekl, že mu smí dovést za nevěstu jenom soukenickou, místrovu dceru.

Že by tedy ještě ke všemu nebyla tomu soukeníkovi slečna, dcera císařského úředníka, cvičená v ústavu v Praze, s tak skvělou výbavou, o které se v celém městě vědělo, za nevěstu vhod.

Tak doslovně že to povídala ta slečna Cibulka paní Selicharové, přišla tato domů celá rozčilená a Márinka byla hubována.

Chtěla se hájiti. Uvedla, že ta slečna Cibulka se doposud mrzí, že k ní ona, Márinka, navrátila se z Prahy „do léru“ nechodila, že nechodila k ní vůbec, any hned co školačku ji maminka a babička ručním pracím vyučily, a to lépe, nežli slečna Cibulka kdy znala. A že slyšela že se slečna Cibulka jim, berních rodině posmívala, že si šijí samy šaty, což tehdy ponejvíce krejčí obstarávali. Že také

se zlobí, že k ní Lipínovy dcerky více do učení nechodí, a proto že klevetí.

Ale špatně pochodila. Matka i babička se vyslovily, že slečna Cibulka je úctyhodná osoba, že dobře ty měšťanské dívky vyučuje i ke způsobům je vede a že je to zrovna od ní milostí, vezme-li „do léru“ nějaké takové řemeslnické dcerky jako Lipínovy.

A že vůbec se matce ani Baruška Lipínova pro Márinku co přítelkyně nelíbí, musela Márinka také vyslechnouti.

Ladislav před odjezdem vybídnul Márinku na procházku.

Bylo koncem února, zima zde v horách ještě dosti tuhá dodržovala mrazy a sněhem svoji vládu.

Šli sourozenci Kulichovi na procházku za město.

Potkávali málo lidí; ve všední den nevycházeli lidé na procházku, úřednické rodiny chodily leda po náměstí.

A tu zahovořil Ladislav důvěrně k sestřičce o její lásce s Janem Lipínem.

Řekl, že neviděl by nemožnost toho spojení v tom, že jest Jan řemeslníkem, nechť ale Márinka uzná, že nevpravila by se do způsobu rodinného života, jak jest Jan jemu asi zvyklým, že byla by jí obtížnou práce při řemesle i ve větší domácnosti práce domácí, že právě jest jináče uklízí-li a pere v domácnosti jemněji vedené, kdy a jak jest jí libo, než obstarávati ty práce jakoby úkradkem při práci řemeslné. A že stěžl by se vpravila v drobný obchod sukem, že nedokázala by s kupci zacházeti, počítati. Že právě jest jináče vychována, jináče navyklá, že to, co u nich jest zvyky rodinnými, v rodině řemeslnické zdálo by se zpanštělostí, úpravnější domácnost zbytečností, lepší byť i ne dražší vedení kuchyně mlsotou.

„Mluvíš jako paní Hájková, Ladislave, jako stará klepna,“ rozhněvala se Márinka na bratra.

Usmál se, tak trpce, jak nyní často činíval.

„Nepovídám ti klepů Márinko, to ne,“ řekl srdečně.

„Ale nech si říci. I v tom vězí kámen, ba balvan úrazu, že bys byla pro Lipína vlastně chudou. Máš jenom výbavu —“

„Staré věci po matce i babičce,“ vpadla mu Mária trpce do řeči.

„Ano, ale o té výbavě se povídá po celém městě, jak ji babička a maminka vychvalují. A v řemeslnické rodině byla by zbytečností, působící prádlem a žehlením jenom více práce. O takových neshodách mluvilo se již za první paní Lipínové, Janově matce. A ty bys zkoušela jako ona. Jan je dobrý, milý člověk, ale nemá vzdělání; vychodil jen obecnou školu, a posledním rokem chodil do židovské školy, aby pochytil trochu té němčiny. Dále se necvičil v ničem, nevezme knihu do ruky, noviny nečte; dával jsem mu je v „Besedě“ do ruky — nedbal. Cítila bys brzy, že si duševně nedostačujete. Že hraje divadlo a zpívá v „Čestmíru“, činí pouze pro svou zábavu. Řemeslu rozumí, ale sám by nepodniknul větší obchod; až přejme řemeslo od otce, povede to jako on a jako většina starých mistrů: vezme vlnu na úvěr od žida, zaplatí mu, prodav sukna na jarmarce v Brně; neprodá-li, zastaví je a židovi zaplatí. Sám vlnu nekoupí, neobjedná, bez trhu brněnského se neobejde. A —“

„Prosím tě Ladislave přestaň. O takových věcech láska nepřemýšlí.“

„Žel, že se o nich přemýšleti musí. Nebudu ti to tedy rozebírat, vídím, že mne ráda neposloucháš. Ale prosím tě, k vůli tomu krásnému rodinnému životu u nás, k vůli tomu domácímu míru upušť od té neblahé lásky. Způsobíš si jen žaly a ztrpčíš nám všem život.“

„Mohu jej tedy míti ztrpčený sama?“

„Nemysli, že bys došla štěstí. Není to pro tebe.“

V tom potkali bratra se sestrou dva pánové jdoucí též procházkou, vracejíce se do města.

Byli to mladší kaplan a učitel Hájek. Pozdravy vyměněny a sourozenci Kulichovi vraceli se s pány do města.

Mária byla ráda, že tak byla přerušena Ladislavova domluva a zpáteční cestou bavila se živě s kaplanem, Hájkou drobet opomíjejíc Mrzela se na něho pro jeho matku.

VII.

Přišly Velikonoce a Ladislav zase přijel. Byl pobledlý, naříkal si drobet, že namáhá ho příprava k maturitě.

Těšil uleknuvši se matku, že jest zdráv, že okřeje o prázdninách, až bude mít klid jako posud nikdy, nemuse se připravovati pro příští třídu jako činíval opakováním probrané látky.

A Márince řekl v soukromí, že mnoho na ni myslel a tudíž že byl věru zarmoucen, že má o ni starost.

Márinka pohodila jen hlavou.

Těšila se, že o Velikonocích bude v pondělí výlet do lesa. Bylo koncem dubna, dosti sucho i těšila se mládež, že půjdou do lesa o Velikonoční pondělí koulet vajíčka. Tento obyčej zachovával se v našem městě po mnoho let.

To sejdou se účastníci, vyberou příhodné místo, nějaký dolík, nahoře zabodnou se šikmo dvě hůlčičky, po kterých se vejce pouštějí. Dole udělá se ohrádka z drobných kaménků, větviček roští a mechu. Vejce skulí se až k té ohrádce. Sledující hráči po sobě skulují malovaná vajíčka, hledí se, aby měl každý jiné barvy neb rejsování, neb se na stejná vyškrábe nožíkem znamení, třeba začáteční písmena jména hráče. Kdo ťukne vajíčkem do jiného, obdržel od majetníka jeho krejcar nebo cukrátko, jak se umluvilo a ustanovilo. Kdo vejce druhého rozbije, obdržel je, rozbité vejce jmenuje se „cacha“.

Hostinský čelního hostince, kde nacházel se taneční sál s divadelním jevištěm a „Beseda“, kde se scházel „Čestmír“, sliboval, že bude-li hezky vezme do lesa pivo a uzenky, housky a sýrky, nechá tam vařit kávu a čaj a zjedná hudbníky, že bude si moci mladý svět zatančiti a v přestávkách mezi tancem, nebo když zahraje hudba něco k poslechu, kouleti vajíčka.

Že se Márinka sejde s Janem, že budou pospolu v jednom kroužku kouleti vajíčka, že dá mu pomlázku vajíčko zvláště hezké, se těšila.

Měla na Velikonoce nové, pěkné šaty z jemné látky, světle šedivé s růžovou ozdobou, dobře se podařilo je ušít, a velice jí slušely.

Že se s Janem po celý půst nesešla, umlkly trochu řeči po městě.

Hrálo se sice dvakrátě divadlo, ale Márince nepodařilo se dostat se na zkoušku. Krátící se večery znemožnily sejít se mezi zahradami, vídala Jana jenom chodíc okolo Lipínova stavení pro housky a co nastalo předjaří i někdy pozadu u potoka, kudy se táhla pěšina za zahradami a dvory.

Měli Lipínovi na dvoře svého domu „barevničku“, kde barvila se vlna. Na potoce pak postaveno „prádlo“, čtyřhranná, asi sáh v průměru mající lávka, kde se ponořovaly koše s obarvenou vlnou do vody, vlna promíchávala „trdly“ kulatými, dírkovanými terči na násadkách upevněnými, tak že voda potoka se zkalila do tmava. Bylo zde i u jiných domů soukeníků, kde měli barevničky, pronajímajíce je i mistrům jiným, jichž stavení poblíže vody se nenacházelo, vždy živo.

Dvorek Lipínův táhnoucí se až ku plotu k pěšině, byl by mohl býti, jak leckde bylo, aspoň na kus zahradou, ale Lipín na to nedržel. Byly na dvorku vysypány hromady upotřebené „brisily“ od barvení, poházeno staré nářadí, vykopána kdysi při nějaké opravě stavení jáma na hašení vápna, bylo tam neladno.

Paní Vobecká provdávší se za Lipína, chtěla zříditi aspoň kousek zahrádky, manžel se jí však vysmál, že se zeleniny nakoupí na trhu v Brně za pár desetiníků pro celou zimu a ostatně, že má svoji zahradu u chalupy. Tož bujelo vzadu u plotu pouze několik keřů černého bezu a chodilo se pro každou hrstku petržele, pro každý štipec pažitky do zahrady u „chalupy“ kde to teta Lipínka jakž takž opatrovala.

Márinka ráda zaběhla tu a tam po té pěšině, aby uviděla Jana, který tam býval zaměstnán, neb i k jiným mistrům, právě barevničky používajícím, vyšel.

Arci, nevypadával hezky. V starších šatech, bez kabátu, rukávy barevné košile i v zimě vyhrnuté, ruce barvou zmazané, umazán i v obličeji, opásán hrubou soukennou, až pod paždi sáhající zástěrou byl by se Márince málem nelíbil. Musila si vždy připomenouti, že jest to její Jeníček a představit, jak sluší mu oblek nedělní, černý v plesích, rytířský neb selský v představeních ochotnického divadla.

Ale promluvit s ním nemohla nikdy.

Ba někdy se mrzela zaslechnuvši ho zavolati na tovaryše třeba nejemným žertem, nadávkou, ba zaklením. A viděla ho připít si piva ze ždbánku, nějaké lihoviny z láhve.

Že mu takové věci odvykne, si umiňovala.

Na ten výlet se těšila. Měl trvati jenom do šesti hodin, pak mělo se jíti s hudbou do města, neb bylo ochotnické divadlo a po představení se mělo v sále tančiti.

Tehdy se v adventě a v postě vůbec netančilo a mladí lidé se na tu zábavu těšili.

Divadelní kus měli nacvičený, a to Tylův překlad Töpferovy hry „Matka a dcera“.

Po druhé zkoušce, již ve středu pašijového týdne, rozstonal se ochotník, který hrál úlohu „strýce“ a představení bylo by bývalo ohroženo, kdyby se nebyl nabídnul k výpomoci Ladislav Kulich. Převzal úlohu a pilně se učil.

Že bývají strýcové také hrbatí, uvedl se ostatním účinkujícím. Betyнка lékárníková, která hrála Kláru, s nevolí pohlédla na něho za ta slova.

Pro tu Betyнку také poněkud pobledly Ladislavovy líce, to bylo to

„dítě sedmnácti roků
tak libezné jako studánka v stínu —“

jak Ladislav na ni vzpomínal — — —

Vzpomínal v odříkání, věděl že se svojí tělesnou vadou by se marně asi ucházel o přízeň dívky sláčné, na poměry maloměstské té doby dosti vzdělané (jak se říkalo „cvičené“); pobýval Betyнка dva roky v klášteře ve Znojmě, v ústavu

Školských sester a osvojila si krom znalosti němčiny a dovedností v ručních pracích příjemné, uhlazené chování. A jiskřička poesie zaletěla do toho dívčího srdéčka a živila tam ohníček záliby v přírodě, četbě a hudbě. Jemný, vyštěný vkus zušlechťoval ten dívčí kvítek.

A Ladislav si musel říci, že i kdyby byl zdrav, by asi ta bohatá, jak se vědělo, nevěsta na něho nečekala, až bude se studii hotov.

A kdyby i chtěla čekat, že nedovolili by jí toho rodičové. Paní lékárníková, matka Betyňčina, souhlasila s Ladislavovou matkou a babičkou, že má být slečna z lepší rodiny do dvaceti let provdána. A že se Betynce ženiši přihlásí, nebylo pochyby.

Že se Betynce ta cynická jeho poznámka nelíbila, Ladislava trochu hnětlo a chtěje ji udobřit, nedbal o ostatní ochotníky, kteří i nehrajíce právě sebou, na zkoušky přicházeli. A tak téměř nemluvil s Janem Lipínem, který to nemile nesl, bylť se těšil, že vzkáže po Ladislavovi Márince pozdravení.

O Vzkříšení při průvodu viděla Márinka Jana. Šel za cechovní, soukenickou korouhví, zhotovenou ze žlutého, těžkého damašku, s obrazem Matky Boží na jedné, sv. Severina, patrona cechu soukenického na druhé straně. Korouhev tuto neslo, jako ostatní mohutné cechovní korouhve, pět mužů. Střední žerd' statný, silný mistr, jeden ze „starších“ cechu, čtyři slabší žerdě od střední se rozevírající, čtyři mladší mistrové, dvě silné šňůry, zamezující vzplápolání korouhve po větru, dva tovaryši, synové mistrů.

Jan Lipín vyhnul se přidržování šňůry, ač ho k němu jeden ze starších vybládnul a to proto, že doufal přiblížit se k Márince, která se v kostele střetla a šla pak s jeho sestrou Baruškou v průvodu.

Nepodařilo se mu to. Po ukončené slavnosti, ona zůstala okna domů i po vejiti průvodu do kostela osvětlena, jak je kde svícemi ve svícnech i na rozličných stojánkách upevněných ozdobili, procházeli se mladí lidé po náměstí. Márinku však zavolala babička ať jde s ní domů.

Kdyby byl Jan tušil, že byla Mária již cestou od babičky a pak doma od matky plísněna, že se přidružila k té „soukenické holce“, byl by se mrzel ještě více, než že se mu přiblížení se k Márince nepovedlo.

Na výlet těšil se ovšem také.

Šla celá berníh rodina i babička si dala říci.

Však se jí pan zeť zase jednou vysmál, když po příchodu ze Vzkříšení přání „šťastných a veselých“ svátků si vyslovovali, že si „hraje na starou“ v sotva šedesáti letech, jsouc svěžejší a čipernější než mnohá padesátnice.

Ladislav točil se okolo Betynky a Fanyňky Jelínkovy. Tato hrála veselou „Emilku“ a škádlila se s dnešním divadelním „strýčkem“ o přítrž. A Lotynka purkmistrova, která hrála matku Kláry a Emilky, napomínala žertovně ty svoje „dcery“, aby tomu strýčkovi tuze nevěřily.

V lese utvořily tyto tři dívky skupinu ku koulení vajíček, přibravše krom Ladislava ještě dva pány a sice svoje bratry. Fanyňka měla radost, že se ty dva „párky“ sešly a spokojila se s veselým dnes Ladislavem. Však mu pověděla, že byt i mladý pan lékárník a Lotynka se dostali, purkmistrův pan Teodor více než Betynčiným švagrem se nestane. Bylť jako jeho otec řezníkem a Betynka, že si řemeslníka nevezme. Tím méně řezníka, o kterých se říká, že jsou prudcí a zlí.

Koulely naše tři párky vesele, platilo se krejcárky a Ladislav překvapil, že měl vyměněné nově ražené krejcary (pamatoval na to již před svátky a dovezl si je) a chlubil se, že platí dukátky.

Že mívá je snad ve svojí „kase“, ušklíbnul se pan Teodor ne dosti tiše, a zaslechnuvší to Ladislav zblednul.

Zaslechnuvši to též Betynka, pohlédla nevrle na Teodora a řekla k Ladislavovi: „Ty krejcárky si schovám pro štěstí.“

A Ladislav se zarděl radostí.

Ne tak dobře podařilo se Márince.

Dohodla se ke hře s Baruškou a ještě dvěma dívkami, též soukenickými dcerkami, Jan přivedl dva své kamarády

a smáli se, že jsou sice lichou, jak se pomlázky pouze nevítaným „koledníkům“ dává, ale že se dobře shodnou.

Leč přihlásil se účastník osmý, učitel Hájek a byl přijat. Barušce i jejím kamarádkám Tekličce a Žofynce lichotilo, že učitel jde mezi ně, Jan se trochu zamračil, mysle, že se tak děje k vůli Márince, a jeho kamarádi, synové bohatých soukeníků pohlédli na „kantůrka“ trochu blahosklonně.

Hájek pošeptal Márince: „Slečinko, vaši páni rodičové a paní babička sedí s mojí maminkou tamhle u stolu a kdybyste zde byla sama, snad by to nebylo vhod.“ Byl v rozpacích, cíťe, že špatně volil slova.

Márinka se zamrzela, nestála o to, jak si řekla, aby ten Žanek Janek, jak učitele v duchu nazvala, byl jí důvěrníkem. Ohlédla se v směr, který jí učitel nenápadně naznačil.

Mezi stromy byly nastaveny stoly a lavice na kúlech v zemi zatlučených. Zůstávalo to zde rok od roku, na zimu strhala se prkna, aby v sněhových závějích příliš záhy neztyřela a z jara před prvním výletem se zase přibila a dle potřeby vtloukly nové kúly.

Bylo to majetkem města, a hostinští, již se střídali během léta v pořádání „výletů“, berouce téměř ob neděli do lesa hudbu a pivo se zákusky, platili vždy nepatrný poplatek do chudinské kasy.

A když prkna za několik roků ztyřela, rozdána chudině k pálení.

Márinka uzřela hned svoje lidi a zamrzela se, že sedí u nich paní Hájková. Že tato asi bude zase říkat, jak to jejímu Žanynkovi s ní, s Márinkou sluší, a že se ten „soukeník“ k ní dotírá.

Byla roztržita při hře. Zdařilo se jí podati Janovi vajíčko, které mu schystala. Pěkně červeně obarvené a vyškrábala nožíkem po něm několik srdéček, pak písmena M a J a letopočet. A Jan podal jí vajíčko cukrové, s věnečkem a srdéčkem na vrchu.

A hleděli si tisknouti ruce, přišeptávati slůvka, pohlíželi si do očí.

Márinka dávala si vyhrané od Jana krejcary zvláště, chtíc si je uschovati. A větvičku smrčl, kterou jí Jan utrhnul, také si uschovala i rozkvětlých několik sasanek.

Ohlédla se chvílemi na rodiče. Právě přinášena jim káva a pro Márinku došla posluhující dívka, že má jít posvačit.

Šla, Hájek šel s ní.

V těch několika krocích cesty řekl Márince, že proto jde sebou, aby rodičům bránila jeho přítomnost ji třeba plísňiti k vůli Janovi.

Objednal také pro matku a pro sebe kávu a vesele vyprávěl jak se daří hra.

Márinka zpozorovala přísný otcův pohled a neodvážila se promluvit.

Hovořilo se, Márinka po chvíli, vypivši kávu, vybízela Hájka ať zase jdou hrát.

„Jen si ještě odpočiň,“ řekl otec.

„Je skoro té hry dosti, ještě jsi si ani nezatančila,“ přirekla rychle babička.

V tom právě zavzněla předehra ku čtverylce, a Hájek rychle Márinku vyzval.

Tančilo se na malé mýtině, kde byl chmour vyhrabán a kolo utlučeno.

Hájek zavolal na Ladislava ať jde mu za protějšek, a tento přišel veda si Betyнку.

Hájek šeptal Márince ať není smutna.

Šlo více mládeže tančit.

Jan tančil s Tekličkou v téže koloně co Márinka a při „řetězu“ jednoduchém i dvojitým si tiskli s Márinkou ruce.

Po čtverylce se vraceli mladí lidé tu a tam ku koulení, někteří procházeli se v párech jak spolu tančili po lese.

Hájek vybídnul Márinku k procházce, Ladislav odváděl si Betyнку.

„Pojďme raději koulet,“ řekla Márinka.

„Jak chcete“ řekl Hájek tiše. „Ale mohli bychom se trochu procházeti. Dýše již jaro kolem.“

„Nechce se mi. A urazila bych náš kroužek,“ Márinka otáčela se k místu, kde kouleli. Pustila jeho rámě.

V tom zavolala na ni matka.

Šli tedy ku stolu. Hájek s ní.

„Nebudeš již koulet, Márinko. Krom zde pana učitele se nám tvoje společnost nelíbí,“ řekla matka.

„Pojďme tedy domů,“ řekla Márinka s chvějícími se rty.

„My domů ještě nepůjdeme a ty sama přece ne,“ děl otec. „Sedni si tedy k nám.“

„Pojďte se projít, slečinko,“ vyzýval Hájek.

„Jdi,“ velel otec. „Vám, pane sousede, ji svěřím rád.“

„Natrhej si kytičku,“ mírnila laskavě babička.

Šli. Márinka měla slzy v očích. Nabízené rámě učitelovo nepřijala.

„Slečinko, nebuďte smutna,“ řekl Hájek již dnes podruhé. Vše, srdečně.

Márinka neodpověděla.

Šli na kousek. Hájek utrhnul několik bledých sasanek, něco výhonků kapradí, drobné větvičky svěžího bazanovce, modravý květ plíchníku také se mu octl v ruce. Povídal o těch květinkách, o jaru — —

Márinka neposlouchala.

V tom došel jich a přidružil se Jan Lipín.

Plísnil žertovně Márinku, že jim utekla a zval, ať jde opět koulet.

„Pan berní si nepřeje, aby se slečinka shýbala,“ řekl učitel, dávaje Márníce na snad výmluvu.

„Vás jsem se neptal, pane učiteli,“ řekl Jan podrážděně.

„Šla bych nejraději domů,“ řekla Márinka.

„Řeklo se vám něco? Snad se vám zakazovalo?“ ještě podrážděněji řekl Jan.

„Netrapte slečinku,“ přimlouval Hájek.

„Trápím vás, Márinko?“ dorážel Jan.

„Ne, ne. Ale já bych šla domů. Nic mne tu netěší,“ řekla Márinka.

„Bolí vás asi hlava, slečinko. To je od shýhání,“ laskavě řekl Hájek.

Jan přeměřil ho hněvivým pohledem. Hledal slova, tiskna zlobně rty.

„Nebolí mne hlava, shýbání při koulení mi neškodilo,“ Márinka pohlédla nevrle na učitele.

V tom rychlými kroky došel jich Ladislav.

„Márinko, tatínek si přeje ať jdeš ku stolu. Nechal dát čaj. A ty Hanuši máš jít také,“ obrátil se k učiteli.

„Aj, to je nějaké přátelství? Pánové si tykají,“ usmál se Jan zlobně.

„Jsme sousedy po kolik roků a třeba jsem byl o něco starším, vidím v studentovi kolegu a těším se z přátelství Ladislavova. Jsme v mnohém stejných názorů, stejného smýšlení, máme stejné záliby,“ pronesl Hájek klidně.

„Arci student a učitel to se hodí k sobě, řemeslník je něco méně,“ Jan zlobně prohodil více k Márince, než k mladým mužům.

Byli již blízko stolů.

Ladislav zavěsiv již prve Márinčinu ruku na svou paži, řekl klidně k Janovi: „Poručím se, pane Lipíne. Na shledanou večer.“

Hájek posmeknul klobouk.

Jan zůstal stát jako opařen.

Pak usednul k jednomu stolu, poručil si pivo, vyprázdnil sklenici jedním douškem, poručil si druhou a lil do sebe sklenici za sklenicí.

Márinka pila čaj, věděla, že nesmí vzdorovati, ale chutnal ji hořce. Slané preclíky, které otec koupil, drtila v prstech, nebyla by mohla sousto polknouti.

Hájek patřil na ni soustrastně a když zavzněla hudba, vyzval ji k tanci.

Šla. Chtěl jí laskavě přimlouvati, neodpovídala.

Po tomto tanci seřadili se hudebníci, zahráli pochod a výletníci se ubírali k městu.

Mladí lidé se seřadili čtyřstupem a šli za hudbou.

Ladislav a Hájek si přikývli a šli společně, Ladislav vedl si Betyнку, která vesele švitořila. Márinka nemluvila.

Doma byla hubována a nerada šla do divadla.

Tam seděla jako bez ducha.

Ladislav se ve vážnější úloze dobromyslného strýce líbil a věru, že i pan berní mu zapomenul onu neblahou princeznu Mordulinu.

O Janu Lipínovi se povídalo druhého dne po celém městě, že se podnapil ihned v lese, pil ještě večer v hostinci, netančil ani a k ránu, že ho úplně zpitého odváděl Lipínův tovaryš domů.

Byl velký rámus u Lipínů, otec syna spoličkoval a paní i dcery plakaly.

„Vidiš řemeslníka! To jsou mravy, to je chování, to je chování, to je rodina,“ řekl pan berní k Márince, když k večeru paní Hájková tu novinu u sousedů vyprávěla.

Márinka šla se vyplakati do zahrady.

* * *

Počátkem května byl v tom hezkém domečku, kde Hájkovi a Kulichovi bydlili, dvojitý pohřeb.

Zemřela hluchá žena majitele domku, náhle, bez nemoci.

V noci volala na muže, aby jí podal napít, že má žízeň.

Muž vstal, podal jí vody a co mohl hlasitě jí řekl, ať ho již nenutí vstávat, že jest zapocen. Postavil jí ještě sklenici vody na židli k posteli.

Vypila i tuto a ráno byla mrtva.

Vdovec se mohl minouti rozumem. Svolal sousedy, nařikal, povoláný lékař uznal srdeční mrtvici a těšil krejčího, že měla žena lehkou, bezbolestnou smrt.

„Ó, to se chtěla napít, jak bývá, na tu poslední cestu, a já jsem jí tak neochotně posloužil,“ nařikal stařec. „Toho si ode mne nezasloužila.“

Dopsáno pro syna a pohřeb odložen, nebyloť ještě v krajině dráhy a syn dojel až druhého dne k večeru.

Dojel a shledal otce na smrtelném loži.

Slabost, malátnost zmocnila se starce a asi hodinu po příjezdu synově vydechl posledně v jeho náručí.

Celé město bylo rozrušeno.

Dvojitý pohřeb byl velmi dojemným.

Vynášeny rakve, zprvu panina, že dříve zemřela, za pláče všech i nejméně známých účastníků pohřbu. Bylo to tak dojemným, že ti staří manželé šli spolu na věčnost. — — —

Syn domácího zdržel se několik dní, byl hostem Hájkových a ku překvapení celého města koupili Hájkovi od něho domek.

Nábytek a věci po rodičích pražský krejčí levně prodal i rozdal chudším lidem.

Pan berní Kulich rozmlouval s paní a tchyní o tom, že by tedy koupil ten domek od toho „Pražáka“, že by nájem přece něco vynesl a že by se Ladislav obešel i v Praze snad bez značnějších příspěvků. Po případě, že by se mohlo i na domek něco vypůjčit. Mluvílo se ve městě již o zřízení záložny a přípravy k tomu činěny. Do té doby že by si lehce potřebné, ku kapitálku vlastnictví se nedostávající peníze vypůjčili od někoho známého, neb majiteli samému, že nechtěl by býti dlužen, řekl pan berní v rodinné radě a choť i tchyně jako vždy mu přisvědčily.

Bylo právě trochu hluku v síni. Lidé odnášeli si koupené a darované věci.

Bez zaklepání vběhla paní Hájková.

„Jenom si pomysleji,“ zvolala vzrušeně. „Co on si ten můj Žanek přinesl! Co on si koupil po nebožtících domácích prý na památku! Nevím, mám-li mu to spálit, nebo co —“ došel jí dech.

„Co pak je to hrozného, že jest paní sousedka celá ulekána?“ tázal se pan berní.

„Ale kříž! Kříž! Ani jsem jej nikdy u domácích neviděla, měli to schováno v almaře, snad se toho nebožka krejčka bála. Vždyť se člověk zachvěje, když to uvidí, br. Nebýt to kříž, hodila bych to hnedle do pece, na tom místě,“ paní Hájková se otrásla.

„Jaký kříž, že jich tak děsí?“ tázala se paní Selicharová.

„Kříž ze samých umrlčích lebek. Malinkých a jsou to udělané z husích hlav; tak se dělávají pro žert dětem. Na černém dřevěném kříži jsou upevněny, je to příšerná podí-

vaná a člověk neví, není-li to na konec rouhání," paní Hájková pohlížela tazavě na všecky.

„Memento mori," pousmál se pan berní. „Proč rouhání paní sousedko? Husa jest boží dar k požívání jako jiné zvíře a mohou-li kříže, sošky a jiné odznaky náboženské vyráběti z kostí zvířat, není toto též rouháním, ač jsem nikdy něco podobného neviděl. Sice, kdybych byl věděl, že nebožtík domácí tu zvláštnost má, byl bych si to jistě prohlédl. A podívám se na to ovšem.“

„Tedy to nemám spálit?" tázala se paní Hájková.

„I Bůh zachraň. Bude to asi kousek pěkné lidové práce neznámého třeba umělce samouka," řekl pan berní.

„Ale jest to příšerné Černý kříž a ty bílé lebky!" Paní Hájková se znovu otrásla.

„Křížů a lebek jest na hřbitově a v kostelích přece dosti vidati. Nesmíme se lekat připomínky na smrt," řekla paní Selicharová.

Márince, sedící u okna s nějakým šitím, nechutil se tento hovor i chtěla odejít do zahrady.

V tom vešel Hájek se synem domácím.

Byli uvedeni do pokoje, a Hájek řekl s úsměvem: „Maminka na mne jistě žalovala.“

„Ještě se ptej," řekla teta.

„A asi v rozčilení stran té malé koupě nepověděla o velké," usmál se pražský krejčí.

„Ba jistě," komicky vzdychla paní Hájková.

„Jaká velká koupě? Co ještě získal náš mladý pan soused?" tázal se pan berní.

„Z těch věcí arci jenom ten kříž, kterého jsem se jako hoch bával; matka se jej také bála, a tudíž jej otec asi schoval. Nebyl bych vzal od pana učitele peněz, ale jen že tam bylo více kupujících, jsem ten obnos přijal. Jsem rád, že ten kříž zde v domku zůstane. Nu, a ta velká koupě jest právě tento domek, a pan učitel novým domácím. Jsem rád, že jsme se hnedle shodli, a že sem více zajižděti nemusím. Nedostává se mi času, a rodina moje by sem asi jezdit nedbala, je sem daleko a v horách; moje paní

jezdí co rok do Františkových Lázní," dodal krejčí trochu honosně.

„Vy jste koupil náš domek?“ zvolal pan berní.

„Totiž maminka jej mně, vlastně nám, koupila,“ řekl Hájek trochu rozpačitě; neušlo mu nemilé překvapení pana berního. „A doufám, že u mne v nájmu setrváte.“

„To se rozumí. Snad bych jej byl sám koupil, ale —“ pan Kulich se rozpačitě ohlédl na paní a tchyni.

„Nevědí ještě, pane zeti, zda zde dosloužejí do pense, a pak se třeba postěhují tam, kde bude buď Ladislav usazen nebo Márinka provdána,“ řekla paní Selicharová, a povedlo se jí, jako častokráte, uklidnití včasným vyřknutím dobrého nápadu mysl zeřovu a ovládnouti situaci.

„Mají pravdu, panímámo, to bych byl vzal v úvahu,“ řekl pan berní a gratuloval Hájkovi ke koupi.

„Ale kříž si do nového majetku, pane učitel, neměli kupovat, to přinášívá neštěstí,“ řekla paní Selicharová.

„Proč, milostpaní? Vždyť jest to znak spásy! Nepřináší neštěstí, rovněž jako je nepřivodí pátek. „Než, jak bude s nájmem, pane berní? Zůstanete u nás a podržíte si zahradu? Já si ponechám arci ten kousek, co užívali domácích, mamince stačí na kousek petržele a pažitky do polévek a omáček jeden záhonek, a na ostatním budu pěstovati květiny; doufám, že budete mi radou nápomocen. Kdybyste si však nepřál celou zahradu podržeti —“

„I podržíme si byt i zahradu, pokud nám sám nedáte výpověď,“ řekl pan berní, a dámy přisvědčily.

Paní Selicharová se trochu trpce usmívala a vraštila čelo; myšlenka, že ta Hájková — jak ji vždy v duchu i v důvěrných hovorech rodiny nazývala — „řemeslnice“ — bude nyní majitelkou domku, kde se jim tak hezky bydlilo, ji jaksi mrzela.

„Komu pak budeme, jak budeme říkat: paní či pane domáci?“ otázala se tak jaksi hrdě, že se paní Hájková zarděla, vycífuje, že si paní okresní myslí, že ona jest se svým úřednickým titulem přece něco více, než ona, vdova po řemeslníku i s domkem.

„No, domek je synův, a tu nějakou paní domácí si již Žanynek přivede,“ řekla paní Hájková, míníc v duchu, že tu „špičku“ paní Selicharové oplatila.

Pražský krejčí se poroučel; děkoval za vlídnost rodiny berních k jeho rodičům a odcházel, provázen Hájkem, k do-
stavníku.

Po jeho odchodu vyzvala paní Hájková dámy, aby šly se podívat do toho bytu po domácích. Že nechá jej poklidit, a že může zůstat zatím prázdný až na další.

Usmívala se významně, a paní Selicharová, jakoby čtla v jejích myšlenkách, řekla: „Až se třeba pan učitel či pan domácí ožení.“

„Však je k tomu. A učitel s domkem nebude partit k zahození,“ usmála se paní Hájková.

„To se rozumí,“ dodala paní berní.

Vešly do toho bytu, a věru že tam nebylo hezky. Bez nábytku tam bylo pusto, stěny otlučeny, podlaha ušlapána, po odnešeném nábytku pavučiny a šmouhy na stěnách.

„Je znáti, že prošla tudy smrt,“ řekla paní Selicharová a zasmušila se.

VIII.

U Lipínů bývaly nyní stále častější mrzutosti v rodině. Byly nesnáze v řemesle, počalo jaksí upadat.

Byly poslední roky velké výdělky.

Po válce roku 1866, když přišly veliké objednávky suken pro armádu, jak je řemeslnictvo nazývalo snad všude, kde se pracovalo, „komisárky“, vedlo se soukeníkům tak skvěle, že ta „řemeslnická pýcha“, ty „roztahy pánů od stavu“ stále vzrůstaly.

Vozili páni mistrové z Brna plné tobolky peněz, veliké balíky zboží všeho druhu a drahé věci ženám a dcerám. Rozkládali peníze před dělníky, aby viděli, co pánové vydělali. Stavívali se v Byteši, ve Velkém Meziříčí a Měříně cestou domů na kolik hodin, hodovali, nechali povolati mu-

zikanty a bavili se tancem, častujíce všecky, již se k zábavě dostavili. Hlavně děvčatům dávali plti víno, rosolky, nechali vařiti kávu, ku které v hostinci, zvěděvše, že byl v Brně dobrý jarmark, napekli koláčů a nasmažili koblih. Uzenářského zboží, jaternic a pečeně odbylo se co jen bylo, a dostavivši se báby s cukrovím a preclíky mákem a solí sypanými také vždy vyprodaly.

I v karty se hrávalo o velké peníze. Stávalo se, že mistři, kteří dříve dojeli, vzkázali důvěrně té které paničce, že manžel zabavil se v zájezdné hospodě u karet. A paní mistrová se sebrala a šla pěšky kolik hodin cesty, aby manžela dostihla a odehnala od karet. Neobešlo se arcí bez hrozné vády, ale zachránila mnohdy přece peníze, kterým hrozila již ztráta, a manžel jí po několikadenním kabousení a hněvu přece poděkoval, když se dlužné „posty“ vyplatily.

Tak si na mladou, teprvé několik roků provdanou ženu menšího, o šesti stavech pracujícího mistra, paní Hadrabovou ukazovali lidé, vyšla-li do kostela oděna v pěkné černé kašmírové šaty a velký „protkávaný“ šátek, že si tu parádu koupila za cizí peníze z karbanu.

To bylo tak.

Hadraba opozdil se v hostinci v Měříně, a druhý mistr, s kterým měl zjednaný povoz, dojel a došel sám paní Hadrabové pověděti, kde a jak se manžel baví.

Tato zbledla a vyslechnuvši ještě, že manžel „komisárky“ větším „lífrantům“ prodal, a to dobře prodal, sebrala se a běžela tři hodiny cesty, nedbajíc, že dvě malé děti doma budou plakati po mamince.

Doběhla do hospody, postřehla karbaníky u stolu a přistouпивši řekla, sotva dechu popadajíc: „Vy nás neokrade, obehrávejte si sami sebe!“ — A již chytla talíř, na kterém v „banku“ peníze ležely, a vysypala si je do zástěry, takové kuchyňské, kanafasové zástěry, kterou ve spěchu oblékajíc kabátec neodložila. Zaklesla zástěru k pasu a řekla mužovi: „Nepůjdeš-li se mnou domů, seberu děti a odejdu a víckrát s tebou ani mluvit nebudu!“

Hadraba zčervenál, ale vstal a chlácholil ženu, že chtěl již jíti, že chtěl právě hostinskému platiti, že si s těmi pány jenom přisadil.

„Kdo s tebou jedl a pil, ať si zaplatí! Ty platit nebudeš! Hospodský takovým lumpům, kteří to, co žena doma vydře a našetří, po hospodách roznášejí, nemusí podávat a šenkovat! Hybaj!“ A smykla mužem všl silou, strhla se řimsy jeho kabát a klobouk, hodila to, otevířevši dveře, do síně, vystrčila ho ven a práskla dveřmi.

Užaslí karbaníci nemohli se zprvu ani vzpamatovati; pak se doradili, že — ani hráli hazardní hru — bude nejlépe o věci pomlčet, a zaplatili Hadrabovu útratu.

Tři byli přespolní, dva z našeho města. Ti si řekli, že budou doma o té ostudě mlčet, ale Hadrabová to pověděla sama. A s pravou „soukenickou pýchou“ se pochlubila, že si ony šaty a šátek koupila z toho „banku“, co karbaníkům sebrala.

A Hadraba byl z karbanu navždy vyléčen. Aspoň do „hazardu“ se nikdy nepustil a nedal se v hospodě zdržeti, než co se koně pokrmili.

* * *

O rozličných „roztahách“ si povídali lidé.

Tak o soukeníku Kryštůfkovi z H., města též soukenického, že žádal v Byteši v hospodě vždy něco zvláštního, týraje mnohdy hospodské. Že si soukenický mistr, když se na jarmarku skoro jen otočí, když se na jeho zboží čeká, může dovolit utrácet víc než třeba mnohý pán, říkával, a dosáhl toho, že měl-li hostinský na příklad zabitého vepře, a Kryštůfek dostal chuť na telecí, musilo se sehnat a zabít tele. Chtíval v zimě salát, švestkové knedlíky, a kdysi v hostinci „Na Kulatině“ žádal na hospodském o prosincovém jarmarku — jahody.

Hostinský, známý čtverák, se ukrčoval, že nemá, ale příště, o „Hromničním“ jarmarku že poslouží.

Ostatní soukeníci smáli se Kryštůfkovi, že si dá šelma hospodský udělat ty jahody z cukru neb perníku a nechá dobře zaplatit.

Ale když Kryštůfek, jeda z jarmarku, chlubil se „Na Kulatině“, že ani sukna nevyložil, že „lifranti“ nenechal ho ani fůru vypřáhnout, že koupil hned bez smlouvání. A nyní že si popřeje. A když žádal zase jahody, tu byl hostinský ku podivu ochoten

Odběhl a vrátil se s malou, vatou obalenou krabičkou, ve které se na svěžím listí nacházelo pět velkých zahradních jahod.

„Prosím, pane mistře, zde jsou jahody; nechal jsem je objednat z Itálie,“ klonil se hostinský.

„I oni jeden Kulatino (tak se hostinskému „Na Kulatině“ říkávalo) tohle bych si byl o nich ani netroufal. No, provedli to, zaplatím, popřeju si,“ řekl Kryštůfek nadutě.

„To vezmete, pane mistře, asi domů panímáme,“ řekl jiný soukeník z H. pořouchle.

„No, ženské mají mlsné jazyky, přišly by jí jahůdky snad vhod, ale některá z prechovaček by mohla třeba dostat tu mlsnou ženskou chuť a se zhlídnout. Ostatně vezu svojí panímámě na hedvábné šaty, pak ten „tuplšál“, protkávaný šátek, jak tomu říká, stálo to za luden (kus sukna) peněz, má dost,“ chechtal se Kryštůfek hrubě, a onen soukeník šeptal druhým, že by paní mistrová Kryštůfková tu furiantskou výlohu jistě oplakala. Činívá prý tak nad drahými věcmi, které muž dovážívá.

Kryštůfek chtěje dokázati, že zná nějaké panské způsoby, nechal si dáti láhev vína (nejlepšího, které „Na Kulatině“ měli) a piškoty, a s velkými roztahy pomlaskuje jako dítě, ukousnul vždy kousek jahody, zajedl piškotem, zapil vínem, až je snědl. Pak teprve si poručil jídlo a pivo.

Když došlo k placení, spočítal hostinský útratu a za jahody předložil zvláštní účet, jak byl mu od lahůdkáře z Brna zaslán.

Stála jedna deset zlatých, k tomu výloha poštovní; hostinský hleděl napnutě na Kryštůfka, co řekne.

Tento zaplatil a řekl nadutě: „Oni jeden Kulatino kulatinská, sedli si na rozum! Měli mne nechat při diškreci! Byl bych jim tu škatulku nasypal dvacetníky a šestáky; mohli být na tom lepší! Soukenický mistr Kryštůfek z H. to může.“

„I já na diškreci nečekám, pane mistře, tu dostává u nás podomek,“ odsekl hostinský.

„Oni si ji připočítají, že ne, co?“ ušklíbnul se Kryštůfek, a hostinský si hryznul rty. —

* * *

O kousku jednoho mistra z našeho města se dlouho povídalo.

Byla tehdy, pak náhle skončivší, moda krinolin, a ženy i řemeslníků neodolaly lákání navléci sukně přes sukni s navléknutými obroučkami.

Povídalo se vždy po městě, měla-li některá paní novou krinolinu. Některé se spokojily s krinolinami bílými, které se daly často vyprati a přiškrobiti, aby ještě více vrchní šaty napínaly, některé měly je barevné, aby nebylo nutno je vůbec práti. Zvláště oblíbeny byly krinoliny červené.

Počalo se povídati o krinolinách bez povlaků, do kterých netřeba obrouček navlékati, any jsou sestaveny z ocelových obrouček vždy širších a širších i objemem se šířících, tkalouny spojených, až dole opatřených asi na čtvrt lokte vysokým dvojitým povlakem, aby se mezi poslední obroučky nedostaly nohy a nepřivodilo se klopýtnutí. Vypadaly tyto krinoliny jako veliké klece, a také se jim tak říkalo.

Onen mistr soukenický, pan Příhoda, koupil dvě takové krinoliny, pro svoji ženu a svoji matku. Jednu, jejíž ocelové obroučky měly povlak a spojující tkanice i dolní „podsazení“ červené, druhou jasně modrou.

A aby to kde kdo viděl, co pan mistr koupil, vztýčil v popředí vozu s každé strany bidélko, a na ty krinoliny zavěsil.

Tak jel s těmi barevnými klecemi. Ve všech obcích, kudy se jelo, běželi za fúrou kluci, přezdívané těm pa-

rádním kusům: klece, zvony, korouhve — vykřikovali ta slova, ječeli, jásali, výskali. A lidé si říkali, že ti — ští soukeníci již nevědí, jak by roztahovali, a že na ty soukenické roztahy musí přece jednou dojít.

Když dojel pan mistr Příhoda do rodného města, byl ovšem též sledován kluky a provázen smíchem všech, již houpající se krinoliny uzřeli.

Ale tu i tam pokývnul někdo hlavou a řekl, že ty soukenické roztahy již rostou lidem přes hlavy a přes střechy, ba již přes věže.

Jakých pak u Příhodů ještě sledovalo „roztah“, o tom si mělo celé město co povídati po kolik neděl. Když šly paní Příhodová s tchýní v neděli do kostela, tu měly přes ty nové krinoliny nové vyšívané spodničky a vzaly obě svatební hedvábné šaty. A odpoledne, když se sešlo po požehnání občanstvo v hostinské zahradě Brožkově, kam se chodilo na pivo, uzenky a olomoucké syrečky, kde roznášeli preclíkáři preclíky sypané mákem a solí, a babky perníkové věci, tu se obě paní Příhodové přihnaly v těch krinolinách a kde komu povídaly, jak se v nich hezky chodí, že netlukou do nohou jako pevné, silné ráfy, jaké se posud do krinolin navlékaly, že se ohnou lehounce při sednutí, aniž by se vzedmuly — div že je neukazovaly.

A doporučovaly, ať si paničky takové kupují, a zároveň dodávaly, že ony byly prvními v městě, které je měly. A k tomu ten „špás“ s jich dovezením!

*

Byli veselí páni mistři soukeníci, ba bujní; jen tu a tam byly nesnáze, řemeslo jaksi upadalo, výdělky kolsaly.

Tak bylo, jak již povědíno, i u Lipínů. A to tím, že převzali pouze část těch „komisárků“ a drželi se výroby pro drobný prodej.

Tu ale vyskytly se ony nesnáze, že bylo totiž k dostání méně čisté vlny, a ta velice podražila, i kupovány rozličné přísady a nahrážky. Říkalo se těmto zkrátka „Kunst-

wolle“, a byly v ní smíseny i telecí i psí chlupy, tak zvaný „pouch“ od kloboučníků, totiž odpadky plstí, ve kterých se nacházely arci i zbytky chlupů zaječích a králičích i kozích.

Zboží arci dopadlo podle toho. Nebylo tak pevné, pozbývalo hladkosti, barva nestejně vybledla, a bylo plno kazů, tak jak byla nestejná osnova i outek. Smávali se řemeslníci sami, jak soukeníci, tak i na další výrobě pracující tkalci, valcháři a postřihači, že kozí chlupy se někdy natáhnou v látce jako štětiny, telecí balí se v uzlíky, a ten „pouch“ od kloboučníků rozpadává se sám sebou. A že se musí někdy ta „Kunstwolle“ i třeba hotová přadena přebarvovati, jak dle přísad nestejně barvy ssaje a chytne.

S barvami to bylo také tak. Započali někteří mistři tak jak se v Brně o jarmarkách s přespolními známými mistry domluvili, kupovati do barev také přísady, najmě anilin, takže mívala sukna pak jakousi „jiskru“, jak se říkalo, která sluncem a deštěm brzy vybledla.

Vzpomínáno, poukazováno, jakou pověst mívala zdejší sukna; že neblednou, že nechytá se jich špína, a ušpiní-li se konečně, že možno jen vykartáčované šaty pověsit na děšť, vlhké znovu vykartáčovati a pak vyžehliti, a že jsou zase jako nové. A při pevnosti látek že vyblednou-li šaty, dají se obrátiti a drží zase.

A uváděny staré povídačky, jak se z plášťů šily kabáty, z těchto po dlouhém zase užívání vesty, a z vest že zbylo ještě dosti na rukavice neb podšíť bačkor.

A nyní? — Ani hovořiti již nechtěli páni mistrové o svých výrobcích.

Přišedším kupcům arci chválili ty nové tovary, a krčili rameny, pakli se někdo zmínil, že předcházející koupí těch novotin špatně pochodil.

U Lipínů držel se drobný obchod stále, ale nebylo možno upříti, že s menším výdělkem.

Mistr Lipín dával vinu ženě. To proto, že měla ho k tomu, aby nezanedbal výrobu suken na oděvy, aby při „komisárkách“ i sukna ta dále pracoval, by byly v rukou peníze též v menším obratu.

Arciř nemohla za to, že se ta výroba tak hatila, ale Lipín nedbal rozumných domluv, a ubohá paní zkoušela tolik, že trpce litovala toho, že se podruhé provdala.

Již stokrát si řekla, že jest ta teta Lipínka, bydlící v jejím domku na tom lépe, nežli ona. Že bylo jí tak dobře jako vdově, že chybila, velice chybila, že trpce zkouší za svoji, jak říkala: dobrohloupost.

Ani z dětí se již netěšila. Byly k ní sice stejně přítulné, ale postřehovala, že Jan jest mrzut nad nezdary v řemesle, Baruška že nerada při řemesle pracuje, a Cilinka že cítí se stále jaksi odstrkována, že není voděna posud do zábav, a že pojednou má méně pěkné šaty než mívala. Že byť i musily děti uznati, že matka za to nemůže, přece dají místa myšlence, že kdyby byl otec jinak volil, snad by bylo pro ně lépe, čtla jim zrovna v očích.

A k vůli tomu, že nechtěla do toho nového podnikání dáti peníze, rozpoutávaly se stále spory. Jan hájival často nevlastní matku před hrubostí i surovostí otcovou, těšival ji, dával jí za pravdu, ale hleděl trudně vstříc příštím dnům. Cítil, že nemá zkušenosti a vědomosti, aby odolal blížícímu se převratu, ne-li rozvratu v řemesle, a tísnila ho myšlenka na Márinku.

Jak uvedl by ji do těchto poměrů? Jak vpravila by se? A jak přemoci ten zřejmý odpor jejích rodičů?

Tyto myšlenky zaháněly spánek od Janova lože a stěžovaly mu práci při řemesle, ztrpčovaly rozpory v domácnosti.

Mistr Lipín byl stále mrzutějším, tím více, když počali židé, již měli od nepaměti obchod střížním zbožím zavedený, roznášejíce střížní zboží v uzlech po městech i okolí, prodávati také sukno.

V nepochopitelné tvrdohlavosti odepřel mistr Lipín prodati židovským obchodníkům kusy vzorkovaných suken. Manželčino a Janovo přimlouvání neprospělo, a výsledek byl, že židé koupili pro drobný prodej v sousedních městech a domluvivše se se souvěrci „vlnaři“, způsobili, že tito odepřeli Lipínovi úvěr na vlnu.

Lipín sužoval za to ženu i děti, hádal se s druhými mistry, způsobil si nevůli. Získal vlnu přece od židovských obchodníků z H., s kterýmiž městem naši soukeníci od nepaměti konkurovali. Zaplatil draže, zavázal se, a stalo se mu, co za jeho vedení řemesla se mu přihodilo jenom asi třikráte: odjížděl z Brna neprodav zdražené ovšem též své zboží a dal je do zastavárny.

A dával je tam z našeho města sám jediný, ne jako tehdy, kdy dali je do zastavárny všichni.

Máš-li neštěstí, o posměch se nestarej, praví staré přísloví a Lipínovi dostalo se posměchu tolik, že zuřil. A vrátiv se domů, vylil si zlost na ženě.

Že nechtěla povolit, vydati mu hotových peněz, aniž svoliti k tomu, aby se na její domek vypůjčilo, zbil ji tak, že ochuravěla a obávajíc se dalších výbuchů jeho surovosti, odebrala se, jakmile se setmělo, do svého domku, kde byla ponechala si něco nábytku, že se nevešlo k Lipínovým, kterýž teta Lipínka opatrovala, honosíc se tou „pěknou světnicí či skoro pokojem“, jak říkávala. Sama spala za kamny na své odřené posteli se sleženými peřinami, ale peřiny „vzácné paní tety“, pečlivě občas provětrávala a přestýlala.

Ulehla paní Lipínová tedy na svoji postel, do svých peřin a rozstonala se.

Nechtěla, by byl povolán lékař, ale z ochuravění vyvinula se hlavnička se sledující žloutenkou (že z lítosti, tvrdila teta Lipínka) a musela se lékařská pomoc dožádati.

Že předvídajíc chorobu a chtějíc míti více klidu než v domě při řemesle, a že bylo možno obávati se nákazy pro děti, odebrala se do tichého domku na předměstí, rozpovídala na její přání každému, kdo to chtěl vyslechnouti.

Vyslechli to mnozí, nevěřil ale nikdo.

Cilinka a Baruška dobíhaly za matkou, večer došel vždy Jan.

Otce marně děti prosily, ať k matce dojde.

Říkal, že ji nevyháněl, že utekla sama, že mu způsobila hanbu.

Baruška dopsala asi po týdnu matčiny choroby Marii, a paní Hladíková ihned přijela.

Zaplakala nad matkou a utkala se s otcem. Pohrozila mu, že manžel její dokročí na něho a zarazila tím otce tak, že podvečer došel za ženou.

„Takové hlouposti se nemusely přece stát. Vždyť bych tě byl nezabil,“ to byla slova, kterými se uvedl ženě po tak hrozném ukřivdění. Usedl u její postele, prohlížel lahvičky léků na malém stolku postavené a hovořil s tetou o řemesle.

Klel, stěžoval si na úpadek řemesla a řekl ženě: „Když se, panímámo, nesjednotíme, může se stát, že se odstěhujeme sem do chalupy a budeme pěstovat zeleninu a pást kozu a slepice.“ A zasmál se tomu

„I zde by šlo vésti obchod,“ řekla paní, umořená více žalem než chorobou.

Marie řekla vážně: „Kdybyste tatínku panímámu poslechl, šlo by to jistě, ale co je jejího, to jí nechte, tak to řekl můj muž.“

„Mně Mančo ještě nikdo neporoučí a neporučí. Já rozumím všemu lépe než sto ženských a bylo by dobře, kdyby panímáma zanechala vzdorů a vydala mi peníze, abych ten obchod trochu roztočil,“ řekl Lipín.

„Ba, roztočil byste panímáminy peníze,“ řekla Marie, nedbajíc, že otec vraští čelo, což bývalo u něho vždy znakem předchozího výbuchu hněvu.

Paní Lipínová s obavou pohleděla na muže i Marii.

„I mračte se tatínku, jak chcete, řeknu vám, že můj muž a ten přece něčemu rozumí, nakázal mi, ať panímámě řeknu, ať vám do rukou nic nedává, že ta soukenická sláva nebude již tak dlouho trvat, jako trvala. Jedná se o to, že se stále sestavují nové a nové stroje, že bude brzo ruční výroba zatlačena výrobou tovární a maloživnosti že pominou,“ pravila Marie vážně.

„Co povídáš, Mary?“ ozval se Jan, kterýž došel v zápětí za otcem a u kamen usednul.

„Manča to má nějak učeně naštudýrováno. To tě ten tvůj četník tak cvičí?“ zasmál se úšklebně otec.

„Pošklebujte se tatínku jak chcete, můj Štěpán je rozumný člověk, přijde dohromady i s úředníky, i s obchodníky, s rolníky, s řemeslníky a dovede s každým promluvit. Povídal také, ostatně bylo to již i v novinách, že chce veškerou dodávku suken pro armádu převzít velkotovárník, nějaký baron Skene, ten má kolik prý továren a ještě více jich skoupí a založí a pak nebudou malí lifranti od vás venkovských řemeslníků na jarmarkách kupovat a soukenická sláva klesne,“ vykládala Marie, dávajíc si pozor na řeč, aby vše vypověděla, jak jí manžel sdělil.

„Také jsem již něco podobného slyšel,“ řekl Jan.

„I to aby do toho do všeho tisíc hromů bilo,“ rozhorlil se Lipín. „To by tak hrálo! A bylo by vlastně pro mne skoro dobře, že jsem se tolik po těch „komisárkách“ nepachtil. Bude lepší držet se „kostek“ a „štráfků“ a barevných suken.“

„To by bylo, ale bude těžko k dostání vlna, to víte co je již nyní za svízele. A pak budou prý továrny kupovati vlnu přímo od velkostatků, zakoupí celé stříže ovcí, vykládal můj muž,“ řekla Marie.

„Prosím tě, Mančo, již si tu všecku moudrost tvého četníka nech pro sebe, není to k poslouchání. A ty Hondo, ať od tebe neslyším takových rozumů, já si povedu řemeslo, jak budu chtít. To by bylo zle, abych nedokázal, co dokáží židi,“ Lipín bouchnul pěstí na pelesť paniny postele, nedbaje, že se nemocná ulekla.

„Židé mají peníze v rukou, jsou ve spojení s bankami, s peněžními ústavy, vypomohou si mezi sebou a seznají-li, kdo se jim staví v odpor, dovedou ho zničit, to řekl —“

„Tvůj četník, tvůj Štěpán, tvůj Hladík — i nech si to pro sebe i jeho, s tou jeho moudrostí. Mně nesmí nikdo do ničeho mluvit. Panímámo, hleď přijíti brzo domů, sem chodit nebudu, není potřeba více klepů po městě. Nechceš-li dát do obchodu peníze, také dobře, ale budeš si kupovat střevíce i šaty ze svého, přestane to, abys chtěla sukna z ně-

kterého kusu na jupku, nebo na šaty, nebo flanelu na spodničku nebo na kabátek. Když ty ne, tož já taky ne. A budu ti koukat na prsty. abys mi neměřila pod palec a nevyměřila si na ty svoje potřeby. A šlaky a konce si nebudeš také pro sebe prodávati, musím si tě vzít do dresury. Žádnou výmluvu ti nenechám platit, že potřebuješ pro holky; soukenická děvčata nepotřebují tolik parády —“

„Ale tatínku!“ Jan a Marie hleděli otce zakřiknouti.

„No co? Žádné ale! Ty klobouky vás nespasí, však se, Mančo, na tvoje klobouky, krinoliny a parasoly chytnul jenom četník, pořádný soukenický mistr by mi byl milejší, než ten tvůj mudrlant, ten jest přece jenom voják. Chce-li panímáma Barču a Cilku strojit, ať je strojí ze svého. Již jsem řekl. Tož panímámo, nech se brzy vidět, ať nevyjdeme z pořádku.“ Po té řeči Lipín odcházel, choré ženě ani ruky nepodav.

Jan po jeho odchodu přistoupil k posteli a zaprosil: „Panímámo, na nás se nehněvají, my za nic nemůžeme.“

„Panímáma se nehněvá, ona jest dobrá duše. Ale musíš Johan dbát, aby ji tatínek tak nesužoval,“ řekla Marie.

„Co bylo by mi platno se hněvat. Do čeho jsem se dostala, to mám. Ještě dobře, že ta chalupa zůstala mým majetkem, na ten si nedám sáhnout. Byl zde ráno švagr Vobecký a tuze mne prosil, abych mu neměla za zlé a neproklínala jeho děti, že mne do toho trápení vemlouval. Myslil mi na dobro, vypadalo to pěkně a mohlo býti pro nás všecky dobře, arci, že je pantáta takový, jsem nemohla předvídati,“ řekla paní Lipínová truchlivě.

„Půjdou domů a kdy, panímámo?“ tázal se Jan jaksi nesměle.

„Dnes ještě ne, ani zítra, však jsem vlastně doma. Až mi bude lépe. A jak bude možno, upraví se to zde jináče. Pro tetu se zřídí ta světnička naproti, dám ševcovům výpověď. Ať si tam dá svoje krámy, tam může soukati a vařiti pro kozu, zde si to zařídím jak to bývalo, co je na půdě se snese a co mám u Lipínů z lepších zásobních věcí si také sem odstěhují. Tam bych se mohla dočkat třeba úředního zabavení; však židé si na pantátu časem dokročí. Ne-

lekejte se toho dítěti, člověk má a musí na všechno pamatovat," nemocná unavena delší řečí, klesla do polštářů bíle povlečených, v kterých se její obličej svou žlutostí nepěkně vyjímal. Bylo na ní viděti tu zlou chorobu žloutenky.

„Já jím rozumím, panímámo. Oni chtějí zde mít pro všechny případy doma. Můj opravdu moudrý Štěpán to povídal, že to asi tak udělají," řekla Marie.

„Váš muž, Máry, je opravdu moudrý a hodný, jen si ho važte. A zde to chci mít pro sebe. Nevím, čeho se dočkáme. Dobrého ničeho. A vy, Johan, nebudete mít doma také dobře. Kdybyste od pantáty převzal řemeslo, musel byste hledět vyženit a když řemeslo upadá, bude vám těžko dostat nevěstu s penězi, leda byste si vzal nějakou z vesnice a to bych vám nepřála," paní Lipínová ztěžka oddychovala, Marie podala jí léku.

Jan nepromluvil.

Nemocná položila se opětně a zdálo se, že chtěla by zdřímnouti Marie hladila jí čelo, pozorujíc dojata jak tmavé druhdy vlasy nevlastní matky promlzeny jsou šedinami.

V tom vběhly do světnice Baruška s Cilinkou.

Že je tatínek poslal k panímámě oznamovaly a Johan, že má jíti domů, že šel pantáta do pivovaru na pivo.

„Pomoz, Bože, to bude v pivovare zase úrad a rozumování. A přijde tatínek domů s mnoha dobrými radami a zítra bude celý den u nás peklo. Nezachová se tatínkovi nikdo v ničem. Baruška chudinka s uvařením nejméně. S Pánem Bohem panímámo a vy, holky, přijďte brzy, ať má panímáma klid," loučil se Jan.

Po jeho odchodu vybídla paní Lipínová Marii, ať uvaří kávu, ať společně s děvčaty povečeří. Sama pojedla jenom trochu masové polévky.

Marie psala svému muži, přejíc si, aby sestry vzaly dopis na poštu.

Psala mu, že zdrží se déle, že pomůže panímámě upravit byt. Že ševcovi, sleví-li se jim několik zlatých, které na činži dluhovali, platíce ji čtvrtletně a zůstávajíce z pravidla vždy dlužni, ač obnášelo roční nájemné jen třicet dva zlatých,

si vyhledají ve dvou, ve třech dnech nějakou, třeba ještě levnější světničku v předměstí a byt uprázdňí, bylo jako jisto. A Marie hodlala s nimi promluvit ještě večer, jsouc jista souhlasu matčina i tetina. Tato, že se ostatně přizpůsobí a že bude dobře, zůstane-li v chalupě pro vždy, aby matce v případě potřeby posloužila, sdělovala Marie manželé.

Dokončivši list, dala jej matce přečísti a tato dojata řekla: „Našla jsem, Máry, ve vás opravdu dceru.“

„Vždycky mohou na mne a na Hladíka spolehnout, panímámo,“ řekla Marie.

Zašla k ševcovům a po půl hodině se vrátila s vyřízením, že ševcovi vědí o jakési prázdné, levnější světničce, že se zítra vystěhují a za tu slevu dluhu, že ševcovka pomůže tetě ještě světničku vyblít a vše umýt.

„To bude dobře,“ řekla paní Lipínová a poslala mladší dcerky domů.

Nazejtří se upravila světnička.

Snešeno s půdy ještě několik kusů nábytku a do večera měl byt paní Lipínové vzezření jako mívál druhdy, dokud se k neblahému druhému sňatku nerozhodla.

Marie pomáhala tetě při všem.

Došla i do Lipínova domů a donesla z uzamčeného kufru, jehož klíč jí paní Lipínová odevzdala, stříbrné lžice a krabici se šperky a cennými listinami.

Paní Lipínová jí vřele děkovala.

A pověděla, ukázala jí jaké má vlastně jmění. Bylo toho na tři tisíce zlatých, více, než kdo tušil.

Že je v tom mnoho let práce, přičinění a odpírání si, řekla k dceři. A že nedá to nikdy z rukou, muži do pochybného obchodu.

Žádala Marii, ať hledí její muž ji navštívit, že poradí se s ním stran své závěti.

Marie s pláčem prosila, ať panímáma nepomýšlí na smrt. A měla dobrý nápad stran té porady s jměním, by na toto nemohlo býti sáhnuto. Ať totiž, aby nápadno nebylo, matka raději jede k nim, neb, že by příchod jejího muže vyvolal třeba nevoli, najistě nedůvěru otcovu, musela matka přisvědčiti.

A tak po třech dnech vrátila se paní Lipínová domů, příštího dne pak odjela s Marií. Že se žloutenka změnou vzduchu nejlépe a nejrychleji vyléčí, k tomu přisvědčil i lékař.

Za týden vrátila se paní Lipínová a pracovala v domácnosti jako dříve.

Ale byla stále smutná a vyhýbala se lidem.

IX.

Hřbitůvek, na kterém byla první manželka Josefa Lipína pochována, nachází se na vysokém kopci, porostlém lesem. Středem lesa od města vede vzhůru široká cesta, po jejíž stranách nasázeny jsou listnaté stromy: javory, jeřáby a kaštany. Tu a tam mezi smrčovým prokmitává hedvábné větvení modřínů a bělokoré břízy se svislými větvemi, jakoby si byly do lesa zaskočily ze hřbitůvku, kde viděti jest přes zeď zvedati se jich štíhlé kmeny.

Hřbitůvek sám jest utěšené místo. „Zahradou Getsemanskou“ nazývají jej lidé. Jest tam tak jaksi útulno, že neobejde člověka tesknost. Kostelíček, po léta zrušený nařízením z doby panování Josefa II., sloužíval za skladiště ovsa, sena a slámy pro koně vojenské posádky v nedalekém krajském městě. Po letech čtyřicátých navrácen byl městu, opraven a přizpůsoben službám Božím. Byla tehdy velká slavnost. Uspořádán průvod, městská rada kráčela za nebesy, pod nimiž nesl děkan monstranci, nebesa nesli, střídající se, nejváženější měšťané, před nebesy šly nejdříve školní děti, pak synové a dcery z nejřednějších rodin, nesouce věci kostelní. Jen kalich nesl jeden z kaplanů, kráčeje v čele, za ním mladíci missály, svícny, malé sošky, dívky, vesměs bíle oděné, svícny a svíce, polštáře a oltářní prostěradla, umělé kytice ve vázách a na podstavcích. Za tímto oddílem kráčeli řemeslničtí cechové,

Pak šli hudebníci a zpěváci, bratřina literácká a než tito všichni došli nahoru, bylo v kostelíčku již vše uspořá-

dáno a jak vešli kněží přistoupeno hnedle k oltáři a započat první posvátný úkon.

Zvony byly před lety sejmuty a vížka kostelíčka, pochatrnělá, se stříškou nuzně spravovanou, zela prázdnými otvory do vzduchu. I křížek na vrchu na báni byl sňat, aby při nárazu větrů nespádl a nezpůsobil neštěstí.

Že se to vše opraví slibovali si měšťané.

Na obecní náklad obílen a vybílen kostelík a obrazy oltářní pod zabeďněním z prken dosti zachovalé, poněkud poopraveny i na velkém oltáři i na obou menších. Smýčení a umývání vzali si na starost lidé chudší, ovšem zdarma, okna nově zasklená umyta arci též, a obnovený kostelík potěšil pohled kde koho.

Když se po bohoslužbě lidé rozcházel, postavili se u obou vchodů hřbitova dva vážení měšťané, členové městské rady, a do smeknutých klobouků přijímali dárky na opravu věže a znovuzřízení zvonů.

Stříbrňáky i měď i papírové peníze se hromadily a odvedeny městské radě. Kdykoliv pak odbýván pohřeb, neb sloužena za někoho na hřbitůvku odpočívajícího zádušní mše, neopomenuto toto vybírání, a tak ponenáhlu opravena věž, pořízena báně, na kterou zasazen starý, opravený křížek a po jednom zakupovány zvony.

I zeď hřbitovní opravena a že svah za hřbitovem taktéž vysázen lesem, poskytoval kostelík milého vzhledu. Kolem pak žírná pole, až ku městu a k rozsáhlým panským lesům těšila oko celým rokem se zelenajícím se a zrajícím obilím i v zimě co zasněžená pláň, i v jeseni tou hnědý země slibující nový chléb.

Na hřbitůvku bývalo živo. Byla tak pěkná procházka do vrchu či jak se říkalo „na kopec“, jakož bylo to místo dle kostelíka zvané „kopec sv. Kateřiny“, že kdo mohl vyšel si tam v podvečer neb za parného odpoledne, kde byl v lese milý chládek, aniž tak dusno jako bývá v lesích rozsáhlejších.

Provívало to lesem z polí tou vůní obilí a mateřídoušky, z luk travnatou vůní sena a slunce metávalo své záblesky

tak na stromy, že bylo to, jakoby zásvit jasu chtěl vše kolem pozlacovati.

Bylo tu milo a lidé zacházeli na hřbitůvek, nezřídka setkavše se zde, k pohovoru.

Co byly zvony opět zakoupeny a zavěšeny, zvonilo se na kostelíku klekání od počátku dubna až do počátku listopadu. Pak v zimě býval kostelík těžce přístupným.

Byl-li pohřeb musela se mnohdy prohazovati cesta ve sněhu a těžce oddychovali nosiči do vrchu.

Tož o slavnosti Dušiček posledně zvoněno a ozval se pak zvuk zvonů jenom o pohřbu.

V letě scházivali se na tom hřbitůvku snad od nepaměti milenci. Říkávalo se, že jistě se dostanou ti, již mladou svoji láskou zaslibovali se na hrobech.

Dostali — nedostali, ale mnohé osudy upřádaly se zde, mnohé sliby vyměněny, zpečetěny přísahou, mnohé slzy vyproudily zde, bylo-li to místo útočištěm lásce nešťastné, již nebylo lze spojení dosíci.

Pokud byl kostelík skladištěm, nepochovávalo se zde, nýbrž na druhém hřbitově na opačné straně za městem.

Od nového vysvěcení oblíbily si jej mnohé rodiny. Staré kříže, pokud jich zde nezničil zub času a lidská svévole, opraveny a použity na nové hroby; křoviny a trvalé květiny vysázeny i stromy: břízy, kaštiny a modříny, měníce tak hřbitůvek jako v park, či jak lidé rádi říkali: v zahradu Getsemanskou.

* * *

U nevelkého, železného, litého kříže stáli mladý muž s dívkou.

Jan Lipín s Márinkou.

Márinka položila na hrob, kde odpočívala matka Janova, kytici aster.

Bylo již na podzim.

Jan s Márinkou se málo vldávali během leta. Jen tak mimochodem.

Po večerech nebylo lze se jim sejít, pan Kulich pozdržel vždy rodinu v zahradě, jen když přijel Ladislav na prázdniny, chodívali někdy s Márinkou na procházky.

Ale Márinka o ně nedbala.

Bez Jana ji netěšily a přidal-li se k nim učitel Hájek, byly jí dokonce protivnými.

A došli-li na některé straně za městem nějaké slečinky, hleděl se Ladislav vždy přidati, zvláště objevila-li se Betyňka z lékárny.

A Márinku netěšil hovor s kamarádkami, ani s mladíky, myslila jen a jenom na svého Jeníčka.

Jen někdy mohla se vytočiti, obyčejně pod záminkou, že slíbila některé kamarádce kytici a že ji donese.

Nejčastěji se vymluvila na Fanyňku Jelínkovu a s touto zacházívala na kopec sv. Kateřiny na hřbitůvek, kde měla Fanyňka pochovány dědečka a babičku a dva bratříčky.

Tam nosily s Márinkou ty kytice. U Jelínků neměli zahradu a Fanyňka ráda doprovodila Márinku na hřbitov. Ovšem záhy docházel za nimi Jan Lipín a Fanyňka stala se důvěrníci jich lásky, ač ji Márinke vždy rozmlouvala.

Fanyňka, co milenci spolu hovořili, pobíhala po hřbitůvku, pohlížeje přes zeď ku městu, někdy setkala se s někým na hřbitůvku a ať to byla nějaká kamarádka nebo známá, mladší nebo starší panička, zabavila se s ní hovorem a Márinky s Janem si již nevšimla.

Odešla častěji dříve než oni a oni se po ní nesháněli.

Dnes přišla Márinka zase s Fanyňkou, dala jí kytici aster na hrob jejich milých a druhou položila na hrob Janovy matky.

A zabrali se s Janem v smutný rozhovor.

Jan vyprávěl jí o poměrech v rodině, líčil rozvrat v řemesle, nesváry v domě, a dívka slzela.

I ona měla nemilé zprávy pro milence. Měla doma pro něho časté mrzutosti. Lidé vídali ji s Janem tu a tam postáti na ulici, u potoka, v kostele čekával na ni na schodech u kruchty a často zahovořili se tam spolu a zameškali část bohoslužeb.

A lidé o tom mluvili, vševědoucí paní Hájková se to dozvěděla, napověděla paní Selicharové, tato žádala přímou zprávu a nemeškala optati se někoho koho znala a o kom paní Hájková řekla, že Márinku „s tím řemeslníkem“ viděl.

A byla mrzutost. Márinka byla vaděna, žalováno na ni otci a utěšená, klidná Kulichova domácnost se pojednou zkalila nesváry.

Jakživa by si nebyla Márinka pomyslíla, že tak bude plísněna, že tak vzdorovitě bude odpovídat rodičům, že nebude se svěřovati matce se vším, co si myslí, že bude nevražiti na babičku pro její počínání.

A co Ladislav přijel, bylo ještě hůře.

Ten stále mluvil jí o Hájkovi, svém milém příteli Hanušovi a Márinka chovala se k učitelovi někdy tak, že byla proto od rodičů vaděna.

Poukazovali, že byl by jim pro ni Hájek vltaným ženichem, dále, že i jako domácího pána nemá ho urážeti, že již co učitel zasluhuje, aby se zdvořileji k němu chovala, a Márince byl dobrý Hanuš stále protivnějším.

Ladislav pověděl doma co se mluví ve městě o úpadku řemesla a obchodu u Lipínů a rodiče poukazovali Márince, že by vůbec pro řemeslníka nebyla, a hlavně, že by se do tak rozháraných poměrů se nevpravila.

A potrestali ji odepřením koupení pracích růžových šatů, jaké si přála.

To vše stěžovala si Márinka Janovi a znovu, jako již kolikráte na tomto místě si slibovali, přísahali na kříž na hrobě Janovy matky, že od sebe neupustí, že budou vzdorovati poměrům, osudu, lidem, že na sebe budou čekati třeba kolik let.

Na Hájka Jan velice žárlil.

Utkal se s ním několikráte na kruchtě, tak že mu učitel konečně řekl, že se bez něho obejdou.

A ve zkoušce zpěváckého spolku také se zachoval Jan oproti Hájkovi nezdvořile, tak že tento řekl, že bude nucen snad vystoupiti.

Uchlácholili ho starší členové, a Janovi dáno na srozuměnou, že bude vyloučen, nezmění-li svého chování.

Jan přestal docházeti na kruchtu i do zpěváckého spolku, raději trávil volné chvíle v hospodách. Matka přidala mu někdy na útratu, nestačilo-li mu co dostal od otce, neštítel se také tu a tam odprodati tajně něco z materiálu řemeslného. Židé odkoupili mu vše, Jan nepovažoval to za krádež, míně, že bere ze svého a obviňoval otce, že ho k tomu dohání.

Tak si tesklili a žalovali milenci jeden druhému. Usedli podle sebe na pažit a Mária položila hlavu Janovi na rameno.

„Máš se zle doma, Jeničku“ (tykali si již delší čas) řekla. „Ale ani já se dobře nemám. Nic mne již netěší. Ti lidé jakoby na nás číhali. Jdu-li podle potoka uličkami domů, abych tě aspoň u barvení viděla, byť bych s tebou nemluvila, již si toho lidé všimnou a již se to dovědí doma. Včera večer jsem byla tolik vaděna od tatínka, že jsem odřekla Ladislavovi jíti na procházku. Řekl mi tatínek, že ví, že jest mi milejším běhat kolem Lipínovy barevničky, že bych se mohla již stydět.“

„A proč jsi nešla drahoušku, byli bychom se třeba viděli. Viděl jsem jít Ladislava k lékárně a byl bych se pustil ve stranu, kam byste byli šli,“ Jan líbal Mária na líce a čelo i ústa.

„Protože jsem věděla, že by šel ten protivný kantor také. To mne nejvíc mrzelo, že byli s tou klepavou mámou také v zahradě a slyšeli asi každé slovo. Přišli k nám do besídky a to bylo řeči. Já jsem tomu kantorovi neodpovídala a když stále do mně mluvil, optala jsem se ho, proč nešel s Ladislavem. Podíval se na mně a řekl, že může ještě jít a poroučel se. A matce řekl, ať jde také domů, aby prý neobtěžovali. A ona přála dobrou noc a mně prý sladký sen a šla. Když odešli — tu tatínek vstal a chodil po zahradě, maminka a babička nemluvíly. Po chvíli volal tatínek ať se jde spát a šel do bytu. Když jsem mu chtěla dávat

dobrou noc, odstrčil mne a řekl, že proto odešel z besídky, že se musel přemáhat, aby mne neuhodil —.“

„To ti řekl pan berní? To bych od něho neočekával.“

„To řekla také babička. A dodal, že jenom z ohledu na domácí to neudělal. A jak se mu příště nezachovám, že pocítím jeho ruku.“

„Márinko, Márinko!“

„A babička mi dělala dnes od rána kázání, k čemu prý otce ještě doženu a maminka řekla, že mne nebude ani bránit, ani omlouvat. A když se celé dopoledne paní Hájková neukázala, tu jí babička šla odpoledne do besídky přivést a musela s námi posvačit, že jsme měly tvarohové buchty a že víme, že ona je ráda. Ale na mne skoro nemluvila.“

„A co on, ten kantor?“

„Nedal se vidět. Šli hned ráno s Ladislavem do lesa, sotva se najedli šli zase. A Ladislav řekl mamince, že nezná lepšího přítele nad Hanuše. Že se půjdou koupat do zálivu velkého rybníka, kde nechodí lidé, již v lese, jak se říká „na Březové“, že je tam tolik bříz. — Že Hanuš ví, že by bylo Ladislavu trapným, koupat se v rybníce, kam ostatní pánové chodí. A on že ho bude opatrovat a učit plovat.“

„Lichotí, dobízí se.“

„Také si to myslím. Ale maminka tuto, jak řekla „přátelskou úslužnost“ vynášela do nebe. A babička řekla, to že je vidět vzdělaného člověka. Dnes jsem se dovolila k Fanynce, řekla jsem, že mi ráno říkala o květiny na jejich hroby. Ladislav řekl, že by jí je donesl sám.“

„Tak Ladislav je tolik proti nám.“

„To víš dávno a jsi tomu trochu sám vinen. Ale ještě něco nemilého ti povím, Jeničku. Vždyť si všecko upřímně řekneme.“

„Ještě něco?“

„Ano. Když jsem přišla po večeri k Jelínkovům, nechtěla Fanyнка jít na hřbitov, že si kytku prý raději nechá pro radost. A paní Jelínková jí řekla, ať dnes ještě jde, ale

že bude se nyní dříve stmívat a že s večerními procházkami mnoho nebude. A na ten hřbitov, že se nemá tak často chodit, že to není zdravé, že jdou z hrobů přece jenom výpary.“

„Najednou jim to napadlo. Jen kdyby tu na Fanyнку někdo čekal, neptala by se, má-li jít nebo ne.“

„Ale řekla mi, že jde se mnou dnes naposledy, že nechce mít mrzutosti, kdyby se naši prý dověděli, že naše schůzky podporuje. Mluví prý se o tom po městě a paní Jelínková, že jí poručila ať mi odřekne. Že jí sama dnes vybídla, ať dnes ještě jde, to že asi proto, že nechtěla, aby mi to Fanyнка řekla u nich v bytu. Však tam, krom pro housky, více nepůjdu. Není ke mně upřímná.“

„Nikdo k nám není upřímný. Ani moje sestry ne. Poslal jsem předevčirem Barušku ať ti vyřídí nějak, abys přišla brzy sem, vždyť bych tě byl onehdy i dnes málem promeškal, ač jinam nejdu než sem. Ale Baruška, že nepůjde, že neví jak by k vám přišla. Povídam, že si může jít vypůjčit nějaký vzorek k háčkování, nebo knihu —.“

„To by šlo. A proč přece nešla?“

„Aby prý se neřeklo, že jde třeba k vůli Ladislavovi, aby jí doprovodil.“

„Měl jsi poslat Cilinku.“

„Máš dobře. Podruhé to udělám. Ale jak to uděláme, jak ti může vyřídít? Barušku bys šla doprovodit, ale tu malou asi sotva.“

„Cilinka jest již přece slečinkou, to jenom u vás doma je stále malou. Nemusím s ní více mluvit, jen když vůbec přijde, budu vědět, že mi máš něco důležitého říci a přijdu.“

„Tak dobře ty milá, zlatá. Ale pojďme již. Snad hrobník již zavřel vrata, no přelezeme.“

Stalo se to již kolikráte a naši milenci nebyli prvními, již přelezali zeď u zadní, menší branky, která se otvírala jen byl-li nějaký pohřeb a více lidí na hřbitově, aby se předešlo návalu. Jindy bývala vždy zavřena a když byla zavřena i velká vrata lezlo se přes zeď, která byla se strany

hřbitovní dosti nízká a u ní položeny kameny k vystoupení, (jeden z nich sám Jan sem přehodil) s druhé strany na svahu kopce vyšší, ale nebylo těžko seskočiti, při jen dosti malé svižnosti.

Jan pomohl Márince na zeď, přeskočil lehce a podal jí obě ruce. Seskočila a přivinul ji do náruči.

A šli nyní stezkou mezi polemi, po svahu kopce dolů do lučin, odkud mohla Márinka přes potok dostat se do uliček mezi zahrady, kde s Janem v zimě chodívala.

Bylo již dosti temno, ale milenci nedbali toho. Šli zavěšení, tulíce se k sobě a šeptajíce si.

Tož nepostřehli, kdo přichází proti nim. Až je vyrušil hlas, známý hlas. Byl to Ladislav.

„Hledám tě, Márinko,“ řekl. „Tatínek se zlobí, že nejsi doma. A když jsme řekli, že jsi šla se slečnou Jelínkovou na hřbitov, tu se rozlobil — potkal náhodou slečnu Jelínkovu, jda z hostince — žeť právě dnes mu napadlo jít na pivo, ale chtěl promluvit s panem kaplanem o tom, jak chystá nastudovati v „Čestmíru“ nějaké kostelní sbory, tak ku zapění při svatbách a pohřbech.“

„Špehujete?“ vybuchl Jan.

„Nešpehuji — nejsem zvědav. Ani nevyzvídám, ale tolik vám řeknu, pane Lipíne, že nemáte zahrávat s pověstí mladé dívky. Bude doma mrzutost, pojd' Márinko, ať je to raději dříve odbyto,“ Ladislav mluvil vážně, se smutným názvukem hlasu.

„Což jsem tak špatným člověkem, aby Márinka nemohla se mnou se procházeti?“ ostře tázal se Jan.

„Procházeti ano, třeba po náměstí, jak se chodívá, ale ne scházeti na místě tak odlehlém a k tomu večer. Jest to nepovážlivé, nehodí, nesluší se to,“ Ladislav vzal již prve sestru za ruku, vytrhla se mu.

„Nech si své kázání,“ řekla nevrle.

„Nekáži ti, ale měj přece povážení a nekaz domácího míru. Tak rozkošně u nás bývalo a nyní, aby byla každé chvíle k očekávání nějaká mrzutost. Dobrou noc, pane Li-

píne,“ Ladislav vzal Márinku znovu za ruku a zavěsil si ji na paži a podržel. Odváděl ji.

„Dobrou noc, Jeníčku,“ řekla Márinka vřele.

„Dobrou noc, Márinko,“ řekl Jan, s úmyslem, nepozdraviti Ladislava.

Ladislav odváděl Márinku. Mlčeli.

Až když přešli po lávce potok, řekl Ladislav k Márince: „Tatínek se zlobí, poprosil jsem Hanuše, ať jde k nám do zahrady, do besídky, i s paní matkou, před nimi se tatínek zdrží, přemůže. Ach Márinko, co nám to děláš!“

„Což nemám práva na lásku, na štěstí?“ a Márinka zaplakala.

„Neplač a nevzdoruj rodičům. Neraď lhu, ale řekneme, že Fanyňka odešla, že jsi se setkala s jinými slečnami a šla s nimi kousek za město. Že jsem tě potkal v ulici, že tě slečny — třeba z lékárny a purkmistrova doprovázely. Ať je ta mrzutost menší. A víš co, jdi do pokoje odložit klobouk a převleč se a já to zatím vypovím. Ano, Márinko? Buď hodná,“ řekl Ladislav prosebně.

„Pro mne si řekni co chceš. Jsem odhodlána i trpěti pro Jeníčka, pro mého Jeníčka, pro naši lásku,“ odvětila Márinka.

„Pro svoji pošetilost trpíš Márinko a přesvědčíš se, že jsi šla špatnou cestou a svoje trápení jsi sama působila. Tož jdi odložit.“ Ladislav šel přímo do zahrady a Márinka slyšela otevřeným oknem, jak vypráví, co byl prve jí řekl.

„Aha, ta slečna z lékárny to je tvůj magnet, vid', Ladislave?“ vesele se zasmál Hanuš:

„Kdyby to mohlo býti, proč ne? Ale ta by nečekala ještě kolik let na hrbatého doktůrka, leč líbit se mi smí, vždyť se nám líbí hezké obrázky všem a hledím na slečnu Betyňku jako na obrázek. Má ten obrázek pěkný rámeček, dívčí něhu a skromnost —.“

„A také zlatý rámeček. Slečna z lékárny je bohatá nevěsta,“ vmísila se paní Hájková do hovoru.

„Mají pravdu, maminko i ten zlatý rámeček má ten obrázek slečny Betyňky. Přál bych jí, aby si ji někdo za-

sadil do rámečku upřímného srdce a ovinul věnečkem věrné lásky," pravil učitel.

"Vy máte pěkná slova, pane učiteli, hezky jste to pověděl," prohodila paní berní.

"Co pak můj Žanyněk," usmála se paní Hajková.

Márinka přicházela již po pěšince a usedla v besídce.

Babiččin Kylijánek třel se jí kolem nohou i vzala jej na klín.

"Tak, tak, slečinko Márinko, pochovají kocourka. On se rád mazlí," řekla paní Hájková, s úmyslem, vtáhnouti dívku do hovoru.

"Chytá se mně faleš," odvětila Márinka, jaksí jizlivě. Sama nevěděla proč to řekla.

"Faleš se chytá jen falešných lidí a vy slečno, přece falešnou nejste," nadhodil učitel.

"Možná, že více než myslíte," odsekla Márinka.

Ladislav počal mluvit o sborech, které "Čestmír" nacvičí a upoutal otce tak, že se zabrali do hovoru. Hájek, kterého Márinka stále úsečně odbývala, hovořil posléze také o hudbě. A Márinka zabrala se v myšlenky, vzpomínala na Janova smutná sdělení, mínila, jak jest nešťastnou a neposlouchala, co se hovoří.

Přeslechla jakousi otázku matčinu a otec řekl přísně: "Neradím ti vzdorovat."

"Nevzdoruji, tatínku, přeslechla jsem, co maminka řekla, zamyslela jsem se," omlouvala se Márinka.

"Ty nemáš proč se zamýšlet," řekla matka přísně.

Byl krásný večer, i setrvali obyvatelé hezkého domku na předměstí dlouho venku.

Márinka nutila se posléze do hovoru, ale když se přišlo do bytu, neušla ostré domluvě rodičů i babičky.

Že jí lidé stíhají, zanaříkala a babička jí vyložila, že třeba jen doměnkou možno vysloviti, jde-li někam, že snad se hodlá sejíti s Lipínem a již že se tvrdí, že se s ním sešla a že musí dbáti své pověsti.

Že Lipína nedostane, o to že není sporu. A že si odradí třeba jiného ženicha, hodného, pro ni se hodícího, který by

byl rodičům milým, řekla babička ještě takovým tónem, že Mária z něho téměř slyšela, že by nejraději babička vyslovila jméno učitele Hájka.

Dostala chuť toho „pana domácího“ nějak sesměšnit. Přemýšlela a napadla ji přezdívka jména. Žanynek Hájek dalo se zkroutiti na: „Hajinek Žájek“ — až se zasmála Mária v tichu své postýlky a těšila se, jak hnedle zítra Ladislava tím poškádlí.

Usnula a šalebný sen předvedl jí jejího Jeníčka, chodili spolu, líbali se a ona věděla, že bude svatba, že budou svoji. A nerada ráno vstávala.

* *

Paní Selicharová s paní Hájkovou šly druhého dne odpoledne na nějaký pohřeb. A vrátily se s nehezku novinou, týkající se rodiny Lipínovy.

To že byl dnes u Lipínů zase domácí nesvár, křik, hádka.

Že šel mladý Lipín včera večer do sprostší hospody na předměstí a že se tam opil. Říkal prý, že pije na zlost, že má zlost na kantora a na hrbáče. Spílal prý nehezky a šel domů po půlnoci. Našel dům zavřený a musel tlouci. Šel prý mu otevřít sám otec a přivítal ho holí. A od rána že byl křik, paní že pláče kudy chodí a Jan, zaměstnán v barevničce, že se vším hází a kleje.

„Tohle bude ženich, o toho budou nevěsty vzkazovat,“ řekla paní Hájková.

„Bude neurvalcem, jako jeho otec a špatným obchodníkem také. A s řemeslem to jde u Lipínů také k úpadku,“ dodala paní Selicharová, pohlížejíc upřeně na Mária.

Mária seděla s matkou v zahradě v besídce, a obě paničky, hořice dychtivosti tu novinu již již vypověditi, došly přímo tam.

Babička odložila mantylu a klobouk, odevzdala Márině, ať obě odnese a donese jí její bílý pletený šáteček na hlavu, jaký nejraději nosila.

A také pletení, že dosti již prozahálela.

Paní Hájková také se šla převléci a přišla také s pletením.

Ladislav a Hanuš, že šli do lesa, pověděla paní berní.

A Márince zase nastalo proseděti kolik hodin s vyšíváním v ruce, s myšlenkami u Jeníčka. Hovor bzučel jí kolem uší jako bzukot hmyzu, jako šumot listů na stromech a zdálo se jí to odpoledne býti nekonečným. A večer když přišli otec, Ladislav a Hájek, bylo ještě hůře.

Večeřelo se v besídce i Hájkovi tam večeřeli a podávalo si vzájemně na okusenou. Berních měli ledvinky, Hájkovi mozečky, které upravila paní Hájková s hříbky, které učitel z lesa donesl. Bylo mnoho chvály toho dobrého nápadu a Ladislav škádlil se s paní Hájkovou, že zítra donese jí hříbky, které najde a že je musí pro něho a Hanuše nějak dobře ustrojít.

„Jen najít a přinést. O ustrojení není, to když najdete s Žanynkem hříbky, najde se k nim kuřátko, nebo brzlíček, nebo jazýček telecí, nebo třeba kousek skopového a pan student s námi povečeří,“ těšila se nad kuchařským svým úspěchem paní Hájková.

Márince to bylo protivným.

A k tomu večer any ulehly, řekla babička: „Slyšíš Márinko, bylo by to hezké, kdybys měla rozum a povážení, jak bylo by příjemným soužitím s těmi domácími, věru jak by to bylo pěkné rozmnožení rodiny.“

„Děkuji za takového Hajinka Žájka,“ řekla úšklebně. „A za takovou panímámu.“

„Jen abys nelitovala,“ řekla babička s povzdechem. Márinka neodpověděla, ale dlouho neusnula, vzpomínajíc, že Jan se trápí.

X.

Chystalo se veselí v našem milém městě.

Bylo před poutí, která se držela v den Jména Matky Boží. Tu odbýván průvod k soše na náměstí, v kterém šly

školní děti, cechové, zpěvácký spolek „Čestmír“, bratrstvo pohřební, za nebesy pak městská rada i veškeré úřednictvo.

O pouti sjížděli se rodáci do milého domova. Málokterá rodina neměla hosty. Že leží naše město pod horami a zima tu bývá velice krutou, tož zřídka kdy dojížděvalo se na Vánoce, nešlať tehdy zdejší krajinou dráha, byla vystavena až v roce 1870 a i od stanice pak do města zbylo na hodinu cesty, obyčejně hodně špatné, povozem.

Že neměli u Kulichů příbuzných, nemívali o pouti hosty, proto se u nich přec slavila dobrým pojeděním a súčasněním se tanečního plesu, jaký rok co rok byl odbýván.

Letos chtěl tento ples pořádati pěvecký spolek „Čestmír“ hodlaje sehnati peníze na pořizení praporu.

Vše se těšilo a chystalo. Paní Kulichová chystajíc Márinčiny šaty, napomínala dceru předem, ať si dá pozor, aby nerozhněvala otce.

Babička přičkla k tomu, že měla by Márinka poprositi otce, aby do té zábavy se vůbec šlo.

Márinka se zasmála. Vždyť to nebylo možno, aby se nešlo; otec byl duší „Čestmíra“, připravil pro hudebníky čtverylku, kterou z národních písní sestavil, i polku, mazurku komponovanou rovněž na motivy národních písní a těšil se, jak půjdou tancechtivým ty skladby do nohou.

A prosit? Aby si tatínek myslił, že uchází se o milost? Že chce se zřici Jenička?

Zvedla Márinka hlavu a odpověděla babičce: „Nežli bych prosila, raději bych nešla.“

Matce klesly ruce se stuhami, které na šaty přišívala. Pohlédla na dceru více smutně než káravě.

Ladislav, který kreslił a maloval na velkém archu lepenky taneční pořádek k zavěšení do tanečního sálu, řekl klidně: „Chceš-li si Márinko zkazit pouť, nekaz ji aspoň nám.“

A Márinka vyběhla do zahrady, ač tam neměla čeho na práci.

Proběhla zahradou a zahleděla se na kostelík na kopci svatokateřinském, kde Janovi na hrobě jeho matky přisa-

hala věrnost a vytrvalost, kde s Jeníčkem se naposledy viděla . . .

A řekla si, že nepovolí, že vytrvá, že zůstane Janovi věrnou

*

*

Mimo nadání měli u Kulichů o pouti hosta.

Ladislav, který přemýšlel, jak by zabránil domácí mrzutosti, požádal rodiče, aby si mohl pozvat přítele ze studií, s kterým se po jeho maturitě rozešli před dvěma roky, a tento, jako starší, byl již poštovním úředníkem, an nechtěl k vůli slabšímu zdraví vstoupiti na vysoké školy.

Byl z většího statku, syn zámožných rodičů. S Ladislavem si občas dopisovali a Jindřich Ráž zůstal mu upřímným přítelem.

Rodiče svolili, Ladislav dopsal Rážovi a tento odepsal, že rád přijede. Byl úředníkem ve větším městě, lehce získal dovolenou a již v sobotu před poutí přijel a Ladislav si přivedl přítele od pošty, kam došel.

Jindřich Ráž zalíbil se rázem všem. Byl to sličný, mladý muž, tmavých očí a vlasů, vzrůstu vysokého, pěkných pohybů. S panem berním hovořil o hudbě, oběma paním zalíbil se vyprávěním o domově o životu při hospodářství a na dědíně. Hanuš Hájek též se s ním hnedle spřátelil a paní Hájková odvedla si ho i s Ladislavem na „předpouťovou“ večeři.

To že není žádné uctění tvrdila, jen tak z předchozích pouťových zbytků. Že připravila kaldouny z kachen, předek zajíce na černo, nějaký koláč na zajedění.

A Ladislav předem se těšil na omáčku s karfiolem, hříbky a žemličkovými knedlíčkami ke kaldounu, na výtečnou omáčku k zajíci, která, třeba že černá, přivodí mu růžovou náladu, paní Hájkovou ujišťoval.

Márinkou byl Jindřich ihned zaujat a netajil se tím.

Ráno o pouti, když mladí přátelé odešli, zavolal si pan berní Márinku do pokoje a řekl jí, že jí zakazuje o dnešním plesu tančiti s Lipínem.

Nečekal na odpověď a odešel.

Márinka plakala.

Babička odešla na průvod. Matka vybízela Márinku, ať jde též. A napomenula ať, půjde-li mezi dívky, se nepřidruží k Barušce Lipínové, že netřeba, aby snad byly nějaké vzkazy vyřizovány. Ať hledí sejít se s Ladislavem a věnovati se hostu, který jest všechněm milým.

Márinka nerada šla.

Vyšedši na náměstí nevešla do kostela, ale čekala až průvod vyjde. Stálo a přecházelo více lidí. Po náměstí byly postaveny kramářské boudy, méně než o výročních trzích, ale za to více jedlého zboží: perníku, cukroví a ovoce. Ovocnářské stánky obléhala vesnická mládež, jak na pouť přišla a kupovala ponejvíce máčené okurky, ku kterým prodavačky podávaly k napití láku.

Márinka vzpomněla, jak otec jim vždy kupuje pouti. Dnes o společném „tří Márinek“ svátku odbyto blahopřání u přítomnosti hosta kratčeji než jindy. Otec podal babičce balíček čokolády, matce stříbrnou pepřenku a jí svazek not. Od matky dostala ubrus kávový, žlutě a modře květovaný, se šesti ubrousky, od babičky šest desertních talířků, s krásně malovaným ovocem a od Ladislava „Večerní písně“ Vítězslava Háška.

Ale nebyla vesela, nic ji netěšilo.

Co tak po náměstí se rozhlížela, přistoupila k ní starší paní, v prostém oděvu jako nosily chudší měšťanky, na vlněných tmavých šatech měla velký převěsný šátek, vzoru samých květů v černé půdě na cíp složený a na hlavě černý, tylový čepec s modrými pentlemi.

Usmívala se úlisně. Pozdravivši řekla: „Panna slečinka mně nezná, no, nedivím se, kdepak si staré chudé prechundy taková slečna všimne. Ale mám něco odevzdat, od koho, to se panna slečna domyslí.“ Podávala Márince psaníčko, které vyňala z velké, modlitební knihy ve vazbě z červeného safianu.

„Je to od mého příbuzného, od Hondy, či od Johana. Já jsem Lipínka, teta,“ dodala, ana Márinka váhala psaníčko přijmouti.

„Paní Lipínová, já jich opravdu neznám,“ Mária se zajíkla.

„I jenom: Lipínko a vy se mi říká, taková vzácná panna slečna mi přeci nebude říkat: paní a oni. Ale jářku, jsem sprostá, ale upřímná osoba a těm dětem jsem byla třeba k lepšímu, nežli nynější paní Lipínová, která je v domě za málo víc, než jsem byla já. Ale je ta vzácná paní teta ke mně hodná, ví také proč. A jářku, panno slečno, kdyby někdy jim přišlo tuze smutno po tom, co je srdíčku nejmilějším, tož se neráčeji štítit mé chudoby a přijdou ke mně a co dál, to se uvidí,“ švadronila Lipínka a Mária div že ji nepolíbila.

V tom zavzněly zvony, průvod vycházel z kostela a Lipínka se odtrhla, pozdravujíc slovy: „Poniženě se poroučím.“

Mária vsunula rychle psaníčko, jehož obálka neměla nápisu, do modlitebních knížek a popošla.

Již zavolal na ni Ladislav. Přicházeli s Rážem, provázejíce Betyňku. Přidali se k ní a postavili se, aby viděli průvod.

Cech soukenický v našem městě měl odedávna, jak se říkalo: „privilej“, že tovaryši vystupovali co ministranti při slavnostech kostelních. I synové mistrů neostýchali se obléci si buď červenou, či v postě modrou, neb o rekviích černou spodní sutanu a bílou rochetu, které jim matky a sestry vždy čistě vypraly a krajky u rukávů naškrobily.

Mária pojednou se zarděla, poznávajíc v jednom z „velkých“, či „cechovních“ ministrantů, jak se jim říkalo, Jana Lipína.

Že si Jan způsobil v „Čestmíru“ mrzutost, nechtěl jíti mezi zpěváky, pro mrzutosti otcovy se soudruhy v řemesle, chtěl se vyhnouti kráčení za korouhví cechovní a tudíž šel mezi ministranty, již šli před baldachýnem, pod nímž kráčel děkan s monstrancí v rukou.

A Mária to bylo nějak nemilým, zdálo se jí, že Jan budí všeobecnou pozornost. Připadalo jí, že mu ten oblek nesluší, že patří se přece jenom pro chlapce, tak nějak ji to mrzelo.

„Já myslela, že půjdeš mezi zpěváky,“ řekla k Ladislavovi.

„K vůli Jindřichovi jsem nešel, aby nezůstal sám, Hanuš je mezi hudebníky, zavíří si na tympány,“ odvětil Ladislav s úsměvem.

„Pan Ráž nezpívá?“ tázala se Mária.

„I ovšem, slečno, vždyť jsme o tom již mluvili. Ale přál jsem si viděti průvod a těšil jsem se na vaši milou společnost,“ řekl Jindřich a Mária se zarděla. Přitiskla modlitby s Janovým psaníčkem k srdci. Ne, nemajíc u sebe Jana, nestála o nikoho jiného.

Po skončeném posvátném úkonu, když se průvod do kostela vracel, zůstala část obecnstva na náměstí, hlavně mladší lidé, a procházeli se mezi boudami.

Ladislav i Jindřich koupili dívkám pouti. Ladislav s mnohými žerty vnučil Betynce velké srdce s nalepeným obrázkem objímajících se milenců a nápisem: „Z lásky“ z bílého cukru na červené půdě.

Jindřich podal Mária balíček jemného marcipánu a do většího balíčku vybral lepší cukroví pro laskavé hostitelky domů. Též do většího sáčku koupil pěkných hroznů.

Mária byla zamlklá a k Betyncině dotazu, jak se těší na večer na ples, řekla, že skoro nic, že je nějak unavena, že ji pobolívá hlava, že bylo před poutí mnoho práce.

„I jdi, to všechno hudba spraví. Já trochu kašlu, pan doktor včera v lékárně řekl tatínkovi, abych prý mnoho netančila, raději ať na ples nejdeme, ale tatínek, že ještě sám rád tančí, se smál. A řekl, že pro mladé lidi je prý nejlepším lékem hudba. Totiž řekl: nejlepší medecinou basa,“ Betyнка usmívala se šelmovsky.

„Churavíte, slečno?“ otázal se Ladislav starostlivě.

„I toto, trochu kašlu. Nějak jsem se nachladila, ale to přejde samo sebou. Pan doktor, že mne včera viděl si toho všimnul, chtěl mi předepsat prášky, ale já jsem prosila tatínka jenom o ibišové a sladové pokroutky, ty já ráda. A prášky mi tatínek nedá, darmo by měla maminka starost. A tanec si zakázat nedám,“ pohodila Betyнка hezkou hlavíčkou.

Márinka spěchala domů. Ladislav šel doprovodit Betyнку a Jindřich se ovšem přidržel Márinky.

Doma podal dámám pouti a též takový menší balíček cukroví a hroznů donesl paní Hájkové. Tato pozornost líbila se všem třem paničkám.

Márinka se převlékla, vsunula Janovo psaníčko do kapsy domácích šatů a hleděla nalézt příležitost, aby si je přečetla.

Vyběhla do zahrady, že donese zelenou petržel do polévky. A tam v besídce, kam nebylo z bytu viděti, vyňala psaníčko, políbila a jehlicí z vlasů vyjmutou opatrně obálku rozřízla.

Nebylo v ní psaníčko, jenom navštívenka, jaké byly tehdy právě v módě. Takový lístek ozdobný, kde v černé půdě se nacházela kytička růží a poměnek; na růžové stuze ji ovíjející byla vepsána písmena: J. L. a M. K. Na zadní bílé straně pak veršík:

„Věrná láska srdce sílí,
ona pouta roztřeše,
spojí různé světa díly,
v žalář nebe přenese.“

Nebyl to zvláště pěkný, ten veršík, který Jan Bůh ví kde slyšel a napsal. Napsáno těžkou, peru odvyklou rukou, s pravopisnými chybami, neúhledným písmem — ale Márince zdálo se toto blahopřání k svátku, jakým se psaníčko Janovo objevilo, býti největším skvostem světa. A že vepsal začáteční písmena jich obou jmen, to připadlo jí tak něžným, že to místečko na lístku zlíbala.

Matka ji volala, i spěchala prostírat na stůl. Vklouzla do menšího pokoje, kde byla do prádelníku si uložila modlitby a vložila do nich opětně ten lístek, tu nejdražší svou památku, jak si jej nazvala.

Pan berní donesl dámám pouti, byl vesel, chválil vydařenou kostelní hudbu a smál se jak si při požehnání u sochy Hájek zavířil na tympány, až se to rozlehlo jako bouře.

Vyzval paní, aby podala svačinu v besídce a pozvala Hájkovy.

„Také na to myslím,“ řekla paní a Mária byla skorem ráda, že nemusí se věnovati Jindřichovi, o kterém soudila, že se do ní zamiloval.

A pohledy Hanuše Hájka jí to potvrzovaly. Bavilo ji, že — žárlí . . .

Pouťový ples se vydařil.

Když Mária vešla, postřehla záhy Jana. Byla v rozpacích, jak mu to má sdělit, že s ním tančiti nesmí.

Namanuly se jí Baruška s Cilinkou. Hned ji chopily každá z jedné strany pod paži a vykládaly, že se bály, že neprijdou do plesu, že se panímáma rozstonala. Ale panímáma, že poslala tetu Lipínku pro slečnu Cibulka, a ta, že šla s nimi ráda do plesu, těšíc se, že uvidí prý trochu radosti a mladosti, a že jí pan Johan uctí.

Trůnila na divadelním jevišti, kde netančící maminky a gardedámy sedávaly, oděna staromódní svojí parádou. Hedvábné šaty samý volant a krajky, převěsný hedvábný šál, mnoho šperků vzala a ovívala se střídavě vyšíváním kapesníkem a staromódním do kulata se rozvírajícím vějířem. Jmenovala vějíř „vádrdle“ a leckdy jej mladým dívkám, svým žačkám ukazovala, jakož i držátko na kytici, nad jehož perleťovou násadkou v kalíšku pozlacených ozdůbek měla zastrčenou kytíčku květů pelargonii a resedy, ku které ob chvíli přivoněla, pohlédnouc při tom vždy do malého zrcátka, které bylo na jedné straně kalíšku zasazeno.

Nebyla lidem stará panna pranic k smíchu, měli z ní radost, a pánové donášeli jí k připití vína, paničky podávaly jí cukroví, Jan rovněž ji nezapomněl, a slečna Cibulka tonula v blaženosti, těšíc se, že se její svěřenky dobře bavily. I ostatní její nynější či bývalé žáčky, pokud zde byly, přišly slečnu Cibulka pozdravit.

Těž Mária. Ale odcházela od ní mrzuta. Řekla jí totiž slečna Cibulka, aby si dala pozor, že se o ní po městě nehezky mluví.

Jan se k Márince neblížil.

Po drahé chvíli přišla jí řící Baruška, že Ladislav mu vyřizoval, že s ním Mária tančiti nesmí; jak by pro ni přišel, že by šla ihned domů. A že paní berní a paní okresní jemu i jí i Cilince na pozdrav ledabyly poděkovaly.

Mária byla smutná; tančila mnoho, ale nedbala se bavit. Říkala, že jí bolí hlava, a nedbala škádlení družek, zda to přijel za ní ženich.

„Nevzdoruj,“ zašeptala jí matka, volajíc ji k sobě, aby jí upravila stuhu na šatech, ač to nutně potřeba nebylo.

„Nevzdoruji, ale netěší mne to zde,“ odvětila Mária.

Po půlnoční přestávce zahrána tak zvaná „volenka“.

Mária pojala myšlenku, že dokáže Janovi, jak ho má ráda.

Jan tančil málo. Byl smuten nad vyřazením Ladislavovým i proto, že byla včera a dnes u nich opět mrzutost, a matka chorobu více předstírala, aby nemusila mezi lidmi.

Při čtverylce, když tančen „dvojitý řetěz“, podařilo se Márince, ani tančili s Janem v téže koloně, pošeptati mu díky za gratulaci a stiskli si aspoň ruce.

Při volence spěchala Mária co nejrychleji a vzala prvně k tanci Jana.

„Způsobíš si mrzutost,“ řekl váhaje.

„Ať! Zde mrzutost nebude, a doma něco snesu,“ odvětila Mária a vtáhla Jana do kola.

Sotva několik kroků zatančili, zastavil je Ladislav, vzal Mária do náruči a tančil s ní dále.

Nepromluvil, jen pokynem hlavy ukázal sestře na jeviště, kde u paní a tchýně stanul pan berní.

„Poslali tě nebo —?“ tázala se Mária.

„Sám jsem tě sledoval. Prosím tě, pamatuj, že máme hosta! Ať Jindřich nezví o tom, co nám zkalilo utěšený ro-

dinný život, o kterém jsem mu vždy vyprávěl," šeptal Ladislav naléhavě.

Márinka pohodila hlavou a vvinuvši se Ladislavovi, usedla do výklenku okna, u něhož stála. Nehodlala více tančiti, chtěla dokázati svému Jeníčkovi, jak ho má ráda.

A nevyšla z výklenku.

Ladislava, který k ní chtěl přikročiti, vzala k tanci Betyňka. Tiskna její ručku, zapoměl na sestřin kousek, jak její zachování se nazval.

Dozněla hudba. Paní berní sešla s jeviště, šla k Márince a řekla přísně: „Jdeme domů! Tatínek chtěl doprovodit babičku, byl by se ještě vrátil, a byli bychom setrvali, ale tvoje chování nám vše pokazilo! Ladislav s panem Rážem asi zůstanou. Pojď!“

Márinka šla bez odmluvy.

Sotva vyšli na ulici, počal pan berní činiti Márince přísné výčitky, a matka a babička přidávaly.

Pan berní vedl tchýni, paní uchopila Márinku pod paži, cítila, že se dívka chvěje, ale nedbala toho.

A doma teprve rozpoutala se bouře nad Márinčinou hlavou.

Márinka neodpovídala; přimyslí si okamžik, kdy Jan ji vinul v náruči, cítila se nešena jeho pohyby, slyšela v duchu taneční hudbu a nedbala hněvných slov otcových.

„Proč neodpovídáš? Odpověz!“ zněl otcův přísný hlas.

„Odpověz, nevzdoruj, slib!“ napomínaly maminka a babička.

„A co mám slíbiti?“ tázala se Márinka; nebylať otcova slova vskutku pojala v sluch.

„Že se toho drzého chlapa, toho řemeslníka, zřekneš!“ přísně děl otec.

„Ne, tatínku, nikdy!“ zvolala Márinka, pozvednouc hlavu.

„Márinko!“ zvolala matka.

„Pane zeti!“ vzkřikla babička.

Pan berní uhodil Márinku, a po prvé ráně sledovala druhá a třetí — dívka se zachvěla, uhnula — —

Babička vtáhla dívku do kuchyně a vstoupivši znovu do pokoje, kam byli všichni první vstoupili, chlácholila rozhněvaného zete.

„Ona poslechne, ona musí poslechnouti,“ volaly obě paní.

Márinka svlékala se z plesových šatů, nerozsvítivši. Zasklenými dveřmi z pokoje prosvítalo světlo, bylať paní berní první rozžehla lampu.

Márinka cítila, že krvácí z nosu; jak ji byl otec uhodil, byla rána sesílena pečetním prstenem, který měl na prstu.

„Máš pravdu, k vůli hostu se musím opanovat, uklidnit,“ řekl pan berní.

Ráž spal v malém pokoji, a věru teprve nyní napadlo paní berní, nač dříve nepřišla, že musí nyní, až se s Ladislavem vrátí, projítí kuchyní, kde spí matka její s vnučkou.

A již vešla do kuchyně, nařizující Márince, ať se rychle odstrojí a ulehne, aby se zabrala do spánku, než se vrátí Ladislav s Rážem. Mrzela se, že nepřijali nabídnutí paní Hájkové, že by mohl spát i u nich, když byla byt po zemřelých domácích za pěkný pokoj upravila, ač nadále v předním pokoji se synem spala. Zadní kuchyně použila za spíži.

Rozžehla a zalekla se, vidouc, že dívka krvácí.

„Bylo-li toho potřeba?“ řekla a nevrle namočivši ručník do vody, podala jej Márince. Pokračovala tvrdě: „Není třeba, jak tatínek říkává a řekl, aby byly u nás mrzutosti. Nepůjdeš více do žádné zábavy! Zítra bude v „Besedě“ věneček „na doslavenou“, jak se říká. Zůstaneme doma. Zkazila jsi nám svátek i pouť a máš po všech zábavách, pokud otce neodprosíš.“

Márinka omyla se a ulehla, vzavši si mokrý ručník k ruce a postavivši větší hrnek s vodou na židli k posteli.

Paní berní rychle zatápěla a vešedší matce řekla, že uvaří rychle manželi trochu černé kávy, aby mu rozčilení neškodilo.

„Tak, tak, Márinko! Obsluž pana manžela, zaslouží si to. Takový otec, a má se tak hněvat,“ řekla stará paní.

Byla teplá voda po ruce, a tudíž káva brzy uvařena. Babička se odstrojila a ulehla, nepromluvivši již na Márinku.

Paní berní nesouc kávu do pokoje, dala matce dobrou noc; na Márinku již nepromluvila.

Márinka nemohla usnouti; slyšela, jak babička chřestí mezi prsty zrnky růžence, který se před usnutím modlívala.

Zaslechla asi po dvou hodinách, jak vchází Ladislav s Jindřichem; prošli rychle, tiše kuchyní, a bylo ticho v celém domě.

Teprvé samým ránem usnula.

* * *

Ráno vzbudila ji babička, díc, že musí se pospíšiti s úklidem, než se mladí pánové vzbudí. Též paní berní vstala; když přišla do kuchyně, pozdravila matku jako vždy políbením ruky. Když jí Márinka líbala ruku, nepohlédla na ni.

Schystaly snídání v kuchyni, a když pan berní přišel, a Márinka mu líbala ruku, nepohládl, nepolíbil ji jako jindy.

„Není třeba, abych s tebou dále a více mluvil, abych se zlobil. Ale moji vůli znáš,“ řekl tvrdě, a Márinka sklopila hlavu.

Posnídali; pan berní odešel, a chystáno na oběd.

V tom zakle páno, a na pozev vešel — Jindřich.

„I pane Ráži, odkud to jdou?“ podivila se babička.

„Nechtěl jsem Ladislava budit,“ řekl Ráž, políbiv oběma paním ruce a pozdraviv Márinku. „Otevřel jsem okno a vyskočil do zahrady, a nyní přicházím se ptáti, jak se dámy vyspaly, a prositi o snídání.“

Obě paní si přikývly, jak líbí se jim milý Rážův způsob, a paní berní podala mu snídání.

Hlásil se, že nebude snídati sám, že k vůli němu mohou dámy vypít si o koflíček kávy více, tím spíše, když je pouf a opravdu nalila paní berní matce, sobě i Márince a přisedly, když byla paní berní rychle ještě znovu kávu zavařila. Smetany bylo dosti.

A nyní veselým způsobem počal poštovní úředník vyčítati dámám, že jich včera v plesu neužil, že si netroufal zajít na jeviště k nim prositi o taneček, ale že čekal, že se nad ním smilují při volence.

Obě paní se smály.

„Tohle říká Ladislav pokaždé paní Hájkové,“ řekla babička.

„Ó paní Hájková nám vyčetla, když jsme šli společně z plesu, že jsme ji neprovedli. A za to nás pozvala na přesnídávku, prý na zbytky,“ řekl Jindřich.

„Také máme dosti zbytků, ale ovšem nesmíme paní domácí pokaziti radost,“ řekla paní berní, pohlédnuvši na matku.

Dorozuměly se tím pohledem, že synův přítel asi ví, proč z plesu odešli dříve, proto že asi nevytknul Márince, že při volence pro něho nepřišla.

Veselý hovor probudil Ladislava.

Ozval se a bylo slyšeti, jak se myje. Vešel a hlásil se o snídani.

Márinka vstala od stolu a šla do pokojů uklízet.

Ráž šel, jak řekl, podívat se na Hanuše, s kterým se úplně spřátelil.

Když odešel, pověděl Ladislav matce a babičce, že měli nemilý výstup s Janem Lipínem, který mu přišel vytýkati, že vzal mu sestru z kola, Rážovi že spílal přiběhlíků, který se vtírá do rodiny. Hanušovi že řekl, že se o Márinku marně uchází, že je u ní „Hajínkem Žájkem“ a jeho matka že dělá klevety.

Jen Hanušově rozvážnosti že bylo co děkovati, že nerozpoutala se větší mrzutost. Že chtěli pánové nechat Jana vyvésti, Hájek poukazoval, že je podnapilý, ale ze spolku „Čestmír“, že bude asi vyloučen.

Sestry Janovy že plakaly, když se jim to povědělo a slečna Cibulka že je odvedla domů, nečekajíc na Jana. Že pověděla paní Hájkové, že se mrzí, jak se jí ta zábava, na kterou se po letech dostala, pokazila a že se vícekrát nezmýlí, aby dělala „gardedámu“ řemeslnickým dcerkám, do-

konce již ne „soukenickým roztahám“, takové dotěrné „soukenické pýše“.

Chválil Ráže, jak je taktním, že se vzdálil, aby on to mohl rodině sdělit.

Pak šel za přítelem a za chvíli bylo slyšeti přes slň veselý smích, důkaz, že se mladí lidé dobře baví.

Ještě před polednem přiběhla paní Hájková, vědoucí již mnoho klevet o Márince. Že jen proto to povídá, že má slečinku ráda, jinak že by toho neřekla, opakovala několikrát. A nezdržela se dodat, jak je to jejímu Žanynkovi líto, že mu slečinka dala takovou přezdívku.

A že to udělá synovi k vůli a zvykne si nazývat ho Hanušem.

Márinka nepromluvila. Chystala paní berní k obědu nějaký jemný nákyp a nařídila dceři, aby třela máslo se žloutky a cukrem a ušlehala sněh. Viděla, že Márince se chvějí ruce i rty, ale nevzala jí tu kuchyňskou práci z rukou, aby mohla odejít, by nemusela ty klevety vyslechnouti.

Tak pojednou trestali manželé Kulichovi milenou dcerku.

Vrátivši se z kanceláře paní berní, stěžl přemáhal svoji mrzutost a vymlouval se na bolení hlavy.

Ladislav s Jindřichem a Hanušem šli odpoledne do lesa, večer do věnečku a Márince vyčetla babička, že pokazila si zábavu pro dnešek i pro další dobu.

Ještě čtyři dny pozdrželi Kulichovi Jindřicha a když tento chystaje se k odjezdu zval Ladislava, aby jel s ním, pobýti u jeho rodičů, kde chce strávit zbytek dovolené, tu jel Ladislav rád. A rád jel i Hanuš, jehož též Jindřich vyzval.

Školní rok začínal tehdy po sv. Václavu a Hanuš si dopřál té vyjížďky.

Den po odjezdu tří mladých přátel byla u Kulichů opět mrzutost.

Došlaf k berním Cilinka Lipínová s prosbou, aby jí Márinka zapůjčila nějaké vzorky háčkovaných kraječek.

Márinka byla ochotna, leč paní berní řekla, že se jí zdá, že přišla slečinka s nějakým vzkazem. Že Márinka

nesmí vzkazy přijímati a ať si slečinka vypůjčí kraječky kde chce.

Cilinka odcházela téměř plačíc a Mária byla tak vada, že trpce plakala.

Ale v duchu jákala, že beze vzkazu ví, že na ni bude Jan čekatí.

K večeru vzala si záminku, že donese botky k obuvníku, bydlícímu blíž hřbitova, ku správě.

Donesla a zaběhla na hřbitov.

Jan již čekal a šli hnedle po svahu leskem zpět.

Domluvili se, že sejdou se u tety Lipinky, která Janovi již slíbila, že pro něho dojde, kdyby Mária tam přišla.

A nepovážlivá Mária slíbila, uklidňujíc milence ujištěním, že Ráz se jí vůbec nedvořil a Hájka že si rozlobila.

A šťastna, že podařilo se jí rodiče oklamati, toho dne usínala.

XI.

Ladislav psal z Prahy, že se mu lékařské studium líbí, že jest spokojen a že se těší na Vánoce.

Ale že se doma shledá s nesvárem toho netušil.

Dopsal mu před příjezdem, aby přítel Hanuš přece věděl, co se děje.

Nepovážlivá Mária scházela se s Janem u tety Lipinky. Domek paní Lipinové byl na blízku domku, nyní Hájkova, a Mária dovedla najít si záminku, aby se dostala z domu večer, kdy mohl Jan dojít. Nebývalo třeba ani, aby Lipinka pro něho doběhla, chodíval k ní sám ob dva, tři dny a Mária přišla, kdy mohla. Chodívala na večer pro mléko do většího hospodářství, šla podle domku či chalupy, kde se posud u Vobeckých říkalo a již tam vklouzla. Zastala Jana téměř vždy, a pro mlíčko doběhla jí teta.

Šafářka, která jí mléko vydávala, nestarala se o to, co se děje ve městě a nebylo jí nápadno, že se džbánkem a vyřízením od berních chodí stará Lipinka.

Nezastala-li Mária Jana, běžela teta pro něho, to byl vždy v nedaleké hospůdce a hned přišel.

Matka a babička uvěřily Márince, že musí v tom dvorci Michálkově déle čekat a že někdy jdouc stejnou s jinými pro mléko přišedšími děvčaty neb známými ženami řemeslníků ze sousedních ulic, si trochu pohovoří a se pozdrží.

Náhoda, jaká někdy s lidmi hraje a osudy určuje, chtěla tomu, že paní Hájkové bylo odřeknuto mléko, kde je brávala, ani přišli v tom místě nehodou o krávu.

Že byly Kulichovy paničky s mlékem od Michálků spokojeny, došla si paní Hájková též do dvorce. Smluvila se, že bude chodívati pro mléko ob den, smetanu a máslo dle domluvení.

Chodila pro mléko ráno, že večer nerada vycházela a že měla pak, jak říkala, to dopoledne kratší. Vráťivší se z kostela, došla si pro to mléko.

Tu jednou za sněhové vánice, řekla jí šafářka, proč si nenechá donášeti mléko od staré Lipínky, která častěji donáší toto berním, kteří u ní bydlí.

Paní Hájková natáhla obě uši, tázala se šafářky, jestli slečna berních nedochází vůbec a uslyšela, že dojde tato někdy dva i třikrát za sebou, někdy třeba tři dny ne. Lipínka, že donese peníze, vyřídí, přejí-li si berních více mléka třeba sbíraného k zadělávání těsta, smetanu kyselou či sladkou, máslo či tvaroh.

Pověděla to šafářka úplně bezelstně, byla by tak pověděla i jiným o jiných, chlubila se ráda, jak od jejich pánů lidé rádi kupují.

Paní Hájková řekla, že se ráda projde a že přijde třeba někdy večer se slečinkou berních.

A asi za dva dny řekla u berních, že by třeba chodila pro mléko do Michálkova dvorce večer, zároveň se slečinkou.

Mária se zarděla a zbledla, pohleděla na paní Hájkovou nedůvěřivě a pak řekla volně: „Když je jim libo, paní domácí“

Říkali tak u berních více žertem někdy paní Hájkové. Ladislav ten žert zveličil tím, že učinil téměř celou před-

nášku o tom, že jak se říká: královna matka, může se říkat: domácí matka. A dodal, že může paní domácí, když se jí bude zdát, že to a ono konala, bude-li chtít vsadit do loterie, brát za sebe „numero“, jaké patřil na královnu.

Paní Hájková se tehdy nasmála do umdlení a tomu „Luciperovi“ usmažila za tu „legraci“ talíř jablkových věnečků.

Že Márinka toho slova užila, seznala paní Hájková, že si jí chce jaksi předcházeti a umínla si, že dívce, která by jí bývala co nevěsta synova velice milou, nezpůsobí zbytečně mrzutosti a žal.

Příštího večera zastavila se paní Hájková pro Márinku a šly spolu.

Bylo tmavo, jen sníh trochu vyšeřoval, vyšlapanými a proházenými cestičkami se hezky šlo.

Když přišly k Vobeckých domku, tu ozval se na zápraží hvizdot.

Přecházel tam Jan a dle úmluvy s Márinkou hvízdal po chvilkách nápěv písničky: „Když jsem šel přes lávky,“ podle toho zvěděla hned, že na ni již čeká.

Trhla sebou.

Paní Hájková pravila mírně, ano vřele: „Slečinko, někdo na nich čeká, myslím, že by to nebylo pánům rodičům milo, kdyby to zvěděli.“

„Chtějí to žalovat?“ tázala se Márinka prudce.

„Nerada bych to pověděla, žalovat by neměly říkat, já nežaluji, vždy jsem všechno pověděla před nima a Bůh ví, že nerada. Slečinko, nezarmucujou pány rodiče. Ten člověk pro nich není, zkazily by si život, kazejí si mládí. Mohou mít hodného člověka, postavení pro nich přiměřeného, zkazejí si takhle pověst — —.“

„Nechají si svá napomínání, paní Hájková, žalují si rodičům, jestli mají z toho radost, když budu trpět, když budu týrána, když budu plakat —,“ Márince přerval vzlykot řeč

„Nepláčou, slečinko, vždyť povídám, že jim nechci dělat mrzutost, naopak, chci jich mrzutosti uchránit. Ale ne-

chají též těch spolků s Lipínkou, taková ženská jich chce využítkovat tak, jako svého příbuzného. Bez odměny jim na ruku nebude," paní Hájková pověděla zaražené Márince, jak zvěděla, že Lipínka místo ní pro mléko chodívá a se domyslíla, proč se to děje.

A musela si říci, že Lipínka opravdu hledí svého užitku. Požádala již Márinku o nějaké záplaty plátěné, ku správce prádla, má-li takové po ruce, o bavlnu k podpletení punčoch, o niti k šití.

A Márinka vzala ty věci doma, čehož si nikdo nepovšimnul, donesla i kusy hedvábí a stuhy na zimní čepce i podšívku i vatu k tomuto, bylo u nich takových věcí dosti.

A leckdy buchtu, i kousek pečeně donesla, od koupenného másla a tvarohu kousek odkrojila, jen aby se tetě Janově zavděčila.

Byla zmatena, rozpačita, nevěděla, co by řekla, a když paní Hájková umlkla, počala ji prositi, ať o věci u nich nemluví, ať nemluví vůbec o Janu Lipínovi.

Paní Hájková znovu ji ujišťovala, že nechce, aby měla k vůli ní lítost. A počala mluvit o svém Žanynkovi, či Hanušovi, jak ten by Márinky si vážil a měl ji rád.

Márinka neodpovídala a když došly do dvorce, hleděla, aby byla brzo odbyta.

Paní Hájková taktéž spěchala a když vyšly, tu řekla k Márince vlídně, trochu chvějícím se hlasem: „Chtějí-li, slečinko, zastavějí se na chvílku u té Lipínky a řeknou ji, anebo tomu, který jich tam očekává, že víckrát nepřijdou. Jdou, já tu počkám, abychom přišly spolu, jak jsme spolu odešly.“

Márinka bez odpovědi rozběhla se k domku paní Lipínové.

Bylo tmavo, ale zachumelené stromy a keře v zahradě prosvítaly mezi šerí, vypadaly jaksi strašidelně, příšerně, Márince připadlo, že jest to zde jako na hřbitově a zachvěla se.

Jan přicházel již ji vstříc.

„Co se stalo? Proč jsi se nestavila? Poznal jsem tě i po tmě. S kým jsi to šla?“ těmito otázkami zahrnul dívku.

Márinka překotně mu počala vyprávěti.

Jan se rozlobil a Márinku téměř odstrčiv, rozběhnul se k paní Hájkové a počal jí, ani nepozdraviv, vyčítati, že se plete mezi něho a Márinku. Že ví, proč to dělá, že chce Márinku donutiti, aby si vzala toho jejího kantora, že si myslí, že s domkem po krejčím koupili si i berních rodinu, křičel, byl hrubým.

Paní Hájková zprvu strnula.

Pak řekla klidně: „S vámi, (že mu řekla: vy, dala již na jevo, že považuje řemeslníka za něco nižšího) pane Johan Lipín, se hádat nebudu. Slečinko, jdou se mnou a dobře udělají.“

Márinka hleděla se vytrhnouti Janovi, který jí držel za ruku, postřehla, že chodci kolem se již zastavují a naslouchají vádře. Jan ji nechtěl pustiti, uklouzla, padla k zemi a rozbila ždbánek s mlékem.

Vykřikla.

Jan se leknul, zda si neublížila a sehnul se k ní.

Povstala a řekla bezradně: „Co nyní?“

„Jen jdou se mnou, slečinko, přenechám vám na snídání od svého mléka, nemá-li paní berní ode dneška svařené. Ale jdou,“ vyzývala paní Hájková

„Jdou si sama, stará klepno,“ osopil se na ni Jan.

„Již jdu,“ odpověděla a odcházela rychleji, než byla posud šla.

U samého domku dohonila ji teprve Márinka. Prosila ji s pláčem, ať se nehněvá, ať doma ničeho neříká, že ještě se ke všemu na ni Jan rozhněval, že žárlí na jejího syna, že řekl jí, ať si dělá co chce, že jí již nevěří.

„To jsou plané řeči,“ odvětila paní Hájková. „Dnes se rozlobí a zítra jim nadběhne, anebo bude jim vzdorovat a oni mu vzkážou, nebo nadejdou sama. Lidé, kteří vyřídí, se najdou, mívají z toho klevetníci radost, takové věci podpo-

rovat. A já jsem pojednou u soukeníka Lipína, u řemeslníka, starou klepnou, to bych si nemusela dát líbit.“

„Paní Hájková, pro Boha jich prosím, vždyť byly také mladá, také měly někoho ráda,“ prosila Márinka.

„Oč se jedná?“ ozval se tu hlas pana Kulicha, který se vracel právě z hostince a slyšel řeč paní Hájkové.

„Nestůjme na ulici, nemusí nás nikdo vyslechnouti,“ řekla paní Hájková. „Dám si mléko domů a přijdu hned k nim, pane berní. Nyní nemohu již zamlčeti, co se děje a dělo.“

Vešla do bytu, odhodila vlňák a kabátec a vešla k bernímu do kuchyně, kde pan berní na zbledlou, uplakanou Márinku dotíral přísnými slovy, kde byla a oč paní Hájkovou prosila.

Paní Hájková vejdouc, usedla podle paní Selicharové na pohovku a řekla klidně: „Musím tedy, ač nerada, povědět. Kdyby mne slečinka byla poslechla, nebyla bych pověděla, leda, kdyby se bylo dozvěděla odjinud a já byla tážána. A povídám nerada.“

Paní berní zatím přiměla manžela ku svléknutí zimníku, který v kuchyni pověsila. Zimní kožešinovou čepici, rukavice a hůl položila na Márinčinu postel.

A paní Hájková vyprávěla o náhodném hovoru s šafářkou v Michálkově dvorci, o tom, jak chtěla slečince v dobrotě její počínání rozmluviti a jak to dopadlo. Omlouvala Márinku, řkouc, že chtěla Lipínovi a jeho tetě sdělit, že více nepříjde a že to dopadlo jináče.

„Oni jsou dobrá duše, paní Hájková,“ řekla paní Selicharová.

„A upřímná přítelkyně,“ dodala paní Kulichova.

„I stará klepna jsem, jak mi pan Johan nadal,“ odvětila paní Hájková skoro s úsměvem. „Od takového řemeslníka, soukeníka, pána od stavů, mne to nemůže ani urazit. A kdyby nemlčel a dělal řeči po lidech, je zde syn a zastane se mne. Tož slečinko, nemají mi za zlé, nerada jsem na nich, jak asi řeknou, žalovala. A jsou ujištěna, že

vzdor tomu jejich poblouzení, i já i syn si jich nepřestáváme vážit. Dej Pán Bůh dobrou noc!"

A již byla ze dveří, nechtěla býti přítomna výstupu, který že nastane tušila.

Postála v síni, otevrouc první dveře svého bytu. Hanuš vyšel.

„Co je maminko?“ tázal se.

Rychle mu pověděla, zatím co ozýval se z bytu Kulichova hněvivý hlas pana berního a Márinčin hlasitý pláč.

V tento zaslechli výkřik, bolestný výkřik a ohlas rány.

Pan Kulich v hněvu uchopil hůl a Márinku uhodil.

Volání obou paní se vmísilo, Márinka otevřela dveře, vyrazila do síně a potácejíc se pádila ku domovním dveřím.

Hanuš ji zachytil, odevzdal matce a se slovy: „Maminko, vezmou ji k nám,“ vběhl ke Kulichovům.

Paní Hájková zavedla Márinku do kuchyně, chlácholila plačící dívku vlídnými slovy, posadila ji, podala jí sklenici vody, nalila skleničku vína, naslouchajíc napjatě ku dveřím.

Za chvíli přišel Hanuš.

Neoslovil Márinku, obrátil se k matce se slovy: „Maminko, vezmou slečnu do pokoje,“ já si lehnu vzadu. Až ráno si milostpaní pro slečnu přijde, pan berní jest tuze rozčilen, netřeba více vády. Dobrou noc, slečno, dobrou noc, maminko.“ A políbiv matce ruku, šel do zadního pokoje.

Matka běžela za ním mu odestlati, kynul jí, ať jde k Márince.

Zavedla ji do pokoje a po drahé chvíli teprve uložila, ujišťujíc jí, že jsou peřiny před několika dny čistě povlečeny a že se nikdo nedozví, že u nich přespala.

Ještě vnutila dívce skleničku vína a pak teprve ulehla sama.

Márinka, která jen a jen plakala, usnula brzy, ale zpola neklidně.

Když druhého dne pan berní do kanceláře odešel, přišla paní pro Márinku.

Poděkovavši paní Hájkově, nepromluvila na Márinku a odvedla ji.

Doma podala jí schovanou kávu a řekla přísně: „Obávám se, aby tatínek neměl nemoc z toho hněvu. A řeknu ti zrovna, že pošle dnes dopis starému Lipínovi, ať zakáže synovi, aby byl konec té neblahé známosti. A ty máš domácí vězení. Raději budu platit posluhovačce od donešení všeho a ty se projdeš jen po zahradě, nebo půjdeš s babičkou do kostela, ale s tím soukeníkem se více nesetkáš. To jsme se na tobě dočkali. Tohle ti schovám na památku,“ paní Kulichová ukázala Márince ve dva kusy přeraženou hůl — otec o dceřino tělo včera tuto v zlosti přerazil — — —

„Má děvečko ubohá, dej si říci, odpros tatínka,“ domlouvala laskavě babička. I na matce viděla, seznávala Márinka, že tato se k přísnosti nutí, byla bledá do sinava, nevyspalá a oči nesly stopy pláče.

Márinka se mlčky myla a česala, snídani odmítla, díc, že ji paní Hájková vnutila kávu.

„Nebýt domácích, nevím co by se bylo dělo. A kdyby se byl pan zeť dověděl od jiných — Márinko, Márinko, neúvaluj si hněv rodičů na svědomí,“ babička slzela a hladila Márinku po hlavě, nedovedla se hněvati na svého miláčka.

Po chvíli vešla paní Hájková. Řekla, že se dnes také nedostala do kostela, že jde ale nakupovati a že ráda donese Kulichovým co si přejí.

„Nejednej posluhovačku paní berní, darmo by ženské řeči po městě roznášela. Já ráda vypomohu, vždyť nemám tolik na práci i to mléko ze dvorce donesu, pokud se pan berní na slečinku neudobří. Povídal Hanuš, že tak pan berní ustanovil, že nesmí slečinka vycházet. No, to tak v prvním hněvu, až slečinka odprosí, bude zase dobře.“ vlídně hovořila paní Hájková a paní Kulichová ráda přijala její nabídnutí, díc, že se později Márinka sama paní Hájkové odslouží.

Že Hanuš dopíše panu Ladislavovi, řekla paní Hájková paní berní v síni a tato vřele děkovala, díc, že neměla by síly sama to vše synovi psáti. —

A nyní se vlekly Márince neutěšené dny. Nákupy obstarávala paní Hájková i matka, pro mléko do Michálkova dvorce chodilo děvče z vedlejšího stavení, donášejíc je též paní Hájkové.

Márinká krom domácí práce šila. Věci do výbavy, které jí netěšily. Otec na ni nemluvil, matka odpovídala na dotazy, sama krom nařízení práce v domácnosti jí zřídka oslovujíc, babička laskavě domlouvala, ať Márinka otce odprosí.

Jednoho dne, přišedši z kostela, vyprávěla babička, že čekala na ni paní Lipínová, s kterou se věru neznala. Že se jí představila, pověděla, že její nevlastní syn slečnu berních více obtěžovati nebude. Že byla po obdržení dopisu pana berního u nich velká mrzutost, nejtrpčí chvíle, že zažila ona sama. A div, že nebyla Lipínka z domku vypovězena.

Paní Selicharové líbila se paní Lipínová, tím více, any shodovaly se v mínění, že by Márinka pro Jana a Jan pro ni nebyl. Tím více, an bude nucen hledati si zámožnou nevěstu. Rozešly se v dobrém, paní Lipínová vzkázala paní berní poručení a Márince pozdravení.

Márinka plakala.

Příštího týdne přijel Ladislav.

Sotva se trochu zotavil po cestě v mrazu, počal domlouvati sestře, ať odprosí, usmíří otce, ať nepokazí se Vánoce.

A přímým dotazem uhodil na Márinku, proč neodpověděla jeho příteli Jindřichovi na zaslané dva dopisy.

A Márinka řekla chladně, že o nich ví jenom ona, že náhodou odevzdal jí je listonoš současně s těmi, které psal on, Ladislav, rodičům. Že neodpověděla na prvý, obsahující vyznání lásky, tím méně na druhý, naléhající o odpověď. Že byla ráda, že nikdo z rodiny o tom nevěděl, že nebyla k odpovědi nucena. Obě psaní, že spálila. Že matka

nebyla v kuchyni když listonoš přišel, ani poprvé, ani podruhé a že tedy odevzdala jen dopis Ladislavův.

„Co s tebou?“ lekala se matka a babička smutně pohlížela na dceru i vnučku.

„Neříkejme to otci,“ pravil Ladislav. „Oblíbil si Jindřicha jako každý, kdo ho pozná a jistě by ho rád přijal za zetě, — za syna.“

„Jak by ne,“ zvolaly obě paní.

„Psal pan Ráž, že by se mohl ženit tak za dva roky, to ještě na malou službu, že by mu rodiče posílali potraviny co statek nese,“ jaksi úsměšně řekla Mária.

„To věřím, z takového statku. Tam je všeho dosti, byli jsme tam pohostěni jako u vrchnosti. A ti lidé takoví prostí, milí. Sestřičku má Jindřich Haničku, takové poupě sedmnáctileté; bratr, co ujme statek, je hospodářem téměř náruživým, odbírá hospodářské noviny, kupuje stroje a —.“

„To jsi nám vše povídal, jak jsi odtamtud přijel, Ladislave a od pana domácího jsme to také musely kolikrát vyslechnout,“ zase tak úsměšně řekla Mária.

„Proč jsi neukázala ta psaní? Proč jsi nám nic nepověděla? Proč jsi neodepsala?“ dotírala matka na Mária.

„Abyste mne nenutili. A proč bych odpovídala, když toho poštovního úředníka nechci. Myslila jsem si, že žádná odpověď, jest také odpověď,“ vzdorně řekla Mária.

„Ale, ale, tohle bude smutný štědrý večer,“ pravil Ladislav a svěřil hlavu na prsa.

Babicka pravila smutně: „Toho déle nevydržím. Ten nesvár v rodině mne tuze trápí. Jestli Mária, tatínka neodprošíš, odjedu na svátky do Prahy k mé staré přítelkyni, kde jsi byla na cviku. Snad tu cestu vydržím.“

„Maminko, pro Boha, co by jich to napadlo!“ lekala se paní berní.

„Babicka nepojede. Vždyť nikdy nikam nejedou. Já to spravím,“ řekl Ladislav.

A spravil.

V poledne žádal otce, ať dovolí Mária s ním na procházku.

„Již ji propustí z trestání,“ řekl téměř žertovně a dodal: „No, Márinko, popros!“

Pan berní měl hněvu na svého miláčka také dosti, mrzel se, že uchvácen zlostí, vztáhl ruku na dceru a přál si, aby byla zase dobrá vůle v rodině.

A když Márinka nesměle, téměř jen zašeptala: „Tatínku, prosím tě,“ — tu nečekaje dalších slov, řekl laskavě: „Nu dobře, ale ať nic na tebe neslyším.“

A po obědě se Márinka strojila na procházku. Ladislav šel vybídnout Hanuše, aby šel sebou a vyšli všichni tři u veselém hovoru.

*

*

Paní Kulichová s matkou si zatím pověděly, že byl by jim Jindřich Ráž milejším pro Márinku ženichem, než učitel Hájek.

Že Hájek podrží vždy u sebe matku, že by se tato, ač jinaké hodná paní, do všeho v mladé domácnosti mísila, tento důvod platil u paní Kulichové.

A paní Selicharové zase se líbil ten statek rodičů Jindřichových, to přispívání do domácnosti a pak, že poštovní úředník jest přece jaksí něco více než učitel.

Že to asi by u pana Kulicha nerozhodlo, mínila paní berní. Domluvily se s matkou, že paní Hájkové o tom ničeho nepovědí.

Márinka vrátila se z procházky s růžovými tvářemi, Ladislav s ohromným hladem. Posvačil doma a šel se přihlásiti na svačinu ještě k paní Hájkové, čímž jí způsobil velkou radost. Aby nemusila vařit znovu kávu a pan student nemyslí, že mu snad uvařila z „druhého lógru“, oznámila slavnostně, že uvaří čokoládu a přišla na ni pozvati i Márinku.

Márinka šla a byla dosti veselou.

Večer bylo zase klidno a vlídno v té útulné Kulichově domácnosti, jako bývalo.

Ladislav šel s Hájkem na divadelní zkoušku, hráli ochotníci divadlo, jako vždy na Vánoce a vrátil se jaksí

smuten. A ráno, při snídani, tázal se, proč mu nepsali, že Betyнка z lékárny stůně.

Matka odpověděla, že o tom nevědí.

Paní Hájková na dotaz řekla, že o tom sice slyšela, ale že to nebude asi zlé. Na „Kateřinské“ zábavě, poslední taneční před adventem, že Betyнка byla, ale tančila pouze čtverylky, do kola tančiti že jí lékař zakázal i hráti divadlo. Že kašle a časem i krev, ale že to nebude nejhorší. Že paní lékárníková chystá stále pro slečnu výbavu, že vědí jistě o nějakém ženichovi odjinud, že asi to drží v tajnosti.

Ladislav šel učiniti do lékárny návštěvu.

Řekl potom Hanušovi, že myslí, že má Betyнка souchotě a že to zvadne krásný, dívčí květ.

„Pro mne by nekvětla, ale chtěl bych odejítí místo ní. Pro mne nebude mítí život osobního štěstí, nepřipoutal bych k sobě ženu, ale Betyнка byla mi, jest mi milou a drahou,“ řekl k příteli.

„Snad se uzdraví, jest mladá,“ řekl Hanuš.

„Právě proto, že jest mladá — to budou dosti rychlé souchotě, bude-li vidět stromy kvéstí, listí padat nebude vidět, to zavěje vítr na její hrob,“ zatesknul Ladislav.

„Ubohá. A Ladislave, slyš, co říkáš slečně sestřičce? Ta stůně zase srdéčkem, zdali pak se uzdraví?“

„Ta se uzdraví. Zažije ještě trochu trpkostí, ale zapomene, čas je nejlepším lékařem. A podruhé bude lépe voliti, nenechá zvítěziti nad sebou takovou neblahou vášní. Vždyť jest to dobré, ušlechtilé děvče. Byla upoutána, zaslepena, to se stává a hodný člověk jí toho nevyčte.“

„To by mohl učiniti jen nešlechetník. Právě to bránění jí jaksi posilňovalo v tom, co nazývala láskou, však jí vzejde pravá láska přece a dovede jistě oceniti věrnost a důvěru.“

„Daleko nebude muset Mária je hledat, vid', Hanuši?“

„To víš dobře, Ladislave a víš, co mi bude štěstím, pro koho pracuji a se snažím. A maminka moje jí má také ráda, to dokázala.“

„Ano, paní Hájková dokázala naší rodině své přátelství.“ —

Ladislav počal opět chystati Betlém a stromek.

Byl jaksi smuten. Namlouval si, že mrzí ho zachování se sestřičino k příteli Jindřichovi, ale vymlouval si to také tím, že nakloňuje se snad Márinka k příteli Hanušovi.

A přece si řekl posléze, že jest smuten k vůli té, která jest: „tak půvabnou jako studánka v stínu“, k vůli Betynce, choré Betynce.

Znal sotva abecedu lékařské vědy, ale že již po tři roky pomýšlel na to státi se lékařem, ač otec byl by ho raději právníkem měl, hleděl čísti lékařské knihy a tak mnil sám, že rozpoznává u Betyncy souchotě.

Nepověděl Ladislav nikomu, že psává básničky, neukázal jich nikomu, ale všecky patřily Betynce, jejíž něha dojala toho jinocha, upoutala ho a dala mu jas ideální, nežádostivé, čisté lásky do srdce, přístupného všem ušlechtilým citům.

Vánoce minuly u Kulichů klidně, Ladislav zazpíval si o půlnoční opětně anděla.

Na koledu ráno ozval se za Kulichovými dveřmi veselý zpěv, koleda.

„Dej Bůh štěstí tomu domu,
my zpíváme Pánu Bohu,
malému děfátku,
Kristu Jezulátku — —“

„Jindřichu, ty čtveráku! To je koledník, to je host!“ zvolal Ladislav, poznáváje hlas přítele a již vtáhl ho do kuchyně.

Všichni vítali nenadálého hosta.

Jedním dechem vyprávěl, že dostal dovolenou, dva dny strávil doma a dnes, že jede od půlnoci, aby navštívil vzácné přátely.

Měl několik balíků sebou i odevzdal, s pozdravem od rodičů, přispěchavší též paní Hájkové, které se hlásil za

nocleháře, krůtu, zajíce a hroudu másla. Totéž paní Kulichové, řka, že bude hostem obou přátel, ale u Hájků, že bude méně nesnází s noclehem, k čemuž všichni přisvědčili.

Později podal pak Márince, v pokoji u stromečku, knihu. Bylo to Honoraty z Višniovských-Zapové, tehdy tak oblíbené „Nezabudky,“ s pěkným věnovacím lístkem, na kterýž napsal ozdobným písmem:

„Márince — k Vánocům

Jindřich.“

Přijala Márinka knihu s uzarděním a na dotaz, proč neodpověděla na oba dopisy, řekla, že taková věc žádá rozmyšlení a přenýšení.

„Láska nerozmýšlí dlouho,“ řekl Jindřich a sesmutněl.

„Ponechme to času, čas růže přináší,“ řekla Márinka.

A zašedši po chvíli do menšího pokoje, vyňala z modliteb onen gratulační lístek, od Jana Lipína, přečetla a zlíbala jej.

Bláhové dívčí srdéčko nemohlo zapomenout, čistá dívčí mysl zasvěcovala se věrnosti, nezkušenost dívčí neuznávala neshodu poměrů.

A zatím dvě jinošských srdcí tlouklo dívce vstříc odaností a láskou.

XII.

Márinka se obávala, jak jí bude, až spatří Jana. Mínila, že se dá do pláče, že omdlí, že musí vykřiknouti.

A nic se z toho všeho nestalo.

Uviděla Jana v divadle, na náměstí, v Sylvestrovské zábavě. Na tuto ještě pozdržel se Ladislav a hlásil se do programu.

„Tohle uvidíme jistě nějakou princeznu Mordulinu,“ řekla paní Hájková vesele, když se mluvilo u Kulichů o tom.

„Ba ne, bláznit letos nesmím, nesměl bych se ani na oko otrávit, když jsem již kousek doktora,“ smál se Ladislav.

„To je mladinký doktor,“ smála se paní Hájková.

„Vlastně budu dosti starým doktorem, šel jsem pozdě na studie,“ prohodil Ladislav vážněji.

„Pravda, již dvanáctiletý. Byl stále churav, báli jsme se o něho,“ řekla paní Kulichová.

„I jen to řekni, maminko, česky, že jste si mysleli, že umřu, když jsem všesky dětské nomoce prodělal. A již tenkrát jsem si myslíval, že budu jednou doktorem, abych si pomohl, když budu stonat,“ řekl Ladislav.

„Můj Ža — či Hanuš zase říkával, že rád stůně, protože dostával citronovou a malinovou šťávu do vody, nákypy, omletky, šodó a čokoládu, pomeranče a kompoty a bonbony,“ vykládala (asi po sté a několikráte) paní Hájková.

„A nezapomenou, maminko, že také proto, že mi půjčovaly vždycky ke hraní tolary, renčáky a dvacetníky v režném pytlíku,“ prohodil Hanuš, který byl s ní na besedu došel.

„I jdi ty, těch pár stříbrňáčků,“ řekla paní Hájková, ale usmála se samolibě, však z toho pytlíku vzalo počátek její jměníčko, z kterého synovi domek zakoupila.

„Ó bylo jich hodně. Stavěl jsem z nich na peřině domy, vlastně stříbrné paláce, rozkládal jsem je do čtverhranů, kol, hvězd, dělal jsem silnici a pěšinky, podle dětské fantazie,“ vzpomínal Hanuš.

„A já jsem si vždycky zase říkal, těšil se, až budu tím doktorem, že si spravím tělo, abych vypadal jako jiní chlapečkové,“ řekl pojednou Ladislav, tak tesklivě, že všichni na něho pohlédli.

„Pojďme na procházku, Ladislave,“ vybízel Hanuš.

„Máme zkoušku na večerní zábavu, půjdeme do Besedy,“ odvětil Ladislav.

„Ladislave, slyš, k vůli tvému spoluúčinkování, není třeba —“ ozvala se paní Kulichová.

„Abych představoval blázna, řekl by tatínek. Neboj se, maminko zlatá, zvolil jsem k přednesu vážnou báseň, Erbenův „Štědrý večer,“ nebude se tatínek jistě zlobit, nebudu nikomu pro smích,“ Ladislav se usmál trochu trpce.

Po chvíli odešli s Hanušem.

* *

O sylvestrovském večeru uzřela Mária Jana k svému potěšení mezi členy „Čestmíra“, bylť, hlavně na Hanušovo přičinění od výboru pouze napomenut, vystříhán, vyloučením mu jenom pokrozeno, kdyby se opět výstředně choval a různici způsobil.

Zpíval „Čestmír“ několik písní.

Strídaly se veselé výstupy a Ladislav přednesl Erbenův „Štědrý večer,“ svým pěkným hlasem věru úchvatně.

Zahleděl se v obecenstvo a při verši:

„— umřela, ach umřela
panenská lilie.
Vykvětla, jak by zalevána rosou,
uvadla, jak by podsečena kosou —“

zachvěl se mu hlas, oči zamlžely slzami — pohlédl na Betyнку, která tu seděla oděna v teplé, sametové šaty, choulíc se jaksi zimomřivě, hroutíc se do sebe. Na prsou měla zatknuto růžové poupě, které jí donesl Ladislav, těše se, že vykvetlo na trsu, který matka v pokoji opatrovala.

A Ladislavu se zdálo, že tato „panenská lilie“ již, již kloní hlavinku, jakoby „podsečena kosou“ — — bylo mu žalno u srdce.

Bavil se s Betynkou, co nejvíce mohl.

Márinky se zmocnila Baruška Lipínová, zatáhla jí do výklenku okna a pověděla jí, že se Jan trápí pro ono „nedorozumění“, že jí vzkazuje, aby se na něho nehněvala a že mu bylo líto, že tu měla o svátcích ženicha, toho pana Ráže.

Márinka řekla rychle, že se nehněvá, že pan Ráž jejím ženichem není a nebude, že zůstane Janovi věrna. Ale již postřehla, že matka ji hledá pohledem a spěchala k ní.

Netančilo se tehdy ještě, až po Třech králich pořádány taneční zábavy. I hrála mládež všeliké společenské hry a Janovi se podařilo dostat se Márince na blízko. Usmáli se na sebe, stiskli si ruce a Jan podstrčil Márince psaníčko, plné prosby za odpuštění a slibů věrnosti.

Přečetla je ve výklenku okna, uschovala za nádra a byla plná blaženosti.

Doma si je druhého dne schovala k onomu blahopřejnému lístku.

*

*

Jindřich Ráž dopsal Márince.

Toto psaní ukázala rodičům, odpověděla na ně. Přátelsky, zdvořile, ale bez vřelejšího slova děkovala za vzpomínku, sdělila, že stýská se všem po Ladislavovi. Psala, že ještě nepřečetla „Nezabudky“, že jest stále práce, že cvičí s otcem nové hudební kusy.

„I jdi mi, tohle má býti psaní panenky mládenci,“ horlila babička, ana Márinka svůj dopis předčítala jí i matce. „To je jako vlažná voda, jako suché květy, jako tvrdý koláč.“

„Co oni nevědí, babičko,“ smála se Márinka

„Jen si nepošlap štěstí, nezapuď je, uteče a nevrátí se více,“ napomínala matka.

„Maminko, u Ráže své štěstí nevidím,“ Márinka složila psaní do obálky a zalepila. Odeslala je klidně.

Chystala se na ples.

Že by raději nešla, když nesmí s Janem tančiti, řekla babičce a tato jí vyplísnila.

Ale dostala opět od Jana psaníčko. Doručila jí je teta Lipínka, vyčlívavši si ji, když šla z kostela.

A bylo zase plno lásky, slibů a obav, že se Hájek prý skoro chlubí, že bude Márinka jeho.

Márinka zastavila si Hájka v síni a tázala se ho, co s kým o ní mluvil.

Hájek se usmál a řekl: „Ve zkoušce „Čestmíra“ jsme mluvili o všech slečinkách a já jsem řekl, že bude šťasten ten, kdo vás dostane. A dodal jsem, že bych jím chtěl býti.“ Pohlédl vřele na Márinku, ale ta beze slova odešla.

O plesu viděla arci Jana a seznala, že na ni myslí.

Dával jí to na jevo.

Hleděl vzít vždy k tanci dívku, podle které stála neb seděla, dostal se do kolony čtverylky neb besedy, v které tančila a aspoň pohledy jí dával na jevo, že na ni myslí. I v kole hleděl ji sledovati v tanci a věru, že mu byli přátelé v tom na ruku.

Následek byl, že Kulichovi více do žádné zábavy nešli a Márince se dostalo přísných domluv. Arci uznali rodiče, že za to skoro nemohla a zlobili se tedy pouze na toho „dotěravého řemeslníka“.

Ladislav neprijel v pololetí, že až na Velikonoce přijede psal, ano se mu poštěstilo dostati několik hodin a přivydělá si, že uznává, že rodičům nesmí zvětšiti výlohy.

„Náš dobráček,“ řekla babička.

O Velikonocích, které padly koncem března, bylo špatné počasí a nebylo lze vyjít do lesa.

Mladí lidé vzpomínali na loňskou zdařilou zábavu. Ladislav byl smuten. Šel navštívit Betynku a seznával, jak pokročila zhoubná její choroba.

A doma se nepotěšil. Márinka odpírala napsati Rážovi, aby přijel, nechtěla ho pozvati právě proto, že jí psal, že přijede, až ona ho pozve. A k Hanušovi se chovala chladně, vyhýbala se mu, nemluvila přišel-li na návštěvu, pouze na přímé dotazy jednoslabičně odpovídal.

Chodívala navštěvovati Betynku do lékárny a říkávala, že by si přála stonati jako ona, aby s ní měli lidé útrpnost, ba že by si přála umřít, že pro ni není na světě štěstí.

Nechtěla nových šatů, že jí nic netěší. Nečetla a k pianu ji musel otec nutiti.

Šla na věcech do výbavy majíc nad zdařilou prací méně radosti než matka a babička.

K paní Hájkové se chovala chladně, styděla se jí jaksi a mrzela se na hovornou paní, že tu a ondy ji pochválila, že si dala říci a na toho soukeníka více nemyslí.

Ladislav domlouval Márince, ať se změní, ale řekla mu, že si nemůže pomoci, že má v sobě takový divný smutek, že nedovede pocítiti nad ničím radosti.

Ladislav odjížděl smuten.

*

V městě panoval podivný rozruch. Veškeří příslušníci soukenického řemesla byli rozčilení.

Dostala se do jich kruhů zvěst, že chystá se velký podnik, světová výstava ve Vídni pro příští rok 1873. A že hlavně budou zde vystaveny stroje z Anglie a Ameriky, které na dobro zatlačí rukodílnou výrobu suken.

Že bude i s „komisárky“ na dobro konec, že bude po výdělku, po „soukenické“ a cechovní slávě, že bude nutno uchopiti se něčeho jiného. Že kdo má polnosti, bude hospodařiti, kdo má jistiny bude žíti z nich. Těm, kdo měli větší stavení věnovaná řemeslu, kynula naděje, že aspoň vystavějí byty a pronajmou je, aby byl přece nějaký příjem.

Cech soukenický usnesl se, že nepřijmou se vůbec žádní učedníci na soukenictví. I hoši učící se druhým neb třetím rokem, dávání na řemesla jiná.

Jen zámožní mistři pomýšleli na to, že zakoupí si nové stroje a budou vyráběti sukna pro obchody.

Povídalo se, že mohou se tkáti i koberce, látky na potahy nábytku, ba i houně, jen když ruce a nohy, zvyklé práci se člunkem a na podnožkách, najdou práci, ať k jinému účelu.

Josef Lipín nenáležel k mistrům, jimž bylo možno pomýšleti na zjednání strojů a tovarů k záměně práce. Viděl před sebou, jako mnozí jiní mistři, téměř neodvolatelný úpadek.

Radil se se ženou, chtěl, aby pomohla, aby zavedli si výrobu těch „domácích“ suken, žádal peníze.

Paní Lipínová viděla, že musí se něco státi, nahlížela, že nutno nějak se zařídit, že nelze takto setrvati svéhlavě

při špatné výrobě bez neposkytnutého úvěru a řízení se vstříc úpadku.

Radila se se švagrem, přemýšlela a překvapila manžela radou, aby přenechal řemeslo Janovi a aby se odstěhovali do jejího domku. Že nájem a výtěžek zahrady s úroky z jejích jistin stačí na skromné potřeby dvou stárnoucích lidí. Děvčatům na šaty že možno bráti něco z úroků peněz po jejich matce, které k jistinám v sirotčí kase přirůstaly. Že si mohou vzít sebou Cilinku, Baruška ať zůstane hospodařit Janovi. Jan pak ať přeje dluh tisíce zlatých, kteréž dal Lipín Marii věnem a na dům vypůjčil. Děvčata i Jan měli po své matce po pěti stech uloženo. Totiž tak chytře si to Lipín zařídil, že pole, které manželce patřily a pronajaty byly, prodejem na sebe převedl tak, že rozděliv získané dva tisíce dětem, po roce pole znovu prodal s výdělkem skoro tisíce zlatých. Dal peníze do řemesla a rozpovídal jakou mají jeho děti pretenci.

Ostatní přenechávala paní Lipínová důmyslu mužově. Že Jan ten tisíc zlatých splatí i pro druhé dcery věno opatří, až bohatě se ožení, to řekla paní Lipínová trpce, dokládajíc, že Lipínové se oženiti dovedou.

A Josef Lipín měl záhy promyšleno. A to tak, že Jan splatí sestrám tolik, aby měly stejný podíl s Marii. Tato měla s tím tisícem zlatých sedmnácte set. Barušce a Cilince přirostlo arci více úroků a tak byl Jan ve výhodě a ožení li se brzy, mohl dívkám do sirotčí kasy doplatiti a tím oběma jaksi ještě — jak se Lipín vyjádřil — prokázati milost, že jim přibude úroků.

A že se musí obě dívky brzy vdát.

U sebe ať si ponechá Jan obě, že se Baruška brzy asi vdá, ať mu hospodaří Cilinka, oni že si sami dostačí a v domácnosti teta Lipínka vypomůže.

„Pantáto, ty počítáš a chceš jednati jako žid,“ zalekla se paní Lipínová.

„Od židů se máme dávno učit,“ odsekl Lipín. „Johanovi zůstane přece dům a jak si se řemeslem a tím obchodem pomůže, to je jeho věc. Ostatně si od něho i třeba od jiných

koupím vždycky kus nějaké „kostky“ nebo „štráfku“ a kus flanelu a lidi nás v té tvé chalupě také najdou a koupí ze staré známosti a přece se pár zlatých vydělá.“

„Jak myslíš. Ale tak mnoho Johan nevyžení. Řemeslo klesá a nedá nyní tak hned bohatší mistr dceru soukeníkovi,“ míníla paní.

„Také by Johan u soukeníků nezaklepal. Kdo nemá, nemůže dáti a kde mají, odtrhnou se od řemesla. A Johan si zajde pro nevěstu do vsi. Bohatí sedláci rádi vdají dceru do města a chytnou se na dům a řemeslo. Čtyři, pět tisíc může Johan vyženiti a když doplatí holkám, vybyde mu a poděkuje mi, že jsem to dobře vymyslel,“ Lipín se usmíval a že jmenoval syna: Johan, seznávala paní, že je s ní spokojen.

Namítala ještě, že by snad byly přece obě mladší děvčata oproti Marii zkráceny, že tedy vlastně on otec, když by Jan i onen na dům vypůjčený tisíc zlatých přejal, by dcerám nedal ničeho — — —

„A to's ještě neslyšela, že jsou také chytrí tatíkové?“ zachechtal se Lipín. „Bude to dobře pro Hondu i pro nás. Z tvého nápadu jsem teprve něco udělal. Budeme si jako na výměnku, arci tvoje penízky se pomalu přisadí. Jen se tak nelekej, když se přisadí, řekněme dvě stě ročně, stačí tisíc zlatých na pět let.“

„Máš pravdu,“ řekla paní. „Myslím, že vystačíme. Ale že dětem po mně málo nebo nic nezbyde.“

„Nejsou tvoje. A kdyby byly — rodiče, když dají vychování, dali dost. A nějakou tu výbavu jako přidala's Manči, dáš oběma asi také,“ zase tak hrubě zachechtal se Lipín.

„To dám, mám věcí nazbyt a nespotřebuji je. Ale Cílinku si přece vezmeme do té chalupy, bylo by mi po ní smutno a jest ještě přece mladá k tomu hospodaření,“ namítala paní.

„Právě proto se musí zaučovati. A Barča bude asi spěchat s vdavkami, aby ze soukeničiny vyklouzla tak, jako Manča. Jen ty mne nech,“ Lipín si zahvízdnuł a šel si na pivo.

Když oznámil Janovi co zamýšlí, zůstal tento ztrnulý.

Nedovedl ani vysloviti dobře svoje námitky.

A přece cítil, že bude to na něho velký úkol vésti řemeslo již již upadající. Ani se nenadál, že tak by se cítil nejistým. Rozuměl práci, dovedl ji zavést, poručiti, ale cítil, že nemá obchodního porozumění, že bude vždy odkázán na radu jiných, najmě otcovu a ta, že by se rovnala asi vždy rozkazu a bývala provázena posměšky.

A pak -- ženiti že by se měl, hledati bohatou, aspoň zámožnou nevěstu — to značilo upustiti od Márinky — od Márinky, kterou měl tak rád, která pro něho vystála útrapy, snášela hněv rodičů, zažila tolik trpkostí — — —

Jan nedovedl si představit, jak by mohl žíti bez Márinky a nedovedl si představit, jak by žil s ní — — —

Ne, ne, v těchto okolnostech nemohl na to pomýšleti, aby uvedl Márinku v domácnost, jakou měl míti po odluce rodičů se sestrami.

Cítil jaksí, tušil, že otec, byť i jednal ve prospěch svůj, přece jedná i ve prospěch jeho a že sestry vlastně také přímo nezkrátí, vždyť za upadání živnosti nebylo mu lze jednati jináče. Nemohl v otcově jednání podezírat, shledávati lstivost, ale rozpoznával chytrost, kterou však přece nemohl zváti úskočností.

Byl by se rád poradil se sestrou Marií, s rozumným, poctivým švagrem Hladíkem.

Nebyl by to dovedl vypsati, oč by se byl rád s nimi poradil i řekl otcí, že pojedje navštívit sestru. Mohlo se jeti dostavníkem a vrátiti se téhož dne. Vyjelo se v pět hodin ráno a návrat byl možným po cestě téměř čtyřhodinné večer v deset.

„Jeď si a vem třeba Barču s sebou,“ řekl otec a matka prohlásila, že dá Barušce na cestu. A i Cilinku ať vezmou, že těch několik zlatých dívkám ráda věnuje. Jan arcí, že musí se vrátiti ještě v neděli, k vůli práci, ale dívky ať si u sestry třeba tři dny pobydou.

Hladíkovi přijali nenadálou návštěvu radostně.

Paní Marie, která chovala malého Jaroslávka se až vádila, vidouc krabici pečiva, kterou jí matka poslala, že snad má sourozence čím pohostiti.

Ale proto přece obdivovala velikou, mákem proloženou bábovku, pěkně usmažené boží milosti a tvarohový závin, jakoby takové nikdy nebyla viděla.

„Ta naše hodná, přejícná panímáma,“ řekla a muž její souhlasil.

Jan ihned vykládal proč přijel a švagr kýval vážně hlavou.

A uznal za dobré, co otec vymyslel, schvaloval, co navrhla panímáma. Trochu se usmál chytrosti Lipínově a slova: „Aha, soukenické „štrychy“, to se rozumí,“ mu uklouzla trochu posměšným názvukem.

„Ty myslíš —?“ Marie nedořekla.

„Myslím, že náš Johan si dá říci. Milý ty švagře, živobytí jde přede vším. Po soukenické slávě je již skorem veta, ale dobrý řemeslník se přece obživí. Nemusíš jezdit v nově zavedené své živnosti více na jarmarky do Brna, veď řemeslo doma, ale ten drobný obchod si podrž sám, pantáta, ať si dá pokoj, vlastně, ať dá i tobě pokoj; jak panímámu znám, nenavrhovala by ten odpočinek, kdyby na živobytí neměla. A ty budeš hospodařiti s děvčaty — no, půjde to třeba všelijak, skoro bys si mohl tam vzít zase tetu Lipínku,“ uvažoval švagr.

„A to máš skoro dobře,“ přisvědčila Marie.

„Já bych nechtěla s tetou hospodařit,“ podotkla Baruška.

„To nebude asi dlouho trvat. Ty se vdáš a Cilínku, jak se Johan ožení, si vezme třeba panímáma, když by si ji byla chtěla, jak povídá Johan, podržet, anebo půjde na čas k nám,“ řekl Hladík.

„Ty jsi moudrý, hodný,“ Marie objala muže.

„U vás bych aspoň něco užila a mohla bych více šít,“ usmála se Cilínka.

„Arciť k nopování u nás nic není. Chovat Jaroslávka snad také neodmítneš,“ řekla Marie.

„Ó, jestli!“ zvolala Cilinka.

„Ale mně se to nelíbí,“ mračila se Baruška.

„Co platno! Nějak se to udělati musí. Ostatně ty potřebuješ jenom chtít, a jsi v několika měsících vdána,“ Hladík lusknul prsty.

„Vám se to řekne (obě dívky vykaly muži své sestry), ale kde vzít ženicha? U nás pro mne nikdo není. Pro většího mistra mám malou pretenci, „jednostováka“ si nevezmu, a od jiných řemesel nejsou mládenci k ženění,“ zarozumovala si Baruška.

„Koukejme, ona rozumuje jako stará!“ zasmál se švagr „Povídam, že potřebuješ jenom chtít, a mám pro tebe ženicha. Nelekneš-li se četníka, mohlo by to býti, a to brzy. Strážmistr v S. dvě hodiny cesty odsud, s kterým se na obchůzkách setkávám, a který je můj dobrý kamarád, je vdovcem, rád by se ženil, hledá nevěstu, a jaksi se mu nic nehodí. Říkává mi, že by chtěl takovou ženu jako mám já, která si obstará domácnost, při tom vezme i knihu do ruky a dá na sobě záležeti — no, jen se směj, ženuško, já si tě rád pochválím.“

„To pan Málek?“ tázala se Marie.

„Právě Málek, Václav Málek, císařský královský strážmistr četnictva,“ svědčil Hladík. „Má zařízený byt a nazlobí se dosti s hospodyní. Bylo by lépe, kdyby byl ženat, a jeho žena pro oba četníky vařila jako tuhle moje maminka; nemrzí jí to posud, vid'š? Však se ledacos do kuchyně sejde, a pro více lidí se lépe vaří. Má Málek holčičku, je jí pět let; ta hospodyně ji arci obslouží, ale nevychová, a on se leká, že z dítěte nic nebude, že i zdraví mu může ta ženská pokazit, že je přecpává mlskami, jen aby jí mělo rádo.“

„Hm, ale, vlte, Hladíku, viš, Mary, přece vdovec s děckem,“ broukla.

„To je to nejmenší; dítě ti zvykne, a ty jemu. Má po matce také nějaké peníze, tu kauci, tu by mu tatík vyzvednul a uložil, ty budeš mlít kauci svou. A pěkné zařízení Málek má, sám všecko zjednal, u nás to jde. Zůstaň pár dní u nás, já pro Málka vzkážu, jde tam do S. zítra odtud z úřadu

posel. Jak bude mít prázdnou, přijde, poznáte se a domluvíte. Nebudeš-li chtít, nebude tě nikdo nutit," pravil Hladík.

„Leda by si sedla na rozum, kdyby nechtěla. Málek je hodný člověk, ten své nebožce ženě neublížil. A měl takovou fňuknu; stále si vymýšlela nemoci, a nechtělo se jí do práce. Pro četníky vařit nechtěla, a ta jejich hospodyně jí musila všecko obstarat. Povídali o tom naši páni, ať tuhle můj Štěpán dosvědčí, jak si mne pochvaluji," horlivě řekla Marie.

„Ovšem. A Baruška by to dovedla tak jako ty," přisvědčil Hladík.

„Ale mám se vdávat bez lásky," Baruška nabírala k pláči. „Ty, Mary, jsi měla přece známost, a Johan —“

„Johan tropil se svou láskou hlouposti, mrzí mne to ještě dnes, že jsem mu byla v tom při naší svatbě na ruku; já mínila, že se chce tak trochu pohonosit s úřednickou slečnou jako družičkou. No, a my — vid', Štěpáne, my nemusili mít známost, my bychom se byli mohli hned vzít, kdyby to bylo mohlo být. Hned jsme si porozuměli," Marie nehleděla při té řeči ani na bratra, ani na sestru, sklonila se k svému Jaroslávovi.

„Taková láska je lepší, která přijde, než která se vzdoruje. A Mála budeš mít ráda. Je pěkný člověk, říká, že vypadá v munduru jako oficír v uniformě. Není nejmladší, ale je přece mladší, nežli já, no, říkává se, že vdovci děti věku ubírají. A pak je tu pense a klidné živobytí. Rozpočítá se, co je jistého, jak se říká: peníze jsou denně pod hlavou, něco sem tam přibude, z obchůzky se málokdy přijde s prázdnou, aspoň venkovský chléb, vajíčka, máslo a jiné se donese, nebo levněji koupí, a živobytí člověka těší," zařečnil si Hladík.

„Baruško, seznam se s tím strážmistrem; přál bych ti, aby se to podařilo," řekl Jan.

„A abys se mne zbavil," vybuchla Baruška trpce.

„Nerozumíš tomu. No, pojď, Johan, podíváme se někam na skleničku vína, abych tě přece uctil, a pohovoříme si dále. A ty, maminko, nám něco dobrého uvař, když máš

dnes dvě nenadálé pomocnice," vybízel Hladík a s Janem odešli.

Marie šla se sestrami do kuchyně. Čilinka kolíbala usnuvšího Jaroslávka, a Baruška pomáhala vařit.

Dělala játrové knedlíčky do polévky, natloukala a obalovala řízky, hovoříc horlivě o tom, jak přála by si domácnost bez řemesla, bez polního hospodářství, bez obchodu — ale jen jaký ten ženich jest. A to dítě —?"

„Pamatuj na panímámu, jak se nás ujmula, a neměla za to od tatínka žádného vděku. Vždyť jsme byly od tatínka okřičeny, od tety zesprostačeny; panímáma s námi měla dosti práce, a trpělivosti musila mít také dosti. Dítě je malé, zvykne ti, k tomu holčička, když si ji budeš hezky strojit, bude tě mít brzy ráda. Měla tu maminku nemocnou, ani asi ráda nevzpomíná, a bude se na mladou, veselou maminku těšit," hovořila Marie.

„Já bych se nevдалa za vdovce, a ne bez lásky!" ozvala se Čilinka.

„Ty máš na lásku i na vdávání ještě času dosti," zasmála se Marie.

„Věru, Mary, jenom trochu kdyby se mi ten strážmistr zamlouval, bych si ho vzala, abych ušla tomu hospodaření s Johanem. Já se toho bojím. A tetu Lipínku mít kolem sebe —"

„K tomu nemáš chuti, to ti věřím," přikývla Marie.

„Co by řekli naši? Tatínek, panímáma?" Baruška se zahleděla do okna.

„Budou rádi, když tě vdají. Bude ti také pomalu dvacet, a nedočkáš se lepšího zaopatření. Však se to bude po celém městě vědět a povídat, co budete mít, a jak to Johan vyplatí. Jen měj rozum! Vidiš, co má Mária Kulichova z té lásky s Johanem! Vyprávěli o tom naši četníci, zvěděli o tom na obchůzkách. Přišla do nepěkných řečí, a třeba jí to bude při vdavkách škodit," poučovala Marie.

Baruška se zamyslíla.

K obědu přišedší Hladík s Janem byli v dobrém srozumění, Jan byl švakrovi vděčen za dobré rady a nabádal

Barušku, ať moudrého švakra poslechne. Dodal, že tento lépe s nimi smýšlí, než sám otec

„Uděláš dobře sobě i mně. Já peníze již splatím, co se pro tebe vypůjčím, jen jak půjde zase řemeslo —“ Jan pohlédnul na švakra.

„Jak se výhodně oženíš,“ dodal tento.

Jan sklonil hlavu.

Cilinka se rozesmála.

„Čemu se směješ?“ tázala se Baruška.

„Tomu, že Štěpán jako tobě ženicha ještě třeba Joha-
novi nevěstu opatří,“ řekla prostořece Cilinka.

„Také by to mohlo býti,“ kývnul Hladík.

Po obědě šli do hostinské zahrady, kde hrála hudba k poslechu.

Hladík se pojednou rozesmál a vyskočiv od stolu, spěchal několika vcházejícím vstříc.

„Štěpán patrně vidí někoho známého,“ prohodil Jan.

„A jak známého! To je náhoda! To je snad řízením Božím! Koukejte, ten pán v četnickém stejnokroji — to je Málek!“ sdělovala Marie.

Baruška se zarděla. V tom přicházel již s Hladíkem statný, asi čtyřicetiletý muž, prošedlých vlasů, ale lesklých, hnědých knírů, prostosrdečného pohledu.

XIII.

Když Jan večer odjížděl, věděl již, že se Barušce stráž-
mistr Málek zamlouvá, a jemu zamlouval se též.

Švagr Štěpán sděloval Málkovi o Janových poměrech jako důvěrnému příteli, a Málek rozumně s mladým řemeslníkem hovořil.

Marie ptala se Málka na dcerušku, a tento s povzdechem vyprávěl, že stonala, že měla osypky a že jest nyní velice rozmazlená, ba zlá.

„Je to trapné,“ řekl. „Když přijdu ze služby, rád bych se s dítětem potěšil, a zatím abych káral. Hospodyně Bo-

žence všechno povolí a pak na ni žaluje, a mně je líto, mám-li dělat bubáka. Musím hubovat, musím i trestat, provede-li dítě nějaký příliš rozpustilý kousek, a pak je mi Boženky líto, a dám jí zase mlsek, abych ji upokojil.

„Tak to nejde. Musíš se oženit, a to brzy,“ řekl Hladík.

„Jen kde najít nevěstu,“ vzdychl si Málek.

„I třeba blíže než se naděješ,“ usmál se Hladík a pohlédl na Barušku.

Málek sledoval jeho pohled, pohlédl na Marii, tato se usmála, přikývla mu, a vdovec pojednou vzhlédl jasněji.

Počal hovořiti s Baruškou, po chvíli poodešel koupiti v cukrářském stánku cukroví a podal všem třem sestrám. A tu přisedl k Barušce. Marie obírala se s Jaroslávkem, kterého měli v kočárku s sebou, a poslala Cilinku, aby s ním trochu jezdila po zahradě.

Řekla, že vážný hovor se pro to mladé děvče nehodí, a rozhovořila se o tom, že Jan musí se brzy oženit, a že čím dříve se vdá Baruška, tím bude snáze jemu ohlížeti se po nevěstě.

Baruška chovala se moudře. Nefňukala a nebyla rozpustile veselou, hovořila o domácnosti, chválila nevlastní matku a vyznala, že věru by ráda unikla změnujícím se poměrům rodinným.

Že se Málkovi líbí, cítila, a sestra Marie pochvalně jí přikývla, povzbuzujíc ji pohledy, že se dobře chová.

Pozvala Marie Málka k večeři, leč poděkoval se, že musí za svou povinností, že máje volné odpůldne si sem zašel; že na zpáteční cestě zajde zrovna do dědiny, kam ho volá povinnost v určeném obvodu služebném. Ale pozejtří že má volno a že by se sem rozběhnul, kdyby věděl, že bude rád viděn.

„I jen přijď,“ zval ho Hladík.

Sli domů, aby Jan před odjezdem dostavníku povečeřel, a Jan řekl Barušce, aby kula železo, pokud jest žhavé.

„A snad se dočkáš lásky, třeba ta pravá láska přichází málokdy a nesmí býti volána, nemůže býti prošena,“ řekl k sestře.

„To máš z nějakého divadelního kusu,“ usmál se Hladík.

„My jsme lásku nevolali, my jsme ji neprosili, a přece ji máme, vid', Štěpáne,“ řekl Marie.

„Ano, jsme šťastni, a přál bych vám všem, aby se vám takového štěstí dostalo. Moje žena je mi první po Bohu, a se ženou dítě jsou mým celým světem,“ odvětil Hladík vřele.

Jan odejel, a Baruška byla po celý večer zamyšlena.

A když v pátek s Cilinkou domů jela, již mohla najisto rodičům vyřídit, že příštího týdne přijede některého dne Marie a s ní — Málek.

Přijeli v úterý; Málek zjednal příležitost, aby nebyli vázáni na určitou hodinu. Marie si vezla malého Jaroslávka, a paní Lipínová chovala a líbala chlapečka jakoby vnouče vlastní.

Málek ucházel se o Barušku, a dostalo se mu příznivé odpovědi.

Hned na Janovo vyprávění chopil se otec té myšlenky, že bylo by dobře provdati Barušku ještě před jich se přestěhováním.

Vypočetl, mnoho-li je třeba doplniti Barušce k pretenci, aby se rovnala Mariině; vypůjčeny peníze ze záložny, a svatba určena ve třech týdnech.

Málek přijel ještě jednou, provázen Hladíkem, a dovezl ukázati Barušce svoji malou Boženku, hezké, ale slaboučké, rozmazlené a trochu rozpustilé děvčátko, které hospodyně přestrašila povídáním o zlých, sirotky trápících macechách.

Baruška nachystala k ponuknutí matčinu děvčátku hezkou panenku a pro tuto postýlku s roztomile upravenými peřinkami.

Tím si hnedle získala dítě, které chtělo, aby „nová maminka“ hned s nimi domů jela.

Málek byl spokojen. S paní Lipínovou si upřímně pohovořil, a byl věru dojat srdečnou účastí této trapně zkoušené paní na dceřině zasnoubení. Přála paní Lipínová Barušce, že čeká ji klidná domácnost, dobré, byť i ne skvělé zaopatření.

Svatba byla tichá. Jan byl mládencem, Fanyňka Jellňkova družičkou. Ostatně bylo málo hostů.

Paňí Hájková se byla, jako vůbec na všecy — i na tuto „četnickou“ svatbu podívati, a zmohla se na špatný vtip, že Lipňnovy dcery vodí četníci od oltáře.

Hanuš nevrle matku upozorňoval, že jsou Lipňnovy dcery hodné dívky, a četníci že je slušně zaopatří.

Márinka pohlédla na paňí Hájkovou nevrle.

Chodila nyní často do lékárny navštěvovati churavou Betyňku.

Betyňka netajila se družkám, že má známost s lékárníkem z města asi pět hodin vzdáleného.

Týž seznámil se s ní asi před rokem, když tam navštěvou u příbuzných meškala. Navštívil její rodiče, byl vlídně přijat, a ucházení se o její ruku nebylo odmítnuto, leč stanovena podmínka, že k zasnoubení dojde, až bude Betyňka zdráva.

Dopisoval jí, k Vánocům poslal darem šperk a pěkně vázané knihy. O masopustě chtěl přijeti na ples, že však Betyňka oznámila mu, že k vůli „troše hloupého kašle“ musí se zřítí tance, nepřijel, ale poslal jí kytici svěžích kamelií.

Na druhý ples dojel přece, přivezl zase kytici a vyseděl podle milené dívky na jevišti několik hodin.

A Betyňka vyprávěla družkám o něm, ukazovala podobiznu, četla úryvky z dopisů.

Márinka, že v onom druhém plesu nebyla, nepoznala Betyňčina ženicha, jen dle podobizny soudila a Betyňce pochválila, že jest to sličný muž.

Musila slíbiti Betyňce, že jí půjde o svatbě za družičku, a slíbila ráda.

„Zaprosila bych pana bratra Ladislava, který jest ke mně vždy tak laskav, za mládence, ale viš, Márinko —“ jemná Betyňka zmlkla v rozpacích.

„Se svojí neblahou chybou byl by směšným,“ řekla Márinka.

„Ale jest tak milým člověkem. Až mu budeš psáti, pozdravuj ho ode mne,“ žádala Betyňka.

„Děkuji, to bude Ladislava těšit,“ odpověděla Mária a trpce si řekla v duchu, že ona sama nemá nikoho, po kom by vzkázala pozdrav milnému Jeníčkovi, s nímž se stále v mysli obírala.

A žehrala na osud, že nedovede přilnouti k jinému — k Rážovi — k Hájkovi — jako Betyňka k onomu lékárníkovi. Divné pocity bouřily tím mladým srdéčkem.

* * *

Po Baruščině svatbě stěhovali se Lipínovi do panina domku, a teta se stěhovala k Janovi.

Cilinka jela na delší návštěvu k Marii a vrátivši se, měla býti u Jana, pokud se tento neožení.

Že budou chtít Lipínovi pro nejmladší dceru snad také „chytit“ četníka, smály se všecy klepny ve městě. A paní Hájková tento vtip opakovala u Kulichů, pohlížeje při tom na Mária tak vyzývavě, že tato maně uhodla, že svrbí paní Hákovou na jazyku otázka, zda by se jí chtělo toho četnického příbuzenstva.

Jan počal pracovati ty vzorkované věci. Neobešel se bez úvěru u židovských obchodníků, neb byl by i za hotové peníze, kdyby byl třeba ze záložny si je vypůjčil, přímo z velkoobchodů vlnu a barvy nedostal.

Zmenšil výrobu, pracoval méně a doufal, že se uchytí. Že vezme od něho židovský obchodník Basch za vlnu splátkou i hotové kusy sukna, zdálo se mu býti výhodou.

„Jen pět, šest tisíc zlatých kdybys měl do rukou,“ říkali oba švakři.

A Jan si již říkal, že bude musit se odhodlat k ženění, že bude musit vytrhnout tu lásku ze srdce, Mária zarmoutit . . .

A říkal si, že ona již asi zapomíná. Vídával ji tu a tam s Hájkem, dověděl se, že jí dopisuje Ráž, a v duši zabouřila mu žárlivost, hněv, takový malomocný hněv, bezprávná zlost . . .

Nač mohl se hněvati? — Že na osud — odpověděl si.

Ponoukal tetu, aby hleděla se k Márince přiblížiti, odevzdati jí psaníčko, ale teta mu to odepřela.

Pohrozilať jí paní Lipínová přísně, že okamžitě by musila od Jana odejti, kdyby se do něčeho takového pletla.

A tetě se teplý kouteček u Jana, kde jí bylo veseleji než na tom prve tak velebeném „výměnku“ v té „chalupě“ na předměstí, příliš zamlouval, než aby se jej vzdala.

Bylo jí lépe u Jana, než kdysi u „vzácného pana strejce“. Jan nehonil ji, aby pracovala u řemesla, nekoukal jí vůbec tak na prsty a do hrnků jako otec za svého vdovství; měla se i lépe na stravu, i dalo se jí pod rukou odprodati něco konců a šlaků.

I vlnu na punčochy daroval jí Jan, a mohla je plésti a poslati darem svým dětem, které se jí za to ovšem odvděčily.

Cilinka měla zůstat u Hladíků až do zimy. Navštěvovala také sestru Barušku, kdy se hodilo, a divila se, jak má tato toho svého (dle mínění Cilinčina starého) muže ráda, a co má radosti s roztomilou, ozdravělou Boženkou, která na mladé mamince jen jen visela.

Že pak si pro Cilinku matka přijede, měla slíbeno, a paní Lipínová se těšila, že navštíví obě dcery. Zvěděla od Barušky, jak jest spokojena, a těšila se z toho.

Docházívala k Janovi, hleděla udělati mu tu a tam pořádek, leckdy vyplísnila tetu, která zkroušeně ty všechny výtky přijímala, omlouvajíc se, že stárne, že to tak nejde, jak chodívalo, a že se musí pan Johan hledět oženiti.

*

*

Ladislav, když přijel na prázdniny, vypadal mdle a unaveně. Otec se lekal, že ho studie příliš namáhají; chtěl, ať přejde k jinému odboru.

Ale Ladislav odporoval. Jistil, že se na venkově zotaví, že to přejde, že mu scházely v Praze lesy, to horské ovzduší, to že mu bude nejlepším lékem. A milá, klidná domácnost, přítel Hanuš že také mu schází.

A pak ty kuchyňské výrobky doma i u paní Hájkové. Že měl v duši stesk po Betynce, žal nad tou vadnoucí „panenskou lilií“ toho nesvěřil ani Hanušovi.

Za to Hanuš svěřil se jemu o svém neúspěchu u Márinky, že marně se o její přízeň uchází.

Ladislav nechtěl příteli déle tajiti, že uchází se o Márinku přítel Ráž, i sdělil mu to.

„Jindřichovi budu Márinku přát, ale trochu to bude přece bolet, než to přebolí,“ řekl Hanuš, a Ladislav ho objal.

Hanuš řekl, že musí hledět ten zármutek trochu přemoci, a vyzval Ladislava, aby se vydali pěšky na delší potulku.

Kulichovi nechtěli zprvu svoliti, že Ladislav by se unavil, leč Ladislav nepopustil, a tak svoleno.

Dopsali příteli Jindřichovi, že zajdou, prohlédnuvše si některá města, k jeho rodině, a Jindřich odepsal, že tam také přijede a domluvil se s přátely, jak zařídí svůj příjezd k rodině Kulichově v září opětně na pouť. —

Vrátili se Ladislav s Hanušem po čtrnácti dnech, opálení a veselí. Hanuš vypadal skvěle, Ladislav dobře.

Márinku pozdravil Hanuš velice vlídně, a když pozoroval, že se mu vyhýbá, vyčkal si ji v zahradě a vyřizoval jí pozdrav od Jindřicha.

„Vyřídil mi již Ladislav,“ řekla Márinka chladně.

„Ale já vyřizuji ještě zvláště. A vím, jak Jindřich vzpomíná, jak vás má rád. A přeji mu ze srdce abyste jeho city opětovala. Jest to člověk šlechetný, učiní vás zajisté šťastnou,“ řekl Hanuš vřele.

„Divím se, pane učiteli, že vás může zajímat, jsem-li šťastnou či nikoliv,“ odvětila Márinka téměř nezdvořile.

„Slečno, nemluvte tak se mnou, jsem vám upřímným přítelem,“ stejně vřele řekl Hanuš. „A myslím, že jsem vám své přátelství již kolikráte dokázal.“

„Nemusil byste mne na to upamatovávat, pane učiteli. Nezapomenu nikdy na noc, kterou jsem ve vašem bytu

ztrávila.“ Márinka se zarděla; slova, která vyřkla, působila na ni samu trapně.

„Chtěl jsem se vám, slečno, s něčím svěřiti, ale vidím, že jsem vám skutečně nemilým. Nebudu se vtírat do vaší důvěry. Budte zdráva; nebudu vás obtěžovat.“ A posmeknův odcházel.

Márinka pohlížela za ním vzdorovitě. Namlouvala si, že jest jí opravdu protivným.

Ladislav docházel dvakráte denně do lékárny, předčítával Betynce, kterou odpoledne matka vodívala do zahrady, stal se důvěrníkem její lásky a hleděl ji co možno obveseliti.

Nejkrásnější květiny v otcově zahradě vybíral a nosil jí kytičky, k nimž opisoval básničky vztahující se k významu květů, které mu pro ni věštily vždy blaho a jas štěstí lásky.

Paní Hájková se s Ladislavem jako vždy hodně nasmála.

Asi týden před poutí přišla ke Kulichovým s tváří tak slavnostní, že ihned seznali, že přináší nějakou novinu.

Ladislav ihned usednul na zem, řka, že paní domácímatka jistě něco oznámí, při čemž by snad spadl se židle, tož že předem usedne na zem.

Když se paní Hájková tomu vtipu hodně nasmála, pověděla, že budou míti o pouti hosty, že si Hanuš pozval rodiče a sestřičku pana Ráže, aby se odsloužil za jejich pohostinství.

„Ale Jindřich bude u nás!“ ozval se Ladislav.

„To se musíme domluvit, paní Hájková. To my je také uctíme. Arciť na spaní je to u nich pohodlnější,“ mínila paní Selicharová.

„To se rozumí. Do předního pokoje si lehnou oba páni, Hanuš na divan, paní se slečinkou do zadu, a já přespím na staré pohovce v kuchyni; peřin mám dost,“ oznamovala paní Hájková.

„Také by mohl jeden z pánů spáti u nás, ale pravda, tak to bude pohodlnější. A domluvme se na tom uctění. Pouťový oběd by měl býti u nás. Paní Hájková může po-

dati v sobotu večer večeři a ráno snídani a přesnídávku. Oběd u nás; arcí pan domácí s paní matinkou přijdou také. Svačinu podáme v zahradě, a večeři zase si paní Hájková obstará. Ladislav beztoho se bude držeti hostů," navrhovala paní Kulichová.

Paní Hájková byla srozuměna, ale na oběd nechtěla přijít, že budou mít dosti práce, leč přece svolila s podmínkou, aby zase i berních i paní okresní i slečinka po-večeřeli s hosty u nich. O panu studentovi že se to rozumí samo sebou.

Pan Kulich právě přišedší souhlasil; pověděl, že ob-jedná pivo, aby bylo ve sklípku, a těšil se na pouť. Po odchodu paní Hájkové řekl, že se mrzí, že mu samému ne-napadlo, aby Rážovy příbuzné pozvali.

"Tak je to skorem lépe, pane zeti, k vůli tomu noc-lehu," řekla paní Selicharová.

A radily se s dcerou, co a jak připravit, aby nezůstaly s uctěním za Hájkovými pozadu.

"Ty, Márinko, bys se mohla nejvíce těšiti, kdybys měla rozum a povážení," řekl Ladislav.

"I vždyť ona se těší! To ona dělá mládenci trochu drahotu; ta neškodí, to mívají ženiši rádi, když se nevěsty trochu upejpají," usmála se babička.

"Že mi kde kdo toho Ráže vnucuje, tím se mi ješič znelíbí," řekla Márinka.

"Buď ráda, že tě tatínek neslyší," napomenula ji matka.

Byl pan berní odešel do zahrady potěšit se s květinami.

Ladislav šel za ním a vázal kytíčku z něžných květů a kvítků.

"Slečně do lékárny? Tomu ubožátku?" tázal se otec.

"Ano, tatínku, té vadnoucí lilii," odvětil Ladislav a od-cházel.

"Můj hochu, že tě také musil postihnouti srdce bol," povzdychnul otec, a oči se mu zarosily.

To bylo šukání a shánění v tom hezkém Hájkově domku!

Paničky dělaly tajnosti, jak a co upraví. Babička posílala Ladislava na zvědy k paní Hájkové, a tato hleděla ze studenta vytáhnouti, co se u nich chystá.

A jak ho ráda „rozmlsávala“, přece mu zatajila asi troje cukroví, co připravila; o velkém dortu mu ani nepověděla, krášlila jej v zadním pokoji, když odešli Ladislav s Hanušem na procházku.

Rovněž nezvěděl o trubičkách z máslového těsta, které hodlala až před podáním plnití smetanovým a čokoládovým krémem a takových též „taškách“ s mandlovou nádivkou.

U Kulichů zase se tajily paničky s tím, že připraví marinovanou štiku a sekanou pečení ze zajíce, což paní Hájková neznala. Pak chtěla paní Selicharová, aby se k překvapení ke svačině usmažily koblihy.

V sobotu přijeli hosté. Jindřich dostavníkem, jeho rodiče a sestra vlastní příležitostí.

Přijeli a navzájem se zalíbili hostitelům.

Otec Rážův byl takový staročeský pantáta, bodrý, veselý a hovorný.

Matka oděna v hedvábné šaty, ale v šátku na hlavě nenechala si říkat jinak, než „panimámo“, a měla stále se čemu smáti. Nejvíce Ladislavovi, po kterém že se všem stýskalo, několikrát opakovala.

Sestřička Jindřichova, Hanička, byla takový spanilý dívčí kvítek, že se kde kdo za ní ohlédnul. Nosila městské šaty a pěkný klobouček měla posazený na vlasech tak světlých a kadeřavých, že jí to slušelo jako andílkům na obrázcích, jak tvrdila paní Hájková.

Přátelila se Hanička ihned s Márinkou, a brzy jí pošeptala, že se nic nediví, že jí má Jindřich tak rád.

Márinka jaksi roztávala; rozmilost Haniččina ji upoutala.

Hosté přivezli darů z hospodářství, tolik, až se hostitelé mrzeli.

Vyprávěli, že budou na podzim ženiti staršího syna. Že přejme statek, ale že nesetrvají ani u něho na výměnku,

hodlajíce se, až vdají Haničku, odstěhovati tam, kam ona se dostane, že mají ji příliš rádi, než aby ji neměli denně vidati. Výměnek že jim syn vyplatí a drůbež, máslo, vejce a vykrmeného vepřáka že doveze. Však že mu nechají dva páry pěkných koní.

Márinku panlmáma hned líbala, pantáta si ji posadil na klín a podali jí pantáta křížový, panlmáma Marianský tolar. Že jak se říká, „na dobrou vůli“, řekl pantáta.

Márinka byla dojata a již již se smířovala s myšlenkou, že s těmi dobrými lidmi by bylo hezké býti v příbuzenstvu.

Ta večere u Hájků dopadla slavně. Ladislav ujišťoval, že se až přejedl, a že paní Hájková musí vydati nějakou kuchařskou knihu o těch „dobrotách“, co připravila.

Hanička se těšila na ples. Měla s sebou růžové dykytové šaty s bohatou krajkovou zdobou, a Márinka řekla matce, že bude ve svých bílých, již tolikráte vypraných šatech vypadati podle Haničky jako služka.

„Jako služka ne, ale jako dcera nezámožného úředníka podle bohaté dcerky ze statku,“ opravila ji matka.

„Ale přece dcera císařského úředníka,“ dodala babička.

* *

Nenadála se Márinka, co ji o plesu očekává.

Zadala se již doma na všechny čtverylky a besedy s Jindřichem, tvrdícím, že to patří k pohostinství, že toho vyprošuje od ní jako pouťový dárek.

Řekla si v duchu, netančí-li s Janem, že jí jedno, s kým tančí, a že aspoň dopálí toho kantora, když pro něho nebude mít volného tance řadového.

Když přišla do plesu, uzřela provdané dcery Lipínovy Marii i Barušku s manžely. Přijeli také k rodičům na pouť i s Cilinkou, která však měla zase Marii provázeti.

Paní Lipínová nebyla v plesu; opatrovala doma malého Mariina Jaroslávka i Málkovu Boženku, která se na babičku těšila, jak ujišťovala ona sama i její maminka.

Cilinka procházela se po sále se silnou, velkou dívkou, bohatě, ale ne vkusně v modrých hedvábných, ozdobami přeplněných šatech oděnou, s křiklavě červenými dělanými růžemi v tmavých vlasech a na ramenou. Na krku měla granáty a zlatý řetěz, na ruku korály a zlaté náramky. Ovívala se velkým vějířem. Hovořila a smála se velmi hlasitě s Janem, který se k ní a sestře přidružil.

Paní Hájková, pozdravivši se s paní Hladíkovou, zvěděla od ní, že to jest dcera bohatého mlynáře, s kterým jsou známi a za dobře, a že ji pozvali s sebou na pouť, ana doma málo užije. Že je ta Katynka hodná holka, a že by se ráda vdala do města, jelikož otcův mlýn je na samotě mezi dědinou a městem, kde Hladíkovi žijí.

Asi za hodinu věděl arcí kde kdo v plesu, že Hladíkovi i Málkovi tu Katynku (že je doma asi nazývána Kačenkou, si lidé řekli) bratru a švakru Janu Lipínovi dohazují za nevěstu.

A Jan se okolo ní točil jako se točilval kolem Márinky, ba ještě nápadněji se jí dvořil. Tančil s ní stále, provedl sotva sestry, ovíval ji úslužně vějířem, nosil jí cukroví, víno a limonády, při večeři ji obsluhoval, jakoby byl do ní zamilován.

Že se při tom tvářil jaksi křečovitě, zatíná zuby do rtů a čelo stahuje ve vrásky, toho arcí nikdo nepostřehnul. Ani sestry, ani švakři, ani kamarádi.

Marie, Baruška a Cilinka pověděly několika bližším známým, že dostane ta Katynka mlynářova deset tisíc zlatých věna. Že má dva bratry, jeden že převezme mlýn, druhý že je učitelem, a tomu že se líbí zase Cilinka.

„Inu, Pán Bůh štěstím vládne,“ řekla paní Hájková, vypravujíc to Kulichovým dámám o půlnoční přestávce.

Hosté Kulichovi a Hájkovi byli také veselí.

Pantáta Ráž zatančil si se svou panímámou, provedl Márinku; i paní Hájková musila s ním do kola.

Jindřich arcí se přidržoval Márinky. Tato chvílemi myslela, že klesne, kdykoliv zahlédla Jana s jeho nevěstou, za kterou tu Katynku (či Kačenku neb Káču) kde kdo již po-

važoval. Tmělo se jí před očima, a co k ní Jindřich mluvil, slyšela jakoby z dále, jakoby skrze šumění vodopádu, skrze hučení větru, znění zvonů. Hudbu nevnímala, mátlala se v kroku, nadržela takt.

Jindřich promlouval k ní laskavě, řekl jí, že ví o všem, že ničeho jí nezazlívá, že se vynasnaží, aby zapomenula na to, co jí zkalilo jaro života.

„Mějte se mnou trpělivost,“ prosila. „Budte shovívavým.“

„Mám vás rád,“ odvětil.

Hanuš se bavil s Haničkou a těšil se, že byla velice obdivována a vyznamenávána.

Věděl, že srdéčko této dívčí růžinky patří již skorem úplně jemu.

S tím chtěl se svěřiti Márince, ona ho tak nevlídně odbyla.

Držel se v přestávkách poblíž Márinky, obávaje se, aby se jí Jan nějak nepřiblížil a nezpůsobil jí nějakou nemilou chvíli.

Tančil Jindřichovi ve čtverylkách a besedách protějškem a dovedl to již uspořádati, aby se v kolonách nesešli s Janem.

Ladislav dnes netančil. Tvrdil, že se přejedl těmi dobroty, jichž se mu od včerejšího večera stále dostávalo, a že jest líným. Paní Hájková i panímáma Rážová mu to uvěřily, i bábicka a matka. Márinka se o něho nestarala.

Jen otec pohlížel na něho chvílemi truchlivě. Postřehnuv, že vychází Ladislav chvílemi ven, a domyslí se, že přechází po náměstí, kde v okně domu lékárníkova hořelo světlo. Spala tam či snad mučena chorobou nespala Betyňka, které byl přijel ženich, a která se nemohla odvážiti ani se podívat do plesu, že lékař uznal, že by jí hluk a prach škodily.

Zdrželi se Kulichovi v plesu až do rána a vraceli se rozjaření. Paní Selicharovou pan zeť odvedl hned před půlnocí.

Ladislav také odešel dříve a doma ulehnul. Nespál, ale vzpomínal na onu noc, kdy usínal v duši se vzpomínkou na to:

„dítě sedmnácti roků
tak půvabné jako studánka v stínu.“

A ta studánka nyní zakalena; ten rok přibývší tomu něžnému dítěti v počet života, donesl mu zhoubnou nemoc — — Ale že donesl mu i lásku, štěstí lásky, to Ladislava také bolelo — —

Rážovi ráno po snídani odjížděli, zvouce milé hostitely, aby je též navštívili.

Paní Hájková slíbila na polo, Hanuš na jisto. Kulichovi se vymluvili, že nikdy nikam se nevypraví, a za Márinku prozatím neslíbili.

Rozešli se však v nejlepším srozumění.

XIV.

Myslila Márinka, že se roznemůže, tak jí bylo trapno a úzko.

Přála si, aby byli hosté již již pryč, a zase se obávala, jak bude musit vystechnouti povídání o Janově nevěstě.

Bála se paní Hájkové; že ta jí lítosti, byť i třeba bez zlého úmyslu, přidá, byla jista.

Když hosté po snídani odjeli rozloučivše se též s Jindřichem, který měl jeti hned na svoje místo a zdržel se ještě přes oběd, byla Márinka jako zmalátnělá. A věru byla ráda, že matka ustanovila, že bude se uklízeti až zítra; dnes ať se všichni prospí, a večer že se půjde na věneček do Besedy.

Jindřich litoval, že nemůže se i na večer zdržeti, ale Márinka tomu byla ráda. Nebyla by ráda chtěla s ním již o Janovi mluvit; uznávala jeho něhu a soucit, ale řekla si, že lépe je jí, nemusí-li o těch zklamanech nadějích, o těch odletěvších touhách více mluvit. A jakýsi ostych před Jindřichem, právě před ním, který jí miloval, jímá tu čistou její duši.

Paní Hájková vyprosila si Jindřicha i Ladislava na oběd. Jenom na zbytky, jak řekla, ale na žádost, či jak řekl: „na apelaci“ Ladislavovu uvařila švestkové knedlíky, hodnou mísu, a všem třem „mládencům“, jak je nazývala, chutnaly více nežli masité zbytky. Připili jí za ně také na zdraví a „kuchařskou slávu“.

Márinka byla ráda, že nebylo třeba ničeho k obědu chystat.

Matka vybídla jí, ať něco pojí a lehne si v pokoji na pohovku, Ladislav že může se vyspat u Hájků, až přítele doprovodí. Aby byla večer svěží do zábavy.

Márinka prosila, aby nemusila jít, že jí bolí hlava.

„O tom není řeči. To tě přejde, právě dnes jít musíme. Babička si zůstane doma, ale my jdeme. Aby lidé nemyslili, že si děláš něco z toho — no z toho soukeníka, když včera s tou selskou nevěstou tak vyváděl. A pak aby se nemyslílo, že nejdeš proto, že pan Ráž odjel, že jsi s ním snad zasnoubena, když zde byl s rodiči. K tomu třeba nedojde, když se k němu tak chováš. A také se zrovna obávám, že přece budou ti jeho rodiče se domnívat, že máme pro tebe věno a jsou to přece jenom selští lidé, kteří majíce sami dosti jmění, drží na peníze,“ paní Kulichová vypadala při té řeči starostlivě.

„Máš pravdu, Márinko,“ přisvědčovala její matka.

Márinka rozloučila se s Jindřichem přívětivě. Prosil, aby mu učinila něco k vůli. Že se včera neosmělil podati jí „vázaného“, maličkost, ale významnou maličkost, kterou jí dovezl. Že prosí, aby ten dárek přijala a uznala jeho význam. Byl tak dobrým při té prosbě, že Márinka nedovedla říci mu: Ne.

A přijala dárek, nechala si navléknouti prstének s hezoučkou tyrkysovou poměnkou.

„Noste jej slečno, abych měl naději, že asi ve dvou letech nejdéle, navléknu vám hladký kroužek a to před oltářem Páně,“ řekl Jindřich vroucně a Márinka se zarděla.

„Jak Bůh dá,“ odvětila.

A když v pokoji osaměla a cítila, že matka rovněž ulehnuvši zdřimla, vkradla se do menšího pokoje a vyňala gratulační navštívenku, kterou ji Jan vloni o pouti po tetě Lipínce poslal, četla ten veršik i Janovo poslední psaníčko a bolestně plakala. Vzpoměla, jak Jan tehdy zde u nich zpíval píseň: „Když jsem šel přes lávky . . .“ a opakovala si slova :

„Každý to dobře ví,
že i ten nejmenší
dáreček z lásky je
nejmilejší — —“

a litovala, že nemá od Jeníčka nejmenšího dárečku.

Pohlédla na prstének. Ach, proč ten není od Jeníčka —
tesklilo to dívčí srdéčko — — —

Lehla si tiše a prospala se.

Večer byla dosti veselou. Lipínovic hosté odjeli a Jan do věnečku nepřišel.

Márinka snesla dobromyslné škádlení družek, že tu měla ženicha i s rodiči. Odpovídala, že byli též hosty Hájkovými a že se měli všichni dohromady dobře.

Když přítelkyně si povšimnuly nového jejího prsténku, řekla prostě, že dostala jej vázaného.

Ladislav zase netančil.

A pan Kulich řekl k paní, že raději obětuje více z té malé hotovosti, ale že nedovolí Ladislavovi, aby dával hodiny, že se pak se studii více namáhá a že jest ne-li churavějším, tedy slabším než se přizná.

Márinka chodila mnoho s Fanynkou Jelínkovou, která jí sdělila, že mluvila včera s Baruškou Lipínovou či paní Málkovou.

Tato že si pochvalovala, jak se dobře vdala, že má hodného muže, to dítě že jest roztomilé, že jest šťastna, že nemá starosti.

A že snad Cílínka se také dobře vdá za učitele, bratra té Katynky, kterou by švagr rád svedl s Johanem.

Té Katynce že se Johan líbí, ale že trochu ohrnovala nosiček nad Lipínovým domem, že jest malý a málo pěkný, že by se jí nábytek, který jí rodiče zjednali, ani do bytu nevešel. Že jí starý Lipín sliboval, že Jan k zmenšenému provozování řemesla nebude tolik místa potřebovat, a že může se část dílny přestavěti ještě v jeden pokoj.

„A Jeníčkovi se —,“ Márinka se zarazila, že řekla: „Jeníček“.

„No, jen se nelekej, však vím, že jsi mu tak říkala a že jste si tykali, no tedy Johan prý řekl, když nemůže dostati tebe, že mu je jedno, kterou dostane, jen když bude k práci a bude mít peníze,“ sdělovala Fanyňka.

„A nic mi nevzkazuje?“ ptala se Márinka dychtivě.

„Co by ti vzkazoval? Po mně aspoň ničeho. Tančil se mnou jen jednou a to sotva dvakrát kolem. Měl jen tu selskou Káču, ten mlynářský pytel v náručí. Ani bych nevyřizovala; však jsem měla tehdy pro to chození na hřbitov doma mrzutost,“ ohrnula Fanyňka rty.

Márinka byla ráda když se šlo domů, bolela jí hlava opravdu.

Druhého dne bylo mnoho práce s úklidem.

Ještě že dal Ladislav pokoj.

Paní Hájková měla také co uklízet i „vyhnala“ ty „mlá-dence“, svého Hanuše a Ladislava, ať si jdou do lesa. Dala jim s sebou ovšem balík masitých zbytků i koláče a slíbila, že jim večer prý „na dojeděnou“ uvaří švestkové knedlíky a sice „ve dvojím vydání“ — totiž na jedné míse sypané mákem, na druhé tvarohem, aby si hodně „pošmírlí“.

Márinka odepřela přijíti k té večeři, řekla že se nemůže dočkat, až se uloží, dnes že se teprve dobře vyspí.

* * *

Tak smutně neloučil se Ladislav posud nikdy s domo-
vem jako tentokráte.

Ne s rodinou, ne s přátely, ale s Betyňkou.

Tušil, že ji již živou neuvidí.

A loučil se s ní žertuje, že až přijede na Vánoce, bude zdravá a jelikož se zdrží déle, že si o masopustě zatančí spolu jako vloni.

Betynka se usmívala a ruku již téměř průhlednou podávala Ladislavovi na rozloučenou.

„O mé svatbě si zatančíme,“ řekla a Ladislavovi div že slzy nevyhrkly.

Potlačil je a odešel.

Dlouho nemohl zajít domů, aby nepozorovali jeho rozrušení i zašel si na kopec sv. Kateřiny, na hřbitůvek.

Zde podzim již ovládnul a jenom zeleň smrčí temněla v šedivém vzduchu.

Na jeřábech rudé korály plodů vypadaly jako kovové chomáče nějakých květů, na křovinách bělotrnů bílé bobule jako velké perly, a jak narostly hroznovitě, skláněly se na bezlistých keřích tak jaksí smutně, jakoby obtíženy slzami.

Na hrobech zmírala sežloutlá tráva, keřky květin přezimujících byly sežehnuty ranními přímrazky, jen smutná zeleň drobných, fialových chrysantémek, zvaných „kateřinky“, s tím smutným květem tu a onde trčela do výše.

Ladislav chodil po hřbitově.

Zastavil se u místa, kde bylo pohřebiště rodiny lékárníkovy.

Bylo zde několik křížů, více méně sešlých, rodičův pana lékárníka, jeho bratra a sestry i společný křížek dvou zemřelých lékárníkových dětí.

Postál zde Ladislav někdy s Betynkou, když nesla sem ve výročí úmrtí kytice a věnce.

A řekl si, než uplyne rok, ba, než on se vrátí zase domů, přibude zde nový hrob a v něm spočine ta „panenská lilie“ — — — to „dítě půvabné jako studánka v stínu“ —

A jemu že nebude třeba popřáno hoditi tři hrstky hlíny na rakev té, kterou v srdci nosil, požehnati tu rakev křížkem na rozloučenou, vložit květiny do těch ruček, které tak rád tisknul a líbával — — —

Ladislav opřel se o zeď kostelíka, u něhož se lékárníkovíc pohřebiště nacházelo, a zaslzel.

Chlad večera se blížícího ho rozechvěl, i odcházel cestou mezi polemi, kde vloni nadešel Márince a Janovi.

Že sestřička po klamném šálení první lásky dojde po boku přítele Jindřicha osobního štěstí, toho si byl jist. Vyhlednul jasněji.

„A co budu míti já?“ řekl si a odpověděl: „Rodiče, rodinu sestřinu a přátel, vlast, svoji vědu a — důvěru v Boha!“

Bylo mu volněji a šel domů.

Vešel k Hájkovým.

Hanuš seděl u psacího stolu a psal dopis na růžovém papíře.

„Mám hádat komu?“ ptal se Ladislav.

„Chceš-li,“ usmál se učitel.

Ladislav usednul k pianu, počal hráti a zapěl:

„Ach Haničko, má perličko jediná,
tys mé srdce velmi prudce ranila.“ —

„Správně hádáno. Ale to raněné srdce neboli, tomu je veselo. Jak se tak ten osud divně o člověka postará. Když jsem poznal vloni Jindřicha a — řeknu upřímně — počal na něho žárliti, nenadál jsem se, že mi osud za tvoji sestřičku uchystal náhradu jeho sestřičkou,“ řekl mladý učitel skládaje a zalepuje psaní.

Ladislav povstal od piana a přešel pokojem. Zastavil se u psacího stolu, nad kterým visel onen kříž z drobných lebek.

„Toho kříže se nebožka krejčová bála,“ řekl s úsměvem. „I naši babičku by děsil. Poslyš Hanuši, jest v této bizarní práci veliký symbol. Životní, osudový kříž nás všech, pozůstává z mnoha malých lebek symbolu smrti či ztráty. Ztrácíme přátele smrtí i životem. A mnohé ideály běře nám život, želíme jich jako úmrtí milých osob. Za každou takovou ztrátu vetkne osud jednu umrlčí lebku do černého kříže života.“

„Filosofuješ?“ pousmál se Hanuš.

„Tak trochu. A div, že mi nenapadne vysloviti něco cynického,“ Ladislav přejel si rukou čelo.

„To že jsou to lebky ptáka, kterýž jest oblíben co pečeně a symbolem hlouposti,“ usmál se Hanuš.

„To ne, to mohly by býti lebky i jiných ptáků, nebo malých zvířátek. Ale tak — že mnohý člověk sestavuje si kříž osudu ze zašlých požitků. A někdo přináší si jej na svět na zkřivených zádech co břemeno pro celý život —“

„Ladislave, můj dobrý Ladislave, netruchli!“ Hanuš ovinul rámě příteli kolem šíje.

„Ne, ne, nebudu truchliti, raději budu dělat před lidmi šaška, nikdo nemusí věděti jak jest mi u srdce. A třeba princeznu Mordulinu, neslavné paměti,“ Ladislav se zasmál a Hanuš též neodolal smíchu. Paní Hájková přiběhla z kuchyně a zvala na topinky s husím sádlem, ku kterým že uvaří čaj nebo pivnou polévku se nabízela.

„Jednu várku po druhé, paní domácí-matko,“ usmál se Ladislav a vzal paní Hájkovou pod paží a vedl ji do kuchyně.

Druhého dne odjížděl smuten v duši, ale dle slov svého oblíbeného básníka Máchy — —:

„na tváři lehký smích —
hluboký v srdci žal — —“

* * *

Počátkem prosince dotrpěla ubohá Betyнка.

Zarmoucení rodiče vystrojili jí skvostný pohřeb.

Paní lékárníková došla ke Kulichovým poprositi Márinku, by posloužila Betynce za družičku, když jí tato ku svatbě slibovala.

Kulichovi svolili a zjednány Márince na rychlo šaty.

Měla dle návrhu babiččina ustrojiti se smutečně. Skoupeno na černé sametové šaty a opatřen černý závoj. Márinka, majíc na rozpuštěných vlasech břečťanový věnec a přes

tento ten černý závoj, vypadala jak Hanuš řekl: jako anděl smrti — — —

Líbila se všem lidem a pan Kulich řekl k paní: „Jen když ji máme tu naši Márinku, třeba že nás zlobila, jen když nám neumřela.“

„Již nebude zlobit, přišla k rozumu,“ slibovala za dceru paní.

Psáno Ladislavovi.

A Ladislav odpověděl — básničkou.

Tak jak mu tryskla ze zarmouceného srdce, prostými slovy.

Poslal básničku Hanušovi, tento ji vícekrát opsál, dal na památku Márince i jiným přítelkyním Betynčiným, svojí mamince, poslal opis Haničce a donesl Betynčiným rodičům i pro jejího ženicha.

Na papíře smutečním rámkem ovroubeném stálo:

Betynce.

V máji žltí jsi uvadla
jako něžná lilie,
v jaru mrazem jež pochřadla
a rozkvětouc dožije.
Tebou ubírá se tiše,
pomlčeje světa vír,
anděl do nebeské říše,
kde panuje věčný mír.
Naději jedinou máme:
neumírá lidský duch,
nad hvězdami se shledáme,
dá nám milosrdný Bůh.“

Ženich Betynčin, který na její rakev položil věnec z myrty s dlouhou bílou stuhou, odpověděl srdečným dopisem, žádaje, by byl Ladislavovi vysloven jeho dík. I Hanušovi poděkoval.

A Mária vložila si ten opis básničky do modlitební knížky, k těm památkám od Jana.

A řekla si, že tak uvadla, umřela první její láska jako ta Betyňka — —

A byla by si přála ležeti tak v rakvi, jako ležela Betyňka — v bílém hedvábném rubáši, s věnečkem myrtovým na hlavě, zahalena v závoj, růženec z bílých skleněných korálů se stříbrným křížkem kolem sepiatých rukou ovinutý, pokryta květinami, kde se jich kdo v domácnostech dopídil, jak vykvetly na květinách proti zimě opatřených. Ratolísky myrty doneslo mnoho lidí a rakev téměř byla vystlána myrtou a břečťanovými listy.

A Márince se zdálo, že by se jí samé také v rakvi dobře dřímalo.

A že by jí Jeníček také věnoval myrtový věnec s bílou stuhou, že by pro ni plakal, truchlil, chodíval na její hrob, tam, na ten hřbitůvek, kde si přísahali lásku a věrnost.

Láska musela zemřít, věrnost nebylo lze dodržeti — —

A Mária z té touhy, z toho zalíbení ve smrti počala pociťovati touhu, zalíbení v životě a žal odlučoval se od jejího srdce.

Psala Jindřichovi, poslala mu opis básničky Ladislavovy a psala mu, že těší se na Vánoce, na jeho návštěvu — —

* * *

Ladislav dojel na Vánoce a překvapil rodinu svým chrobohným vzezřením. Tvrdil, že není churav, že mu ničeho neschází, že jen mu bylo teskno a vyznal, že truchlí pro Betyňku, že ji miloval — — —

„Snad je lépe, že truchlíš pro mrtvou, než-li kdybys truchlíl pro živou. Nebyl bys jí dostal,“ řekl mu Hanuš.

Šli spolu na hřbitůvek. U vchodu chtěl Hanuš zajít k hrobníkovi pro klíče, leč Ladislav řekl, že u zadní branky přežije zeď. A prosil přítele, ať nechá ho zajít ku hrobu milené dívky samotného.

Hanuš mu povolil, přecházel kolem, leč po uplynulé čtvrt hodině přeskočil zeď a našel Ladislava klečícího u hrobu, jehož místo mu byl Hanuš naznačil, a tak pohříženého v myšlenky, že ani neslyšel přítele přicházeti.

Domluvil mu laskavě a odváděl ho.

„Dost se narmoutila rodiče tvoje sestra, nermuť je i ty,“ řekl důrazně a Ladislav mu stisknul ruku. —

Jindřich nemohl na Vánoce přijeti a Márince se stýskalo.

Ale Vánoce uplynuly klidně a mile.

Márinka nečarovala, řekla, že se jí čáry nevyplnily, že je lépe, jak dí Erben v krásné své básni „Štědrý večer“, „v temné naději sníti — —.“

Vzpomínali s Ladislavem na oboje předešlé Vánoce a byli oba drobet skličeni.

Oběma ubylo ze života, co bylo srdci milo.

Márince vyrval první lásku život, Ladislavovi smrt....

A řekli si, že se mají spolu upřímně rádi.

Jindřich ovšem psal. Psal, že nedostal dovolenou, proto že bude o tuto žádati v masopustě, kdy pojede na bratrovu svatbu. Že bude mládencem a vyprosí si Márinku za družičku. Že se těší, těší . .

Poslal Márince darem knihy, pěkný granátový šperk a trochu mlsů, bonbony a jižní ovoce.

Márinka mu vyšila sponu na dopisy, samé růže a po-měňky s modrou stuhou a poslala. Měl velkou radost.

Ale na svatbu Jindřichova bratra nejela.

Domluveno v rodinné radě, že by to byla přece jen velká výloha, že musel by jeti někdo z rodičů sebou. A shledáno, že panu Kulichovi jsou černé šaty poněkud malé, že má kabát trochu staromódní střih, a svrchník že slouží již kolik let. Paní zase uváděla, že její černé hedvábne šaty jsou ošumělé, že je znáti, že byly kolikráte přešívány, ty druhé, tmavomodré, že jsou z lehčího hedvábí a šedé svatební pro zimní čas příliš světlé. A k tomu i plášť nezapřel, že byl nový před desíti lety, klobouk také si již třikráte předělala, rukávnik také nebyl po módě ani

formou, ani barvou kožešiny, na cestu neměla také vhodných šatů — zkrátka nešlo to.

A pak byl by se musel dáti přece dar. Na tu bohatou svatbu — bral si mladý Ráž dceru statkáře, tak zámožného, jako jeho rodiče, aby se dalo něco od stříbra. Z věcí rodinných bylo by se zdálo vše staromódním, koupiti bylo obtížno. A Márinka že by musela dbáti obdařiti nevěstu ruční prací, asi polštářem neb pokrývkou na stůl, která by přišla hodně draho, neb by nesměla býti jednoduchou.

K tomu ještě i do krabice cukroví aby se vzalo také s sebou na svatbu, ovšem v značné jakosti a množství. Pak příležitost, zpropitné — pan Kulich krčil rameny.

O Márinčině obleku nedalo se ani rokovati. Na cestu ovšem by byla měla ty sametové šaty od Betyňčina pohřbu, ale k těm měl by býti i sametový kabátec, pak nový klobouk. A do kostela jako družička nové hedvábné šaty, ke stolu a sledujícímu plesu aspoň zřízené šaty bílé, nějaká nová ozdoba na tyto, rukavice, střevlíčky — paní Kulichová se chytala za hlavu — že to nejde nijak, nikterak nejde.

Tož odřeknuto a vzata za záminku churavost babiččína, ač tato nebyla tak závažnou.

Ale paní Hájková se chystala.

Koupila si na černé hedvábné šaty, které že vezme i do kostela i ke stolu, jí nepůsobilo rozpaků, plášť, zimní atlasový čepec a rukávník, že jsou pro starou paní, které si nikdo nevšimne, dobré. A ke stolu měla schystaný čepeček z černých a bílých krajek s fialovými stuhami, který jí hezky slušel.

Nevěstě darem že dá dukát, to že se vždycky hodí. Pak upekla dva dorty, jeden piškotový, druhý chlebový, Pateré cukroví po libře, a byla spokojena.

Hanuš, maje býti mládencem s Haničkou, zjednal si nové černé šaty s čamarou, kytici pro družičku obstaral mu Ladislav v Praze, a tak se mladý učitel velice těšil.

Zjednali si Hájkovi příležitost jen do domova Rážových, zpět že je mají tito dovésti, psala Hanička Hanušovi,

Paní Hájková přemlouvala Kulichovy, ať jede aspoň Mária s nimi, že se to dobře hodí. Ale marně. Ani dárek, nějaké vyšívání nedbali poslati. Že bylo by jináče, kdyby se vdávala Hanička, kterou znají, než dar nevěstě úplně cizí, která třeba neocení umělost ruční práce.

Paní Hájková potřásala hlavou a opakovala, že si slečinka může uškodit, že nemá dělati tolik „milosti“, že má se vítanému ženichovi hledět zavděčit, že ví, že jí musil přece dosti prominouti.

Paní Selicharová by byla paní Hájkové přisvědčila, ale nebyla zvyklá býti jiného mínění a jiných náhledů než dcera a zeť.

A Mária, jak řekla, nedbala o to, býti terčem pozornosti na takové bohaté a přece jenom selské svatbě.

A v duchu si řekla, že si zachová raději upomínku na tu svatbu paní Hladíkové, kdy byla za družičku s Janem.

* *

Hájkovi přijeli ze svatby až třetí den.

Odevzdali Kulichovým bohatou výslužku. Celou husu, kachnu, kapouna, půl krůty a veliké kusy pečení všeho druhu a mnoho pečiva, celý dort a bábovku poslala panímáma Rážová se vzkazem, že jim Kulichovi způsobili lítost.

A paní Hájková vykládala, že měla slečinka Mária přece jenom jet, že byla s panem Jindřichem místo ní za družičku nevěstina sestřenice, taková čiperná, veselá a hezká slečinka, na které všecko jen jen hrálo a která svou veselostí bavila celou společnost.

Pan Jindřich, že byl zprvu zemklý, později dosti vesel. S Hanušem, že tropili všeliké taškařiny a ta slečna Liduška, že jim byla k ruce. A kde kdo, že říkal, jak to Jindřichovi s ní slušelo.

„Nebojím se o Jindřicha,“ řekla Mária, když paní Hájková odešla, k babičce. „Ten se mi neodradí“.

„Dej to Pánbůh, má děvečko. Tys ho moc trápívala a srdce lidské je podivné, křehká nádoba. Zazvučí tu, zazvučí tam, někdy pukne, někdy se shroutí a někdy přestojí i plameny i nárazy. Pravá láska je vzácná. Jak stojí v Písmě svatém, ta hory přenáší a neuhasí jí vody nebeské a nespálí plameny pekel. Ale nemá člověk nikdy láskou pohrdat, lásky si nevážít,“ rozpovídala se babička.

„Babičko, oni se daly do kázání,“ rozesmála se Mária.

„To není k smíchu. Skoro mne to mrzí, že jsi nejela. Bylo by se přece všechno shledalo. Bože, holka, ty dáš starosti. Co pak si tak může počnouti matka, která má takové dcery tři nebo čtyry,“ vzdychla paní Kulichová.

„Však co je mi souzeno, to mne nemine. A je-li mi Jindřich souzen, dostaneme se přece, tím více, že já ho mám také ráda“, Mária se usmívala.

„Jen není-li pozdě,“ vzdychla babička. „Mělo se jet na tu svatbu, mělo.“

Příchod pana Kulicha učinil konec tomuto hovoru.

Pan Kulich obdivoval se výslužce, pochutnal si a posléze řekl, že ho skorem mrzí, že na tu svatbu nejeli. Že vlastně se lecky zanedbá vhodná příležitost a mívá takové zanedbání i nepředvídané následky.

Shodovali se zase matka, dcera a zeť v názorech jako skoro vždy.

Mária si umiňovala, že nyní rodičům dokáže, že dovede si vážiti jich vůle a přání, že shodne se s nimi v snaze o své zaopatření.

Vyptávala se Hanuše na tu Jindřichovu družičku. Hanuš byl zdrženliv. Řekl, že je ta slečna Liduška roztomilá, pro jeho vlastní vkus snad trochu příliš veselá, on že má rád povahy něžnější.

„Ale chybila jste slečno, že jste nejela, Jindřichovi to bylo líto,“ doložil.

Mária se mrzela.

Psala Jindřichovi, že na něho vzpomínala v den té svatby, že by byla vzdor babiččině churavosti přece s Háj-

kovými přijela, ale, že jí jest stále ještě líto Betyňky, že až se diví, jak po ní tesklí, že jest to zároveň bratrů stesk, který jí tíží a činí smutnou.

Uhodila na pravou strunu; něžný, citlivý Jindřich uvěřil rád, tak rád a když později Mária zase psala, že se bojí trochu té krásné, veselé Lidušky, aby jí ho neodloudila, tu ujistil ji vřelým dopisem, že se tak nestane.

A slíbil přijeti na Velikonoce.

A Mária se těšila — jásavě těšila. Přiznala se babičce, že nechápe, jak mohla si mysliti, že nemá Jindřicha ráda a jak mohla mysliti, že nikdy nezapomene na svou první lásku.

„Ta byla poblouzením, má panenko, tak trochu nerozum, trochu vzdorů, to tak mladá mysl si někdy nerozumí. Že se ti bránilo, bralas sklo za drahokamy, neviděla's pod kvítím neschůdnou cestu, to tak vášeň člověka omámí. Proto přikázal Bůh, čtvrtým svým přikázáním, ctíti rodiče že ti mají rozum za děti,“ zakázala si babička.

„Babičko, oni jsou hodná,“ Mária objala babičku.

„A ty buď také hodná. Vidíš, když jsi se začala o ženicha báti, hned jsi věděla, že ho máš ráda,“ zasmála se babička a Mária se smála také.

XV.

Ladislav přijel tentokráte svěžejší, veselejší. Přemohl trochu stesk, lítost o Betyňku.

Řekl Hanušovi, že vlastně Betyňku neztratil, že náleží mu co anděl v říši nadhvězdné více, než kdyby byla ženou jiného. A že stane se lékařem a máje úkolem života službu trpícím, bude vzpomínati vždy jí, která uvadla, tak jako lilie a zůstane mu vždy hvězdou vzpomínek mládí.

A Hanuš dojat, stisknul příteli ruku.

Márince sdělil Ladislav, že píše mu přítel Jindřich nadšená psaní o svém štěstí, o ní, své Márince.

O Bílé sobotě dojel Jindřich a ubytoval se u Hájků. Ale Hanuš odjel . . .

Že za nevěstou, hlásila paní Hájková u Kulichů a všickni jí gratulovali. Ráda přijímala a skromně řekla, že syn její za své štěstí má co děkovati vzácné rodině Kulichově, že jich prostřednictvím se seznámil s Rážovými.

„A jim, slečinko Márinko, nejvíce. Že oni ho nechtěly, hledal potěšení jinde a našel je v Haničce,“ řekla paní Hájková, tak naivně, že Márinka neodolala a vzala ji kolem krku a políbila.

„Mám jim také mnoho co děkovati paní Hájková a přeji panu synovi mnoho štěstí,“ řekla srdečně.

„Dejž to Pánbůh, jim taky,“ odvětila paní Hájková.

Po Vzkříšení přišla ještě na besedu, že se jí doma samotné stýská a že počká, až si pana Jindřicha odvede.

Jindřich s Márinkou a Ladislav chodili v průvodu po náměstí jako většina mladých lidí.

Paní Hájková zatím vykládala u Kulichů novinky, které slyšela.

„Že budou zítra kolikeré ohlášky. Také Jan Lipín, že bude mít ohlášky, s tou holkou ze mlejna, co ji o pouti jeho sestry přivezly. S tou Katynkou či Kačenkou, s tím desítitisícovým mlynářským pytlíkem.

Ale ten její bratr, že si Cilinku Lipínovu nevezme, ten že prý kouká po bohatší nevěstě a také trochu vzdělanější. A dal prý se slyšeti, že on do takového soukenického a četnického příbuzenstva má za deset let času dosti.

Jak to všecko lidé zvěděli, to nebylo arcí lze určit; paní Hájkové sotva stačil dech a musila si statečně zavdávati kávy, kterou si v objemném hrnečku sebou donesla, aby jí v krku nevyschlo.

Jak asi budou lidé mluvit, až bude její Hanuš mlti ohlášky, na to se již předem těšila. Jak bude povídati, jakou hezkou, hodnou, bohatou nevěstu dostane. Arcí, vždyť je přece učitelem, ve městě učitelem a má dům, třeba na předměstí a jen přízemní, ale přece dům a k tomu se zahradou.

Smála se a slzela radostí paní Hájková při těch výkladech a obě paničky jí ze srdce tu radost přály.

Když se mladí lidé vrátili, večerelo se a bylo veselo. Pan berní volal do pokoje k pianu, hrálo a zpívalo se.

Márince posléze chtělo se jenom poslouchat i vyzvala Ladislava, aby zazpíval něco sám.

Ladislav usednul k pianu, zahrál a po chvíli počal zpívat píseň, kterou zpíval za dob dětství, nerozuměje tehdy ani mnoho jejímu významu. Byla to píseň: „Nad mrtvou sestřičkou,“ na kterou vzpomenu v poslední době a zpíval si ji o té, na kterou nemohl a nechtěl zapomenouti.

Truchlivým názvukem zpíval ta prostá slova:

„Brzy jsi mi zhasla, hvězdo žití mého,
jako ta hvězdička nebe blankytného,
brzy jsi mi svadla, dřív než jsem se nadál,
jako by před časem květ s keře opadal.
Nebudeš vonívat víc mi má růžičko,
ani mě těšit ubohá sestřičko.“ —

Byl-li Ladislav sám, zpíval v posledním verši slova: „růžinko“ místo „růžičko“ a místo: sestřičko“ — „Betynko“ — tak jak měl zapsáno to jméno v srdci — — —

Všichni byli dojati.

„Mě bude moje hvězdička svítit, moje růžička kvést, šeptal Jindřich Márince.

A tiskli si ruce.

* * *

Když měl Jan Lipín svatbu, byla Márinka přece jenom jaksi podivně dojata. Byla ráda, že nebyla svatba ve městě, že teprve zítra si Jan mladou ženu doveze.

Řekla babičce, že byla by, kdyby byl měl svatbu zde, rodiče poprosila, aby jí dovolili někam odjet, třeba za Ladislavem do Prahy.

Babička se usmála a řekla svým dobrotivým způsobem: „I to nic, má děvečko, však by tě srdéčko již nebolelo. Pomodli se hezky k svatému Josefu, to je patron manželství a přejde tě i to vzpomínání na to, co nemohlo a proto nemělo býti.“

Márinka se usmála a zazpívala si.

Zpívala písničky, v kterých zhusta vyskytlo se jméno Jeníček. A to zaměňovala jménem: Jindřich, Jindříšek — — smála se tomu a svět kolem ni rozvítý v nádheře jara smál se s ní.

V předvečer svatby Jana Lipína, vyšla si Márinka na kopec sv. Kateřiny, na hřbitůvek.

Nesla kytici jarních květů na Betynčin hrob.

A vyhrabavši ve hrobě důlek, vložila do něho hrstku roztrhaného papíru. Byla to ona navštivenka a psaníčko Jana Lipína

Nechtěla o nich nikdy svému ženichu, ba nikomu na světě pověděti i pohřbila je v Betynčin hrob

A modlitbou na hrobě své milé družky přála blaho tomu, jehož mívala ráda a kterýž ji nebyl souzen. A klidna, spokojena, šťastna odcházela, vzpomínajíc na svého Jindřicha a těšíc se, že za nedlouho se dočkají svatby.

Však se jí to tak hezky čekalo, v tom obnoveném, ba upevněném rodinném klidu, v té milé práci o výbavě, kdy každému kousku dodáváno takové důležitosti, jakoby měl trvati věčně, jak se pak Kulich smával.

Měl pan Kulich se svými třemi Márinkami zase jenom samou a samou radost. A říkal, že by si z toho nic nedělal, kdyby jim Jindřich Ráž nechal Márinku třeba ještě pět let doma.

„To neříkají, pane zeti,“ napomínala paní Selicharová. „Co má býti, ať je, kdy má býti.“

A když se tomu podivnému slovosledu pan zeť usmál, tu opakovala svůj výrok Márince a pak třeba i černému Kylijánkovi, který si hověl na její posteli.

*

*

Když viděla Mária po prvé Jana Lipína s mladou jeho ženou, nebylo jí pranic žalno, jak se obávala; docela lhostejně minula je při setkání a klidně opětovala Janův pozdrav.

Mladá paní Lipínová chodila křiklavě ustrojena, ba nafintěna, chovala se pyšně, bylo na ní viděti, že si zakládá na svém jmění.

Jan se hezky uchýtil, tak jak si to byl předsevzal, jednaje však vždy více dle rady obou švakrů nežli otcovy.

Nebylo mu třeba úvěru u Basche, zaplatil mu vždy hotovými a jak Basch říkal: obchodovali z ruky do ruky.

Arci, žena Jana nepodporovala. Neužala se ani práce při řemesle, aniž se vpravila do prodeje.

Musel se Jan přičiniti sám a často mu při prodeji přišla vypomoci matka, které si stále stejně, ba více vážil.

„Tatínek s nima, panímámo, v lecčem lépe pochodil nežli já s Katynkou,“ řekl kdysi, ana o výročním trhu, kdy více venkovanů se ku drobné koupě sešlo, mu paní Lipínová zdárně vypomohla.

„To neříkejte, Johan. Jak komu bylo potřeba. Pantáta potřeboval ženu k domácnosti a k obchodování i k řemeslu a já jsem se do toho vpravila. A vy jste potřeboval peníze a když vám je žena donesla, vpravte se zase do jejích způsobů a přání,“ řekla paní Lipínová vážně, ale usmála se trochu trpce.

Jan jí políbil ruku.

„Snad mi byla ta Kačenka ze mlejna souzena,“ řekl.

„Ba právě. Já věřím na ten osud. To tak člověka osud někdy k něčemu dožene, co by měl za nemožné, donutí ho k něčemu, co by právě býti nemusilo. Mně bylo tak dobře v tom mém vdovství, to vy dobře víte, co jsem si vyměnila. Říkám si, že mi to bylo souzeno, abych ani sobě, ani nikomu viny nedávala,“ paní Lipínová setřela si slzu s oka a odcházela.

Jan ji šel vyprovoditi. Vraceje se, šel okolo Hájkova domku a zaslechl hru na piano a Márinčin zpěv.

„Nebyla mi souzena,“ vzdychl si.

Doma zastal ženu v hádce s Cilinkou, která byla u nich a nemohla se dobře s mladou paní porovnat. To nejvíce proto, že kladla jí vinu, že bratr její učitel, o ní, o Cilinku, nedbal. Že se s ní za pobytu u Hladíků bavil proto, aby upoutal zájem Hladíkových o sestru, které že vhodného ženicha dohodí, Hladík mlynářovým sliboval.

A zase jednou si to vyčítaly.

Jan se rozlobil.

„Nebude-li pokoj, pošlu Cilinku k panímámě, ale pak nám sem nepřijde ani ona, ani panímáma,“ řekl a tím ženu zkontroloval, neb dobře seznávala, jak jest jim panímámin příchod vždy k dobrému.

Rozplakaly se obě, Katynka i Cilinka, a na konec se smířily.

Tak se dělo častěji a Jan si říkal, že nemá se mnohem lépe, než za otce.

Teta zůstala u mladých manželů a byla někdy pro všechno, někdy pro zlost dobrá, jak s mladým Lipínem celé město říkalo.

A starý Lipín se chlubil, jak při kvačicím úpadku řemesla synovi živnost dobře zařídil.

Řekl-li to někdo mladému, usmál se trpce a říkal, bude-li mít děti, že bude hledět dáti je do škol, aby nebyly odkázány pouze na naučenou, odkoukanou znalost řemesla, nerozumějící dobře strážce obchodní.

*

Bylo nedlouho před prázdninami, když učitel Hájek přišel s matkou za pěkného nedělního odpoledne do besídky v zahradě k rodině Kulichově a po uctivém pozdravu přednesl omluvu, že vzdor úctě a přátelství, které ke všem chová, jest nucen dáti Kulichovým výpověď z bytu.

„I cože a proč?“ zvolali všichni.

„Budu se ženit. Budu mít koncem prázdnin svatbu a rodiče mé ženušky, však jste to od nich samých vloni • pouti slyšeli, odstěhují se s dceruškou. Že nebudou

*

hledat jinde byt, když mám já sám domek, rozumí se samo sebou a tudíž mi nemějte za zlé," vysvětloval Hájek.

„Ale v přátelství zůstaneme," dodala jeho matka. „Já nevím, jak zde bez vzácných paniček zvyknu, třeba je paní-máma Rážová velice hodná a na Haničku se těším, vždyť mi to syn přivede dceru.“

„Tož budou Rážovi na našem místě, tak vida," řekl pan berní.

„Ne prosím, ten byt si vezmu já, dám probourat ze síně do menšího pokoje dvěře, bude za hostinský a pro návštěvy; ložnice a kuchyně zůstanou jak vy máte. Rážovi dostanou byt co máme my, ten zadní pokoj jim přidám, a maminka bude mít pokojíček z té nepoužívané kuchyně, tak na spaní; jinak bude celý den u nás," vykládal učitel.

„Ale přece budu si také trochu vařivat, když budu chtít někoho uctít. Na to mi ještě zbylo i když jsem synovi domek koupila," honosně řekla paní Hájková.

„No to jim nenecháme špižírnu prázdnou," usmál se Hanuš. „Však rodiče Haniččiny ten veliký vejmének nespotřebují a vybyde pro nás pro všechny. A já měsíčně mamince přidám nějakou zlatku na kafičko.“

„Ty jsi můj hodný syn," zvolala paní Hájková.

Pan Kulich byl zarmoucen, že přijde o zahradu. A hodlal se hnedle poptávat, kde by bylo lze nějakou najmouti, po případě byt se zahradou.

Paničky by byly si přály byt na náměstí a zahradu třeba někde za městem.

„To bych vás tam nedostal," broukl pan berní.

„Co pak řekne Ladislav?" napadlo Márince.

„Budu mu zítra psát," řekl Hanuš.

„A Jindřich?" Márinka se zajíkla.

„Ten to ví. Byli jsme pohromadě u Rážů. Řekl že myslí, že si slečnu Márinku odvede nejdéle z jara a do té doby arci musí zvyknouti v jiném bytu.“

„Nu něco se najde. Ale nerad, velice nerad odcházím. Jsme tu tak zvyklí. Ale snad byste nám zahradu přece po-

nechal pane učiteli?“ pan Kulich téměř prosebně pohlednul na Hanuše.

„Nelze, pane berní. Pantáta Ráž se těší již na zahradničení, je od mládí dobrým štěpařem a panímáma si přistěhuje včeličky,“ odvětil Hanuš.

„Co platno. Jen ať dá Pán Bůh všem zde zdraví,“ řekla paní Selicharová.

Na svatbu Hanušovu s Haničkou jela Mária za družičku, neodřekla tentokráte Jindřichovi.

I rodiče její jeli, nedbajíce, že neměli právě nejnovější parádu.

I s darem se dobře rozhodlo.

Mária dala Haničce vyšívavý polštář na pohovku, rodiče dvě vázy a stříbrné kleště na cukr, Ladislav, který byl Hanušem důtklivě pozván, několik knih.

A k tomu dort a cukroví, co jen se stačilo upravit.

Svatba byla veselá. Ladislav bavil celou společnost a s veselou Liduškou natropili čtveračin, až Rážův statek smíchem svatebčanů jen jen zněl.

To byli již Kulichovi v novém bytě. A sice podivnou hrou náhody koupili si domek, a to domek paní Lipínové, k vůli zahradě.

Zemřel totiž Josef Lipín, náhle, bez předchozí nemoci a paní se odstěhovala do Janova domu, kde jí Jan upravil světničku, když přestavoval nepotřebnou velkou dílnu na byty.

Domek dala do prodeje a Kulichovi jej koupili. Vypůjčili si něco peněz ze záložny, částí větší že vypomohl jim otec Márinčina ženicha, domnívalo se celé město.

Kulichovi si domek pěkně zřídili, ponechavše jej celý pro sebe, až na malou světničku, kde bývala teta Lipínka. Tam vzali si chudou, poctivou ženu, která jim za byt měla posluhovati a za práci v zahradě dostávat stravu i plat jak se uvidí.

A tam se chystala Mária ku svatbě s milým Jindřichem.

Klidně a blaženě.

Rodina Kulichova přenesla si do nového domku staré zvyky.

Až na to, že mívali více návštěv a sami též na návštěvy chodili.

To Rážoví a Hájkoví k nim a oni navzájem, jak říkali „do starého bytu“.

Márinka s nastávající švakrovou Haničkou se měly upřímně rády, a rodiče Haniččiny říkali Márince jenom: dceruško.

Dočkala se Márinka v jaru tichého štěstí, svatby s Jindřichem a přistoupila s ním k oltáři, žehnána obojími rodiči a babičkou, provázena láskou všech.

Dostala se sice trochu dále od rodičů, ale že byla již postavena nová trať dráhy, bylo aspoň spojení.

Dráha přinesla vůbec oživení krajině, doprava obilí a věcí z hospodářství přinesla do krajiny čilou žílu obchodu.

Řemeslo soukenické arci pokleslo, ale zmohla se řemesla jiná a práce zemědělská se zdokonalovala ku prospěchu občanstva.

O Márinčině svatbě připito zdaru pracím nové doby.

Stará paní Lipínová, s kterouž Kulichovi jednajíce, si ji velice pro její rozšafnost oblíbili, byla také zvána a Ladislav ji přivedl.

Těšila se z toho, že po letech zase jednou něco užila, jak řekla paní Hájkové, vedle které seděla.

Při oddavkách zazpíval zpěvácký spolek „Čestmír“ některé pěkné sbory a k večeru ve svatební den přišli zazpívat do zahrady Kulichova domku.

Však pan Kulich mnoho práce spolku věnoval po dobu jeho trvání.

Bylo to milé překvapení a pěvci pohostění setrvali dlouho do noci. Byla to krásná červnová noc a dýchala vůně léta.

Svatebčané byli veselí, rozjaření. I babička se bránila spánku a setrvala mezi hostmi.

Pohovořila si také s paní Lipínovou a povídali si o tom, jak osud mnohdy divně s lidmi hraje, jak náhoda někdy

k dobrému, někdy k nedobru se naskytne, jak mnohdy člověk vhodnou příležitost neuchopí a jak se ve všech starostech člověk nejlépe modlitbou potěší.

Ladislav stanul u plotu zahrady, kde dýchaly rozkvětlé jasmínové keře sladkou vůní a pohlížel do hvězdnaté noci, tam kde k obloze čněla vížka kostelíčka, u jehož zdi ustlali té jeho „panenské lilii“, která mu byla bližší mrtva, než za živa — — —

Přál sestře a příteli jich štěstí, vždyť zažil přece též jak blaží láska, byť i neopětována, ale aspoň přijímána jako přátelství, jakého jsou schopny jen čisté, šlechetné duše.

A pozdrav v záhrobí zaslal své Betynce tichou modlitbou — — —

1. ~~Kancionál~~. Dva úhy 7 K — h.
3. **Hlas varhán** k písním v kancionálu obsaženým 10 K — h.

VII. Povídky.

1. **Duševní zábava**. Sbirka povídek — K 60 h.
2. **Otcové a děti**. Povídka V. Pakosty 1 K — h.
3. **Z města a ze vsi**. Povídky od Aloise Dostála — K 80 h.
4. **Irena**. — **Pro Boha a pravdu**. Povídky z polštiny přel. od Václ. T. Kamejského a Josefa T. Kajetana 5 K — h.
5. **Po cestách života**. Povídky Vlasty Pittnerové 5 K — h.
6. **Z horských far i z jich okolí**. Črty a obrázky. Napsal Fr. Jiří Košťál — K 60 h.
7. **Několik povídek**. Napsal Jindřich Š. Baar — K 60 h.
8. **Svatá Hora**. Několik dějepisných obrázků z dějin Českých Lourd. Napsal a poutníkům svatohorským věnuje Alois Dostál — K 80 h.
9. **Máilkové obrázky**. Napsal Jindřich Š. Baar. Řada I. Velké a malé děti 1 K — h.
Řada II. Hloží a bodláči 1 K — h.
Řada III. Z jiného světa. — Sedmero hlavních hříchů 2 K — h.
10. **Na cestě k lepšímu**. Povídka. Napsal Alois Dostál 1 K — h.
11. **Z nedávných dob**. Různé obrázky a povídky. Napsal Jul. Košnář 1 K — h.
12. **Povídky**. Napsal Jan Nep. Ráž — K 60 h.
13. **Z měst a městeček**. Napsal Alois Dostál 2 K — h.
14. **Selská pýcha**. Obraz ze života lidu. Napsala Vlasta Pittnerová 2 K — h.
15. **Od Krkonoš**. Krátké povídky z pohorského kraje. Napsal J. Ježek 2 K — h.
16. **Rozvětvená rodina**. Povídka. Napsal Alois Dostál 2 K — h.
17. **Fablola neboli církev v katakombách**. Napsal N. Wisem přeložil Dr. Karel Vrátný 3 K 50 h.
18. J. Š. Baar: **V různých barvách** 2 K 50 h.
19. **Rodina Kulichova**. Napsala Vlasta Pittner 5 K — h.

Členem Dědictví se stává, kdo složí jednou pro vždy 25 K (20 K vklad + 3 K za zásluku knih darem dávaných + 2 K za diplom. Rod, škola, obec, spolek nebo knihovna stávají se údý, složí-li jednou pro vždy 45 K (40 K vklad + 3 K za zásluku knih darem dávaných + 2 K za diplom.

Nově přistoupiví člen dostane mimo podíl toho roku, kdy se přihlásil, ještě darem některé **starší** knihy, dle ustanovení ředitele „Dědictví“.

Přistupujte hojně k našemu „Dědictví“ a jiné k tomu povzbuzujte!

Veškerý zásluky adresovati jest: „Ředitelství Dědictví Svatojanského v Praze-IV. 35.“